

Algemeen ambtsbericht Iran

Datum Februari 2021

Colofon

Plaats	Den Haag
Opgesteld door	Afdeling Ambtsberichten (DAF/AB)

Inhoudsopgave

Colofon	2	
Inhoudsopgave.....	3	
Inleiding	5	
1	Politieke en veiligheidssituatie	6
1.1	Politieke situatie	6
1.1.1	Politiek(e)(-bestuurlijke) ontwikkelingen	6
1.1.2	COVID-19	11
1.2	Veiligheidssituatie	16
1.2.1	Protesten van november 2019	16
1.2.2	Explosies en branden in de zomer van 2020.....	18
1.2.3	Koerdistan, Kermanshah en West-Azerbeidzjan	19
1.2.4	Khuzestan	20
1.2.5	Sistan-Baluchistan	22
2	Identiteit, nationaliteit en documenten	23
2.1	Identificatieplicht, identiteits- en reisdocumenten	23
2.1.1	Geboorteboekje/identiteitsboekje	23
2.1.2	Nationale identiteitskaart	23
2.1.3	Paspoort.....	24
2.1.4	Documentfraude	24
2.2	Nationaliteit	25
2.2.1	Verkrijging nationaliteit van rechtswege	25
2.2.2	Toetreding via naturalisatie	25
2.2.3	Verlies van de Iraanse nationaliteit.....	25
2.2.4	Herverkrijgen van de Iraanse nationaliteit	26
2.2.5	Meervoudige nationaliteit	26
2.2.6	Kinderen van een Iraanse vrouw en een niet-Iraanse man	27
3	Mensenrechten	29
3.1	Positie van specifieke groepen	29
3.1.1	Bescherming van burgers.....	29
3.1.2	Etnische groepen	29
3.1.3	Militaire dienst.....	42
3.1.4	Leden van oppositiepartijen en politieke activisten.....	46
3.1.5	Lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen, transgenders en intersekse (LHBTI)....	49
3.1.6	Vrouwen.....	58
3.1.7	Bloed- en erekwesties	64
3.1.8	(Alleenstaande) minderjarigen	65
3.2	Nalevingen en schendingen	68
3.2.1	Vrijheid van meningsuiting	68
3.2.2	Vrijheid van godsdienst en levensovertuiging	78
3.3	Toezicht en rechtsbescherming	98
3.3.1	Aangifte van een misdrijf	98
3.3.2	Wetgeving	99
3.3.3	Rechtsgang.....	103
3.3.4	Juridische documenten	108
3.3.5	Arrestaties, bewaring en detenties.....	112
3.3.6	Doodstraf	117

4	Vluchtelingen	119
4.1	Afghanen in Iran.....	119
4.2	Het Amayesh-systeem.....	119
4.3	Legaal verblijf	120
4.4	Illegaal verblijf	120
4.5	Discriminatie.....	121
4.6	Documenten van de Afghaanse autoriteiten	122
5	Terugkeer.....	123
5.1	Problemen bij terugkeer.....	123
5.2	Informanten.....	125
6	Bijlagen	126
6.1	Lijst van gebruikte afkortingen.....	126
6.2	Begrippenlijst	127
6.3	Rapporten en publicaties.....	129
6.4	Websites	137
6.5	Nieuwsbronnen.....	139
6.6	Wetten	140
6.7	Kaart van Iran.....	141

Inleiding

Dit ambtsbericht is opgesteld aan de hand van de in de door het ministerie van Justitie en Veiligheid opgestelde *Terms of Reference* (ToR) gestelde vragen en genoemde aandachtspunten. De ToR voor dit ambtsbericht is vastgesteld op 17 augustus 2020. Een geanonimiseerde versie van deze ToR is tezamen met het ambtsbericht gepubliceerd op de website van de rijksoverheid.¹

In dit algemeen ambtsbericht wordt de situatie in Iran beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielaanvragen van personen die afkomstig zijn uit Iran en voor de besluitvorming over terugkeer van afgewezen Iraanse asielzoekers. Dit ambtsbericht is een actualisering van het algemeen ambtsbericht van 22 maart 2019. De verslagperiode beslaat de periode van maart 2019 tot en met januari 2021. Relevante ontwikkelingen zijn tot aan de publicatiedatum meegenomen. Dit ambtsbericht betreft een feitelijke, neutrale en objectieve weergave van de bevindingen gedurende de onderzochte periode en biedt geen beleidsaanbevelingen.

Dit ambtsbericht is opgesteld aan de hand van openbare en vertrouwelijke bronnen waarbij gebruik is gemaakt van zorgvuldig geselecteerde, geanalyseerde en gecontroleerde informatie. Bij de opstelling is onder meer gebruik gemaakt van informatie van niet-gouvernementele organisaties (ngo's), vakliteratuur, berichtgeving in de media en (indien van toepassing) relevante overheidsinstanties. De passages in dit ambtsbericht berusten op meerdere bronnen, tenzij anders vermeld of in het geval van algemeen onbetwiste feiten. De geraadpleegde openbare bronnen zijn opgenomen in de bijlagen bij dit ambtsbericht.

Voor dit ambtsbericht is ook gebruik gemaakt van vertrouwelijke informatie afkomstig van de diplomatieke vertegenwoordiging van Nederland in Iran en vertrouwelijke gesprekken en correspondentie. De op vertrouwelijke basis ingewonnen informatie is voornamelijk gebruikt ter ondersteuning van en aanvulling op passages die zijn gebaseerd op openbare informatie. De vertrouwelijke bronnen zijn in het voetnotenapparaat aangemerkt als 'vertrouwelijke bron' en voorzien van een datum.

Hoofdstuk één behandelt de politieke en veiligheidssituatie in Iran. Hoofdstuk twee behandelt Iraanse documenten en nationaliteitswetgeving. Hoofdstuk drie behandelt de mensenrechtensituatie in Iran. Daarbij wordt aandacht besteed aan de positie van enkele specifieke groepen, waaronder etnische- en religieuze minderheden, dienstplichtigen, politieke activisten, LHBTI, vrouwen en minderjarigen. Hoofdstuk vier behandelt de situatie van in Iran verblijvende Afghanen. Hoofdstuk vijf gaat in op de terugkeer van Iraniërs naar Iran.

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/>.

1 Politieke en veiligheidssituatie

Dit hoofdstuk sluit aan op de beschrijving van de politieke en veiligheidssituatie zoals beschreven in het ambtsbericht van 22 maart 2019. Het beschrijft relevante ontwikkelingen vanaf maart 2019.

1.1 Politieke situatie

1.1.1 Politiek(e)(-bestuurlijke) ontwikkelingen

In de verslagperiode is de politieke situatie in Iran niet significant gewijzigd. Ondanks een verdere verslechtering van de economische situatie, de coronacrisis en uitbarstingen van protest, bleven de machtsstructuren in stand. Groot-ayatollah Ali Khamenei bleef aan als de opperste leider (*rahbar*).² Hij benoemde op 7 maart 2019 *hojatoleslam* Ebrahim Raïsi tot hoofd van de rechterlijke macht.³ Raïsi volgde ayatollah Sadeq Amoli Larijani op. Larijani was sinds 30 december 2018 het hoofd van de Beoordelingsraad (*Expediency Council*) en lid van de Raad van Hoeders (*Guardian Council*).⁴ Meteen na zijn benoeming ontsloeg Raïsi het plaatsvervangend hoofd van de rechterlijke macht, Akbar Tabari.⁵ Op 21 april 2019 benoemde Khamenei generaal-majoor Hossein Salami tot commandant van het *Islamic Revolutionary Guard Corps* (IRGC).⁶ Verder benoemde Khamenei op 1 november 2020 *hojatoleslam* Ahmad Khatami tot lid van de Raad van Hoeders ter vervanging van ayatollah Mohammad Yazdi.⁷ Veel van de benoemingen in de verslagperiode betroffen mensen die gelieerd zijn (of waren) aan het IRGC. Dat gold ook voor een groot aantal parlementariërs die na de parlementsverkiezingen van februari 2020 waren aangetreden. Er was sprake van een toenemende invloed van het IRGC in meerdere facetten van de Iraanse samenleving.⁸ In de verslagperiode bleef Hassan

² CNN, *Ayatollah Seyyed Ali Khamenei fast facts*, 18 juli 2019; AI, *Human rights in Iran: Review of 2019*, 18 februari 2020, p. 1.

³ The Guardian, *Cleric linked to mass executions appointed head of Iran's judiciary*, 7 maart 2019; RFE/RL, *'Serious rights violator' appointed head of Iran's judiciary*, 7 maart 2019; Tehran Times, *Ayatollah Khamenei appoints Iran's new judiciary chief*, 8 maart 2019; Reuters, *Hardline Iranian cleric consolidates leadership position*, 12 maart 2019; HRW, *World report 2020, Iran*, 14 januari 2020, p. 3; Radio Farda, *Documentary reveals attempts to groom Raeesi as next Iranian leader*, 8 mei 2020; Radio Farda, *Former senior judiciary official in Iran on trial for large-scale corruption*, 7 juni 2020.

⁴ Radio Farda, *Khamenei quickly appoints his trusted man to head an important council*, 30 december 2018; AI-Monitor, *Iran judiciary chief defends internal corruption probe*, 15 augustus 2019; RFE/RL, *Corruption probe or power struggle? Iran's former judiciary chief comes under attack*, 24 augustus 2019.

⁵ Radio Farda, *Khamenei's chief justice builds an anti-corruption image*, 28 september 2019; IranWire, *From luxury villas to defrauded banks: The mother of all corruption cases gets under way in Iran*, 13 juni 2020.

⁶ Iran kent twee strijdmachten, te weten het reguliere leger (genaamd *artesh*) en het IRGC. Het reguliere leger is verantwoordelijk voor de bewaking van de buitengrenzen en de interne veiligheid. Het IRGC is verantwoordelijk voor de bescherming van het islamitische systeem. De volledige Perzische benaming voor het IRGC is *Sepah-e Pasdaran-e Enqelab-e Eslami*. Het IRGC staat in het Nederlands bekend als de 'Revolutionaire Garde'; The New York Times, *Iran's supreme leader replaces head of Revolutionary Guards*, 21 april 2019; Al Jazeera, *Iran's supreme leader appoints new Revolutionary Guard chief*, 22 april 2019; AD, *Met Iran's Revolutionaire Garde valt niet te spotten*, 4 januari 2020; Al Jazeera, *Iranian commander vows to avenge US assassination of top general*, 19 september 2020.

⁷ Ayatollah Mohammad Yazdi overleed op 9 december 2020 na een langdurig ziekbed; Tehran Times, *Ahmad Khatami replaces Ayatollah Yazdi in Guardian Council*, 1 november 2020; Mehr News, *Leader appoints a new member of Guardian Council*, 1 november 2020; Radio Farda, *Prolific cleric appointed as member of Guardian Council*, 2 november 2020; Tehran Times, *Ayatollah Yazdi passes away*, 9 december 2020; IFP News, *Top Iranian cleric ayatollah Mohammad Yazdi dies at 89*, 9 december 2020; Iran International, *Former Iranian judiciary chief, radical cleric Mohammad Yazdi dies*, 9 december 2020.

⁸ Radio Farda, *Iran's Majles A parliament of IRGC commanders*, 2 juni 2020; Radio Farda, *Why IRGC's increasing influence in Iran's parliament is significant?*, 4 juni 2020; Foreign Affairs, *The Revolutionary Guards are poised to take over Iran*, 27 augustus 2020.

Rouhani aan als president, hoewel een aantal parlementariërs hem in 2020 tot twee keer toe probeerde af te zetten. De eerstvolgende presidentsverkiezingen zijn gepland op 18 juni 2021. Omdat Rouhani al twee opeenvolgende termijnen als president heeft gediend, kan hij niet herkozen worden.⁹

Economische sancties

In de verslagperiode legden de Verenigde Staten Iran nieuwe economische sancties op, naast de sancties die de VS eerder al hadden opgelegd na het eenzijdig opzeggen van het *Joint Comprehensive Plan of Action* (JCPOA). Mede door het niet implementeren van het JCPOA, de Amerikaanse sancties, de coronacrisis, corruptie en slecht management, verslechterde de economische situatie in Iran.¹⁰ Daarbij nam de inflatie toe. Het gevolg hiervan was dat naar schatting ruim de helft van de Iraanse bevolking onder de armoedegrens belandde.¹¹

Dood Soleimani

Op 3 januari 2020 kwamen de Iraanse generaal-majoor Qassem Soleimani, de Iraakees Abu Mahdi al-Muhandis¹² en acht anderen om het leven bij een Amerikaanse drone-aanval in Bagdad.¹³ Al-Muhandis was de plaatsvervangend commandant van de *Popular Mobilisation Forces* (PMF, *Hashd al-Shaabi*) in Irak.¹⁴ Soleimani was sinds 1998 hoofd van de *Quds Force*. De *Quds Force* (*Niru-ye Qods*) is de speciale eenheid van het IRGC voor operaties buiten Iran.¹⁵ Brigadegeneraal Esmail Qa'ani volgde Soleimani op.¹⁶ De herdenkingsdiensten voor Soleimani waren drukbezocht. Bij de

⁹ Al-Monitor, *Iran's Khamenei nips Rouhani impeachment in the bud*, 17 juli 2020; AP News, *Iran sets June 18 as date for next presidential election*, 24 augustus 2020; Radio Farda, *Who are the potential reformist candidates for Iran's 2021 presidential election?*, 27 augustus 2020; Middle East Eye, *Iran presidential election: Reformists face an uphill battle*, 12 oktober 2020; Iran International, *Tempers rising in Iran as hardliners demand impeaching Rouhani*, 19 oktober 2020; Iran International, *Majles drops Rouhani impeachment 'in the interest of expediency'*, 20 oktober 2020.

¹⁰ Het JCPOA staat in het Nederlands ook bekend als het 'nucleair akkoord'; The New York Times, *Trump abandons Iran nuclear deal he long scorned*, 8 mei 2018; BBC News, *Strait of Hormuz: US confirms drone shot down by Iran*, 20 juni 2019; The New York Times, *What we know about Iran shooting down a U.S. drone*, 20 juni 2019; CNN, *Trump announces 'hard-hitting' new sanctions against Iran*, 24 juni 2019; The New York Times, *Trump imposes new sanctions on Iran, adding to tensions*, 24 juni 2019; BBC News, *Iran: New US sanctions target Supreme Leader Khamenei*, 24 juni 2019; BBC News, *Six charts that show how hard US sanctions have hit Iran*, 9 december 2019; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 13; Al Jazeera, *Iran dismisses new US sanctions as 'fruitless and repetitive'*, 21 mei 2020; ICG, *Iran: The U.S. brings maximum pressure to the UN*, 19 augustus 2020; Al Jazeera, *US sanctions 'ruining lives', Iran tells United Nations court*, 16 september 2020; Trouw, *VS: Alle sancties tegen Iran zijn weer van kracht*, 21 september 2020; Al Jazeera, *Concerns mount for human toll after US blacklists Iran's banks*, 9 oktober 2020; Al Jazeera, *US imposes Iran-related sanctions on 6 firms, 4 people*, 10 november 2020; The Independent, *US hits Iran with new sanctions as Pompeo defends strategy*, 18 november 2020; Al Jazeera, *Iran conservatives score key victory in battle over cash handouts*, 25 november 2020; Vertrouwelijke bron, 14 september 2020.

¹¹ Radio Farda, *Labor groups in Iran demand a major boost to minimum wage amid high inflation*, 2 februari 2020; Al Jazeera, *Humour, resignation, despair: Living with inflation in Iran*, 5 oktober 2020; Iran International, *Statistics suggest half of Iranians living in poverty*, 8 oktober 2020; The Economist, *The tale of Iran's stockmarket bubble is familiar – but also strange*, 15 oktober 2020; BBCM, *Iran: Hardline students hold rally against high prices*, 9 december 2020; Financial Times, *Spiralling poverty in Iran adds to pressure on regime*, 25 januari 2021.

¹² The Guardian, *Abu Mahdi al-Muhandis: Iraqi killed in US strike was key militia figure*, 3 januari 2020; The New York Times, *Airstrike that killed Soleimani also killed powerful Iraqi militia leader*, 3 januari 2020.

¹³ BBC News, *Qasem Soleimani: US strike on Iran general was unlawful, UN expert says*, 9 juli 2020; The New York Times, *U.S. strike in Iraq kills Qasim Suleimani, commander of Iranian forces*, 9 juli 2020.

¹⁴ De PMF zijn milities in Irak die zijn opgericht om de jihadistische groepering ISIS (Islamitische staat in Irak en al-Sham) te bestrijden; Al Jazeera, *Cash-strapped Iran struggles to maintain sway over Iran militias*, 11 juni 2020; Al Jazeera, *Iran and US president Donald Trump: A timeline of key events*, 29 juni 2020.

¹⁵ Al-Quds is de Arabische benaming voor Jeruzalem; BBC News, *Qasem Soleimani: US kills top Iranian general in Baghdad air strike*, 3 januari 2020; Al Jazeera, *Who was Qassem Soleimani, Iran's IRGC's Quds Force leader?*, 3 januari 2020; The New York Times, *Qasim Suleimani, master of Iran's intrigue, built a Shiite axis of power in Mideast*, 3 januari 2020; The Guardian, *US kills Iran general Qassem Suleimani in strike ordered by Trump*, 3 januari 2020; CNN, *US drone strike ordered by Trump kills top Iranian commander in Baghdad*, 4 januari 2020.

¹⁶ De Volkskrant, *De opvolger van Soleimani is een ervaren bureaucraat met als eerste opdracht: wraak*, 7 januari 2020; BBC News, *Esmail Qaani: The new man leading Iran's elite Quds Force*, 7 januari 2020; Al Jazeera, *Esmail Qaani: New 'shadow commander' of Iran's Quds Force*, 20 januari 2020; Radio Farda, *Iran and Russia strongly condemn threat to kill Soleimani's successor*, 24 januari 2020.

begrafenisoptocht op 7 januari 2020 in de stad Kerman kwamen minstens 56 mensen door verdrukking om het leven.¹⁷ In reactie op de dood van Soleimani voerde het IRGC op 8 januari 2020 raketaanvallen uit op twee luchtmachtbases in Irak.¹⁸

Neerhalen PS752

Enkele uren na de raketaanvallen op de twee Iraakse bases waar Amerikaanse soldaten gelegerd waren, haalde het IRGC op 8 januari 2020 met twee raketten het Oekraïense passagiersvliegtuig met vluchtnummer PS752 neer. Dit gebeurde vlak nadat het toestel was opgestegen vanaf de Imam Khomeini luchthaven in Teheran.¹⁹ Daarbij kwamen alle 176 inzittenden om het leven.²⁰ De Iraanse autoriteiten ontkenden in de eerste drie dagen alle verantwoordelijkheid. Pas op 11 januari 2020 verklaarde president Rouhani dat er sprake was geweest van een onvergeeflijke vergissing.²¹ Na deze verklaring mondden op 11 januari 2020 enkele herdenkingsbijeenkomsten voor de slachtoffers van de PS752 in Teheran, Shiraz, Isfahan, Hamedan en Orumiyeh uit in politieke protesten die gericht waren tegen de regering en het IRGC. Deze protesten hielden ook op 12 en 13 januari 2020 aan.²² Voor zover bekend zijn nadien minstens twintig demonstranten veroordeeld vanwege hun rol in de protesten.²³ Zo veroordeelde een revolutionaire rechtbank op 25 juli 2020 een vrouwenactiviste, die betrokken was bij de protesten, tot vier jaar en acht maanden gevangenisstraf wegens propaganda tegen de Islamitische

¹⁷ The New York Times, *A sea of mourners in Iran, and new threats from both sides*, 6 januari 2020; NOS, *Miljoenen Iraniërs bij afscheid generaal, Khamenei in tranen*, 6 januari 2020; The Guardian, *Iran: dozens dead in crush at Suleimani burial procession*, 7 januari 2020; Nederlands Dagblad, *Doden bij begrafenis Soleimani*, 8 januari 2020.

¹⁸ Het betrof de Ayn al-Asad luchtmachtbasis en de luchtmachtbasis in Erbil; Die Zeit, *Iran informierte Irak vorab über Raketenangriffe*, 8 januari 2020; Reuters, *Key facts about al-Asad air base in Iraq, site attacked by Iran*, 8 januari 2020; The New York Times, *Iran 'concludes' attacks, foreign minister says*, 8 januari 2020; Trend, *Iran reveals details of attack on Iraq's Ayn al-Assad air base*, 8 januari 2020; Arab News, *No Iraqi casualties as 22 Iranian missiles hit bases: Iraq military*, 9 januari 2020; France 24, *Iran missile attack on Iraq's Ain Al-Asad base: a timeline*, 14 januari 2020; De Standaard, *Iran wil Donald Trump laten arresteren*, 30 juni 2020; The New York Times, *Iran posts arrest warrant for Trump in general's death*, 30 juni 2020.

¹⁹ BBC News, *Iran plane crash: Tor-M1 missiles fired at Ukraine jet*, 21 januari 2020; DW, *Iran confirms two missiles shot at Ukraine airliner*, 21 januari 2020.

²⁰ BBC News, *Iran plane crash: Canada mourns Iran crash victims*, 9 januari 2020; CTV News, *What we know about the plane crash victims with Canadian roots*, 10 januari 2020; BBC News, *Iran plane crash: The victims of Ukraine flight PS752*, 16 januari 2020.

²¹ Al Jazeera, *'No survivors': Ukrainian jet crashes in Iran with 176 on board*, 8 januari 2020; CNN, *Ukrainian Boeing plane crashes in Iran, 176 people dead*, 9 januari 2020; The New York Times, *Iran says it unintentionally shot down Ukrainian airliner*, 10 januari 2020; BBC News, *Iran plane crash: Ukrainian jet was 'unintentionally' shot down*, 11 januari 2020; BBC News, *Iran plane crash: Why this could be a watershed moment*, 12 januari 2020; The New York Times, *New video shows two Iranian missiles hit Ukrainian plane*, 14 januari 2020; The Guardian, *Iran admits it fired two missiles at Ukrainian passenger jet*, 21 januari 2020; Reuters, *Recording shows Iran knew immediately it had shot down plane: Zelenskiy*, 3 februari 2020; HRW, *Iran: Prosecutions for protests about plane-downing*, 8 mei 2020; Trouw, *Iran wil Franse hulp in ramp-onderzoek*, 13 juni 2020; RFE/RL, *Sweden says Iran agrees to compensate families from downing of Ukrainian airliner*, 2 juli 2020.

²² Reuters, *'Disastrous mistake': Iran acknowledges shooting down Ukrainian airliner*, 11 januari 2020; BBC News, *Iran plane crash: Protesters condemn 'lies' on downed jet*, 11 januari 2020; BBC News, *Iran plane crash: Britain condemns Tehran's arrest of UK ambassador*, 12 januari 2020; IranWire, *Iranians call their leaders "Bi Sharaf"*, 12 januari 2020; Al Jazeera, *Anger after Iran admits downing plane: All the latest updates*, 12 januari 2020; ABC News, *Iran protests over downed Ukrainian plane turn violent as Trump tweets support*, 13 januari 2020; Nederlands Dagblad, *Protest in Iran tegen regering*, 13 januari 2020; BBC News, *Iran plane downing: Police deny shooting anti-government protesters*, 13 januari 2020; RFE/RL, *Iranian protests continue after Tehran admits shooting down passenger plane*, 13 januari 2020; ABC News, *Iran protests over downed Ukrainian passenger plane continue as crowds put pressure on leaders*, 13 januari 2020; NOS, *Protest Iran houdt aan: 'Ik sterf liever dan dat ik word gearresteerd'*, 14 januari 2020; CHRI, *Students assaulted, arrested in state crackdown on university protests*, 15 januari 2020; BBC News, *Iran protests: Who are the opposition in the country?*, 16 januari 2020.

²³ HRW, *Iran: Prosecutions for protests about plane-downing*, 8 mei 2020; Radio Farda, *Iran jails 20 protesting downing of Ukrainian plane, none sentenced from military*, 25 juli 2020; HRW, *World report 2021, Iran*, 14 januari 2021, p. 2.

Republiek (art. 500, Wetboek van Strafrecht, hierna: WvS) en het bedreigen van de nationale veiligheid (art. 610, WvS).²⁴

De *Civil Aviation Organization of Iran* (CAOI) stelde op 11 juli 2020 dat de oorzaak mogelijk zat in een verkeerd ingestelde radar en slechte communicatie.²⁵ In december 2020 stuurde de CAOI haar onderzoeksrapport naar de betrokken landen.²⁶

Parlementsverkiezingen van 21 februari 2020

Het Iraanse parlement (*Majlis*)²⁷ bestaat uit één kamer met 290 zetels, waarvan vijf zetels zijn gereserveerd voor erkende religieuze minderheden.²⁸ Iran heeft een kiesdistrictenstelsel met één of meerdere zetels per kiesdistrict. Om de vier jaar kiest het electoraat de afgevaardigden rechtstreeks in één van de 208 kiesdistricten.²⁹ Een kandidaat moet in de eerste stemronde in een kiesdistrict minstens twintig procent van de stemmen behalen om een zetel te kunnen bemachtigen. Als geen van de kandidaten de kiesdrempel van twintig procent behaalt, volgt een tweede stemronde tussen de twee kandidaten met de meeste stemmen. In kiesdistricten met meerdere zetels, zoals Teheran met dertig zetels, brengen kiezers net zoveel stemmen uit als dat er zetels zijn. Daarbij geldt eveneens een kiesdrempel van twintig procent per zetel.³⁰

Kandidaten moeten aan strenge eisen voldoen. In december 2019 keurde de Raad van Hoeders meer dan de helft van de kandidaten af. Daar zaten ook negentig leden van het toenmalige parlement bij.³¹ Van de ongeveer 16.000 kandidaten die zich hadden aangemeld, kon op 21 februari 2020 op 7.148 personen, onder wie 782 vrouwen, in een van de 55.000 stembureaus een stem worden uitgebracht.³²

²⁴ Radio Farda, *Beaten during arrest prominent Iranian female activist on hunger strike*, 17 februari 2020; Radio Farda, *Activist on hunger strike in protest to arrest violence freed on bail*, 19 februari 2020; Middle East Eye, *Iranian press review: Arrest of prominent political activist sparks outrage*, 20 februari 2020; CHRI, *Prominent activist sentenced to four years in prison for protesting downing of Ukrainian passenger plane*, 27 juli 2020; HRW, *World report 2021, Iran*, 14 januari 2021, p. 2.

²⁵ BBC News, *Iran plane crash: 'Human error' to blame for downing of Ukrainian jet*, 12 juli 2020; CBC, *Iran blames missile strike that downed Ukrainian airliner on bad communication, poor alignment*, 12 juli 2020; NRC Next, *Oekraïense Boeing 737 Iran: Verkeerd ingestelde radar leidde tot neerhalen vliegtuig*, 13 juli 2020; BBCM, *Iran says misaligned radar led to downing Ukrainian plane – full text*, 15 juli 2020.

²⁶ ICAO, *ICAO council urges Iran to complete PS752 accident investigation final report*, 6 november 2020; BBCM, *Iran sends final report on downed Ukrainian plane to parties*, 30 december 2020; Al Jazeera, *Search for answers continues one year after Iran plane crash*, 7 januari 2021; Al Jazeera, *'Countries will hold Iran to account' over downed airliner*, 8 januari 2021; Trouw, *Nabestaanden Iraanse vliegcrash wachten nog op de waarheid*, 8 januari 2021.

²⁷ Formeel heet dit orgaan de Islamitische Consultatieve Vergadering (*Majlis-e Shura-ye Eslami*); Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 27 augustus 2012, p. 8.

²⁸ De vijf afgevaardigden vertegenwoordigen de Zoroastriërs, de Assyriërs en Chaldeeën (de afvaardiging wisselt tussen deze twee groepen), de Joden, de Armeniërs uit de bisdommen van Atrpatakan en Teheran en de Armeniërs uit het bisdom van Isfahan; Gohar Iskandaryan, *The Armenian community in Iran: Issues and emigration*, *Global Campus Human Rights Journal* 3(1), 2019, p. 127-140, 131; IFP News, *Assyrian Christians indebted to Qassem Soleimani: MP*, 12 februari 2020; Radio Zamaneh, *Iran parliamentary election explained: Who is competing, why does it matter?*, 17 februari 2020; Armenpress, *Iranians head to polls to elect new parliament*, 6 Iranian-Armenians among candidates, 21 februari 2020; News.am, *2 Armenians elected to Iranian parliament*, 22 februari 2020; Al Jazeera, *Iran conservatives prevail in polls marked by low turnout*, 23 februari 2020.

²⁹ ABC News, *Iran begins registering candidates for parliamentary polls*, 1 december 2019; Radio Farda, *Partial results announced in Iran elections called a 'sham' by Pompeo*, 22 februari 2020; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 19.

³⁰ Chatham House, *As parliamentary elections loom, the legitimacy of Iran's regime has been shaken*, 5 december 2019; Radio Farda, *Partial results announced in Iran elections called a 'sham' by Pompeo*, 22 februari 2020; RFE/RL, *Hard-liners take all parliamentary seats in Teheran; Full vote totals still not released*, 23 februari 2020.

³¹ AA, *Candidates register for Iran's parliamentary election*, 1 december 2019; BBC News, *Iran elections: Hardliners set to sweep parliamentary polls*, 21 februari 2020; Freedom House, *Freedom in the world 2020, Iran*, 4 maart 2020, p. 4.

³² ABC News, *Report: Some 14,000 to run for 290 seats in Iran parliament*, 7 december 2019; The Guardian, *Purge of reformists in Iran election could doom nuclear deal, say diplomats*, 9 februari 2020; France 24, *Campaigning*

De landelijke opkomst was met ruim 42 procent laag in vergelijking met de 62 procent van de vorige parlementsverkiezingen.³³ De opkomst in Teheran bedroeg 25,4 procent.³⁴ De 'conservatieve'³⁵ kandidaten behaalden 221 van de 290 zetels, inclusief alle dertig zetels in Teheran.³⁶ Vanwege de coronacrisis kwam het nieuwe parlement pas op 27 mei 2020 voor het eerst bijeen.³⁷ De dag erop koos het parlement Mohammad Baqer Qalibaf als parlementsvoorzitter.³⁸ Op 11 september 2020 vond een tweede stemronde plaats in tien kiesdistricten. De opkomstcijfers in deze kiesdistricten lagen tussen de twee en vijftien procent. *Tasnim News Agency* betitelde acht nieuw verkozen parlementariërs uit de tweede stemronde als 'conservatief' en twee als 'onafhankelijk'.³⁹

Dood Fakhrizadeh

Op 27 november 2020 vond in het stadje Absard in de provincie Teheran een aanval plaats op een auto met daarin kernfysicus Mohsen Fakhrizadeh en zijn lijfwachten. Fakhrizadeh overleed vlak na deze aanval. Volgens de Iraanse minister van Buitenlandse Zaken Mohammad Javad Zarif was Israël verantwoordelijk voor deze aanval.⁴⁰ Verder stelde de minister van Inlichtingen Seyyed Mahmoud Alavi dat ook de *Mujahedin-e Khalq* (zie paragraaf 3.1.4.1) bij deze aanval betrokken was.⁴¹

begins in Iran parliamentary election, 13 februari 2020; Al Jazeera, *Polls close in Iranian parliamentary election*, 21 februari 2020; DW, *Iran elections: Polls close, hardliners set for victory*, 21 februari 2020; The Guardian, *Iran elections: conservatives on brink of landslide victory*, 22 februari 2020; Al Jazeera, *Conservatives make early gains in Iran parliamentary election*, 22 februari 2020; AA, *Iran: Conservatives win majority of seats in parliament*, 23 februari 2020.

³³ BBC News, *Iran elections: Record low turnout but hardliners set for win*, 23 februari 2020; Al Jazeera, *Iran announces lowest voter turnout since 1979*, 23 februari 2020; ICG, *Iran's new parliament heralds conservative consolidation*, 12 juni 2020.

³⁴ Al Jazeera, *All you need to know about Iran's parliamentary election*, 20 februari 2020; The Guardian, *Iran elections: conservatives on brink of landslide victory*, 22 februari 2020; BBC News, *Iran elections: Record low turnout but hardliners set for win*, 23 februari 2020; NOS, *Historisch lage opkomst bij Iraanse verkiezingen, in Teheran 25 procent*, 23 februari 2020; The Guardian, *Iran's foreign minister heckled and called a liar in parliament*, 5 juli 2020.

³⁵ In het Iraanse parlement kan een onderscheid worden gemaakt tussen conservatieven, gematigd conservatieven en hervormers; ICG, *Iran's new parliament heralds conservative consolidation*, 12 juni 2020; Al Jazeera, *Polls close in Iran's delayed runoff parliamentary election*, 11 september 2020.

³⁶ BBC News, *Iran elections: Record low turnout but hardliners set for win*, 23 februari 2020; Al Jazeera, *Rouhani urges cooperation as newly elected parliament convenes*, 27 mei 2020; Caspian News, *Iran's president congratulates new parliament speaker on his election*, 29 mei 2020.

³⁷ Reuters, *New Iran parliament convenes under strict coronavirus curbs*, 27 mei 2020; DW, *Iran's new parliament convenes despite pandemic*, 27 mei 2020; Daily Sabah, *New Iranian parliament convenes under strict COVID-19 measures*, 27 mei 2020.

³⁸ Financial Times, *Former Revolutionary guard to be speaker of Iran's parliament*, 28 mei 2020; Caspian News, *Iran's president congratulates new parliament speaker on his election*, 29 mei 2020; Radio Farda, *Iran's Majles: A parliament of IRGC commanders*, 2 juni 2020; Al Jazeera, *US pressure keeps elite infighting in Iran in check*, 26 augustus 2020.

³⁹ Tehran Times, *Second round of Iran's parliamentary elections may be held in September*, 10 maart 2020; APA, *Iran to hold runoff parliamentary vote on September 11*, 11 augustus 2020; Al Jazeera, *Polls close in Iran's delayed runoff parliamentary election*, 11 september 2020; Mehr News, *Final results of 2nd round of Parl election announced*, 12 september 2020; Iran International, *Extremely low turnout in Iran parliamentary by-election alarming for the regime*, 12 september 2020.

⁴⁰ BBCM, *Iran officials blame 'Zionist regime', vow revenge for scientist's assassination*, 27 november 2020; The Independent, *Mastermind of Iran nuclear programme 'assassinated'*, 28 november 2020; BBC News, *Mohsen Fakhrizadeh: Iran blames Israel for killing top scientist*, 28 november 2020; NRC Next, *De 'vader van de Iraanse bom' is gedood*, 28 november 2020; AD, *'Israël achter aanslag atoomwetenschapper'*, 28 november 2020; Financial Times, *Explosives, machine guns and hit squad: The killing of Iranian nuclear mastermind*, 29 november 2020.

⁴¹ IFP News, *Plenty of clues found in Iranian scientist's assassination case: Intelligence Minister*, 30 november 2020; BBC News, *Mohsen Fakhrizadeh: Iran scientist 'killed by remote-controlled weapon'*, 30 november 2020; Tasnim News Agency, *People involved in Iranian scientist's assassination identified: Spokesman*, 2 december 2020.

1.1.2 COVID-19

1.1.2.1 Eerste besmettingsgolf

In de beginfase van de coronacrisis controleerden de Iraanse autoriteiten reizigers uit China niet op de aanwezigheid van het coronavirus.⁴² De autoriteiten ontkenden aanvankelijk de eerste besmettingsgevallen.⁴³ Daardoor voerden de autoriteiten relatief laat maatregelen in. Pas op 19 februari 2020, twee dagen voor de parlementsverkiezingen, deelde het ministerie van Gezondheid mee dat twee Iraniërs in de drukbezochte heilige stad en tevens bedevaartsoord Qom na een coronabesmetting waren overleden. De volgende dag gingen alle scholen en universiteiten in Qom dicht.⁴⁴ In de dagen erna rapporteerde het ministerie van Gezondheid over besmettingsgevallen elders in het land. Vanaf 23 februari 2020 gingen sportevenementen en concerten niet meer door en sloten alle onderwijsinstellingen, bioscopen en culturele centra in 14 van de 31 provincies.⁴⁵ De *Hazrat-e Masumeh*, het grote sjiiitische heiligdom in Qom bleef open.⁴⁶ Op 26 februari 2020 deelde president Rouhani mee dat personen die een besmetting hadden opgelopen in quarantaine moesten gaan, maar dat hij niet van plan was om hele steden en bedevaartsoorden af te sluiten.⁴⁷ Op 16 maart 2020 sloten de belangrijkste bedevaartsoorden in Qom, Mashhad en Teheran echter alsnog.⁴⁸ Vanwege de uitbraak van corona in gevangenis, lieten de autoriteiten vanaf maart 2020 een groot aantal gevangenen tijdelijk vrij (zie paragraaf 3.3.5.2).

Vanaf eind februari 2020 volgden aanvullende maatregelen. Zo gingen in verschillende steden vanaf 28 februari 2020 de vrijdagmiddaggebeden niet door.⁴⁹ Verder lieten de autoriteiten straten en ziekenhuizen desinfecteren, noodhospitaal opzetten en mondkapjes produceren.⁵⁰ Om reizigers te controleren op

⁴² The Guardian, *Satellite images show Iran has built mass graves amid coronavirus outbreak*, 12 maart 2020; Reuters, *Elections, ties with China shaped Iran's coronavirus response*, 2 april 2020; AA, *How COVID-19 turned into major health crisis in Iran*, 2 april 2020.

⁴³ Al Jazeera, *Legislator from Iran's Qom alleges coronavirus coverup*, 25 februari 2020; Radio Farda, *Former Iran health minister says he warned officials last year on coronavirus threat*, 23 maart 2020; Al Jazeera, *Coronavirus: Iran's death toll goes past 20,000*, 19 augustus 2020.

⁴⁴ BBC News, *Coronavirus: Iran reports two suspected fatal cases at Qom hospital*, 19 februari 2020; DW, *Coronavirus: First deaths reported in Middle East*, 19 februari 2020; Al Jazeera, *Two die of coronavirus in Iran, first fatalities in Middle East*, 19 februari 2020; Al Jazeera, *Iran confirms three more coronavirus cases*, 20 februari 2020; AA, *Schools closing in Qom, Iran after coronavirus outbreak*, 20 februari 2020.

⁴⁵ Op 23 februari 2020 sloten Pakistan, Turkije, Afghanistan en Armenië eveneens hun grenzen met Iran; AA, *Fear grips Iran after 5 deaths from coronavirus*, 21 februari 2020; France 24, *Iran reports fifth coronavirus death, most outside Far East*, 22 februari 2020; Al Jazeera, *Iran shuts schools, cultural centres as coronavirus kills six*, 23 februari 2020; The Guardian, *Turkey and Pakistan close borders with Iran over coronavirus deaths*, 23 februari 2020; France 24, *Iran neighbours close their borders as coronavirus toll rises*, 23 februari 2020; Al Jazeera, *Neighbours close borders with Iran as virus concerns rise*, 23 februari 2020; Tehran Times, *Iran cancels cultural events in attempt to stem coronavirus' spread*, 23 februari 2020; Eurasianet, *Following coronavirus outbreak in Iran, Armenia closes border and Azerbaijan keeps it open*, 24 februari 2020; BBC News, *Coronavirus: Iran has no plans to quarantine cities, Rouhani says*, 26 februari 2020; RFE/RL, *Armenia extends closure of border with Iran over coronavirus fears*, 2 maart 2020.

⁴⁶ Al-Monitor, *Why some Iranians are opposed to closing religious shrines to fight coronavirus*, 23 maart 2020; BBC News, *Coronavirus: Iran is facing a major challenge controlling the outbreak*, 27 maart 2020.

⁴⁷ BBC News, *Coronavirus: Iran has no plans to quarantine cities, Rouhani says*, 26 februari 2020; Die Zeit, *Iran verzeichnet fast 3.000 Neuinfektionen an einem Tag*, 1 juni 2020.

⁴⁸ The Guardian, *Iranian police disperse crowds from shrines after Covid-19 closures*, 17 maart 2020; Tasnim News Agency, *Closure of religious sites, prison furloughs extended in Iran*, 19 april 2020.

⁴⁹ RFE/RL, *Tehran cancels Friday prayers as coronavirus cases spike*, 27 februari 2020; Reuters, *Iran coronavirus death toll reaches 26, many Friday prayers canceled*, 27 februari 2020; AA, *Iran: Health ministry calls to cancel Friday prayers*, 27 februari 2020; Radio Farda, *Iran cancels Friday prayers again due to coronavirus*, 4 maart 2020.

⁵⁰ Tasnim News Agency, *Tehran police deploys water cannons to fight against coronavirus*, 1 maart 2020; Reuters, *Fear, distrust and disinfectant in the air amid Iran's coronavirus outbreak*, 1 maart 2020; The Guardian, *'An absolute disaster': Iran struggles as coronavirus spreads*, 3 maart 2020; Tehran Times, *NAJA launches face mask, antiseptic production line*, 16 maart 2020; The New York Times, *Power struggle hampers Iran's coronavirus response*, 17 maart 2020; Al Jazeera, *As Iran coronavirus deaths rise, Rouhani hits back at criticism*, 29 maart 2020; France 24, *Mosque converted into mask factory in virus-hit Iran*, 6 april 2020; Tasnim News

koortsverschijnselen, richtten de autoriteiten tussen 5 maart 2020 en 11 april 2020 langs enkele hoofdwegen controleposten in. Reizigers met koorts kregen het advies om thuis in quarantaine te gaan of om voor behandeling naar het ziekenhuis te gaan.⁵¹ Daarnaast adviseerden de autoriteiten om tijdens de *Nowruz*-vakantie, die begon op 21 maart, thuis te blijven en geen onnodige reizen te maken. De snelweg tussen Teheran en Qom ging voor enkele dagen dicht, hoewel de tolpoorten vanaf 26 maart 2020 weer open gingen en veel mensen, ondanks het verzoek van de autoriteiten om geen onnodige reizen te maken, toch gingen reizen.⁵² Tijdens de *Nowruz*-vakantie voerden de autoriteiten enkele restricties in, waaronder de sluiting van alle winkelcentra en bazaars met ingang van 22 maart 2020. Daarbij waren drogisterijen, bakkerijen en groentewinkels uitgezonderd. Na de vakantie verlengden de autoriteiten deze restricties.⁵³

Op 4 april 2020 lanceerde de *National Task Force for Fighting Coronavirus* (NTFFC) een plan voor *smart social distancing*.⁵⁴ Iedere dag rond het middaguur hield het ministerie van Gezondheid een persconferentie met een dagelijkse update. Op televisie verschenen filmpjes over handenwassen en mondkapjes dragen. Vanaf 11 april 2020 hieven de autoriteiten de restricties buiten Teheran deels op, waardoor reizen tussen steden weer mogelijk was, ambtenaren weer naar kantoor mochten komen en sportscholen weer open konden gaan.⁵⁵ Vanaf 18 april 2020 volgde ook een versoepeling in Teheran zelf, zodat winkelcentra en bazaars weer openden.⁵⁶ Op 26 april 2020 voerden de autoriteiten de kleurcodes wit, geel en rood in. Later volgde nog de kleur oranje. Dit kleurensysteem was gebaseerd op het aantal

Agency, *Iran opens largest mask factory in southwest Asia*, 14 april 2020; BBC News, *Coronavirus: Iran and the US trade blame over sanctions*, 17 april 2020; Al Jazeera, *Sanctions make Iran's coronavirus crisis more deadly*, 8 mei 2020; Financial Times, *Iranian hospitals hobbled by sanctions in fight against Covid*, 20 oktober 2020.

⁵¹ BBC News, *Coronavirus: Iran limits travel and urges banknote avoidance*, 5 maart 2020; Radio Farda, *Despite coronavirus epidemic, Iran reopens major roads to travel*, 8 maart 2020; Tehran Times, *Iran limits intercity travel to prevent coronavirus spread*, 8 maart 2020; The Iran Primer, *Photos: Life in the time of COVID-19*, 11 maart 2020; Radio Farda, *Iran coronavirus taskforce to limit road trips between 11 provinces*, 14 maart 2020; Radio Farda, *'No lockdown' says Rouhani as nearly 14,000 Iranians contract COVID-19*, 15 maart 2020; Al-Monitor, *Iran asks people to stay home for Nowruz holidays*, 16 maart 2020; France 24, *Iran's coronavirus death toll rises to 1,433*, 20 maart 2020; Middle East Eye, *Coronavirus: Iran announces more than 100 new deaths*, 21 maart 2020; IranWire, *Coronavirus pandemic: An Iranian chronology, March 2020*, 31 maart 2020; Al Jazeera, *Iran warns of coronavirus cluster spread as 71 more die*, 14 mei 2020.

⁵² ABC News, *Iran warns it could use 'force' to halt travel amid virus*, 6 maart 2020; Middle East Eye, *Iranian press review: Iranians ignore coronavirus travel warning ahead of Nowruz holiday*, 19 maart 2020; BBC News, *Coronavirus: Iranians urged to stay home during holiday*, 19 maart 2020; BBC News, *Coronavirus: Iran bans internal travel to avert 'second wave'*, 25 maart 2020; Reuters, *Iran starts intercity travel ban amid fears of surge of coronavirus*, 26 maart 2020; Bloomberg, *Iran bans inter-city travel, closes parks as virus cases surge*, 26 maart 2020; Radio Farda, *Tehran public transport to be suspended amid confusion over restrictions*, 27 maart 2020.

⁵³ OCHA, *Islamic Republic of Iran: Flash Update – As of 24 March 2020*, 25 maart 2020; BBC News, *Coronavirus: Iran is facing a major challenge controlling the outbreak*, 27 maart 2020.

⁵⁴ Iran Press, *Social distancing program to continue by turning into smart distancing: Iran's president*, 4 april 2020; Tasnim News Agency, *President unveils smart social distancing plan in Iran*, 4 april 2020.

⁵⁵ The Guardian, *Iran's president has left nation open to second Covid-19 wave – critics*, 13 april 2020; Radio Farda, *As businesses reopen in Iran 60 cities are tagged epidemic red zones*, 27 april 2020; Reuters, *As lockdown eases. Iran's mosques to resume daily prayers*, 30 mei 2020.

⁵⁶ Radio Farda, *Iran's capital remains epicenter of COVID-19 outbreak as businesses re-open*, 18 april 2020; Al Jazeera, *Iran reopens shops, highways amid the coronavirus pandemic*, 20 april 2020; Reuters, *Business as usual in Iran as malls, bazaars reopen amid coronavirus*, 20 april 2020; The Wall Street Journal, *Iran begins soft reopening after coronavirus shutdowns*, 20 april 2020.

besmettingen en doden in een bepaalde subprovincie (*shahrestan*).⁵⁷ Daarbij mochten in de witte zones vanaf 4 mei 2020 moskeeën en scholen weer opengaan.⁵⁸

1.1.2.2

Tweede besmettingsgolf

In de loop van mei 2020 kwam een tweede golf van besmettingen en doden op gang.⁵⁹ Dat leidde tot tijdelijke lockdowns in onder meer de provincies Khuzestan en Hormozgan, waarbij reizen tussen de steden in deze provincies verboden waren.⁶⁰ Desondanks gingen op 13, 15 en 17 mei 2020 vele moskeeën tijdelijk open voor de viering van de *Waardevolle Nacht*.⁶¹ Daarnaast gingen op 25 mei 2020 de belangrijkste bedevaartsoorden, waaronder het *Shah Abdol-Azim heiligdom* in Teheran en het *Imam Reza complex* in Mashhad, weer open.⁶²

In juli 2020 volgde opnieuw een verscherping van de maatregelen.⁶³ Zo stelden de autoriteiten vanaf 5 juli 2020 het dragen van mondkapjes in overdekte openbare ruimtes verplicht.⁶⁴ Op 14 juli 2020 merkten de autoriteiten twaalf provincies, waaronder het zwaar getroffen Khuzestan, aan als rode zones.⁶⁵ Op 15 juli 2020 volgde in Teheran een nieuwe tijdelijke lockdown waarbij onder meer sportscholen, zwembaden en moskeeën voor de duur van een week moesten sluiten. Groepen groter dan tien personen mochten niet langer bij elkaar komen. Daarnaast dreigden de autoriteiten met sluiting van bedrijven die klanten zonder mondkapjes

⁵⁷ Een Iraanse provincie (*ostan*) is onderverdeeld in subprovincies (*shahrestan*) die op hun beurt weer zijn onderverdeeld in districten (*bakhsh*); Al Jazeera, *Iran plans to reopen mosques in areas free of coronavirus*, 17 april 2020; President van Iran, *Country to be divided into white, yellow, red zones based on coronavirus outbreak*, 26 april 2020; Tasnim News Agency, *Iran declares 20 cities of northern province coronavirus 'red zones'*, 3 augustus 2020.

⁵⁸ Reuters, *Iran plans to reopen mosques in areas free of coronavirus, president says*, 26 april 2020; Reuters, *Mosques and schools to reopen in Iran's low-risk areas*, 3 mei 2020; DW, *Iran reopens some mosques amid gradual coronavirus easing*, 9 mei 2020.

⁵⁹ The Guardian, *Iran's rapid rise in Covid-19 cases stokes fears of second wave*, 1 juni 2020; The Wall Street Journal, *As Iran lift its lockdown, coronavirus cases return to peak level*, 2 juni 2020; The Guardian, *Iran cases hit record high in second wave of coronavirus*, 4 juni 2020; BBC News, *Coronavirus: Iran fears second wave after surge in cases*, 4 juni 2020; AA, *Fears of 2nd virus wave grip Iran as new cases surge*, 4 juni 2020; The Washington Post, *Iran's coronavirus cases surge again as strategic province becomes new epicenter*, 5 juni 2020; Reuters, *Iranian wedding party fuelled new COVID-19 surge, president Rouhani says*, 6 juni 2020; BBC News, *Coronavirus: Has a second wave of infections hit Iran?*, 15 juni 2020.

⁶⁰ Reuters, *Iran locks down southwest county after spike in coronavirus cases*, 10 mei 2020; Al-Monitor, *Part of Iran's oil-rich southwest goes under lockdown again*, 11 mei 2020; Garda, *Iran: Multiple counties in Khuzestan province placed under lockdown as COVID-19 cases rise May 10 /update 26*, 11 mei 2020; Radio Farda, *COVID-19 cases rising in three Iranian provinces as total reaches 117,000*, 15 mei 2020; The New York Times, *Iran sees new surge in virus cases after reopening country*, 20 mei 2020; Middle East Eye, *Coronavirus: Iran says its Covid-19 cases have surpassed 150,000*, 31 mei 2020; The Washington Post, *As virus flares up in Iran, oil province becomes a hot spot*, 6 juni 2020; IranWire, *Coronavirus pandemic: An Iranian chronology, June 2020*, 1 juli 2020.

⁶¹ Dit staat in Iran bekend als *Shab-i Ithya* of *Laylat al-Qadr*. Dit betreft de herdenking van de nacht dat de engel Djibril (Gabriël) voor het eerst een Koranvers aan de profeet Mohammed heeft geopenbaard. Deze nacht wordt doorgaans in de laatste oneven dagen van de ramadan herdacht; France 24, *Virus-hit Iran to reopen mosques for holy nights*, 12 mei 2020; Tehran Times, *Why Iran, unlike others, held mass prayers succesfully amid pandemic?*, 16 mei 2020; IRNA, *Laylat al-Qadr; night of destiny*, 16 mei 2020; AA, *Iranians observe Laylat al-Qadr amid COVID-19 pandemic*, 17 mei 2020; Al Jazeera, *Iran braces for new coronavirus wave after surge in infections*, 6 juni 2020.

⁶² France 24, *Iran announces further easing of virus measures*, 23 mei 2020; Middle East Eye, *Coronavirus: Iran reopens key shrines after two-month closure*, 25 mei 2020; BBC News, *Coronavirus: Iran reopens Shia muslim shrines after two-month closure*, 25 mei 2020; RFE/RL, *COVID-19: Iran reopens religious shrines*, 25 mei 2020; Al Jazeera, *Iran reopens major Shia shrines after two-month closure*, 25 mei 2020.

⁶³ Al Jazeera, *Iran reports new record one-day coronavirus death toll*, 5 juli 2020; BBC News, *Coronavirus: Iran cover-up of deaths revealed by data leak*, 3 augustus 2020; De Standaard, *Gelekte cijfers: 'Iraanse dodentol driemaal hoger dan gemeld'*, 4 augustus 2020; NRC Next, *Iran: 'Regering geeft expres drie keer lager dodental dan werkelijkheid'*, 4 augustus 2020; AD, *'In Iran drie keer meer doden dan wordt beweerd'*, 4 augustus 2020.

⁶⁴ Reuters, *Iran imposes new curbs as coronavirus toll rises*, 4 juli 2020; RFE/RL, *Iran's president says wear masks, or be denied public services*, 4 juli 2020; The Washington Post, *Iran mandates masks as public shrugs off resurgent virus*, 5 juli 2020; Daily Sabah, *Iran reports record number of COVID-19 deaths in a day*, 21 juli 2020.

⁶⁵ IFP News, *Iran declares 12 provinces as coronavirus 'Red zone'*, 14 juli 2020; Al-Monitor, *25 of Iran's 31 provinces on coronavirus watch list*, 23 juli 2020.

bedienden.⁶⁶ Op 19 juli 2020 volgden eveneens nieuwe tijdelijke lockdowns voor de duur van drie dagen in 22 plaatsen in de provincie Khuzestan.⁶⁷ Verder verklaarde president Rouhani op 18 juli 2020 dat naar schatting 25 miljoen Iraniërs een besmetting hadden opgelopen.⁶⁸

Op 21 augustus 2020 begon de maand *muharram*. In deze maand vonden veel sjiitische herdenkingsbijeenkomsten plaats.⁶⁹ Daarnaast vond van 19 tot en met 22 augustus 2020 het toelatingsexamen voor de universiteit (*konkur*) plaats.⁷⁰ Verder startte op 5 september 2020 het nieuwe schooljaar. Er ontstond daarbij enige onrust over de vraag of kinderen wel veilig naar school konden gaan. In de zones die op dat moment als rood waren aangemerkt gingen de scholen niet open.⁷¹

1.1.2.3 Derde besmettingsgolf

In de loop van september 2020 kwam een derde besmettingsgolf op gang die medio november 2020 piekte.⁷² Op 16 november 2020 rapporteerde het Iraanse ministerie van Gezondheid een recordaantal van 486 bevestigde overlijdensgevallen wegens COVID-19 binnen 24 uur, maar vermoedelijk lag dat aantal in werkelijkheid een stuk hoger.⁷³

Op 18 september 2020 stelde Iraj Harirchi, de onderminister van Gezondheid, dat heel Iran een rode zone was.⁷⁴ Eind september 2020 waren nog 26 van de 31 provincies aangemerkt als rode zones.⁷⁵ Van 3 tot 9 oktober 2020 volgde opnieuw een tijdelijke lockdown in Teheran. Daarbij sloten onder meer scholen, universiteiten, moskeeën, musea en restaurants. Daarnaast sloot Iran de grenzen met Irak vanwege een verbod op de *Arba'een* bedevaart op 7 oktober 2020.⁷⁶ Vanaf 10 oktober 2020 gold in Teheran een algemene plicht tot het dragen van een mondkapje in het openbaar. Mensen die geen mondkapje droegen riskeerden een geldboete.⁷⁷ Op 14 oktober 2020 volgde een tijdelijk reisverbod van en naar vijf

⁶⁶ Radio Farda, *Mosques, sports shutting down again in Iran's capital as pandemic crisis deepens*, 15 juli 2020; Garda, *Iran: Authorities reintroduce lockdown measures in Tehran on July 15 /update 35*, 16 juli 2020.

⁶⁷ Reuters, *Rouhani says 25 million Iranians may have been infected with coronavirus*, 18 juli 2020; ABC News, *Countries look to lockdown again after easing of restrictions sees coronavirus cases soar*, 21 juli 2020.

⁶⁸ Reuters, *Rouhani says 25 million Iranians may have been infected with coronavirus*, 18 juli 2020; RFE/RL, *Rohani says an estimated 25 million Iranians infected with coronavirus*, 18 juli 2020; AA, *Iran says it has 25M coronavirus infections*, 18 juli 2020.

⁶⁹ RFE/RL, *To weep or not to weep: Iran debates holding Muharram during pandemic*, 3 augustus 2020; The Economist, *Iran's clerics argue over how to hold the festival of Muharram*, 20 augustus 2020; IFP News, *Muharram mourning rituals start in Iran amid strict COVID-19 measures*, 22 augustus 2020; AA, *Iran marks Ashura with low-key ceremonies over virus*, 30 augustus 2020.

⁷⁰ Tehran Times, *Konkur kicks off amid pandemic*, 19 augustus 2020; IRIB News Agency, *Iran holds university entrance exam*, 19 augustus 2020.

⁷¹ DW, *Coronavirus: Iran reopens schools after seven months*, 5 september 2020; Al Jazeera, *Iran schools reopen: Gov't seeks to reassure concerned parents*, 5 september 2020; Tehran Times, *Iran begins new school year under strict health protocols*, 7 september 2020.

⁷² Al Jazeera, *Concerns mount as Iran gripped by third major COVID-19 wave*, 27 september 2020; The Guardian, *Iran at breaking point as it fights third wave of coronavirus*, 14 oktober 2020.

⁷³ IRNA, *COVID-19 kills 486 more people in Iran*, 16 november 2020; Reuters, *Iran reports 13,053 new coronavirus cases, 475 deaths*, 22 november 2020; IRNA, *Official: 483 more Iranians die from COVID-19 over past 24 hours*, 24 november 2020.

⁷⁴ The Guardian, *Iran appears to be in grip of 'third wave' of coronavirus outbreak*, 18 september 2020; Reuters, *Whole of Iran on coronavirus red alert due to rise in deaths, health official says*, 18 september 2020; Radio Farda, *Entire Iran under coronavirus red alert*, 19 september 2020.

⁷⁵ IFP News, *Almost entire Iran declared as COVID-19 'red zones'*, 27 september 2020.

⁷⁶ De *Arba'een* is een sjiitisch bedevaartsevenement in de Iraakse stad Karbala. Deze gebeurtenis trekt doorgaans ook veel sjiitische pelgrims uit Iran aan; AA, *COVID-19: Iran-Iraq borders closed to Arbaeen pilgrims*, 19 september 2020; Al Jazeera, *Iran to implement stricter restrictions as COVID-19 cases mount*, 3 oktober 2020; Garda, *Iran: Authorities tighten COVID-19 restrictions in Tehran between October 3-9 /update 36*, 4 oktober 2020.

⁷⁷ Radio Farda, *Tehran on lockdown after covid spike*, 4 oktober 2020; The Guardian, *Iran at breaking point as it fights third wave of coronavirus*, 14 oktober 2020; The Guardian, *Tehran curfew unlikely to halt Iran's Covid spread, experts warn*, 10 november 2020.

grote steden, waaronder Teheran en Mashhad, hoewel dat niet altijd even goed werd nageleefd.⁷⁸ Eind oktober 2020 uitte Saeed Namaki, de minister van Gezondheid, dan ook kritiek op de eigen overheidsinstanties voor het onvoldoende afdwingen van de maatregelen.⁷⁹ Op 2 november 2020 volgde opnieuw een tijdelijk reisverbod voor de duur van vier dagen van en naar 25 grote steden in Iran. De autoriteiten verlengden dit tijdelijke reisverbod nadien een aantal keren. Op het niet naleven van het binnenlandse reisverbod stond een geldboete van vijf miljoen *rial*.⁸⁰ Met ingang van 4 november 2020 volgde in de rode zones een sluiting van een groot aantal openbare gebouwen, waaronder bioscopen en zwembaden. Daarnaast mochten er geen bijeenkomsten meer plaatsvinden en mocht het onderwijs alleen nog online plaatsvinden. Deze maatregelen golden voor de duur van tien dagen.⁸¹ Vanaf 10 november 2020 moesten alle niet-essentiële ondernemingen in Teheran en dertig andere steden om zes uur 's avonds sluiten. Alleen supermarkten, bakkerijen en apotheken mochten tot negen uur 's avonds openblijven.⁸² Per 21 november 2020 volgde voor de duur van twee weken een uitgaansverbod tussen negen uur 's avonds en vier uur 's ochtends in de rode zones en een verbod op reisbewegingen tussen steden in de rode zones. Op het niet naleven van het nachtelijke uitgaansverbod stond een geldboete van tien miljoen rial.⁸³ Op 5 december volgde een verlenging van deze maatregelen.⁸⁴ Sindsdien namen de officiële besmettingscijfers af. Op 19 december 2020 verklaarde de president dat er geen steden meer als rode zones waren aangemerkt.⁸⁵ Begin januari 2021 kreeg een aantal steden in de provincie Mazandaran echter alsnog code rood.⁸⁶

Het is niet bekend in hoeverre de autoriteiten reisbewegingen tijdens de coronacrisis monitorden en of er medische of andere gevoelige persoonsgegevens voor de autoriteiten beschikbaar kwamen. Evenmin is bekend of de autoriteiten de verkregen informatie ook voor andere doeleinden gebruikten dan om corona te bestrijden.⁸⁷

⁷⁸ Trend, *Iran announces traffic ban in 5 big cities due to Coronavirus resurgence*, 14 oktober 2020; The Independent, *Months into pandemic, Iran sees worst wave of virus deaths*, 15 oktober 2020.

⁷⁹ Tehran Times, *Leniency toward Covid-19 may prove tragic*, 20 oktober 2020; AP, *Wary of angering public, Iran has few ways to contain virus*, 26 oktober 2020.

⁸⁰ Vijf miljoen rial komt overeen met 98,28 euro. Omrekenkoers volgens www.wisselkoers.nl, geraadpleegd op 18 februari 2021; Radio Farda, *Iran imposes travel restrictions as virus deaths hit record*, 1 november 2020; Reuters, *Iran reports record high COVID death toll as travel bans go into force*, 2 november 2020; IranWire, *Will the Coronavirus "Fiasco" in Tehran turn into a "catastrophe"?*, 4 november 2020; Atlantic Council, *Iran tries another lockdown as coronavirus cases soar*, 20 november 2020; Vertrouwelijke bron, 1 december 2020.

⁸¹ Al Jazeera, *Iran to implement new restrictions as COVID-19 cases surge*, 31 oktober 2020; Garda, *Iran: Authorities to tighten COVID-19 restrictions in 25 provinces November 4 /update 40*, 1 november 2020.

⁸² AP News, *Iran, Lebanon to impose lockdowns, curfews as virus surges*, 10 november 2020; The Guardian, *Tehran curfew unlikely to halt Iran's Covid spread, experts warn*, 10 november 2020; IranWire, *An Iranian dies from Covid-19 every three minutes*, 10 november 2020; Garda, *Iran: Authorities impose curfew in Tehran and 30 other cities November 11 /update 41*, 11 november 2020; Al Jazeera, *Iran passes grim milestone of 40,000 deaths from COVID-19*, 12 november 2020.

⁸³ Tien miljoen rial komt overeen met 196,55 euro. Omrekenkoers volgens www.wisselkoers.nl, geraadpleegd op 18 februari 2021; Tehran Times, *Iran gets ready for two-week coronavirus closure*, 14 november 2020; Al Jazeera, *Iran imposes nationwide COVID-19 restrictions but no lockdown*, 21 november 2020; The Independent, *Iran closes businesses, curtails travel amid virus surge*, 21 november 2020; Garda, *Iran: Authorities to impose tightened COVID-19 restrictions from November 21 /update 42*, 21 november 2020; AA, *COVID-19 fatalities in Iran near 45,000*, 22 november 2020.

⁸⁴ Al Jazeera, *Iran extends restrictions as COVID-19 death toll passes 50,000*, 5 december 2020; Garda, *Iran: Authorities extend COVID-19 restrictions in high-risk areas through Dec. 19. /update 27*, 7 december 2020.

⁸⁵ Tehran Times, *COVID-19 lockdown moves most cities out of "red" zone*, 28 november 2020; BBCM, *Covid-19 responses: President says no 'red' cities in Iran anymore*, 19 december 2020; Tasnim News Agency, *COVID-19 restrictions yield results, no high-risk city in Iran: President*, 19 december 2020; Trend, *Number of COVID-19 'red zones' in Iran down*, 21 december 2020.

⁸⁶ IRNA, *Human phase of vaccine joint production near: Minster*, 3 januari 2021; IFP News, *Tehran declared as 'yellow' zone; only 6 cities 'red': Coronavirus headquarters*, 9 januari 2021.

⁸⁷ Vertrouwelijke bron, 2 november 2020.

1.2 Veiligheidssituatie

Iran ligt in een instabiele regio. De veiligheidssituatie binnen Iran zelf is fragiel. In de verslagperiode vonden verschillende protesten plaats, onder meer van arbeiders, leraren, gepensioneerden en medewerkers in de gezondheidszorg.⁸⁸ Deze protesten waren overwegend sociaaleconomisch van aard, maar vertaalden zich af en toe in politieke slogans gericht op het aftreden van Khamenei. Deze protesten liepen soms uit op gewelddadige confrontaties tussen demonstranten en ordetroepen. Van al deze uitbarstingen van protest sloegen de autoriteiten de protesten van november 2019 met het meeste geweld neer (zie paragraaf 1.2.1).⁸⁹ Verder vond in de zomer van 2020 een opvallende reeks branden en explosies plaats op diverse plekken in Iran, die echter niet met elkaar in verband leken te staan (zie paragraaf 1.2.2). Daarnaast bleef de veiligheidssituatie in de westelijke (Koerdistan, Kermanshah, West-Azerbeidzjan en Khuzestan) en oostelijke (Sistan-Baluchistan) grensprovincies instabiel. In de verslagperiode vonden in deze grensprovincies ongeregelde en confrontaties plaats tussen Iraanse (grens)troepen en diverse actoren, onder wie de Koerdische politieke partijen (zie paragraaf 3.1.2.2) en militante Baluchi-facties (zie paragraaf 1.2.5). Desondanks beschikten de Iraanse autoriteiten in heel Iran effectief over de macht en hielden zij in de verslagperiode het land in een stevige greep.⁹⁰

1.2.1 Protesten van november 2019

Op 14 november 2019 maakten autoriteiten via de staatstelevisie⁹¹ een onmiddellijke verhoging van de brandstofprijzen bekend.⁹² Vervolgens braken tussen 15 en 19 november 2019 in alle 31 provincies protesten uit. Deze protesten waren over het algemeen vreedzaam van aard.⁹³ De protesten waren leiderloos en er zat geen eenduidig agenda achter.⁹⁴ De autoriteiten sloten vanaf de avond van 16 november 2019 het internet gedurende vijf dagen bijna volledig af.⁹⁵ Volgens de ngo

⁸⁸ BBCM, *Iran monthly protests report: August 2020*, 10 september 2020; BBCM, *Iran monthly protests report: September 2020*, 12 oktober 2020; BBCM, *Analysis: Turbulent year for Iran's human rights after November protests*, 16 november 2020; BBCM, *Iran monthly protests report: October 2020*, 30 november 2020; BBCM, *Protest gatherings reported in southwest Iran over flooding*, 5 december 2020; BBCM, *Iran monthly protests report: December 2020*, 7 januari 2021; CHRI, "Suffering" Iranian retirees joining nationwide protests against chronic state failures, 19 januari 2021.

⁸⁹ Radio Farda, *Angry protest in Iran as man shot dead for not having a driver's license*, 27 mei 2019; IHRM, *Iranian police arrest 30 in protest against the killing of a young man*, 30 mei 2019; FAZ, *Proteste in Iran*, 17 juli 2020; Al Jazeera, *Iran police vow to deal 'decisively' with any further protests*, 17 juli 2020; Al Jazeera, *Iran makes arrests over last week's anti-government protests*, 20 juli 2020; Vertrouwelijke bron, 14 september 2020.

⁹⁰ Vertrouwelijke bron, 14 september 2020.

⁹¹ De Islamic Republic of Iran Broadcasting (IRIB) heeft in Iran een monopoliepositie op de staatstelevisie; The Economist, *The battle over state TV in Iran*, 30 mei 2020; Radio Farda, *Rouhani praises government's monopoly on broadcasting in Iran, experts disagree*, 18 augustus 2020.

⁹² Reuters, *Iran gasoline rationing, price hikes draw street protests*, 14 november 2019; The New York Times, *Iran abruptly raises fuel prices, and protests erupt*, 15 november 2019; France 24, *Iran radically raises petrol prices by 50 percent*, 15 november 2019; Al Jazeera, *Petrol rationing and price hikes take Iranians by surprise*, 15 november 2019; Radio Farda, *Rouhani defends gasoline price rise, as people protest in Iran*, 15 november 2019; NOS, *Protest in Iran tegen stijgende brandstofprijzen richt zich tegen regime*, 16 november 2019; RFE/RL, *Outrage in Iran over hike in gas prices as economic woes worsen*, 16 november 2019.

⁹³ BBC News, *Iran petrol price hike: Protesters warned that security forces may intervene*, 17 november 2019; The Guardian, *Iran supreme leader backs petrol price rises as protests spread*, 17 november 2019; RFE/RL, *Explainer: What is known about the violent Iranian protests through the lens of an internet blackout?*, 19 november 2019; JFI, *Shoot to kill! Preliminary findings of Justice for Iran's investigation into the November 2019 protests*, 28 februari 2020, p. 11; JFI, *Mockery of Justice. State's policies and laws regarding the victims of Iran's 2019 November protests*, mei 2020; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 21 juli 2020, p. 3.

⁹⁴ Vertrouwelijke bron, 14 september 2020.

⁹⁵ Article 19, *Iran: Protests met with violent crackdown and online censorship*, 19 november 2019; NOS, *Protesten in Iran: 'Niet weten hoe het met je familie gaat, is angstaanjagend'*, 20 november 2019; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 26; JFI, *Shoot to kill!*, 28 februari 2020, p. 8; AI, *Trampling humanity. Mass*

NetBlocks was de internet connectiviteit nog slechts vijf procent van wat gebruikelijk was.⁹⁶ De autoriteiten drukten de 'benzineprotesten' hard de kop in. Bij de confrontaties maakten de ordetroepen gebruik van waterkanonnen en traangas. Zij schoten ook met scherp op de demonstranten en omstanders.⁹⁷ Volgens de autoriteiten vielen daarbij 230 doden.⁹⁸ *Amnesty International* rapporteerde echter 304 doden, onder wie 23 kinderen.⁹⁹ Het werkelijke aantal ligt vermoedelijk veel hoger. Sommige schattingen gaan zelfs uit van ongeveer vijftienhonderd doden.¹⁰⁰ Van de door Amnesty International gerapporteerde doden vielen de meesten in de provincies Teheran, Khuzestan, Alborz, Kermanshah, Fars en Isfahan, veelal als gevolg van schotwonden.¹⁰¹ Het precieze aantal gewonden is onbekend, maar diverse bronnen spreken van minstens tweeduizend gewonden.¹⁰²

De autoriteiten pakten in de nasleep van de benzineprotesten op grote schaal mensen op. Volgens diverse bronnen hadden de autoriteiten binnen enkele weken minstens zevenduizend personen gearresteerd.¹⁰³ Volgens Amnesty International identificeerden de autoriteiten mensen die hadden deelgenomen aan de protesten aan de hand van beelden die waren opgenomen door de ordetroepen of beveiligingscamera's. De autoriteiten arresteerden hen vervolgens thuis, op hun werkplekken en in het geval van scholieren ook op school. Demonstranten en omstanders die gewond waren geraakt en medische hulp zochten in ziekenhuizen, werden daar ook gearresteerd. Niet alle arrestanten hadden daadwerkelijk deelgenomen aan de protesten. Behalve demonstranten en omstanders werden ook studentenactivisten, journalisten, mensenrechtenverdedigers, activisten die opkomen voor de rechten van minderheden, familieleden van gezochte demonstranten, personen die bij herdenkingsbijeenkomsten voor de omgekomen slachtoffers aanwezig waren en mensen die op sociale media berichten hadden gepost, gearresteerd. Amnesty International heeft informatie verzameld over meer dan vijfhonderd demonstranten en anderen die strafrechtelijk werden vervolgd. De aanklachten in deze zaken hielden onder meer verband met de artikelen 287, WvS (gewapende opstand), 279-285 (vijandschap tegen God), 499 (lidmaatschap van

arrests, disappearances and torture since Iran's November 2019 protests, 2 september 2020, p. 14; AI, *Iran: Internet deliberately shut down during November 2019 killings – new investigation*, 16 november 2020.

⁹⁶ NOS, *Protest in Iran tegen stijgende brandstofprijzen richt zich tegen regime*, 16 november 2019; Freedom House, *Freedom in the world 2020, Iran*, 4 maart 2020, p. 8.

⁹⁷ Radio Farda, *Iran security official says 'Instigators of protests in Behbahan' arrested*, 20 juli 2020; AI, *Iran: Internet deliberately shut down during November 2019 killings – new investigation*, 16 november 2020.

⁹⁸ Al Jazeera, *Iran says 230 killed in November protests after petrol price hike*, 1 juni 2020; HRW, *Iran: No justice for bloody 2019 crackdown*, 17 november 2020; HRW, *World report 2021, Iran*, 14 januari 2021, p. 2.

⁹⁹ AI, *'They shot our children.' Killings of minors in Iran's November 2019 protests*, 11 maart 2020, p. 4-7.

¹⁰⁰ The New York Times, *With brutal crackdown, Iran is convulsed by worst unrest in 40 years*, 1 december 2019; AI, *Iran: Thousands arbitrarily detained and at risk of torture in chilling post-protest crackdown*, 16 december 2019; Reuters, *Special report: Iran's leader ordered crackdown on unrest – 'Do whatever it takes to end it'*, 23 december 2019; Nederlands Dagblad, *1500 betogers komen om bij protesten Iran*, 24 december 2019; AI, *Human rights in Iran: Review of 2019*, 18 februari 2020, p. 1; Freedom House, *Freedom in the world 2020, Iran*, 4 maart 2020, p. 2; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 1; AI, *Iran: Details of 304 deaths in crackdown on November 2019 protests*, 20 mei 2020, p. 1; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 21 juli 2020, p. 4; IHRM, *Iranian protester Nader Mokhtari dies in custody*, 22 september 2020.

¹⁰¹ AI, *Iran: Details of 304 deaths in crackdown on November 2019 protests*, 20 mei 2020, p. 5.

¹⁰² BBC News, *Iran protests: Videos reveal crackdown regime tried to hide from world*, 27 november 2019; The New York Times, *With brutal crackdown, Iran is convulsed by worst unrest in 40 years*, 1 december 2019; Reuters, *U.S. says Iran may have killed more than 1,000 in recent protests*, 5 december 2019; AI, *Trampling humanity*, 2 september 2020, p. 15.

¹⁰³ Het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken noemde het getal van 8.600 arrestanten; BBCM, *MP says 7,000 arrested over protests in Iran*, 27 november 2019; Reuters, *U.S. says Iran may have killed more than 1,000 in recent protests*, 5 december 2019; Radio Farda, *Iran continues crackdown a month after protests with 650 new arrests*, 18 december 2019; HRANA, *An update on arrestees of the last November's protests*, 27 februari 2020; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 1; IHRM, *Man could face death penalty for participating November Iran protests*, 11 juli 2020; AI, *Trampling humanity*, 2 september 2020, p. 6; Iran International, *The network of suppression behind the bloody crackdown on November 2019 protests*, 11 november 2020.

een illegale organisatie), 500 (propaganda tegen de Islamitische Republiek), 514 (belediging van de leider en grondlegger van de Islamitische Republiek), 609 (belediging van ambtenaren), 610 (het bedreigen van de nationale veiligheid) en 687 (vandalisme en brandstichting). Volgens Amnesty International vonden er in detentie op grote schaal mishandelingen en martelingen van de arrestanten plaats.¹⁰⁴ Daarbij kwam in detentie naar verluidt een persoon om het leven.¹⁰⁵ De opgelegde straffen bestonden uit (langdurige) gevangenisstraffen, zweepslagen en in sommige gevallen ook terdoodveroordelingen. Daarbij leidden de terdoodveroordelingen van Amir Hossein Moradi, Saeed Tamjidi en Mohammad Rajabi tot veel ophef in Iran (zie paragraaf 5.1).¹⁰⁶ Een onbekend aantal demonstranten, die vanwege de benzineprotesten zijn opgepakt, is op borgtocht vrijgelaten.¹⁰⁷ Verder lieten de autoriteiten naar eigen zeggen 157 deelnemers aan de benzineprotesten in november 2020 vrij tijdens het pardon ter gelegenheid van de geboortedag van de Profeet.¹⁰⁸

1.2.2

Explosies en branden in de zomer van 2020

In de zomer van 2020 vond in Iran een aantal opvallende incidenten plaats waarover de internationale media in samenhang berichtten. Een opvallend incident was een explosie in de provincie Teheran bij een raketfabriek in Khojir in de buurt van de militaire basis Parchin op 25 juni 2020.¹⁰⁹ Diezelfde dag veroorzaakte een explosie in een energiecentrale een stroomstoring in de stad Shiraz in de provincie Fars.¹¹⁰ Verder vond op 30 juni 2020 een gasexplosie plaats in het Sina Athar gezondheidscentrum in Teheran waarna er brand uitbrak. Daarbij kwamen negentien personen om het leven.¹¹¹ Daarnaast vond op 2 juli 2020 een mogelijke sabotageactie plaats in een nucleair complex in de buurt van de stad Natanz in de provincie Isfahan. Een onbekende groep genaamd de 'Jachtluipaarden van het thuisland' eiste dit incident op.¹¹² Vervolgens vond er op 4 juli 2020 een explosie

¹⁰⁴ AI, *Trampling humanity*, 2 september 2020, p. 7-8.

¹⁰⁵ Radio Farda, *Iranian protester dies in custody, opposition website reports*, 22 september 2020; IHRM, *Iranian protester Nader Mokhtari dies in custody*, 22 september 2020; IranWire, *Suicide, addiction, sickness: Bare-faced lies over deaths in Iranian custody*, 28 september 2020.

¹⁰⁶ IranWire, *Five-months' imprisonment for protesting against poverty and rising prices*, 20 december 2019; HRW, *Iran: Death penalty for protest-related charges*, 10 juli 2020; NetBlocks, *Internet disrupted in Iran amid regional protests*, 16 juli 2020; Reuters, *Iran security forces fire tear gas to disperse protesters*, 16 juli 2020; Garda, *Iran: Demonstration reported in Behbahan (Khuzestan province) July 16*, 16 juli 2020; IranWire, *Imprisoned mother-of-three: I'm proud to have fought against poverty and discrimination*, 16 augustus 2020; VOA, *Iran sentences protesters to long prison terms, thousands of lashes*, 27 oktober 2020; BBCM, *Analysis: Turbulent year for Iran's human rights after November protests*, 16 november 2020; HRW, *Iran: No justice for bloody 2019 crackdown*, 17 november 2020; BBCM, *Iran filmmaker gets three and half years jail on security charges*, 12 januari 2021.

¹⁰⁷ UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 21 juli 2020, p. 9.

¹⁰⁸ Er zijn jaarlijks dertien gelegenheden waarbij een pardon kan worden verleend, waaronder de geboortedag van Imam Hoessein en de gedenkdag van de Islamitische Revolutie; IRNA, *Iran pardons 157 prisoners with security charges*, 10 november 2020; Reuters, *Iran frees 157 detained during protests as more U.S. sanctions loom*, 10 november 2020; Middle East Eye, *Iran releases prisoners detained during anti-government protests*, 11 november 2020; BBCM, *Iran's leader pardons prisoners on revolution anniversary*, 8 februari 2021; Vertrouwelijke bron, 14 november 2020.

¹⁰⁹ Radio Farda, *What Iranian authorities hid about the big explosion in East Tehran*, 27 juni 2020; The New York Times, *After Iranian missile facility blows up, conspiracy theories abound in Tehran*, 29 juni 2020; NOS, *Mysterieuze reeks explosies en branden in Iran 'kan nauwelijks toeval zijn'*, 4 juli 2020.

¹¹⁰ AA, *Massive explosion reported east of Iran's capital*, 26 juni 2020; BBC News, *Iran explosions: Officials deny reports of fresh blast*, 10 juli 2020.

¹¹¹ DW, *Iran: Gas explosion kills at least 19 in Tehran*, 30 juni 2020; Daily Sabah, *Powerful explosion at clinic in Iranian capital Tehran kills 19*, 30 juni 2020; The Guardian, *Gas explosion at Iran medical clinic kills 19*, 1 juli 2020.

¹¹² De naam van deze groep is in het Perzisch: *Youzpalang haye mihan*; The Guardian, *Fire or explosion damages building at Iran nuclear site*, 2 juli 2020; De Volkskrant, *'Incident' bij nucleair complex is tweede mysterieuze explosie in een week in Iran*, 2 juli 2020; AD, *'Jachtluipaarden' claimen aanslag op nucleaire installatie*, 4 juli 2020; Al Jazeera, *Fire at Iran's Natanz nuclear facility caused significant damage*, 5 juli 2020; Politico, *Iran confirms damaged nuclear site was centrifuge facility*, 5 juli 2020; BBC News, *Iran nuclear: Natanz fire caused 'significant' damage*, 5 juli 2020; BBC News, *Iran blasts: What is behind mysterious 'attacks' at key sites?*, 6 juli 2020.

plaats in de Shahid Medhaj Zargan energiecentrale in de buurt van de stad Ahwaz in de provincie Khuzestan.¹¹³ Diezelfde dag ontstond er een chloorgaslek in de Karoon petrochemische fabriek in de stad Mahshahr in de provincie Khuzestan.¹¹⁴ Verder vond op 7 juli 2020 een explosie plaats in een zuurstoffabriek in de stad Baqershahr in de provincie Teheran.¹¹⁵ Daarnaast brak op 12 juli 2020 brand uit in de Shahid Tondgooyan petrochemische fabriek in de provincie Khuzestan.¹¹⁶ Voorts brak op 13 juli 2020 een brand uit op het Kavian Fariman industrieterrein in de buurt van de stad Mashhad in de provincie Razavi Khorasan.¹¹⁷ Op 15 juli 2020 brak brand uit op een scheepswerf in de stad Bushehr in de provincie Bushehr.¹¹⁸ Verder vond op 19 juli 2020 een explosie plaats in een energiecentrale in de provincie Isfahan.¹¹⁹ De Iraanse autoriteiten deden deze incidenten veelal af als ongelukken, zoals die wel vaker voorkomen in Iran.¹²⁰

1.2.3

Koerdistan, Kermanshah en West-Azerbeidzjan

In de Iraanse media verschenen in de verslagperiode met enige regelmaat berichten over gewapende confrontaties tussen Koerdische partijen (zie paragraaf 3.1.2.2) en Iraans veiligheids personeel in de provincies Koerdistan, Kermanshah en West-Azerbeidzjan. Daarbij vielen doden en gewonden. Deze confrontaties vonden onder meer plaats omdat een aantal Koerdische partijen gewapende troepen hebben die ook in de grensregio's actief zijn. Daarom bevindt zich in deze gebieden ook relatief veel Iraans veiligheids personeel.¹²¹ Zo berichtten verschillende media over de dood van een IRGC-soldaat bij een gewapend treffen met onbekende schutters in de

2020; The New York Times, *Explosion at Iran nuclear site sets back enrichment*, 6 juli 2020; NRC, *Iran meldt zware schade aan nucleair complex na brand*, 6 juli 2020; NRC, *Brand verwoest nucleaire installatie, wellicht sabotage*, 7 juli 2020; The Washington Post, *Sabotage suspected in blast at Iranian nuclear site*, 7 juli 2020; Al Jazeera, *Iran says sabotage caused explosion at Natanz nuclear site*, 23 augustus 2020; BBC News, *Iran nuclear: Fire at Natanz plant 'caused by sabotage'*, 24 augustus 2020; Ministerie van Buitenlandse Zaken van Iran, *Statement by H.E. Ambassador Kazem Gharibabadi, resident representative to the IAEA before the IAEA Board of Governors on report of the IAEA Director General (GOV/2020/47)*, 16 september 2020, p. 3; Al Jazeera, *Iran says 'internal agents' may be responsible for Natanz blast*, 22 september 2020.

¹¹³ Al Jazeera, *Fires flare at Iranian power plant, latest in series of incidents*, 4 juli 2020; Radio Farda, *Breaking: Explosion at power plant and chlorine leak at petrochemical plant in Iran*, 4 juli 2020.

¹¹⁴ BBC News, *Iran explosions: Officials deny reports of fresh blast*, 10 juli 2020; Tasnim News Agency, *Fire in Iranian petchem complex contained: official*, 13 juli 2020; The Independent, *Iran explosion: Blast hits power plant in Isfahan province*, 19 juli 2020; De Volkskrant, *Wie zit er achter al die explosies in Iran?*, 21 juli 2020.

¹¹⁵ Middle East Eye, *Two dead, three injured in pre-dawn explosion at Iranian factory*, 7 juli 2020; Al Jazeera, *Factory blast near Iran's capital kills two in latest explosion*, 7 juli 2020; TRT World, *At least two dead in Tehran factory blast*, 7 juli 2020.

¹¹⁶ Radio Farda, *Petrochemical plant in southern Iran catches fire in a string of similar incidents*, 12 juli 2020; Reuters, *Fire breaks out at petrochemical facility in southwest Iran*, 12 juli 2020.

¹¹⁷ Al-Monitor, *Iran probes another blast at industrial complex*, 13 juli 2020; Reuters, *Explosion as fire breaks out at Iranian industrial complex*, 13 juli 2020.

¹¹⁸ The Guardian, *Seven vessels catch fire in southern Iranian shipyard*, 15 juli 2020; Al Jazeera, *Seven ships damaged after fire breaks out at Iran's Bushehr port*, 15 juli 2020; BBC News, *Bushehr port: Seven ships ablaze in latest Iran mystery fires*, 15 juli 2020; The Independent, *Seven ships burn in Iranian port city of Bushehr, local media reports*, 16 juli 2020; The New York Times, *Shipyard is latest site hit by fires across Iran*, 16 juli 2020; CNN, *Fire spreads to seven ships at Iranian port, state media reports*, 16 juli 2020.

¹¹⁹ AA, *Iran: 'Mysterious' new explosion rocks power plant*, 19 juli 2020; RFE/RL, *Explosion at Iranian power plant, no casualties reported*, 19 juli 2020; TRT World, *Explosion hits power plant in Iran's Isfahan province*, 19 juli 2020.

¹²⁰ TRT World, *Israel faces tough questions over mysterious explosions in Iran*, 3 juli 2020; Middle East Eye, *Explosion hits Iran power plant in Isfahan*, 19 juli 2020; ABC News, *What is behind these explosions and fires in Iran? Experts suggest some possible theories*, 23 juli 2020; Atlantic Council, *When it comes to Iran, not everything that goes boom in the night is sabotage*, 30 juli 2020; Al-Monitor, *Fire at Iranian industrial site adds to wave of mysterious explosions*, 4 augustus 2020.

¹²¹ Kurdistan 24, *Three IRGC members killed near Kurdish city as clashes increase*, 9 juli 2019; Kurdistan 24, *After death of teenage girl, KRG demands Iran stop shelling Kurdistan Region*, 10 juli 2019; RFE/RL, *Iran says killed five suspected terrorists near Iraqi border*, 12 juli 2019; Kurdistan 24, *Several casualties in clashes between Iranian forces and Kurdish opposition parties*, 8 september 2019; Iran Press, *IRGC: Ten dozen terrorists killed at Iranian border*, 29 september 2019; AA, *Iran mourns killing of 2 border guards by terror group*, 11 oktober 2020; BBCM, *Another border guard killed in northwest Iran*, 11 oktober 2020; BBCM, *Iran arrests three 'counterrevolutionary terrorists' in north-west*, 2 december 2020.

provincie Kermanshah op 10 juli 2019.¹²² Verder sneuvelden op 7 augustus 2019 twee IRGC-soldaten in de provincie West-Azerbeidzjan tijdens een vuurgevecht met een niet met naam genoemde Koerdische partij.¹²³ Tevens kwamen op 5 mei 2020 drie IRGC-soldaten om het leven bij een gevecht met een niet met naam genoemde Koerdische partij in de provincie Koerdistan.¹²⁴

Naast Iraans veiligheidspersoneel en leden van Koerdische partijen kwamen ook burgers om het leven, omdat het Iraanse veiligheidspersoneel vaak met scherp schoot op de smokkelaars en de handelaren die deelnamen aan het illegale handelsverkeer tussen Iran en Iraaks Koerdistan. Vanwege de hoge werkloosheid in de westelijke grensprovincies zijn veel Koerden betrokken bij het smokkelen van goederen van en naar Iraaks Koerdistan. De Iraanse term voor een dergelijke smokkelaar is *kolbar*. Met enige regelmaat verschijnen in de verslagperiode berichten over kolbars en handelaren die om het leven kwamen, bijvoorbeeld na aanvaringen met de grenspolitie of door natuurgeweld.¹²⁵ Volgens de ngo *Kurdistan Human Rights Network* (KHRN) kwamen in 2019 57 kolbars en handelaren om het leven bij confrontaties met het Iraanse leger en het IRGC. 22 anderen kwamen om het leven bij ongevallen zoals lawines, valpartijen en ongelukken met landmijnen. Verder raakten 165 personen gewond.¹²⁶ Volgens de ngo *Kurdistan Human Rights Association-Geneva* (KMMK-G) vielen in 2020 72 doden en 179 gewonden.¹²⁷

1.2.4

Khuzestan

De veiligheidssituatie in de provincie Khuzestan bleef in de verslagperiode fragiel. Er vonden verschillende confrontaties plaats tussen burgers en Iraans veiligheidspersoneel waarbij doden en gewonden vielen. Hieronder volgen enkele voorbeelden van confrontaties waarbij doden en gewonden vielen. Dit overzicht is geenszins uitputtend.

In april 2019 vond in de subprovincie Dasht-e Azadegan een confrontatie plaats tussen het IRGC en Arabische boeren (zie paragraaf 3.1.2.3) die protesteerden tegen het doorsteken van de dijken bij hun landbouwgebieden. Een boer raakte

¹²² *Kurdistan 24, Iran shells Kurdish village after opposition fighters kill IRGC member: Watchdog*, 10 juli 2019; Iran Press, *IRGC servicemen martyred in terror attack in western Iran*, 10 juli 2019; Rûdaw, *Iran artillery kills 18-year-old, wounds 2 of her brothers in Kurdistan Region*, 10 juli 2019.

¹²³ Pars Today, *Two IRGC servicemen martyred in near Turkey border*, 7 augustus 2019; Iran Press, *2 Iranian border guards killed in clashes with terrorists*, 7 augustus 2019; Radio Farda, *Two revolutionary guard officers killed in a clash in northwestern Iran*, 7 augustus 2019.

¹²⁴ Al-Monitor, *IRGC soldiers killed in Kurdish area of Iran*, 6 mei 2020; *Kurdistan 24, Iran Guard troops killed in new clashes with Kurdish opposition group: Monitor*, 7 mei 2020.

¹²⁵ HRANA, *Four kulbars were killed or injured by police shot*, 31 mei 2019; UK Home Office, *Country policy and information note. Iran: Smugglers*, 9 augustus 2019, p. 5; Hengaw, *Bloody may, 34 kolbars were killed and wounded*, 7 juni 2019; Radio Farda, *Many children working as porters die on Iran-Iraq border*, 22 december 2019; Rûdaw, *At least one Kurdish kolbar killed, 6 injured by Iranian border guards*, 16 februari 2020; Hengaw, *Killing and injury of 237 kolbars during 1398 solar year*, 21 maart 2020; *Kurdistan 24, Iranian border guards kill two Kurdish porters near Kurdistan region*, 3 mei 2020; Rûdaw, *Iranian border guards kill a Kurdish kolbar, injure two others: rights group*, 9 mei 2020; Hengaw, *A Kurdish kolbar killed on the border of Sardasht, five kolbar killed in less than ten days*, 13 mei 2020; Radio Farda, *Government in Iran bans tourism to region where many 'human mules' die*, 19 juni 2020; Rûdaw, *Iran's Kurdish kolbars: Two sons, two deaths, two months*, 28 juli 2020; Radio Farda, *Iranians protest killing of Kurdish porters by border guards*, 3 augustus 2020; IranWire, *#Don't_Kill_Kulbars Twitter storm takes over Iranian cyberspace*, 3 augustus 2020; Rûdaw, *Three kolbar cousins shot dead by border guards in less than three months*, 18 augustus 2020; Al-Monitor, *High unemployment forces Iranian Kurds into smuggling, with deadly consequences*, 17 september 2020; BBC News, *The heartbreaking video and the death of a Kurdish-Iranian family*, 15 november 2020; IHRM, *State forces fatally shoot Kurd man in West Iran*, 18 november 2020; BBCM, *Iran dismantles arms trafficking gang in north-western province*, 6 december 2020; KHRN, *A kolbar shot dead by Iranian border guards*, 8 december 2020; KHRN, *Monthly report: Three kolbars and tradsmen killed and seven others wounded by the Iranian military forces*, 26 december 2020; The Independent, *Kolbars: Quest for a livelihood on the Iran-Iraq border ends in tragedy*, 26 januari 2021; Rûdaw, *Young father killed by Iranian border guards: local source*, 4 februari 2021.

¹²⁶ KHRN, *Report: 79 Kurdish border porters, tradesmen died, 165 injured in 2019*, 5 januari 2020.

¹²⁷ KMMK-G, *Human rights violations in Kurdistan of Iran*, februari 2021, p. 3.

daarbij naar verluidt gewond en overleed enkele uren later in het ziekenhuis.¹²⁸ Volgens sommige oppositionele media en mensenrechtenorganisaties vond tijdens de landelijke benzineprotesten in november 2019 een van de ergste bloedbaden in de stad Mahshahr plaats. Daarbij zou het IRGC naar verluidt meer dan 148 mensen om het leven hebben gebracht (zie paragraaf 1.2.1).¹²⁹ Op 22 januari 2020 schoten twee gemaskerde mannen in het stadje Darkhoveyn een IRGC-officier dood. Het is niet bekend wie er achter deze aanval zaten.¹³⁰ Op 23 mei 2020 blokkeerden demonstranten in het district Gheizaniyeh een hoofdweg uit protest tegen het uitblijven van salarisbetalingen en drinkwaterleveringen. De ordetroepen doorbraken deze wegblokkade met traangas en plastic kogels. Daarbij raakten minstens twee arrestanten gewond. Het is niet bekend wat er vervolgens met beide arrestanten is gebeurd.¹³¹ Op 26 augustus 2020 protesteerden inwoners van het dorp Abolfazl tegen de inbeslagname van hun land en de sloop van hun woningen door de *Mostazafan Foundation*. Naar verluidt maakten de ordetroepen hieraan met traangas en plastic kogels een einde.¹³² Volgens verschillende bronnen zijn vervolgens 130 dorpsbewoners opgepakt, waarvan zestig op borgtocht weer zouden zijn vrijgelaten.¹³³ Het is niet bekend wat er vervolgens met de gearresteerde dorpsbewoners is gebeurd.

Verder verschenen in de verslagperiode enkele berichten over arrestaties van burgers die banden hadden met de *Arab Struggle Movement for the Liberation of Al-Ahwaz* (ASMLA). Zo berichtten verschillende bronnen over de arrestatie van veertien personen in de stad Mahshahr op 27 mei 2020. De politie stelde dat zij banden hadden met de ASMLA.¹³⁴ De politie pakte naar verluidt op 28 mei 2020 in de stad Shushtar ook minstens dertig personen op.¹³⁵ Het is niet bekend wat er sindsdien met bovenstaande arrestanten is gebeurd.

¹²⁸ VOA, *Activists: Iran's Revolutionary Guards fire on protesters in deadly flood confrontation*, 4 april 2019; IHRM, *Tribal sheikh arrested for protesting inadequate relief response by the regime*, 5 april 2019; Radio Farda, *Evacuations in Iran's oil-producing province as dams reach full capacity*, 6 april 2019; Radio Farda, *Convoys of Iraqi militia deployed to Iran's flood-hit regions as dissent mounts*, 14 april 2019.

¹²⁹ The Washington Post, *Iran finally admits it shot and killed 'rioters'. But it still won't say how many people died in last month's protests*, 3 december 2019; IranWire, *148 killed in Mahshahr during November protests*, 17 december 2019; Radio Farda, *Governor denies widely reported massacre of Iran protesters in November*, 15 juni 2020; IHRM, *Names of 20 protesters killed in November protests in northwest Iran*, 4 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 30 september 2020.

¹³⁰ Al-Monitor, *IRGC officer gunned down in Iran's southwest*, 22 januari 2020; Radio Farda, *Iran Guard's officer shot dead in oil-rich province*, 22 januari 2020; Al Jazeera, *Masked gunmen kill local commander of Iran's security forces*, 22 januari 2020; Reuters, *Militia ally of Iran's Soleimani shot dead in southwest Iran: IRNA*, 22 januari 2020; IRNA, *Provincial Basij cmdr assassinated in southwest Iran*, 22 januari 2020.

¹³¹ Radio Farda, *People protest lack of water in Iran's oil-rich province*, 23 mei 2020; The Jerusalem Post, *Protests in southwest Iran over water shortage*, 25 mei 2020; Rûdaw, *Dozens arbitrarily detained in Iran as Supreme Leader pardons thousands for Eid al-Fitr*, 24 mei 2020; Radio Farda, *Khamenei representative apologizes after plastic bullets fired at Iranian protesters*, 26 mei 2020; Garda, *Iran: Violent protests over water shortages in Ahvaz (Khuzestan province) May 23*, 26 mei 2020; IFP News, *Villagers in Southern Iran to get potable water after years of protest*, 27 mei 2020.

¹³² De Mostazafan Foundation (*Bonyad-e Mostazafan*) is een ontwikkelingsorganisatie die onder directe controle staat van de Iraanse overheid en die geassocieerd wordt met het IRGC; IHRM, *Iran's security forces fire shotgun pellets at protesting villagers*, 27 augustus 2020; Radio Farda, *Police chief denies firing shotgun pellets at protesting villagers in Iran*, 27 augustus 2020; BBCM, *Iran police say images of shooting over disputed village 'fake'*, 27 augustus 2020; AHRO, *Iranian authorities attack villagers in Ahwaz who resisted the confiscation of their lands*, 28 augustus 2020; IranWire, *Why is the Foundation for the Oppressed demolishing poor people's houses?*, 28 augustus 2020.

¹³³ ADPF, *The story behind Abolfazl village*, 28 augustus 2020; IHRM, *Authorities prosecute 130 villagers who protested demolition of their homes*, 31 augustus 2020; UN, *Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 11 januari 2021, p. 9.

¹³⁴ Press TV, *Iran arrests 14 people affiliated to takfiri terrorist groups in Kuzestan province*, 27 mei 2020; BBCM, *Iran arrests 'extremists' in southwestern province*, 27 mei 2020; Radio Farda, *Iran police arrests fourteen on charges of separatism in southern city*, 28 mei 2020; Al-Monitor, *Iran arrests 'separatists' in southwest Khuzestan province*, 28 mei 2020.

¹³⁵ Radio Farda, *Iran security forces arrest dozens in Khuzestan province*, 30 mei 2020; IHRM, *Iran security forces arrest dozens of Ahvazi Arabs including children*, 1 juni 2020.

1.2.5

Sistan-Baluchistan

In de oostelijke grensprovincie Sistan-Baluchistan vonden in de verslagperiode diverse confrontaties plaats tussen militante Baluchi-facties, burgers en Iraans veiligheidspersoneel. Daarbij vielen ook doden en gewonden.¹³⁶ De bekendste militante Baluchi-factie is *Jaish al-Adl (Leger van de Gerechtigheid)*. Deze soennitische groepering opereert vanuit Pakistan.¹³⁷ Op 8 maart 2020 verklaarde de inlichtingendienst dat een lid van de Jaish al-Adl bij een gewapend treffen vlakbij de grens met Pakistan om het leven was gekomen.¹³⁸ Verder ontplofte volgens de Iraanse media op 30 juni 2020 een berrbom in de buurt van twee voertuigen van het IRGC. Daarbij raakte volgens de autoriteiten niemand gewond. Volgens de autoriteiten was Jaish al-Adl verantwoordelijk voor deze actie.¹³⁹ Verder kwamen volgens de autoriteiten op 29 september 2020 drie soldaten van het IRGC en twee tegenstanders om het leven bij een gewapend treffen bij de stad Nikshahr.¹⁴⁰

In het grensgebied met Pakistan en Afghanistan vindt veel smokkel van onder meer drugs en brandstof plaats.¹⁴¹ Door toedoen van Iraans veiligheidspersoneel kwamen in de verslagperiode ook enkele brandstofsokkelaars (*sokhtbaran*) om het leven.¹⁴²

¹³⁶ TRT World, *Pakistan says four Iranian soldiers rescued from banned militant group*, 21 maart 2019; Middle East Eye, *Two killed in clashes with a 'terrorist group' in southeastern Iran*, 21 juli 2019; Tehran Times, *Two IRGC soldiers killed in terror attack in Sistan-Baluchestan*, 21 juli 2019; Tehran Times, *Two border guards killed in clashes with terrorists*, 22 februari 2020; Iran Press, *70 terrorists arrested, 5 neutralized in Southern Sistan and Baluchistan*, 13 april 2020; Radio Farda, *Armed attackers reportedly ambush prison bus in Iran*, 31 mei 2020; Ceasefire et al., *In the name of security. Human rights violations under Iran's national security laws*, 26 juni 2020, p. 30.

¹³⁷ RFE/RL, *Iran's Rohani calls for 'decisive' action from Pakistan in wake of border attack*, 9 maart 2019; BBCM, *Pakistani PM vows to tackle Iranian Sunni militants*, 22 april 2019; BBCM, *Sunni militant group claims responsibility for bomb blast in southeast Iran*, 3 juli 2019; DW, *Why did US declare an anti-Iran militant group terrorist?*, 5 juli 2019; BBCM, *'Sonic bomb' exploded, another foiled in southeastern Iran says police*, 5 juli 2019; Al-Monitor, *US ban on anti-Iran militant group could have wide-ranging impact*, 17 juli 2019; Radio Farda, *Iran Guards' commander says US, Saudis supplying arms to militant groups*, 19 februari 2020; Tehran Times, *Saudis have provided arms to Jaish ul-Adl terrorists: general*, 19 februari 2020; BBCM, *Iran executes man for alleged role in killing of IRGC members*, 26 december 2020; Reuters, *Ethnic Baluch hanged for guards' shooting death five years ago - judiciary*, 26 december 2020; BBCM, *Two Iranian border guards held by militant group released*, 3 februari 2021.

¹³⁸ IRNA, *Intelligence forces arrest Jaish ul-Adl terrorist team in southern Iran*, 8 maart 2020; Tehran Times, *Head of terrorist team killed in southeastern Iran: Intelligence Ministry*, 9 maart 2020.

¹³⁹ Tehran Times, *No fatalities in terrorist attack on IRGC forces in southeast Iran: MP*, 30 juni 2020; Reuters, *Roadside bomb targets Revolutionary Guards in southeast Iran, official says*, 30 juni 2020; Radio Farda, *Insurgent group claims killing guards commander in Iran, officials deny*, 30 juni 2020; Iran Press, *Jaish ul-Adl's terrorist attack leaves no casualty: Official*, 30 juni 2020.

¹⁴⁰ Iran Press, *Terrorists behind attacks on IRGC soldiers in Nikshahr arrested*, 3 oktober 2020; Press TV, *Iran arrests culprits behind deadly attack on IRGC members*, 3 oktober 2020.

¹⁴¹ Press TV, *Iran contained fuel smuggling by over 20 percent in one year: Official*, 3 juli 2019; Tehran Times, *Three tons of narcotics seized in Sistan-Baluchestan*, 14 juli 2019; VOA, *Iran's november gas price hike fails to ease fuel smuggling to Pakistan*, 15 februari 2020; IHRDC, *Extreme inequality: The human rights situation of Iran's Baluch minority*, 10 juli 2019, p. 28; Tehran Times, *Drug trafficking gangs disbanded in southeastern Iran*, 19 september 2020; Mehr News, *Over 87 tons of narcotics seized in S Iran in 6 months*, 26 oktober 2020; BBCM, *Iran executes two Baluch prisoners on narcotics charges*, 19 december 2020.

¹⁴² IHRDC, *Extreme inequality: The human rights situation of Iran's Baluch minority*, 10 juli 2019, p. 22; UN, *Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 18 juli 2019, p. 21; IHRM, *Iranian security forces arbitrarily killed Baluch teenager*, 3 oktober 2019; UN, *Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 28 januari 2020, p. 12; Ceasefire et al., *In the name of security.*, juni 2020, p. 25; IHRM, *Summary execution of Alireza Totazehi by security forces in Minab*, 19 november 2020; KHRN, *A Kurdish tradesmen shot dead by IRGC forces in Sistan Baluchestan*, 6 december 2020; IHRM, *Three fuel carriers shot dead by the state security force in Sistan and Baluchistan*, 16 december 2020.

2 Identiteit, nationaliteit en documenten

2.1 Identificatieplicht, identiteits- en reisdocumenten

2.1.1 Geboorteboekje/identiteitsboekje

Na de registratie van de geboorte van een kind bij een lokaal kantoor van de *National Organization for Civil Registration* (NOCR) ontvangt iedere Iraniër een *shenasnameh* (geboorte-/identiteitsboekje).¹⁴³ Dit boekje heeft een groene kaft en is geldig totdat de houder vijftien jaar is. Het boekje voor documenthouders ouder dan vijftien heeft een bruine kaft en bevat geen verloopdatum.¹⁴⁴ Een notaris-kantoor kan een huwelijk of een scheiding in een *shenasnameh* bijschrijven.¹⁴⁵ Volgens verschillende bronnen hoeft een aanvrager bij het aanvragen van een nieuwe *shenasnameh* in Iran het oude document niet in te leveren.¹⁴⁶ Wanneer de NOCR een *shenasnameh* afgeeft aan een Iraniër, slaat de NOCR een archiefdocument op. Dit interne document dient voor later gebruik, bijvoorbeeld bij vernieuwing of wanneer iemand zijn *shenasnameh* kwijtraakt en een nieuw document aanvraagt.¹⁴⁷ Volgens verschillende bronnen komt het voor dat iemand een *shenasnameh* heeft met een huwelijksregistratie en een *shenasnameh* zonder huwelijksregistratie, bijvoorbeeld wanneer iemand bij de documentaanvraag doet alsof het oude document kwijt is en geld betaald om de gegevens van het huwelijk op het nieuwe document weg te laten. Daarnaast kan iemand middels smeergeld voorkomen dat een registratie van een echtscheiding in een *shenasnameh* terechtkomt.¹⁴⁸

2.1.2 Nationale identiteitskaart

Vanaf vijftienjarige leeftijd is iedere Iraanse staatsburger verplicht om een nationale identiteitskaart (*kart-e melli*) aan te vragen bij de NOCR.¹⁴⁹ Volgens een bron maakt de NOCR bij de aanvraag slechts één origineel exemplaar van een identiteitskaart. De NOCR geeft dit exemplaar af aan de aanvrager.¹⁵⁰ De identiteitskaarten die in de verslagperiode in Iran zijn uitgegeven betreffen *smart cards* in credit card-formaat.¹⁵¹ De smart card en het bijbehorende elfcijferige identificatienummer zijn

¹⁴³ NOCR, *An introduction to the civil registration system in the Islamic Republic of Iran*, september 18 september 2015; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 71; NID, *ID database, Iran, Documents, Other documents, Shenanameh (proof of birth), Application and issuance procedure*, voor het laatst bijgewerkt op 10 juni 2020, geraadpleegd op 18 februari 2021; NOCR, *Birth registration*, <https://www.sabteahval.ir/Upload/Modules/Contents/asset90/101.pdf>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

¹⁴⁴ NID, *ID database, Iran, Documents, Other documents, Shenanameh (proof of birth), Description*, voor het laatst bijgewerkt op 10 juni 2020, geraadpleegd op 18 februari 2021; NIDC, *Issuance procedures of the Iranian birth certificate: The Shenanameh*, 9 november 2020, p. 1; Landinfo, *Report Iran: Passports, ID and civil status documents*, 5 januari 2021, p. 11.

¹⁴⁵ Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 15.

¹⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 7 september 2020; Vertrouwelijke bron, 2 november 2020; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020; NOCR, *ID card (booklet) replacement*, <https://www.sabteahval.ir/Upload/Modules/Contents/asset90/103.pdf>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

¹⁴⁷ NID, *ID database, Iran, Documents, Other documents, Shenanameh (proof of birth), Application and issuance procedure*; NIDC, *Issuance procedures of the Iranian birth certificate: The Shenanameh*, 9 november 2020, p. 3.

¹⁴⁸ NIDC, *Issuance procedures of the Iranian birth certificate: The Shenanameh*, 9 november 2020, p. 4; Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 42; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

¹⁴⁹ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 71; Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 21; NOCR, *Issuance of national ID card*, <https://www.sabteahval.ir/kharejeh/default.aspx?tabid=5744>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

¹⁵⁰ Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

¹⁵¹ NID, *ID database, Iran, Documents, National ID Card, Electronic ID card (karte melli), Description*, voor het laatst bijgewerkt op 20 november 2017, geraadpleegd op 18 februari 2021; Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 24.

nodig voor een groot aantal diensten, waaronder het aanvragen van een rijbewijs, het uitvoeren van banktransacties en het kopen van treinkaartjes.¹⁵² De deadline voor het inwisselen van de oude identiteitskaarten voor deze smart card liep af in maart 2019.¹⁵³ Bij de aanvraag van een nieuwe identiteitskaart, blijft de oude identiteitskaart alleen geldig in combinatie met de tracking code die de NOCR bij de vernieuwingsaanvraag afgeeft.¹⁵⁴ Een Iraniër kan een verlopen identiteitskaart in de praktijk soms nog steeds gebruiken, bijvoorbeeld bij het kopen van een huis of het aanvragen van een uitkering.¹⁵⁵

2.1.3 *Paspoort*

De Immigratie- en Paspoortdienst van de Iraanse politie geeft paspoorten af op basis van onder meer een *shenasnameh* en een *kart-e melli*.¹⁵⁶ Bij de aanvraag van een nieuw paspoort hoeft de aanvrager het oude paspoort niet in te leveren. De Paspoortdienst maakt bij de afgifte van het nieuwe document met perforatie het oude paspoort ongeldig.¹⁵⁷

In de meeste Iraanse paspoorten ontbreekt op de derde pagina de handtekening van de houder. Het is niet verplicht om daar een handtekening neer te zetten. Die handtekening is ook niet nodig om Iran uit te kunnen reizen. Bovendien handhaven de Iraanse autoriteiten daar niet op. Het ontbreken van een handtekening betekent derhalve niet dat het paspoort per definitie frauduleus is verkregen.¹⁵⁸

Een man die zijn dienstplicht nog niet heeft vervuld kan met toestemming van de militaire autoriteiten en tegen betaling van een borgsom een paspoort krijgen (zie paragraaf 3.3.3.6).¹⁵⁹

2.1.4 *Documentfraude*

Zoals volgt uit paragraaf 2.1.1 kan een documenthouder een nieuw geboorteboekje opvragen waarin actuele informatie over de burgerlijke staat is weggelaten. Daarnaast kan iemand eenvoudig met de hand informatie over een huwelijk en kinderen aan een geboorteboekje toevoegen. De autoriteiten voegen deze informatie met de hand toe.¹⁶⁰ Volgens een bron wordt een stempel gezet in het gedeelte waar de wijziging is uitgevoerd. Alle wijzigingen, inclusief de stempels, moeten aangebracht worden door een registratiekantoor.¹⁶¹

¹⁵² Radio Zamaneh, *National ID card as a new tool to oppress minorities in Iran*, 28 januari 2020; Minority Rights Group International, *Minority and Indigenous Trends 2020. Focus on technology*, 1 oktober 2020, p. 178-179; Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 22.

¹⁵³ Vertrouwelijke bron, 19 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

¹⁵⁴ Vertrouwelijke bron, 7 september 2020; Vertrouwelijke bron, 19 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 2 november 2020.

¹⁵⁵ Vertrouwelijke bron, 7 september 2020; Vertrouwelijke bron, 2 november 2020; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

¹⁵⁶ NID, *ID database, Iran, Documents, Passport, S-series, Application and issuance in Iran*, voor het laatst bijgewerkt op 10 juni 2020, geraadpleegd op 18 februari 2021; PRADO, *Document: IRN-AO-04001*, 18 september 2020; NIDC, *Iran: Issuance procedures of the Iranian passport in Iran and abroad*, 24 september 2020, p. 2.

¹⁵⁷ Vertrouwelijke bron, 2 november 2020; Vertrouwelijke bron, 31 januari 2021.

¹⁵⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 7 december 2013, p. 30; Vertrouwelijke bron, 19 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 2 november 2020.

¹⁵⁹ Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 28; Vertrouwelijke bron, 2 november 2020; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

¹⁶⁰ NID, *ID database, Iran, Documents, Other Documents, Shenasnameh (proof of birth), Issuance control*, voor het laatst bijgewerkt op 13 mei 2019, geraadpleegd op 18 februari 2021; NIDC, *Iran: Issuance procedures of the Iranian birth certificate. The Shenasname*, 9 november 2020, p. 5; Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 43.

¹⁶¹ Vertrouwelijke bron, 21 februari 2021.

Geboorteboekjes, identiteitskaarten en paspoorten zijn voorzien van allerlei echtheidskenmerken die het moeilijk maken om met deze documenten te frauderen.¹⁶² Desondanks valt niet uit te sluiten dat fraude met Iraanse identiteitsdocumenten voorkomt. Volgens verschillende bronnen zijn identiteitsdocumenten in Iran op frauduleuze wijze te verkrijgen.¹⁶³

Een bron stelt, overigens zonder dit nader toe te lichten, dat in Iraanse asielzaken veel documentfraude voorkomt.¹⁶⁴ Juridische documenten (zie paragraaf 3.3.4), verklaringen van banken en verklaringen van derden zijn in vergelijking met identiteitsdocumenten relatief eenvoudig op frauduleuze wijze te verkrijgen.¹⁶⁵

2.2 Nationaliteit

2.2.1 *Verkrijging nationaliteit van rechtswege*

Artikel 976 van het Iraanse Burgerlijk Wetboek (BW) noemt de zeven bepalingen voor het van rechtswege verkrijgen van de Iraanse nationaliteit.¹⁶⁶ Het in Iran geboren onwettige kind met een Iraanse vader verkrijgt op grond van de tweede bepaling van artikel 976, BW, van rechtswege de Iraanse nationaliteit. De tweede bepaling heeft betrekking op personen geboren (in of buiten Iran) met een Iraanse vader. Daarbij krijgt het onwettige kind de achternaam van de vader.¹⁶⁷

2.2.2 *Toetreding via naturalisatie*

Artikel 979, BW, noemt de vier bepalingen voor het verkrijgen van de Iraanse nationaliteit via naturalisatie.¹⁶⁸

2.2.3 *Verlies van de Iraanse nationaliteit*

Uit artikel 41 van de Iraanse grondwet volgt dat de Iraanse autoriteiten de nationaliteit van een Iraniër niet kunnen ontnemen. Wel kan een Iraniër de Iraanse nationaliteit verliezen als hij of zij daar vrijwillig afstand van doet. Artikel 988, BW, somt de vier voorwaarden op om vrijwillig afstand te kunnen doen van de Iraanse nationaliteit. Ten eerste moet de aanvrager minimaal 25 jaar oud zijn. Ten tweede moet de Ministerraad instemmen met de aanvraag. Ten derde moet de aanvrager binnen een jaar nadat de instemming van de Ministerraad is verkregen, zijn of haar onroerende goederen in Iran of aanspraken daarop formeel hebben overgedragen. Ten vierde moet de aanvrager, indien het om een man gaat, de militaire dienstplicht hebben vervuld. Blijkens de eerste aantekening bij artikel 988, BW, moet de aanvrager Iran na de instemming van de Ministerraad binnen drie maanden verlaten. Deze termijn kan met toestemming van het Iraanse ministerie van Buitenlandse Zaken tot maximaal een jaar verlengd worden. Na het verstrijken van

¹⁶² Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 40.

¹⁶³ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 72; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

¹⁶⁴ Vertrouwelijke bron, 2 november 2020.

¹⁶⁵ IRBC, *Iran: Court summonses and arrest warrants, including issuance procedures*, 13 maart 2020, p. 6; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 72; EASO, *Release on temporary bail, court documents, exit from Iran*, 21 april 2020, p. 7.

¹⁶⁶ Iran Data Portal, *Nationality Law*, <https://irandatportal.syr.edu/nationality-law>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

¹⁶⁷ Nadjma Yassari, Iran. In: N. Yassari et al. (red), *Filiation and the protection of parentless children. Towards a social definition of the family in Muslim jurisdictions*, T.M.C. Asser Press, 2019, p. 82; Seyed Masoud Noori & Maryamossadat Torabi, The principle of protecting the best interests of the child in Shia jurisprudence and Iran's legal system with emphasis on custody (new understanding of a traditional legal concept), *Asian Journal of Legal Education* 6(1), 2019, p. 67-82; Eliyeh Delavari, *Report on citizenship law: Iran*, september 2020, p. 10; Vertrouwelijke bron, 22 november 2020.

¹⁶⁸ Iran Data Portal, *Nationality Law*.

de vertrektermijn kunnen de autoriteiten de betrokkene ontslaan, uitzetten en zijn of haar onroerende goederen te koop zetten.¹⁶⁹

Een Iraniër kan een aanvraag voor het afstand doen indienen bij het Iraanse ministerie van Buitenlandse Zaken.¹⁷⁰ Omdat bij de aanvraagprocedure veel instanties zijn betrokken, waaronder de Ministerraad, de veiligheidsdienst, de belastingdienst en de rechterlijke macht, kan de aanvraagprocedure twee jaar in beslag nemen.¹⁷¹ Het ministerie van Buitenlandse Zaken is de instantie die uiteindelijk al dan niet een voorstel voorlegt bij de Ministerraad. Na instemming van de Ministerraad ontvangt de aanvrager een document waarin dit is vastgelegd. De leges hiervoor bedragen 20.000 rial.¹⁷²

Blijkens een opiniestuk op de website van *Al Jazeera* komt een inwilliging van deze aanvraag, mede vanwege de beslissende stem van de Ministerraad, in de praktijk nooit voor.¹⁷³ Volgens een andere bron hebben veel Iraniërs met een dubbele of zelfs driedubbele nationaliteit in het buitenland afstand gedaan van de Iraanse nationaliteit. De autoriteiten passen de relevante wetgeving in de praktijk niet zo strikt toe.¹⁷⁴

2.2.4 *Herverkrijgen van de Iraanse nationaliteit*

Artikel 990, BW, behandelt het herverkrijgen van de Iraanse nationaliteit.¹⁷⁵

2.2.5 *Meervoudige nationaliteit*

Uit de artikelen 41 en 42 van de Iraanse grondwet volgt dat Iran in principe geen dubbele nationaliteit erkent.¹⁷⁶ In de praktijk tolereert Iran deze wel, hoewel Iran personen met een dubbele nationaliteit in de eerste plaats als Iraans staatsburger beschouwt.¹⁷⁷ Het is op grond van artikel 977, BW, wel mogelijk dat een kleine groep Iraniërs naast de Iraanse nationaliteit een tweede nationaliteit bezit. Dan gaat het om Iraniërs, waarvan de vader een andere nationaliteit heeft, die na hun achttiende opteren voor de nationaliteit van de vader.¹⁷⁸

¹⁶⁹ IRBC, *Iran: Requirements and procedures for a former Iranian citizen by birth, who renounced their citizenship, to reacquire Iranian citizenship, including circumstances that may bar someone from re-acquiring Iranian citizenship (2015-August 2017)*, 22 augustus 2017, p. 1.

¹⁷⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken van Iran, *Citizenship*, <https://en.mfa.ir/portal/viewpage/4008>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

¹⁷¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 27 augustus 2012, p. 23.

¹⁷² Vertrouwelijke bron, 6 december 2020.

¹⁷³ *Al Jazeera*, *Stuck with two passports*, 19 januari 2016.

¹⁷⁴ Vertrouwelijke bron, 7 december 2020.

¹⁷⁵ Iran Data Portal, *Nationality Law*.

¹⁷⁶ BBC News, *Iran 'convicts British-Iranian dual national of spying for Israel'*, 27 augustus 2019; The Jerusalem Post, *Iranian FM on British prisoner: 'Iran does not recognize dual nationality'*, 21 oktober 2019; FIDH/JFI, *Orwellian state: Islamic Republic of Iran's state media as a weapon of mass suppression*, 1 juni 2020, p. 18, voetnoot 49; AP News, *Iranian TV: British Iranian dual national faces new charge*, 9 september 2020; *Al Jazeera*, *Iran rejects Sweden's 'intervention' on academic facing execution*, 25 november 2020.

¹⁷⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 27 augustus 2012, p. 23; NRC, *Onderzoeker 6 jaar cel voor Frans-Iraanse*, 18 mei 2020.

¹⁷⁸ VIND Burgerzaken, *Iran nationaliteit*, <https://portal.vindburgerzaken.nl/doc/266701/iran/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

2.2.6

Kinderen van een Iraanse vrouw en een niet-Iraanse man

Op 3 juni 2020 volgde de bekendmaking van de *Wet op het verlenen van het staatsburgerschap aan kinderen die zijn voortgekomen uit een huwelijk tussen een Iraanse vrouw en een niet-Iraanse man*.¹⁷⁹ Op grond van artikel 2 van het Burgerlijk Wetboek treedt een wet vijftien dagen na bekendmaking in werking.¹⁸⁰

Op basis van deze wet kan een Iraanse vrouw die legaal gehuwd is met een niet-Iraanse man, tot het moment dat hun kind achttien jaar is geworden, de Iraanse nationaliteit aanvragen voor het kind. Het parlement keurde deze wet goed na het aannemen van een aantal amendementen die het ministerie van Inlichtingen en Veiligheid (MOIS) en de inlichtingendienst van het IRGC het recht gaven om een screening uit te voeren naar de beide ouders en het kind. Dat betekent dat het staatsburgerschap pas verleend kan worden als beide instanties hieraan hun goedkeuring verlenen.¹⁸¹

De kinderen uit het huwelijk van een Iraanse vrouw en een niet-Iraanse man kunnen bovendien op basis van deze wet vanaf achttienjarige leeftijd de Iraanse nationaliteit verkrijgen indien de moeder voor hun achttiende daar nog niet om verzocht had en er, volgens het MOIS en de inlichtingendienst van het IRGC, geen veiligheidsproblemen spelen. Dit veiligheidsonderzoek moet volgens de wet binnen drie maanden zijn afgerond. Wanneer bij de vader van dit kind evenmin veiligheidsproblemen spelen, krijgt de vader een verblijfsvergunning.¹⁸²

Volgens de eerste aantekening (*tabsareh*) van deze wet mag de aanvrager de rechtbank verzoeken om de afstamming te bepalen, indien de ouders van de aanvrager niet in leven zijn of niet beschikbaar zijn en er twijfels bestaan over de afstamming. Volgens de tweede aantekening van deze wet kunnen staatlozen die zelf in Iran zijn geboren en waarvan minstens een van de ouders in Iran is geboren, na hun achttiende het Iraanse staatsburgerschap aanvragen, indien zij geen strafblad hebben en er volgens het MOIS en de inlichtingendienst van het IRGC geen veiligheidsproblemen spelen.¹⁸³

Deze wet vervangt een wet uit 2006 die aan artikel 1060 van het Burgerlijk Wetboek een artikel en twee aantekeningen toevoegde. Op basis van de wet uit 2006 konden kinderen met een Iraanse moeder en een niet-Iraanse vader binnen een jaar na hun achttiende verjaardag de Iraanse nationaliteit krijgen.¹⁸⁴

¹⁷⁹ IFP News, *Iran ratifies law to let mothers pass nationality to children*, 2 oktober 2019; The Independent, *Iranian mothers can now pass on citizenship to children in 'huge win' for campaigners*, 3 oktober 2019; UNHCR, *UNHCR welcomes Iran's new nationality law addressing statelessness*, 8 oktober 2019; HRW, *World report 2020, Iran*, 14 januari 2020, p. 4; AI, *Human rights in Iran: Review of 2019*, 18 februari 2020, p. 3; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 33; Radio Farda, *Children with Iranian mothers, foreign fathers to receive citizenship*, 4 juni 2020; InfoMigrants, *Iranian citizenship law for children of foreign fathers approved*, 4 juni 2020; ABC News, *Iran implements law allowing women to pass their nationality to their children*, 25 juni 2020.

¹⁸⁰ Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

¹⁸¹ HRW, *Iran: Parliament Oks nationality law reform*, 14 mei 2019; CHRI, *New legislation, if approved, will give citizenship rights to children born to Iranian women*, 17 mei 2019; HRW, *Reforms will grant nationality to children of Iranian women*, 3 oktober 2019; Vertrouwelijke bron, 2 november 2020.

¹⁸² VIND Burgerzaken, *Iran nationaliteit*; Vertrouwelijke bron, 2 november 2020.

¹⁸³ Vertrouwelijke bron, 2 november 2020.

¹⁸⁴ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 29 mei 2017, p. 19-20; CHRI, *New legislation, if approved, will give citizenship rights to children born to Iranian women*, 17 mei 2019.

In Iran zijn naar schatting meer dan een half miljoen ongedocumenteerde kinderen van Iraanse moeders en niet-Iraanse vaders.¹⁸⁵ De niet-Iraanse vaders zijn veelal afkomstig uit Afghanistan en Irak.¹⁸⁶ Omdat deze kinderen niet de Iraanse nationaliteit hebben en daardoor niet in het bezit zijn van een geboorteboekje, kunnen zij geen gebruik maken van een aantal diensten.¹⁸⁷ Vanwege de restrictieve toepassing van de wet kan slechts een beperkt aantal kinderen uit deze groep een Iraans geboorteboekje krijgen. Volgens de Iraanse autoriteiten kunnen op basis van deze wet ongeveer 75.000 kinderen in aanmerking komen voor de Iraanse nationaliteit. Op 18 november 2020 ontving de eerste groep kinderen van een niet-Iraanse vader en een Iraanse moeder een shenasnameh.¹⁸⁸

¹⁸⁵ The Independent, *Iranian mothers can now pass on citizenship to children in 'huge win' for campaigners*, 3 oktober 2019; CHRI, *Children born to non-Iranian fathers win right to file for citizenship – with a catch*, 7 oktober 2019; Radio Farda, *Children with Iranian mothers, foreign fathers to receive citizenship*, 4 juni 2020.

¹⁸⁶ VOA, *Iranian children of non-iranian fathers to get citizenship*, 2 oktober 2019; InfoMigrants, *Iranian citizenship law for children of foreign fathers approved*, 4 juni 2020.

¹⁸⁷ ABC News, *Iran implements law allowing women to pass their nationality to their children*, 25 juni 2020.

¹⁸⁸ UNHCR, *75,000 children in Iran to gain nationality under new law*, 1 december 2020; Tehran Times, *Ground-breaking step in Iran towards reducing statelessness*, 3 december 2020; UNICEF, *UNICEF welcomes Iran's implementation of the new nationality law granting birth certificate and nationality to children born to Iranian mothers and non-Iranian fathers*, 4 december 2020; Middle East Eye, *Iran issues first ID cards to children born to foreign fathers*, 5 december 2020; Tehran Times, *ID cards issued to 84 children of Iranian mothers, foreign fathers*, 18 december 2020; Vertrouwelijke bron, 11 december 2020.

3 Mensenrechten

Dit hoofdstuk gaat in op de mensenrechtensituatie in Iran sinds het laatste algemene ambtsbericht van 22 maart 2019.

3.1 Positie van specifieke groepen

3.1.1 *Bescherming van burgers*

Volgens een bron is er geen verschil in de mate van bescherming van burgers in de verschillende gebieden en provincies door de autoriteiten. Het hangt van de zaak af of iemand die behoort tot een bepaalde (sociale) groep bescherming krijgt.¹⁸⁹

3.1.2 *Etnische groepen*

Deze paragraaf gaat in op de situatie en positie van een aantal in Iran wonende etnische groepen.

3.1.2.1 Azeri

De Azeri zijn de grootste etnische minderheid in Iran. Zij spreken een Turkse taal; het Azerbeidzjaans. In Iran wonen meer Azeri dan in buurland Azerbeidzjan. Azeri wonen voornamelijk in de hoofdstad Teheran en in de noordwestelijke provincies Oost-Azerbeidzjan, West-Azerbeidzjan, Ardabil en Zanjan. De meeste Azeri zijn sjiitische moslims. Azeri zijn over het algemeen goed geïntegreerd in de Iraanse samenleving. Een groot aantal personen uit de Iraanse politieke en geestelijke elite heeft een Azeri-achtergrond.¹⁹⁰

Azeri die opkomen voor de rechten van de Azeri-minderheid, die deelnemen aan (politieke-) protesten of die zich uitspreken voor de afscheiding van 'Zuid-Azerbeidzjan', kunnen te maken krijgen met problemen van de zijde van de Iraanse autoriteiten. In de verslagperiode zijn enkele Azeri-activisten gearresteerd en gedetineerd.¹⁹¹ Zo veroordeelde een rechtbank in oktober 2019 de Azeri-activist Abbas Lesani op grond van de artikelen 498, 500 en 610, WvS, tot vijftien jaar gevangenisstraf en twee jaar interne ballingschap. Volgens Amnesty International luidde een van de beschuldigingen dat hij contact had met het *South Azerbaijan National Liberation Front* (SANLF).¹⁹²

Verder arresteerden de autoriteiten volgens de nieuwswebsite *IranWire* rond 16 juli 2020 52 Azeri-activisten die in onder meer Tabriz, Orumiyyeh en Teheran protesteerden naar aanleiding van de opgelopen spanningen tussen Azerbeidzjan en

¹⁸⁹ Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

¹⁹⁰ JAM News, *Iranian Azerbaijanis achieve right to teach native language in schools*, 28 augustus 2019; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 25; Vertrouwelijke bron, 29 augustus 2020.

¹⁹¹ CHRI, *Iran's intelligence ministry slaps Azeri rights activist with new charges, claim he's organizing protests from prison*, 8 maart 2019; AI, *Human rights in Iran: Review of 2019*, 18 februari 2020, p. 3; IHRM, *Iran lashes five peaceful activists and political prisoners in 10 days*, 13 juni 2020; IranWire, *Journalism is not a crime: activist detained again after two-week release*, 23 juli 2020; IranWire, *Iran arrests Azerbaijani activists demanding ethnic rights*, 3 augustus 2020; Turan, *Actions in support of Karabakh in Iranian Azerbaijan*, 19 oktober 2020; AA, *Iran: Court sentences Azerbaijani human rights activist*, 28 december 2020; VOA, *Source: Iran sentences Azerbaijani Turk rights activist to prison*, 31 december 2020; United for Iran, *Rasoul Razavi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/2374/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; United for Iran, *Ali Reza Farshi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5540/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

¹⁹² AI, *Human rights in Iran: Review of 2019*, 18 februari 2020, p. 3; AA, *Iran: Court upholds activist's 15-year prison sentence*, 6 juli 2020; IHR, *Human rights organizations call for the release of Abbas Lisani*, 28 juli 2020; AI, *Activist's sentence increased to 15 years*, 14 oktober 2020; United for Iran, *Abbas Lesani*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/2082/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

Armenië. In juli en augustus 2020 zijn sommige demonstranten op borgtocht vrijgelaten in afwachting van hun proces. Op 2 januari 2021 veroordeelde een revolutionaire rechtbank in Orumiyyeh een activist tot drie jaar gevangenisstraf vanwege zijn deelname aan een illegale bijeenkomst op 16 juli 2020 en een jaar gevangenisstraf wegens het verspreiden van propaganda tegen de Islamitische Republiek.¹⁹³

Op 30 september 2020 en 1 oktober 2020 braken opnieuw protesten uit in Teheran en in enkele steden in het noordwesten van Iran vanwege het conflict tussen Azerbeidzjan en Armenië. Daarbij pakte de politie minstens elf demonstranten op. Naar verluidt vielen daarbij drie gewonden. Verder vond op 18 oktober 2020 in Tabriz een demonstratie plaats waarbij eveneens demonstranten zijn opgepakt. Tegen het einde van de verslagperiode waren nog geen veroordelingen van deze demonstranten bekend.¹⁹⁴

In de verslagperiode zijn meerdere keren supporters van de voetbalclub Tractor Sazi FC uit Tabriz, waarvan de meesten afkomstig zijn uit het '40 meter district' in Tabriz, gearresteerd vanwege het scanderen van pro-Turkse en anti-Armeense leuzen in het Sahand Tabriz Stadion. Volgens de speciale rapporteur van de VN is een aantal van hen veroordeeld tot gevangenisstraffen van maximaal zes jaar.¹⁹⁵

Bij de viering van de geboortedag van de negende-eeuwse figuur Babak bij fort Bazz op 5 juli 2019 was veel Iraans veiligheids personeel aanwezig.¹⁹⁶ Het is niet bekend of deze typische Azeri-aangelegenheid in de zomer van 2020 is doorgegaan.¹⁹⁷

3.1.2.2

Koerden

Na de Azeri zijn de Koerden de grootste etnische minderheid in Iran. Zij wonen voornamelijk in de noordwestelijke provincies Koerdistan, West-Azerbeidzjan, Kermanshah, Hamedan en Ilam. De meeste Iraanse Koerden zijn soennitische

¹⁹³ IranWire, *Iran arrests Azerbaijani activists demanding ethnic rights*, 3 augustus 2020; VOA, *Iran sentences Azerbaijani Turk activist to 3 years in prison for joining 2020 pro-Azerbaijan street protest*, 13 januari 2021; United for Iran, *Hakimed Ahmadi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/4887/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; United for Iran, *Maghsoud Fazli Chiman Zamin*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/6172/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; United for Iran, *Yavar Soltani*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/6243/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; United for Iran, *Salar Taher Afshar*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/6479/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

¹⁹⁴ AA, *Iran arrests 11 pro-Azerbaijan protesters*, 30 september 2020; Garda, *Iran: Pro-Azerbaijan rallies planned in cities nationwide October 1*, 30 september 2020; Daily Sabah, *Pro-Azerbaijan protestors in Tabriz demand closure of Iran-Armenia border*, 1 oktober 2020; Yeni Şafak, *Iran arrests 11 pro-Azerbaijan protesters*, 1 oktober 2020; BBCM, *Iranian protesters support Azerbaijan in Nagorno-Karabakh conflict*, 1 oktober 2020; Iran International, *Protests in two Iranian cities in support of Azerbaijan*, 1 oktober 2020; Radio Farda, *Protests erupt in Iran backing Azerbaijan in Nagorno-Karabakh conflict*, 2 oktober 2020; IranWire, *Hundreds of protesters arrested for opposing Iran's support of Armenia*, 4 oktober 2020; Turan, *Actions in support of Karabakh in Iranian Azerbaijan*, 19 oktober 2020; BBCM, *Iran summonses 29 individuals to court citing national security threat*, 3 november 2020.

¹⁹⁵ Global Voices, *Iran faces backlash from its Azeri citizens over Armenia and the Karabakh question*, 11 april 2019; IranWire, *A bloody day in Iran's premier league football*, 24 april 2019; UN, *Report of the Special Rapporteur*, 18 juli 2019, p. 19; Turan, *Azerbaijanis and other minorities are discriminated in Iran – UN*, 24 oktober 2019; Radio Farda, *Iranian officials react to soccer match with political overtones*, 3 november 2019; BBCM, *Seven detained after football match in Iran*, 3 november 2019; Daily Sabah, *7 Tractor Sazi fans detained in Iran after pro-Turkey slogans at match*, 4 november 2019; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 49; Vertrouwelijke bron, 29 augustus 2020.

¹⁹⁶ Vertrouwelijke bron, 3 september 2020; Vertrouwelijke bron, 30 september 2020.

¹⁹⁷ Touraj Atabaki, Iranian history in transition: Recasting the symbolic identity of Babak Khorramdin, In: Abbas Amanat & Farzin Vejdani (red.), *Iran facing others. Identity boundaries in a historical perspective*, Palgrave, 2012, p. 63-76; Zaur Gasimov, *Historical dictionary of Azerbaijan*, Rowman & Littlefield, 2018, p. 55-56; Vahid Rashidi, *Tractor Sazi FC and the Civil Rights Movement of Turks in Iranian Azerbaijan*, *The International Journal of Sport and Society* 10(2), maart 2019, p. 62-63; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 49; Vertrouwelijke bron, 29 augustus 2020; Vertrouwelijke bron, 30 september 2020.

moslims.¹⁹⁸ In de provincie Kermanshah woont ook een grote populatie sjiitische Koerden.¹⁹⁹

Koerden kunnen in de Iraanse samenleving te maken krijgen met discriminatie vanwege hun geloofsovertuiging en hun etniciteit. Daarbij kan het gaan om discriminatie op de arbeidsmarkt, in het onderwijs, in het leger, in het openbaar bestuur en in de gezondheidszorg. Koerden zijn op verschillende manieren als zodanig herkenbaar. Zo is het merendeel van de Koerden soennitisch en zodoende herkenbaar aan hun religieuze oriëntatie. Verder is niet voor alle Koerden het Perzisch de moedertaal, waardoor zij herkenbaar zijn aan hun accent of dialect. Koerden kunnen soms herkend worden aan hun voornamen of hun familienamen. Wat uiterlijk betreft zijn Koerden soms ook herkenbaar aan hun Koerdische kleding. Daarnaast zijn yarsani mannen soms herkenbaar aan hun snorren.²⁰⁰

Er zijn geen concrete aanwijzingen dat de autoriteiten Koerden zwaarder straffen voor eenzelfde misdrijf in vergelijking met hun niet-Koerdische landgenoten. Wel zijn er volgens een bron voorbeelden te noemen van vergrijpen waar Koerden wel voor gestraft worden en hun niet-Koerdische landgenoten niet. Een voorbeeld hiervan is taalonderwijs. In Iran bestaat geen officieel verbod op de Koerdische taal en cultuur.²⁰¹ Er is Koerdische radio en televisie. De Koerdische taal mag worden onderwezen, maar er is geen Koerdisch taalonderwijs van overheidswege.²⁰² Desondanks zou iemand van Perzische afkomst op de universiteit aan iemand Koerdische les kunnen geven, zonder dat de autoriteiten dat als een vergrijp aanmerken. Maar als een Koerd in Iraans Koerdistan (de provincies Koerdistan, Kermanshah en Ilam) aan kinderen Koerdische les geeft, is het wel een vergrijp. De autoriteiten kunnen dit als een separatistische activiteit opvatten.²⁰³ Zo is een taaldocente in de stad Sanandaj op 23 mei 2019 gearresteerd wegens het zonder vergunning lesgeven in het Koerdisch. Zij kwam op 2 december 2019 op borgtocht vrij. Op 14 juli 2020 veroordeelde een revolutionaire rechtbank haar tot tien jaar gevangenisstraf op grond van artikel 498, WvS (het oprichten of leiden van een illegale organisatie).²⁰⁴

Volgens een bron hebben Koerden het gevoel dat het beleid jegens de *kolbars* (zie paragraaf 1.2.3) een anti-Koerdisch beleid is en dat de autoriteiten kolbars doodschieten, omdat zij Koerden zijn en niet zozeer omdat zij smokkelaars zijn.²⁰⁵

De situatie met betrekking tot de mensenrechten in Iraans Koerdistan is een onderwerp dat in Iran taboe is. Daar mag niet over gesproken of geschreven worden. Evenmin mogen Iraanse academici andere onderwerpen, zoals de

¹⁹⁸ DIS, *Iranian Kurds. Consequences of political activities in Iran and KRI*, 7 februari 2020, p. 49; Kurdistan 24, 'At least' 300 COVID-19 deaths in Iranian Kurdistan; more than double reported by Tehran: Report, 29 maart 2020; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 26; Michael M. Gunter, Iran's forgotten Kurds, *Journal of South Asian and Middle Eastern Studies* (43)2, 2020, p. 54-67, 54.

¹⁹⁹ Kurdistan 24, *Iranian Kurds slam artist after saying he is 'not a Kurd'*, 22 juli 2020; Vertrouwelijke bron, 7 september 2020; Vertrouwelijke bron, 8 september 2020.

²⁰⁰ UN, *Report of the Special Rapporteur*, 18 juli 2019, p. 17 en 21; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 26; Michael M. Gunter, Iran's forgotten Kurds, *Journal of South Asian and Middle Eastern Studies* 43(2), 2020, p. 54; Vertrouwelijke bron, 30 augustus 2020.

²⁰¹ Vertrouwelijke bron, 21 juli 2020.

²⁰² Rûdaw, *Can Kurdish language in Iran be saved from extinction?*, 24 februari 2020.

²⁰³ Vertrouwelijke bron, 8 september 2020.

²⁰⁴ AI, *Kurdish activist arbitrarily detained*, 13 november 2019; UNPO, *Iranian Kurdistan: Kurdish teacher sentenced to 10 years in jail*, 16 juli 2020; Rûdaw, 'Nothing but a pen': Kurdish language activists in Iran left reeling by Zara Mohammadi sentencing, 19 juli 2020; Kurdistan 24, *Academics call for acquittal of activist convicted in Iran for teaching Kurdish language*, 24 augustus 2020; IHR, *Iran Human Rights defenders report 2019/20*, 12 november 2020, p. 30; Vertrouwelijke bron, 28 november 2020.

²⁰⁵ Vertrouwelijke bron, 8 september 2020.

economische situatie in de Koerdische gebieden, bestuderen. In Teheran, waar zich een grote Koerdische gemeenschap bevindt, proberen Koerdische verenigingen niet al te expliciet pro-Koerdisch te zijn, bijvoorbeeld door het woord Koerdisch zo min mogelijk te gebruiken.²⁰⁶

Koerden die actief opkomen voor hun etnische, religieuze of politieke rechten staan in de verhoogde aandacht van de autoriteiten.²⁰⁷ Koerden die opkomen voor hun culturele rechten kunnen eveneens in de verhoogde aandacht van de autoriteiten komen te staan.²⁰⁸ Er zijn in Iran in vergelijking met andere etnische minderheden relatief veel politieke activisten met een Koerdische achtergrond.²⁰⁹ De autoriteiten voeren in Iraans Koerdistan veel controles uit, waardoor het soms lijkt alsof er meer veiligheidspersoneel op straat is dan gewone burgers.²¹⁰

In Iran is geen ruimte voor Koerdische politieke partijen. De autoriteiten beschouwen alle Koerdische politieke partijen als terroristische organisaties.²¹¹ Volgens een bron brengen de autoriteiten een Koerd die op laag niveau politieke activiteiten ontplooit, zoals deelname aan een demonstratie of een staking, al snel in verband met een van de Koerdische partijen.²¹² Met enige regelmaat zijn er veroordelingen van (vermeende) leden en aanhangers van Koerdische partijen, onder meer op grond van de artikelen 498, 499 (lidmaatschap van een illegale organisatie), 500 (propaganda tegen de Islamitische Republiek) of 610 (het bedreigen van de nationale veiligheid), WvS.²¹³ Zo veroordeelde een rechtbank in Orumiyeh een vrouw op 21 juli 2020, onder meer op grond van artikel 499, WvS, naar verluidt tot vijftien jaar gevangenisstraf. Zij was ongeveer drie jaar lid geweest van de *Kurdistan Freedom Party* (In het Koerdisch: *Partî Azadî Kurdistan*, afgekort tot PAK). Het is niet bekend wat haar activiteiten voor de PAK zijn geweest. Haar zeventienjarige dochter kreeg op grond van artikel 499, WvS, op 16 oktober 2020 vijf jaar gevangenisstraf. Zij waren beiden in augustus 2019 teruggekeerd naar Iran nadat zij een 'immunitetsbrief' van het IRGC hadden ontvangen. Blijkens IranWire arresteerden de autoriteiten hen bij terugkeer naar Iran bij de grensovergang. Toen bleek dat zij een immunitetsbrief hadden, zijn zij vrijgelaten met het verzoek om

²⁰⁶ Vertrouwelijke bron, 14 september 2020; Vertrouwelijke bron, 8 september 2020.

²⁰⁷ DIS, *Iranian Kurds*, 7 februari 2020, p. 19; KHRN, *At least 2,000 Iranian Kurdish civilians and activists were arrested from 21 March 2019 to 21 March 2020*, 2 april 2020; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 20; KHRN, *Two civil activists still detained at intelligence service center in Orumiyeh*, 6 november 2020; KHRN, *At least 11 Kurdish students and civil rights activists arrested by security forces*, 10 januari 2021; Hengaw, *With the arrest of 10 other Kurdish citizens in one day, the number of detainees in Iranian Kurdistan reaches to 44*, 20 januari 2021; Rûdaw, *Seven Kurdish activists arrested in Western Azerbaijan, whereabouts unknown: human rights network*, 21 januari 2021; Rûdaw, *Nearly 80 arrested in Iran's Kurdish cities in less than one month: monitor*, 1 februari 2021.

²⁰⁸ Open Democracy, *Iran: how to kill a language*, 6 augustus 2020; Kurdistan 24, *Academics call for acquittal of activist convicted in Iran for teaching Kurdish language*, 24 augustus 2020; Hengaw, *Kurdish language teacher and cultural activist Anisa JafariMehr, arrested in Kermanshah*, 23 november 2020; IHR, *Iran: Kurdish cultural activist Anisa Jaffari arrested in Kermanshah*, 24 november 2020; CHRI, *36 human rights groups appeal for release of Kurdish detainees and other minorities in Iran*, 4 februari 2021; CPJ, *Anisa Jafari-Mehr*, <https://cpj.org/data/people/anisa-jafari-mehr/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; United for Iran, *Anisa Jafari Mehr*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/6435/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

²⁰⁹ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 26; Vertrouwelijke bron, 21 juli 2020; Vertrouwelijke bron, 7 september 2020.

²¹⁰ DIS, *Iranian Kurds*, 7 februari 2020, p. 21; Vertrouwelijke bron, 30 augustus 2020.

²¹¹ The Irish Times, *'We are only 1,000, but we fight like 10,000,' says leader of Kurdistan Freedom Party*, 26 december 2019; DIS, *Iranian Kurds*, 7 februari 2020, p. 19; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 27; Vertrouwelijke bron, 21 juli 2020.

²¹² DIS, *Iranian Kurds*, 7 februari 2020, p. 19 en 22; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 19-20; VOA, *Source: Iranian Kurdish activist married couple defy summons for trial based on forced confessions*, 10 november 2020.

²¹³ CHRI, *Father of female political prisoner worries she has COVID-19 without access to treatment*, 10 juni 2020; Hengaw, *Saber Ghaderi, Kurdish civil and environmental activist detained to serve his 28-month prison sentence*, 22 november 2020; IHRM, *Kurdish citizen sentenced to 2 years' prison after being flogged*, 4 december 2020; Hengaw, *Two Kurdish citizens from Piranshahr sentenced to 10 years in prison*, 4 januari 2021.

zich de volgende dag bij het IRGC te melden. De volgende dag werden beiden alsnog gearresteerd. Op 26 november 2020 kwam de dochter vrij, nadat een rechtbank in Orumiyyeh haar bestraffing omzette naar een jaar gevangenisstraf.²¹⁴

Verschillende bronnen stellen dat Koerdische activisten in de verslagperiode te maken kregen met marteling in detentie. Verder eindigde een aantal rechtszaken in terdoodveroordelingen.²¹⁵ Zo veroordeelde een rechtbank Houshmand Alipour op 29 december 2019 ter dood. Volgens een woordvoerder van de PAK had hij als lid van een militaire eenheid van de PAK in Iraaks-Koerdistan gevochten tegen ISIS. Volgens de Iraanse autoriteiten had hij deelgenomen aan een aanval op een politiebureau in de stad Saqqez in de provincie Koerdistan op 3 augustus 2018.²¹⁶

Verder veroordeelde een revolutionaire rechtbank in Orumiyyeh Shaker Behrouz op 10 september 2020 ter dood. Hij werd eveneens veroordeeld wegens lidmaatschap van *Komala* en de *Kurdistan Democratic Party of Iran* (KDPI). Volgens zijn advocaat had hij zich als lid gedurende acht maanden aangesloten bij de KDPI in Noord-Irak. Hij was geen lid van *Komala*. Het is niet bekend of hij een belangrijke rol had binnen de KDPI. Behrouz was in het najaar van 2018 teruggekeerd naar Iran nadat hij een 'immunitetsbrief' van het IRGC had ontvangen. Na zijn terugkeer meldde hij zich bij het kantoor van het IRGC in Orumiyyeh. Daar werd hij twee weken vastgehouden en ondervraagd. Op 12 maart 2019 werd hij gearresteerd op beschuldiging van het plegen van een moordaanslag op een commandant van de Basij. Het is niet bekend of hij na zijn terugkeer in Iran pro-Koerdische activiteiten had ontplooid.²¹⁷

Verschillende bronnen stellen dat in de zaken van Koerdische activisten over het algemeen geen sprake is van een eerlijke procesgang.²¹⁸

²¹⁴ De Iraanse autoriteiten kunnen op verzoek van een Iraniër of diens familieleden een immunitetsbrief (*aman-nameh*) afgeven waarmee de desbetreffende persoon naar Iran kan terugkeren met de belofte dat hij of zij niet aan strafvervolgning zal worden onderworpen; DIS, *Iranian Kurds Consequences of political activities in Iran and KRI*, 7 februari 2020, p. 32; IranWire, *Kurdish mother-of-three promised amnesty, then jailed for 15 years*, 26 juli 2020; Kurdistan 24, *Iran sentences Kurdish activist to 15 years in prison*, 27 juli 2020; KHRN, *Kurdish woman jailed for 15 years despite being promised amnesty*, 30 juli 2020; KHRN, *Political prisoner in critical health condition on the seventh day of her hunger strike*, 6 augustus 2020; IranWire, *Kurdish girl sentenced to five years in prison on political charges*, 17 november 2020; Hengaw, *Update: Ainaz Zare, a 17-year-old Kurdish teenager, released from Urmia prison*, 26 november 2020; United for Iran, *Shahnaz Sadeghifar*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/6147/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; United for Iran, *Aynaz Zare*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/6148/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

²¹⁵ DIS, *Iranian Kurds*, 7 februari 2020, p. 24; Radio Farda, *Iran Supreme Court upholds death sentence for Kurdish political prisoner – Rights group*, 8 augustus 2020; VOA, *Iranian Kurd in danger of being Iran's next executed political prisoner, lawyer says*, 17 september 2020; Radio Farda, *Heidar Ghorbani at risk of execution in Iran*, 24 september 2020; Iran International, *Concerns about execution of another political prisoner Heidar Ghorbani*, 24 september 2020; Vertrouwelijke bron, 21 juli 2020.

²¹⁶ IHR, *Houshmand Alipour's father: "My son and Mohammad Ostadqader were severely tortured"*, 31 augustus 2018; IHRM, *Iran sentences Kurd political prisoner Houshmand Alipour to death*, 2 januari 2020; AI, *Kurdish Iranian man at risk of execution*, 23 januari 2020; RFE/RL, *Kurdish Iran man sentenced to death after 'unfair' trial*, 23 januari 2020; IranWire, *Death sentence for a Kurdish hero in the war against ISIS*, 30 januari 2020; Kurdistan 24, *Iran sentences Kurdish activist to 15 years in prison*, 26 juli 2020; KHRN, *Supreme Court overturned the death sentence for a Kurdish political prisoner*, 16 september 2020; FIDH/LDDHI, *No one is spared. The widespread use of the death penalty in Iran*, oktober 2020, p. 31.

²¹⁷ KHRN, *Kurdish political prisoner sentenced to death*, 11 september 2020; Rûdaw, *Iran hands Kurdish political prisoner death sentence, despite offer of immunity*, 13 september 2020; IHRM, *Death-row political prisoner Shaker Behrouz is innocent*, 29 oktober 2020; Hengaw, *Shakir Behrooz, a Kurdish political prisoner, sentenced to death for the second time*, 26 december 2020; Rûdaw, *Kurdish political prisoner sentenced to death for second time in Iran*, 27 december 2020; United for Iran, *Shaker Behrouzi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/4704/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

²¹⁸ RFE/RL, *Kurdish Iran man sentenced to death after 'unfair' trial*, 23 januari 2020; DIS, *Iranian Kurds*, 7 februari 2020, p. 26-27; AI, *Tortured Iranian Kurd at risk of execution*, 3 augustus 2020.

Volgens verschillende bronnen was iets meer dan de helft van de personen die tussen 2010 en 2019 in Iran zijn geëxecuteerd vanwege banden met verboden politieke en militante groeperingen van Koerdische afkomst.²¹⁹ Zo vond naar verluidt op 11 mei 2020 in het stadje Oshnavieh in de provincie West-Azerbeidzjan de executie van Hedayat Abdollahpour plaats. Naar verluidt beschuldigden de autoriteiten hem ervan dat hij voedsel en onderdak gaf aan leden van de KDPI tijdens een gewapend treffen met het IRGC in 2016. Vanwege deze samenwerking met de KDPI werd hij ter dood veroordeeld. Het is niet bekend of hij ook lid was van de KDPI.²²⁰

Verder vond op 13 juli 2020 in de stad Orumiyeh in de provincie West-Azerbeidzjan de executie plaats van Diako Rasoulzadeh en Saber Sheikh Abdollah. Volgens de Iraanse autoriteiten waren Diako Rasoulzadeh en Saber Sheikh Abdollah lid van Komala. De autoriteiten arresteerden hen in 2014 vanwege een aanslag in 2010. Volgens verschillende mensenrechtenorganisaties was er in deze zaken sprake van gedwongen bekentenissen. Het is niet bekend of zij politieke activiteiten hebben verricht.²²¹

Koerdische politieke partijen

Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste Koerdische politieke partijen. Deze Koerdische partijen zijn in Iran illegaal.

De *Kurdistan Democratic Party of Iran* (KDPI) uit 1945 stond in de verslagperiode onder leiding van Mustafa Hijri.²²² Volgens de website van de KDPI strijdt deze partij voor de nationale rechten van Koerden in een federaal en democratisch Iran.²²³ Het hoofdkwartier van de KDPI bevond zich in Koy Sanjaq (Koya) in Noord-Irak.²²⁴ De KDPI is socialistisch georiënteerd. Het hoogste partijorgaan is het partijcongres, dat om de vier jaar plaatsvindt. Het politiebureau van het centraal comité vormt het

²¹⁹ IHR/ECPM, *Annual report on the death penalty in Iran 2019*, 31 maart 2020, 53; Vertrouwelijke bron, 21 juli 2020, p. 5.

²²⁰ IHR, *Concerns over fate of death row political prisoner, Hedayat Abdollahpour, 9 days after disappearance*, 17 mei 2020; Hengaw, *Urima enforcement of verdict: Hedayat Abdollahpour has been executed*, 10 juni 2020; AI, *Iran: Authorities must tell family of forcibly disappeared prisoner the truth about 'secret execution'*, 11 juni 2020; VOA, *Iran silent on Kurdish activist's execution*, 19 juni 2020; IHR, *Urgent: Political prisoner, Hedayat Abdollahpour executed "by firing squad"*, 24 juni 2020; IHRM, *Death certificate indicates political prisoner killed by firing squad*, 24 juni 2020; CHRI, *Kurdish prisoner, 27, secretly executed despite judge agreeing he was innocent*, 25 juni 2020; Kurdistan 24, *Iran secretly executed Kurdish political prisoner in May: PDKI*, 26 juni 2020; AI, *Iran: Forcibly disappeared prisoner feared 'executed by firing squad'*, 30 juni 2020; OHCHR, *Iran: UN rights experts condemn secret execution of Kurdish political prisoner*, 3 juli 2020; Kurdistan 24, *Iran continues execution of Kurdish prisoners to little international outcry*, 22 juli 2020; FIDH/LDDHI, *No one is spared. The widespread use of the death penalty in Iran*, 1 oktober 2020, p. 31; United for Iran, *Hedayat Abdollahpour*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/3198/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

²²¹ IHRM, *Iran executes two Kurdish inmates tortured to confess*, 14 juli 2020; Radio Farda, *Iran executes two Kurdish political prisoners in Western city, rights groups say*, 14 juli 2020; IHR, *Iran: Kurdish political prisoners, Diako Rasoulzadeh and Saber Sheikh-Abdollah executed*, 14 juli 2020; Rûdaw, *Two Kurdish prisoners executed in Iran: rights groups*, 14 juli 2020; AI, *Iran: Two Kurds executed amid increasing use of death penalty as weapon of repression*, 15 juli 2020; KHRN, *Two Kurdish political prisoners executed at Orumiyeh central prison*, 15 juli 2020; CHRI, *Two Kurdish political prisoners executed despite "serious questions" in the case*, 15 juli 2020; Hengaw, *Orumiyeh: Two Kurdish political prisoners executed*, 16 juli 2020; Kurdistan 24, *Iran continues execution of Kurdish prisoners to little international outcry*, 22 juli 2020; CHRI, *Danger of imminent execution of Kurdish political prisoner, lawyer says*, 22 september 2020; FIDH/LDDHI, *No one is spared*, 1 oktober 2020, p. 30.

²²² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 29 mei 2017, p. 43; UK Home Office, *Country policy and information note. Iran: Kurds and Kurdish political groups*, januari 2019, p. 20; DIS, *Iranian Kurds*, 7 februari 2020, p. 9 en 15; Radio Farda, *Iran guards launch drone, missile attacks against Kurdish insurgents*, 4 augustus 2020; Rûdaw, *PDKI leader on Biden administration, party unification*, 30 december 2020; KDPI, *A brief biography of Mustafa Hijri*, <https://pdki.org/english/a-brief-biography-of-mustafa-hijri/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

²²³ KDPI, *About*, <http://pdki.org/english/about/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

²²⁴ De Volkskrant, *Beri Shalmashi vertelt het verhaal van haar Koerdische dorp middels de verhalen van haar dorpsgenoten*, 16 juni 2020; De Volkskrant, *Terug naar af*, 17 juni 2020.

dagelijks bestuur van de KDPI. De leden zijn georganiseerd op basis van een cellenstructuur.²²⁵ De KDPI heeft ook een militaire tak.²²⁶ In de verslagperiode vielen Iraanse veiligheidstroepen verschillende malen bases van de KDPI in Noord-Irak aan.²²⁷ Vanwege de vele controles van de autoriteiten in Iraans Koerdistan bleven de activiteiten van de KDPI in Iran veelal beperkt tot bijvoorbeeld het via de sociale media oproepen tot een staking of tot het houden van protestmarsen.²²⁸

De *Kurdistan Democratic Party – Iran* (KDP-I) uit 2006 stond in de verslagperiode onder leiding van Khalid Azizi.²²⁹ Het hoofdkwartier van de KDP-I bevond zich net als dat van de KDPI in Koy Sanjaq (Koya) in Noord-Irak.²³⁰ Net als de KDPI heeft de KDP-I een militaire tak.²³¹ De activiteiten van de KDP-I in Iran bleven veelal beperkt tot het oproepen tot demonstraties of stakingen.²³²

De *Party of Free Life in Kurdistan* (in het Koerdisch: *Partiya Jiyana Azad a Kurdistanê*, afgekort tot PJAK) is opgericht rond 2004.²³³ De partijleider was in de verslagperiode de in Duitsland woonachtige Abdul Rahman Haji Ahmadi.²³⁴ De covoorzitters waren Siamand Moeini en Zilan Vejin.²³⁵ Volgens diverse bronnen is de PJAK de Iraanse tak van de Koerdische Arbeiderspartij (in het Koerdisch: *Partiya Karkerên Kurdistanê*, afgekort tot PKK), die in Turkije opereert.²³⁶ Net als de PKK heeft de PJAK haar bases in het Qandil-gebergte in Noord-Irak.²³⁷ De PJAK heeft een militaire tak met de naam *East Kurdistan Defence Forces* (YRK). De politieke tak heet de *East Kurdistan Democratic and Free Society* (KODAR).²³⁸ In de verslagperiode hebben in Noord-Irak en in het grensgebied in Iran verschillende gewapende confrontaties plaatsgevonden tussen de PJAK en Iraans

²²⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 29 mei 2017, p. 43.

²²⁶ Al Jazeera, *Tensions build along Iraq-Iran border*, 8 augustus 2017; MECRA, *With the Kurdish PDKI on the border with Iran: Exclusive new photos from Zach Huff*, 1 september 2018; Radio Farda, *Iran guards launch drone, missile attacks against Kurdish insurgents*, 4 augustus 2020; Middle East Eye, *Iranian-Turkish deal to fight PKK risks harming stability of Iraq's Kurdish region*, 20 september 2020.

²²⁷ France 24, *Iran Guards say strike 'terrorists' in Iraqi Kurdistan*, 12 juli 2019; Rûdaw, *Iran strikes Kurdish opposition party base in Kurdistan region territory*, 3 augustus 2020; Al-Monitor, *Iran strikes Kurdish Iranian group in Iraqi territory*, 3 augustus 2020; Radio Farda, *Iran guards launch drone missile attacks against Kurdish insurgents*, 4 augustus 2020; Iran International, *Iran's Revolutionary Guards 'shell border villages' in Iraqi Kurdistan*, 30 oktober 2020.

²²⁸ DIS, *Iranian Kurds*, 7 februari 2020, p. 16; Vertrouwelijke bron, 30 augustus 2020.

²²⁹ UK Home Office, *Kurds and Kurdish political groups*, januari 2019, p. 18; DIS, *Iranian Kurds*, 7 februari 2020, p. 14.

²³⁰ Rûdaw, *US, world powers 'ignores' Kurdish, other Iranian opposition: former KDP-Iran leader*, 13 juni 2019; Radio Farda, *Iran guards launch drone missile attacks against Kurdish insurgents*, 4 augustus 2020; KDP Press, *Message of Mr Khalid Azizi the Secretary General of Kurdistan Democratic Party*, 22 januari 2021.

²³¹ Rûdaw, *US sanctions limit Iran's reach, but at what cost to Kurdish opposition*, 18 juli 2019; Rûdaw, *Iran strikes Kurdish opposition party base in Kurdistan Region territory*, 3 augustus 2020; Radio Farda, *Iran Guards launch drone, missile attacks against Kurdish insurgents*, 4 augustus 2020.

²³² DIS, *Iranian Kurds*, 7 februari 2020, p. 16.

²³³ Rûdaw, *Iran Revolutionary Guards clash with Kurdish opposition group*, 24 juni 2019; Bertelsmann Stiftung, *BTI 2020 country report – Iran*, 29 april 2020, p. 6; The National, *Denied freedom of thought and action, but Kurds are fighting back in Iran*, 6 september 2020.

²³⁴ UK Home Office, *Kurds and Kurdish political groups*, januari 2019, p. 28; CRS, *Iran Internal politics and U.S. policy and options*, 9 december 2020, p. 37.

²³⁵ Rûdaw, *PJAK chief: 'We won't sit idly by' if US goes to war with Iran*, 22 mei 2019; MECRA, *Interview with Zeylan Vajin, co-chair of PJAK, an Iranian Kurdish political party*, 16 augustus 2020; The National, *Denied freedom of thought and action, but Kurds are fighting back in Iran*, 6 september 2020.

²³⁶ Al Jazeera, *Turkey says it will stage raids with Iran against Kurdish rebels*, 6 maart 2019; Rûdaw, *PJAK chief: 'We won't sit idly by' if US goes to war with Iran*, 22 mei 2019; Rûdaw, *Turkish drone strike 'killed PJAK fighters' – not PKK*, 29 mei 2020; Middle East Eye, *Iranian-Turkish deal to fight PKK risks harming stability of Iraq's Kurdish region*, 20 september 2020.

²³⁷ DIS, *Iranian Kurds*, 7 februari 2020, p. 10; Rûdaw, *Environmentalist, intellectual, PJAK fighter: the life and death of Rebwar Gholizadeh*, 21 juli 2020.

²³⁸ De Koerden wonen verspreid over een aantal landen, met name in Turkije, Iran, Irak en Syrië. De Iraanse Koerden bewonen het oostelijk deel van het Koerdische verspreidingsgebied. Daarom verwijzen de namen van de militaire en politieke takken van de PJAK naar 'Oost-Koerdistan'; UK Home Office, *Kurds and Kurdish political groups*, januari 2019, p. 28; PJAK, *Organize the society and liberate Kurdistan with the revolutionary spirit of the people*, 17 augustus 2020.

veiligheidspersoneel, waarbij aan beide zijden dodelijke slachtoffers vielen.²³⁹ Daarnaast vielen ook Turkse veiligheidstroepen PJAK-strijders in Noord-Irak aan.²⁴⁰ Van de PJAK is niet bekend in hoeverre deze in de verslagperiode binnen Iran actief was.

De *Revolutionary Organization of the Toilers of Iranian Kurdistan* (afgekort tot *Komala*, letterlijk: samenleving) ontstond rond 1969.²⁴¹ Van deze partij splitsten minstens vijf andere partijen af die allemaal de naam *Komala* gebruikten. Volgens een bron waren in de verslagperiode nog drie afsplitsingen actief, die alle drie bij het dorp Zergwez, in de buurt van de stad Suleimaniya in Noord-Irak, een basis hadden. Zij deden in de verslagperiode alle drie aan ideologische verspreiding in Iran. Dat bestond onder meer uit het onaangekondigd houden van politieke bijeenkomsten op het platteland, het verspreiden van informatie via de sociale media, pamfletten en tijdschriften, het schrijven van leuzen op muren en het tonen van de rode vlag op enkele specifieke dagen, waaronder de dag van de oprichting van *Komala*.²⁴² Van deze drie afsplitsingen is niet bekend wat de structuur is. De eerste afsplitsing is de *Komala Communist Party of Iran* (Komala-CPI) uit 1984 onder leiding van Ibrahim Alizade.²⁴³ De tweede is de *Komala Toilers Party of Kurdistan* (Komala-TPK) uit 2007 onder leiding van Omar Ilkhanizadeh.²⁴⁴ De derde is de *Komala Party of Iranian Kurdistan* (Komala-PIK) uit 2000 onder leiding van Abdullah Mohtadi.²⁴⁵ De *Komala Party of Iranian Kurdistan - Reunification Faction* (Komala-RF) uit 2008 die onder leiding stond van Abdulla Konaposhi fuseerde volgens een bericht van Komala-PIK in 2020 met Komala-PIK.²⁴⁶

De *Kurdistan Freedom Party* (PAK) uit 1991 stond in de verslagperiode onder leiding van Hussein Yazdanpanah. Het hoofdkwartier bevond zich in Noord-Irak.²⁴⁷ Van de PAK is verder niet bekend wat de structuur is en of deze partij actief is in Iran.

²³⁹ Kurdistan 24, *Iran Guards kill Kurdish opposition fighter, injure, arrest others near Turkish border*, 25 juni 2019; Kurdistan 24, *Iranian troops clash with PKK-affiliated fighters: Monitor*, 26 juli 2019; Radio Farda, *Multiple clashes reported between IRGC and Kurdish insurgents*, 3 juli 2019; Reuters, *Iran strikes opposition positions on border with Iraqi Kurdistan – Tasnim*, 12 juli 2019; Kurdistan 24, *Iranian troops clash with PKK-affiliated fighters: Monitor*, 26 juli 2019; Kurdistan 24, *PKK-affiliate group reports deaths from recent clash with Iran Guards*, 5 augustus 2019; Rûdaw, *Deadly attack on IRGC could spark yet another conflict with Kurdish groups*, 8 mei 2020; AA, *3 soldiers killed in clashes with gunmen in NW Iran*, 29 mei 2020; AA, *Iran mourns killing of 2 border guards by terror group*, 11 oktober 2020.

²⁴⁰ Rûdaw, *Turkish drone strike 'killed PJAK fighters' – not PKK*, 29 mei 2020; VOA, *Turkish drone strike leaves civilian casualties*, 2 juli 2020; Rûdaw, *Environmentalist, intellectual, PJAK fighter: the life and death of Rebwar Gholizadeh*, 21 juli 2020; HRW, *Iraq: Turkish airstrike disregards civilian loss*, 22 juli 2020; MECRA, *Iranian-Kurdish PJAK militant killed by Turkish drone in Kuna Masi*, 26 juli 2020; Rûdaw, *Turkish aircrafts kill seven members of Iranian Kurdish opposition group: statement*, 10 augustus 2020; Al-Monitor, *Iraq tells Turkey defense minister to stay away after its officers killed in drone strike*, 12 augustus 2020; Rûdaw, *Iran and Turkey to keep up coordinated attack on PKK, PJAK: joint statement*, 8 september 2020; Hürriyet Daily News, *Ankara, Tehran agree to take steps against PKK, PJAK*, 9 september 2020.

²⁴¹ DIS, *Iranian Kurds*, 7 februari 2020, p. 7; Komala International, *Read-About*, <https://www.komalainternational.org/read-about>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

²⁴² Vertrouwelijke bron, 30 augustus 2020.

²⁴³ UK Home Office, *Kurds and Kurdish political groups*, januari 2019, p. 24; IranWire, *Kurdish-Iranian talks: Hope for peace or just another political stunt?*, 17 juli 2019.

²⁴⁴ UK Home Office, *Kurds and Kurdish political groups*, januari 2019, p. 25; IranWire, *Kurdish-Iranian talks: Hope for peace or just another political stunt?*, 17 juli 2019; AP News, *Iran's Kurdish opposition considers negotiations*, 28 juli 2019, geraadpleegd op <https://www.youtube.com/watch?v=ES9wkXoF8hk>.

²⁴⁵ Al-Monitor, *Iranian Kurdish rebels hire law firm to lobby Trump administration*, 5 februari 2020; Komala International, *Remarks by Mr. Abdullah Mohtadi, secretary general of the Komala Party on BBC Persian*, 20 november 2020.

²⁴⁶ Komala International, *Announcement on the Komala Party of Iranian Kurdistan – Reunification Faction rejoining*, 24 oktober 2020.

²⁴⁷ Kurdistan 24, *PAK accuses Iraqi security of arresting, handing ex-Rojhilat peshmerga to Iran's IRGC*, 2 mei 2019; Kurdistan 24, *Iranian Kurdish party claims it arrested Iranian agent on 'espionage' mission, plotting attack*, 13 juli 2019; The Irish Times, *'We are only 1,000, but we fight like 10,000,' says leader of Kurdistan Freedom Party*, 26 december 2019; Kurdistan 24, *Kurdistan says farewell to former German soldier who trained Kurdish security guards*, 16 januari 2020.

3.1.2.3 Arabieren

De meeste Iraanse Arabieren wonen in de provincie Khuzestan.²⁴⁸ In deze 4,7 miljoen inwoners tellende provincie zijn ook andere bevolkingsgroepen woonachtig, onder wie de Perzen, Loren en Bakhtiari.²⁴⁹ De Arabische aanduiding van de provinciehoofdstad is Al-Ahwaz. Daarom noemen etnische Arabieren uit Iran zich ook wel Ahwazi's. De transcriptie van de Perzische benaming van de hoofdstad is Ahvaz.²⁵⁰ De meeste Arabische gemeenschappen bevinden zich in het westelijke deel van de provincie Khuzestan. De meeste Arabieren zijn sjiitisch en een kleiner, maar nog steeds significant deel, is soennitisch.²⁵¹ De Arabische bevolkingsgroep maakt naar schatting tussen de twee en vier procent van de totale Iraanse bevolking van 84 miljoen mensen uit.²⁵²

De provincie Khuzestan ligt tegen de grens met Irak in het zuidwesten van Iran. Het is vanuit economisch en strategisch oogpunt een van de belangrijkste provincies van Iran. De Iraanse autoriteiten hebben in de afgelopen jaren erkend dat de provincie Khuzestan onderontwikkeld is, ondanks het feit dat deze provincie rijk is aan bodemschatten, waaronder voorraden olie en gas, en er zich in deze provincie een grote petrochemische industrie en diverse andere industrieën bevinden.²⁵³

Delen van Khuzestan, die decennialang golden als vruchtbare landbouwgebieden voor tarwe, maïs, rijst en suiker, zijn veranderd in kale vlaktes als gevolg van klimaatveranderingen en wanbestuur van de overheid, dat bijvoorbeeld leidde tot de bouw van inefficiënte dammen. Veel inwoners van Khuzestan hebben te kampen met droogte, zand- en stofstormen en een gebrek aan schoon drinkwater. Daarnaast vonden in deze provincie in maart en april 2019 overstromingen plaats.²⁵⁴ Daar kwam nog bij dat Khuzestan een van de provincies was die het hardst werd getroffen door de coronacrisis in Iran.²⁵⁵ De slechte leefomstandigheden vormden in de verslagperiode de reden voor een aantal demonstraties in Khuzestan. Daarbij vielen ook doden en gewonden (zie paragraaf 1.2.4).

Arabieren kunnen vanwege hun afkomst in de Iraanse samenleving te maken krijgen met discriminatie, zoals beperkte toegang tot het onderwijs, de arbeidsmarkt en de woningmarkt.²⁵⁶ Veel van de problemen in Khuzestan komen voort uit of verslechteren door etnische spanningen tussen de Arabische etnische groepen en de centrale overheid. Daarnaast klaagt het soennitische Arabische deel van de bevolking in Khuzestan al langere tijd over hun ondervertegenwoordiging in het lokale en nationale bestuur. Net als andere provincies met grote etnische

²⁴⁸ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 24; CRS, *Iran Internal politics and U.S. policy and options*, 9 december 2020, p. 16.

²⁴⁹ Al Jazeera, *Iran floods: Mass evacuations amid warnings of heavy showers*, 7 april 2019; IFP News, *Staged photos depict hard-to-believe Iranian myths*, 7 augustus 2019; M. Troy Burnett (red.), *Nationalism today: Extreme political movements around the world*, 2020, p. 370; Radio Farda, *COVID-19 spreading fast in Iran's oil producing province*, 7 mei 2020; Mehr News, *Bakhtiari nomadic lifestyle*, 6 oktober 2020.

²⁵⁰ Al Jazeera, *Is it Ahvaz or Ahwaz – and what difference does it make?*, 25 september 2018; UK Home Office, *Iran: Ahwazis and Ahwazi political groups*, januari 2019, p. 10; Vertrouwelijke bron, 30 september 2020.

²⁵¹ UN, *Report of the Special Rapporteur*, 18 juli 2019, p. 18; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 24; M. Troy Burnett (red.), *Nationalism today: Extreme political movements around the world*, 2020, p. 365.

²⁵² CRS, *Iran: Internal politics and U.S. policy and options*, 9 december 2020, p. 16; Vertrouwelijke bron, 30 september 2020.

²⁵³ Vertrouwelijke bron, 7 september 2020; Vertrouwelijke bron, 30 september 2020.

²⁵⁴ AI, *Human rights in Iran: Review of 2019*, 18 februari 2020, p. 1; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 12; USDoS, *Outlaw regime: A chronicle of Iran's destructive activities*, 17 september 2020, p. 61; IranWire, *Health officials finally admit hepatitis A outbreak in Khuzestan*, 22 januari 2021.

²⁵⁵ Vertrouwelijke bron, 30 september 2020.

²⁵⁶ AI, *Human rights in Iran Review of 2019*, 18 februari 2020, p. 3; Bertelsmann Stiftung, *BTI 2020 country report – Iran*, 29 april 2020, p. 13; CRS, *Iran Internal politics and U.S. policy and options*, 9 december 2020, p. 16.

minderheden, zoals bijvoorbeeld de provincies in Iraans-Koerdistan, is Khuzestan een broeinek van sociale, economische en politiek geladen onrust. Verder voerden Arabische separatisten sporadisch aanvallen uit tegen de centrale overheid (zie paragraaf 1.2.4).²⁵⁷

Er zijn geen concrete aanwijzingen dat de autoriteiten Arabieren zwaarder straffen voor eenzelfde misdrijf in vergelijking met hun niet-Arabische landgenoten.²⁵⁸

Arabieren die actief opkomen voor hun etnische, religieuze of politieke rechten staan in de verhoogde aandacht van de autoriteiten. Arabieren die opkomen voor hun culturele rechten kunnen eveneens in de verhoogde aandacht van de autoriteiten komen te staan.²⁵⁹ Daarbij merken de autoriteiten sommige activiteiten al snel aan als politieke daden. Zo arresteerden de autoriteiten in april 2019 minstens zeventig Arabieren die als vrijwilligers voedsel en dekens wilden aanbieden aan de slachtoffers van de overstromingen in Khuzestan. Het is verder niet bekend wat er met hen is gebeurd.²⁶⁰

De Iraanse autoriteiten beschouwen de meeste Arabische protestbewegingen als islamitische extremistische terroristische organisaties.²⁶¹ In de verslagperiode zijn (vermeende) leden van Arabische protestbewegingen veroordeeld.²⁶² Arabische politieke activisten kregen in de verslagperiode te maken met mishandelingen en martelingen in detentie.²⁶³ In de verslagperiode zijn ook activisten, die de autoriteiten in verband brachten met Arabische verzetsgroepen, geëxecuteerd. Zo volgden op 4 augustus 2019 in de gevangenis van Dezful in Khuzestan de executies van Abdullah Karmollah Chab en Ghassem Beit-Abdullah wegens *moharebeh* (vijandschap tegen God, art. 279-285, WvS).²⁶⁴

Ahwazi-protestbewegingen

Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste Ahwazi-protestbewegingen. Deze zijn geen van allen in Iran toegestaan. Het is niet mogelijk om een beschrijving te geven van de opbouw en structuur van deze protestbewegingen.

²⁵⁷ RFE/RL, *Iran denies unrest after death of poet*, 11 november 2019; BBCM, *Iran arrests four 'separatists' in southwestern province*, 15 december 2020; Vertrouwelijke bron, 30 september 2020.

²⁵⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 22 maart 2019, p. 47; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

²⁵⁹ UN, *Report of the Special Rapporteur*, 18 juli 2019, p. 19; RFE/RL, *Iran denies unrest after death of poet*, 11 november 2019; United for Iran, *Hassan Sobhipour*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/4774/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

²⁶⁰ CHRI, *Revolutionary Guards arrest 11 Arab-Iranian flood volunteers in Khuzestan province*, 12 april 2019; IHRM, *Iran's ministry of Intelligence arrests dozens of volunteer relief workers*, 20 april 2019; CHRI, *Charity worker who assisted flood victims arrested in Tehran*, 3 mei 2019; UN, *Report of the Special Rapporteur*, 18 juli 2019, p. 18.

²⁶¹ APA, *Two terrorists executed at Dezful prison in Iran*, 6 augustus 2019; Tehran Times, *Members of a terrorist group arrested in Iran's Ahwaz*, 27 december 2019; FIDH/JFI, *Orwellian state*, 1 juni 2020, p. 18.

²⁶² AI, *Iran: Fears of secret execution mount for disappeared prisoners from minority groups*, 12 mei 2020; IranWire, *Prisoners on death row in Ahvaz*, 23 september 2020; ADPF, *Death sentence of another Ahwazi Arab activist*, 12 november 2020; United for Iran, *Jasem Heydari*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/6464/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

²⁶³ AI, *Tortured prisoners in need of medical care*, 30 april 2020; IHRM, *Tortured Ahwazi Arab prisoner denied medical treatment despite critical condition*, 4 juni 2020; VOA, *Iranian dissident whose prison beatings left him unable to walk beaten again, lawyer says*, 18 september 2020.

²⁶⁴ In de artikelen 287, 504, 675 en 687 van het Wetboek van Strafrecht wordt ook gerefereerd aan *moharebeh*; IHRM, *Iran executes Ahwazi Arab men 'tortured to confess'*, 6 augustus 2019; IHR/ECPM, *Annual report on the death penalty in Iran 2019*, 31 maart 2020, p. 29; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 10; FIDH/LDDHI, *No one is spared*, 1 oktober 2020, p. 33.

De *Arab Struggle Movement for the Liberation of Al-Ahwaz* (ASMLA) is in 1999 opgericht.²⁶⁵ De ASMLA streeft naar een onafhankelijke Arabische staat. De politieke tak opereert vanuit het buitenland. In 2015 viel de politieke tak uiteen in twee facties. Een factie opereert onder leiding van Habib Jabor vanuit Denemarken. Een andere factie opereert sinds 2018 onder leiding van Hattem Saddam vanuit Nederland. Deze laatste volgde Ahmad Mola Nissi op die in 2017 in Den Haag was vermoord.²⁶⁶ De *Mohiuddin Al-Nasser Martyrs Brigade* is de gewapende tak van de ASMLA.²⁶⁷ Het is niet bekend of deze militie in de verslagperiode aanvallen en bomaanslagen heeft uitgevoerd in Khuzestan.²⁶⁸ De websites van de ASMLA zijn www.ahwazna.net, www.ahwazna.org en www.ahwazona.net. De ASMLA verzorgt ook uitzendingen via Alahwaz TV.²⁶⁹ Het ASMLA-embleem bestaat uit een weergave van het land 'Al-Ahwaz' in de kleur oker met daaronder de Perzische (of vanuit het perspectief van de ASMLA: Arabische) Golf in de kleur blauw. Daaromheen loopt een lint met zwarte, witte en rode banen en een groen omcirkelde ster in het midden.²⁷⁰

Het *Arab Front for the Liberation of Al-Ahwaz* (AFLA) is in 1980 in Irak opgericht.²⁷¹ Deze groepering opereerde in de verslagperiode vanuit Nederland.²⁷² De website van het AFLA is www.alahwazvoice.com. Het AFLA-embleem bestaat uit een roofvogel op een gele achtergrond met daarboven een groene omcirkelde vijfpuntige ster en daaronder het jaartal 1980. De rand van het embleem bestaat uit een rode, witte en zwarte baan.²⁷³

De *Democratic Solidarity Party of Al-Ahwaz* (DSPA) is in 2003 in Londen opgericht, onder meer door de in 2008 overleden Mansour Silavi.²⁷⁴ De DSPA noemt zich seculier, tegen geweld en voor samenwerking met andere etnische minderheden in een federalistisch Iran. De website van de DSPA is www.alahwaz.info. Het DSPA-embleem bestaat uit een rode roos met daaronder het woord *Alahwaz*.²⁷⁵

²⁶⁵ Reuters, *Be careful, murdered Iranian activist's daughter tells European exiles*, 12 december 2017; IranWire, *Iranian Arab groups who oppose the Islamic Republic*, 24 september 2018; NPO Radio 1, *De vader van Hawra Nissi werd 2 jaar geleden vermoord*, 7 november 2019; The Iran Primer, *Profiles: Iranian opposition groups*, 2 juli 2020.

²⁶⁶ The Iran Primer, *Profiles: Iranian opposition groups*, 2 juli 2020; Argos, *Hoe een Iraans-Saoedisch conflict naar Nederland kwam*, 17 oktober 2020; Argos, *AIVD waarschuwt Iraanse activisten voor ontvoering in buitenland*, 12 november 2020.

²⁶⁷ Reuters, *Iranian political activist shot dead in Netherlands*, 9 november 2017; ASMLA, *In new blow to Iran regime, ASMLA brigades hit major oil field in Ahwaz*, 27 februari 2018; M. Troy Burnett (red.), *Nationalism today: Extreme political movements around the world*, 2020, p. 372.

²⁶⁸ BBC News, *Denmark arrests Iranian opposition members suspected of spying for Saudis*, 3 februari 2020; Tehran Times, *Four Saudi agents arrested in Europe before terrorist attack in Iran*, 4 februari 2020; TRT World, *Denmark jails three men suspected of spying for Saudi Arabia*, 5 februari 2020; AD, *Opgepakte activist ziet complot Iran om hem vast te zetten*, 13 mei 2020; Radio Farda, *Iran police arrests fourteen on charges of separatism in southern city*, 28 mei 2020.

²⁶⁹ Argos, *Nederland beveiligd tegenstanders Iraans regime*, 12 oktober 2019; Het Parool, *'Extra beveiliging voor Iraanse Nederlanders'*, 12 oktober 2019; Omroep West, *Inval in pand Iraanse afscheidingsbeweging in Rijswijk*, 3 februari 2020; Argos, *Zweden vervolgt journalist voor spionage bij Iraanse Nederlanders*, 6 november 2019.

²⁷⁰ AD, *Hoe Iran en Saoedi-Arabië elkaar op een industrieterrein in Rijswijk naar het leven staan*, 4 februari 2020; ASMLA, *Homepage*, <https://www.ahwazna.org/en/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

²⁷¹ AFLA, *Arab Front for Liberation of Ahwaz (AFLA)*, 22 juli 2012; IranWire, *Iranian Arab groups who oppose the Islamic Republic*, 24 september 2018.

²⁷² Het Parool, *'Extra beveiliging voor Iraanse Nederlanders'*, 12 oktober 2019; 1Limburg, *Maastrichtse Iraniërs beveiligd na liquidaties*, 12 oktober 2019; Argos, *Nederland beveiligd tegenstanders Iraans regime*, 12 oktober 2019.

²⁷³ AFLA, *Biological warfare. A report issued by the AFLA*, 1 april 2020.

²⁷⁴ UNPO, *Ahwazi: Respected leader dies*, 15 maart 2008; AI, *Whereabouts of disappeared man unknown*, 28 april 2016; M. Troy Burnett (red.), *Nationalism today: Extreme political movements around the world*, 2020, p. 371.

²⁷⁵ UK Home Office, *Ahwazis and Ahwazi political groups*, januari 2019, p. 22; DSPA, *homepage*, <https://english.alahwaz.info>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

Het *Ahwazi Democratic Popular Front* (ADPF) is naar eigen zeggen opgericht in 1990. Het ADPF streeft naar een onafhankelijke Ahwazi-staat. Het ADPF opereert vanuit Londen. De websites van de ADPF zijn www.adpf.org en www.alahwaz.org. Het embleem bestaat uit de kop van een roofvogel in de kleur rood in een vijfpuntige groene ster met daaronder een rode, witte en zwarte baan. Onder de partijnaam staat het jaartal 1990.²⁷⁶

De *National Liberation Movement of Ahwaz* (NLMA) is in 1997 opgericht. De NLMA streeft volgens IranWire naar een onafhankelijke Ahwazi-staat en schuwt daarbij de gewapende strijd niet.²⁷⁷ De NLMA opereert vanuit Canada en de VS. De secretaris-generaal is Khaza'al Al-Hashemi. De websites van de NLMA zijn www.al-ahwaz.org, www.al-ahwaz.com en www.al-ahwaz.net. Het embleem bestaat uit een palmboom met daaronder het woord *Al-Ahwaz*. De vlag bestaat uit een groene, witte en zwarte horizontale baan. Daarbij staat in een rode driehoek een halvemaan met een ster. In de witte baan staat met groene letters *Allahoe akbar* (God is de grootste) geschreven.²⁷⁸

De *Al-Ahwaz Liberation Organization* (ALO) is in 1990 opgericht. De ALO opereert vanuit Nederland. De ALO streeft naar een onafhankelijke Ahwazi-staat. In het verleden heeft de ALO de verantwoordelijkheid opgeëist voor een aantal gewapende acties in Iran. De ALO staat onder leiding van Faleh Abdullah Al-Mansouri.²⁷⁹ Al-Mansouri zat tussen 2006 en 2014 in Iran gevangen.²⁸⁰ De website van de ALO is www.miaad.org. De ALO maakt gebruik van een vlag bestaat uit gelijke rode, witte en zwarte horizontale banen met een groene omcirkelde vijfpuntige ster in het midden.²⁸¹

Volgens verschillende bronnen kan enkel het lidmaatschap van een Arabische verzetsgroep al leiden tot problemen met de Iraanse autoriteiten. Op grond van artikel 499, WvS, kan iemand bestraft worden met drie maanden tot vijf jaar gevangenisstraf wegens lidmaatschap van een Arabische verzetsgroep.²⁸² Volgens een bron leidt het enkele openlijk sympathiseren met Arabische verzetsgroepen zonder verder actief te zijn voor deze groepen niet tot problemen met de Iraanse autoriteiten. Zolang iemand alleen maar zegt dat hij of zij sympathiseert met een Arabische verzetsgroep en in dit verband verder geen activiteiten onderneemt, zal dit niet tot problemen leiden. Volgens dezelfde bron kan tegen een Iraniër die meedoet aan een demonstratie voor de Iraanse ambassade in Den Haag een strafzaak worden gestart voor een revolutionaire rechtbank.²⁸³

²⁷⁶ ADPF, *Secretary-general's message on 29th anniversary of founding of organization of the Ahwazi Democratic Popular Front*, 20 januari 2019; ADPF, *Iranian militias in Ahwaz (South and Southwest)*, 20 april 2019.

²⁷⁷ IranWire, *Iranian Arab groups who oppose the Islamic Republic*, 24 september 2018.

²⁷⁸ Al-Ahwaz.org, *Speech of SG of NLMA Mr. Khaza'l Al-Hashemi in the occasion of Eid Al-Adha*, 11 januari 2017; UK Home Office, *Ahwazis and Ahwazi political groups*, januari 2019, p. 22; Al-ahwaz.org, *About us*, <http://al-ahwaz.org/english/about/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

²⁷⁹ Tweede Kamer der Staten Generaal, *Vragen van het lid Karimi (GroenLinks) aan de minister van Buitenlandse Zaken over een in Syrië gearresteerde Nederlander*, 31 augustus 2006; Trouw, *'De armen van Iran reiken ver'*, 31 oktober 2007; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 8 januari 2010, p. 73; M. Troy Burnett (red.), *Nationalism today: Extreme political movements around the world*, 2020, p. 371.

²⁸⁰ 1Limburg, *Al Mansouri zag nooit een rechter in Iran*, 25 januari 2015; 1Limburg, *Iraanse separatisten demonstreren tijdens Amstel Gold Race*, 17 april 2016.

²⁸¹ *Flags of the World, Al-Ahwaz (Khuzestan) political organizations (Iran)*, 18 december 2013; 1Limburg, *Iraanse separatisten demonstreren tijdens Amstel Gold Race*, 17 april 2016; Al Arabiya, *Analysis: 'Ethnic restructuring' behind Iranian oppression of Ahwazi Arabs*, 14 april 2017; Radio Farda, *Denmark arrests three Iranians accused of spying for Saudi Arabia*, 3 februari 2020.

²⁸² Vertrouwelijke bron, 7 september 2020; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

²⁸³ Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

3.1.2.4 Baluchi

De meeste Baluchi zijn soennitische moslims en wonen in de zuidoostelijke provincie Sistan-Baluchistan. Deze provincie grenst aan Pakistan en Afghanistan. Dit is een van de armste provincies van Iran.²⁸⁴ Als gevolg van hevige regenval tussen 9 en 12 januari 2020 vonden overstromingen plaats in grote delen van de provincie Sistan-Baluchistan. Daardoor raakten meer dan 12.000 Baluchi dakloos.²⁸⁵ Veel Baluchi zijn vanwege de armoedige leefomstandigheden betrokken bij smokkelpraktijken (zie paragraaf 1.2.5). Een groot aantal Baluchi is niet in het bezit van een *shenasnameh*.²⁸⁶ Zij waren van oudsher nomaden die vanwege hun nomadische levenswijze rondtrokken door Iran en Pakistan en weinig contact met de autoriteiten hadden. Volgens een bron beschouwen de Iraanse autoriteiten Baluchi die geen *shenasnameh* hebben niet als een urgent probleem.²⁸⁷ De Iraanse autoriteiten beschouwen hen desondanks toch als Iraniërs.²⁸⁸

Baluchi die actief opkomen voor hun etnische, religieuze of politieke rechten staan in de verhoogde aandacht van de autoriteiten.²⁸⁹ Zo arresteerden de autoriteiten op 28 november 2019 de soennitische geestelijke Fazl al-Rahman Kouhi uit de stad Sarbaz nadat hij in zijn vrijdagmiddagpreek kritiek had geleverd op hoe de autoriteiten met de deelnemers aan de benzineprotesten omgingen. Zijn arrestatie leidde op 30 november 2019 tot protesten in Sarbaz. Blijkens IranWire was hij op 2 oktober 2020 door een rechtbank voor geestelijken in de stad Mashhad in de provincie Razavi Khorasan veroordeeld tot zes jaar en vier maanden gevangenisstraf.²⁹⁰

In de verslagperiode is een aantal Baluchi geëxecuteerd.²⁹¹ Zo vond in april 2020 in de stad Zahedan in de provincie Sistan-Baluchistan de executie van Abdulbaset Dahani plaats wegens vijandschap tegen God (art. 279-285, WvS).²⁹² Op 19 december 2020 vond in Zahedan de executie plaats van twee Baluchi wegens

²⁸⁴ IHRDC, *Extreme inequality: The human rights situation of Iran's Baluch minority*, 10 juli 2019, p. 24; UN, *Report of the Special Rapporteur*, 18 juli 2019, p. 20; IranWire, *Poverty in Iran: Sistan and Baluchistan*, 2 maart 2020; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 26; Radio Farda, *Activists say Sunni mosque foundations demolished in Iran 'to pressure' sunnis*, 25 januari 2021.

²⁸⁵ Radio Farda, *Hit by deadly floods, discrimination, Iran's Baluchistan calls for help*, 14 januari 2020; Press TV, *Iran's president visits flood-hit Sistan & Baluchestan province*, 18 januari 2020; AA, *Aftermath of Iran flash flood*, 20 januari 2020; IFRC, *Iran: Sistan-Baluchestan floods emergency plan of action*, 21 januari 2020, p. 1-2; IHRM, *Flood stricken locals in Sistan and Baluchestan stuck without potable water*, 25 januari 2020; Middle East Eye, *Floods in Iran kill 21 and injure dozens more*, 1 april 2020.

²⁸⁶ Al-Monitor, *Thousands left stateless in Iran amid ID card limbo*, 23 augustus 2018; IHRDC, *Extreme inequality: The human rights situation of Iran's Baluch minority*, 10 juli 2019, p. 6; Global Voices, *Iran's invisible children*, 1 augustus 2019; Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 9.

²⁸⁷ Vertrouwelijke bron, 16 september 2020.

²⁸⁸ IHRDC, *Extreme inequality: The human rights situation of Iran's Baluch minority*, 10 juli 2019, p. 25; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

²⁸⁹ CHRI, *Imprisoned Iranian Baluchi rights activist not heard from weeks after sudden transfer*, 3 april 2018; Al Arabiya, *Iranian Baloch activist risks being extradited to Iran after arrest in Turkey*, 13 juni 2020.

²⁹⁰ BBCM, *Relatives of detained Sunni cleric interrogated, threatened in south-east Iran*, 6 december 2019; Radio Farda, *Iran Sunni leader calls for release of outspoken cleric*, 15 december 2019; VOA, *'Bleak' future seen for Iran's sunnis as minority cleric's detention drags to 6 months*, 16 juni 2020; IranWire, *Four decades of assassination and imprisonment of Sunni imams in Iran*, 3 oktober 2020; United for Iran, *Fazlolrahman Kouhi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5509/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; Vertrouwelijke bron, 30 september 2020.

²⁹¹ BBCM, *Iran executes Baluch man over abduction, killing of guard members*, 30 januari 2021.

²⁹² IHRM, *Iran executes Baluchi prisoner despite claim of forced confession*, 24 april 2020; Radio Farda, *Iran executes three more people in a spree of recent hangings*, 26 april 2020; United for Iran, *Abdolvaset Dehani*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/3838/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

drugssmokkel.²⁹³ Verder vond op 3 januari 2021 de executie plaats van twee Baluchi wegens lidmaatschap van Jaish al-Adl.²⁹⁴

3.1.3

Militaire dienst

De militaire dienstplicht geldt voor alle mannelijke staatsburgers van Iran vanaf de leeftijd van achttien jaar die geschikt zijn voor het vervullen van de dienstplicht.²⁹⁵ Volgens verschillende bronnen hoeft iemand ouder dan vijftig jaar in vreedstijd geen dienstplicht te vervullen.²⁹⁶ Er geldt geen dienstplicht voor vrouwen.²⁹⁷

Iraanse mannen die buiten Iran zijn geboren of die permanent buiten Iran verblijven, moeten eveneens in dienst. Wel kunnen Iraanse mannen in de dienstplichtige leeftijd, die permanent in het buitenland wonen, een keer per jaar voor de duur van drie maanden op vakantie gaan naar Iran zonder dat zij meteen het leger in moeten voor het vervullen van hun dienstplicht. Bij een langer verblijf dan drie maanden, moeten zij alsnog in dienst of een boete betalen.²⁹⁸

Volgens een bron dienen in de eerste maand van het Iraanse kalenderjaar alle jongens in Iran die dat jaar de leeftijd van achttien jaar bereiken zich uit eigen beweging te melden bij de politieafdeling +10²⁹⁹ om zich te laten registreren als dienstplichtige. Deze aanmelding kan ook online. Voor de initiële registratie neemt de dienstplichtige zijn shenasnameh mee om zich te identificeren. De kart-e melli is daarbij niet nodig. Na de registratie krijgt de dienstplichtige een boekje mee met informatie over de militaire dienst. Daarin zit ook een vragenlijst waarin de dienstplichtige moet aangeven of hij meteen in dienst, uitstel of vrijstelling wil. Dit boekje kan een dienstplichtige ook downloaden vanaf de website van de dienstplichtafdeling van de politie. De dienstplichtige levert dit boekje vervolgens in bij een lokale dienstplichtafdeling van de politie, eventueel vergezeld van de benodigde bewijsstukken wanneer er sprake is van een verzoek om uitstel of vrijstelling. Dienstplichtigen die hebben aangegeven dat zij uitstel willen vanwege een vervolgopleiding ontvangen vervolgens een brief van de dienstplichtafdeling waarmee zij het toelatingsexamen voor de universiteit (*konkur*) kunnen doen.³⁰⁰

²⁹³ IHR, *Iran: Prisoners Behnam and Shoab Rigi executed in Zahedan*, 19 december 2020; BBCM, *Iran executes two Baluch prisoners on narcotics charges*, 19 december 2020; CHRI, *Three Baluch prisoners executed, three others in imminent danger of execution*, 23 december 2020; Iran International, *Iran hangs Baluchi prisoner in Zahedan amid pleas to stop executions*, 26 december 2020; IranWire, *Two sunni clerics face execution in Iran*, 20 januari 2021.

²⁹⁴ IHR, *Two Baluch political prisoners transferred for execution*, 2 januari 2021; RFE/RL, *Three executed in Iran for 'terrorist' acts and murder*, 3 januari 2021; Rûdaw, *Iran's executions of religious minorities continue unabated*, 3 januari 2021; United for Iran, *U4I statement on the recent executions of Balochi political prisoners in Iran*, 13 januari 2021.

²⁹⁵ Radio Farda, *Iran armed forces suspend conscription of soldiers due to coronavirus*, 2 maart 2020; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 51; UK Home Office, *Iran: Military service*, april 2020, p. 7.

²⁹⁶ Vertrouwelijke bron, 21 september 2020; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020; Global Security, *Iran – Military conscription*, <https://www.globalsecurity.org/military/world/iran/conscription.htm#:~:text=Every%20year%20about%20580%2C000%20men,obligation%20is%2018%2D24%20months>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

²⁹⁷ CIA, *The World Factbook, Iran*, 16 september 2020; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 56.

²⁹⁸ Vertrouwelijke bron, 7 september 2020; Vertrouwelijke bron, 21 september 2020; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

²⁹⁹ De afdeling +10 is een administratieve afdeling van de politie (in Iran afgekort tot NAJA, *Niru-ye entezami-ye Jomhuri-ye Eslami*) die zich bezighoudt met een groot aantal diensten, waaronder het afgeven van rijbewijzen, het vernieuwen van paspoorten, het afgeven van nationale identiteitskaarten en het afgeven van geboorteboekjes; Vertrouwelijke bron, 23 september 2020.

³⁰⁰ Vertrouwelijke bron, 21 september 2020.

Volgens een andere bron zijn er jaarlijks vier oproependes van drie maanden waarbinnen groepen dienstplichtigen worden opgeroepen om te beginnen met hun militaire basisopleiding.³⁰¹ Vanwege de coronacrisis is de oproepende in het voorjaar van 2020 met twee maanden uitgesteld.³⁰²

De dienstplichtafdeling bepaalt naar welke kazerne of onderdeel de dienstplichtigen gaan.³⁰³ Dat kan het reguliere leger (*artesh*) zijn, maar ook het IRGC, de politie of de *Basij*.³⁰⁴ Het selectieproces vindt min of meer willekeurig plaats. De dienstplichtafdeling houdt in principe rekening met het opleidingsniveau en expertise van de dienstplichtige, maar niet op structurele basis. Hoogopgeleide en getalenteerde dienstplichtigen kunnen hun dienstplicht ook vervullen bij een aantal niet-militaire bedrijven en organisaties op het gebied van onderwijs, productie en gezondheidszorg of zij kunnen deelnemen aan een onderzoeksproject.³⁰⁵ Voordat zij in actieve dienst gaan, ontvangen dienstplichtigen op de kazerne eerst een militaire basisopleiding.³⁰⁶

Volgens een bron verstrekt de dienstplichtafdeling aan het begin van de dienstitijd een militaire identiteitskaart. Hierop staan de rang, de persoonsgegevens en de datum van indiensttreding.³⁰⁷ Deze kaart is voorzien van een chip die persoonlijke informatie van de drager bevat. De dienstplichtige houdt deze kaart tot het einde van de dienstplicht bij zich.³⁰⁸ Dienstplichtigen houden tijdens hun dienstplicht ook hun civiele documenten. De dienstplichtafdeling neemt deze niet in.³⁰⁹

Blijkens de aankondiging van de militaire dienstplicht voor het jaar 1399 (2020/2021) duurt de dienstplicht tussen de 18 en 24 maanden. Bij overheidsinstellingen duurt het 24 maanden. Bij de strijdkrachten duurt het 21 maanden. Bij vervulling van de dienstplicht in afgelegen gebieden is dat 19 maanden en bij vervulling in minder veilige gebieden, zoals de grensregio's, gaat het om 18 maanden.³¹⁰ Daarbij heeft volgens twee bronnen de omstandigheid dat een dienstplichtige kinderen heeft invloed op de dienstplichtperiode.³¹¹ Volgens een bron kan een dienstplichtige voor ieder kind drie maanden verkorting van de dienstitijd krijgen. Deze bron heeft daarbij echter niet aangegeven of er een maximum is aan deze verkorting.³¹²

³⁰¹ Vertrouwelijke bron, 9 september 2020.

³⁰² Trend, *Call for military service postponed due to coronavirus in Iran*, 2 maart 2020; Radio Farda, *Iran armed forces suspend conscription of soldiers due to coronavirus*, 2 maart 2020.

³⁰³ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 55; Vertrouwelijke bron, 21 september 2020.

³⁰⁴ De *Basij* is een paramilitaire organisatie. *Basij* betekent mobilisatie. De officiële aanduiding van deze organisatie is *Nirou-ye Moqavemat-e Basij* (letterlijk: Mobilisatie Verzetsleger); The Washington Institute, *Iran's coercive apparatus: Capacity and desire*, 5 januari 2018.

³⁰⁵ Tehran Times, *Talented conscripts can do military service at knowledge-based companies*, 13 augustus 2018; Vertrouwelijke bron, 7 september 2020.

³⁰⁶ IFP News, *Iran parliament working on plan to abolish conscription*, 30 juli 2018.

³⁰⁷ Vertrouwelijke bron, 7 september 2020.

³⁰⁸ Vertrouwelijke bron, 2 november 2020.

³⁰⁹ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 2 november 2020.

³¹⁰ Radio Farda, *Iran armed forces suspend conscription of soldiers due to coronavirus*, 2 maart 2020; UK Home Office, *Iran: Military service*, april 2020, p. 7; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

³¹¹ Vertrouwelijke bron, 2 november 2020; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

³¹² Vertrouwelijke bron, 2 november 2020.

Gedurende de diensttijd krijgen dienstplichtigen per bankoverschrijving soldij uitgekeerd op een militaire rekening van een bank van het Iraanse ministerie van Defensie. In de verslagperiode bedroeg de soldij minimaal 334.000 toman.³¹³ Het precieze bedrag is afhankelijk van iemands persoonlijke situatie, bijvoorbeeld of een dienstplichtige gehuwd is, of een dienstplichtige kinderen heeft, of de dienstplichtige familie van een martelaar³¹⁴ is, welk diploma en/of rang een dienstplichtige heeft en waar de dienstplichtige gelegerd is. Deze soldij is in principe maandelijks, maar vanwege financieringstekorten krijgen de dienstplichtigen dit niet altijd maandelijks of soms slechts gedeeltelijk uitbetaald.³¹⁵

Na afloop leveren de dienstplichtigen de militaire identiteitskaarten in. Zij krijgen vervolgens een militaire afzwaaikaart.³¹⁶ Deze kaart is nodig als een Iraniër in de dienstplichtige leeftijd verder wil gaan studeren, ergens solliciteert naar een officiële baan of een reis naar het buitenland wil maken.³¹⁷ Voor een aantal overheidsdiensten, zoals een paspoort, is een afzwaaikaart of vrijstellingskaart benodigd.³¹⁸

3.1.3.1

Uitstel

Op grond van artikel 33 van de Wet op de dienstplicht kunnen scholieren, studenten aan een universiteit en studenten religieuze wetenschappen op vertoon van een certificaat van hun onderwijsinstelling bij de dienstplichtafdeling uitstel van het vervullen van de dienstplicht krijgen. De dienstplichtafdeling bepaalt vervolgens de duur van het uitstel.³¹⁹ Studenten kunnen na het verlenen van het uitstel een paspoort aanvragen om Iran tijdelijk te kunnen verlaten, bijvoorbeeld voor een studie in het buitenland. In dat geval moeten studenten een borgsom van vijftien miljoen toman betalen. Na terugkeer in Iran kunnen de studenten dit bedrag terugvragen.³²⁰

Na de universitaire opleiding moeten de ex-studenten alsnog hun dienstplicht vervullen. De universiteit informeert de dienstplichtafdeling wanneer een student is afgestudeerd of tussentijds is gestopt met zijn studie.³²¹

Volgens een bron kan een dienstplichtige ook om medische redenen tijdelijk uitstel krijgen. Bij een derde keer verlenging van een tijdelijk uitstel op medische gronden krijgt de dienstplichtige een vrijstelling.³²²

³¹³ Een Iraanse toman is tien rial. 334.000 toman komt overeen met 65,67 euro. Omrekenkoers volgens www.wisselkoers.nl, geraadpleegd op 18 februari 2020; Vertrouwelijke bron, 21 september 2020; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

³¹⁴ In de context van de Islamitische Republiek Iran is een martelaar iemand die is gesneuveld in dienst van de Revolutie. Een recent voorbeeld hiervan is Mohsen Fakhrizadeh (zie paragraaf 1.1.1). Verder gelden als martelaars de soldaten die zijn gesneuveld tijdens de oorlog met Irak (1980-1988).

³¹⁵ Vertrouwelijke bron, 7 september 2020; Vertrouwelijke bron, 21 september 2020.

³¹⁶ Vertrouwelijke bron, 21 september 2020; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

³¹⁷ Vertrouwelijke bron, 9 september 2020; Vertrouwelijke bron, 21 september 2020.

³¹⁸ Global Security, *Iran – Military conscription*; Ministerie van Buitenlandse Zaken van de Islamitische Republiek Iran, *Issuing first passport*, <https://en.mfa.ir/portal/GeneralServiceInfo/4010>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

³¹⁹ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

³²⁰ Vijftien miljoen toman komt overeen met 2.949,22 euro. Omrekenkoers volgens www.wisselkoers.nl, geraadpleegd op 18 februari 2021; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 7 december 2013, p. 48; Vertrouwelijke bron, 9 september 2020.

³²¹ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 56; Vertrouwelijke bron, 7 september 2020; Vertrouwelijke bron, 9 september 2020; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

³²² Vertrouwelijke bron, 21 september 2020.

3.1.3.2 Vrijstelling

Er zijn verschillende medische en sociale gronden waarop iemand vrijstelling kan krijgen. Daarbij staat medisch afgekeurd zijn gelijk aan te zijn vrijgesteld.³²³ Op de vrijstellingskaart staat de vrijstellingsgrond vermeld.³²⁴ Verder staat vermeld dat het gaat om vrijstelling in vreedstijd en niet in oorlogstijd. De wet voorziet niet in vrijstelling voor religieuze minderheden. De autoriteiten erkennen geen gewetensbezwaren.³²⁵ Zie verder paragraaf 2.3.6 van het algemeen ambtsbericht van 7 december 2013 voor een overzicht van de vrijstellingsgronden.³²⁶

3.1.3.3 Tatoeages

Tatoeages komen steeds meer voor in Iran, zowel onder mannen als onder vrouwen.³²⁷ Bekende Iraniërs met tatoeages zijn onder meer de rapper Amir Tataloo en de voetbalinternational Ashkan Dejagah.³²⁸ Een tatoeage is voor veel mensen in Iran een taboe, maar wettelijk gezien is het hebben van een tatoeage niet strafbaar. Het kan wel leiden tot problemen met de autoriteiten.³²⁹ Volgens een bron kan iemand met een zichtbare tatoeage op straat aangehouden worden door de zedenpolitie en vervolgens de opdracht krijgen om de tatoeage te bedekken of weg te laten halen. Wettelijk gezien levert het hebben van een tatoeage geen problemen op voor dienstplichtigen.³³⁰ Volgens een bron kan het hebben van een tatoeage voor de autoriteiten aanleiding zijn om een dienstplichtige naar een verafgelegen kazerne te sturen.³³¹

3.1.3.4 Dienstweigering en desertie

Dienstweigering en desertie zijn strafbaar op grond van de Wet algemene militaire dienst uit 1984. Mannen die zich na hun achttiende jaar niet tijdig melden bij de autoriteiten worden gezien als dienstweigeraar. Studenten kunnen in aanmerking komen voor uitstel van de dienstplicht, maar zij worden geacht binnen zes maanden na de studie alsnog hun dienstplicht te vervullen. Indien een ex-student zich niet binnen die periode bij de militaire dienstplichtautoriteiten meldt, geldt hij als een dienstweigeraar.³³²

Er bestaat een politieafdeling die zich bezighoudt met de opsporing van dienstweigeraars, maar het is niet bekend hoe actief deze afdeling is. Indien de politie op straat iemand aanhoudt die niet in het bezit is van een afzwaaikaart of een vrijstellingskaart, neemt de politie deze persoon mee naar een kazerne om alsnog de militaire dienst te vervullen.³³³

³²³ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

³²⁴ USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 51; UK Home Office, *Iran: Military service*, april 2020, p. 10; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 56.

³²⁵ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 55-56.

³²⁶ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 7 december 2013, p. 48.

³²⁷ DW, *Women get tattooed in Iran – in secret*, 8 maart 2019; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 50; Vertrouwelijke bron, 7 september 2020; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020; Vertrouwelijke bron, 19 oktober 2020.

³²⁸ Tehran Times, *Iran to drop tattooed players from team Melli*, 18 maart 2019; AD, *Tatoeage? Dan moet je in Iran een psychologische test afleggen om een rijbewijs te krijgen*, 6 augustus 2019; BBC News, *Amir Tataloo: Iranian rapper detained by Turkish authorities*, 28 januari 2020; The Guardian, *Iranian rapper Amir Tataloo arrested in Turkey*, 29 januari 2020; RFE/RL, *Popular Iranian rapper Tataloo released from detention in Turkey*, 5 februari 2020; IranWire, *Instagram shuts down the account of popular Iranian singer accused of child grooming*, 26 april 2020; Tehran Times, *Ashkan Dejagah attacked by Iranian fans*, 14 juni 2020.

³²⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 22 maart 2019, p. 32; DW, *Iran: Challenging convention with tattoos*, 13 april 2019; Radio Farda, *Young partygoers arrested in Iran for resembling 'devil worshipers'*, 13 december 2019; Vertrouwelijke bron, 19 oktober 2020.

³³⁰ Vertrouwelijke bron, 7 september 2020; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

³³¹ Vertrouwelijke bron, 19 oktober 2020.

³³² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 7 december 2013, p. 47 en 49.

³³³ Vertrouwelijke bron, 7 september 2020; Vertrouwelijke bron, 21 september 2020.

Iemand die zich te laat meldt voor het vervullen van de militaire dienst, heeft twee opties. De eerste optie is het betalen van een boete. De hoogte van deze boete is afhankelijk van iemands persoonlijk situatie, bijvoorbeeld welk diploma iemand heeft, of die persoon inmiddels getrouwd is of kinderen heeft. Na het betalen van deze boete krijgt iemand vrijstelling.³³⁴ De tweede optie is dat iemand alsnog de militaire dienst vervult. Daarbij volgt naast de in de verslagperiode gebruikelijke dienstplichtperiode van 21 maanden een verlenging met een paar maanden.³³⁵

Op grond van artikel 40 van het militaire Wetboek van Strafrecht staat op het ontduiken van de militaire dienstplicht een gevangenisstraf van zes maanden tot twee jaar, of een verlenging van de dienstplichtperiode. Bij drie maanden dienstplichtontduiking in vreedstijd (of vijftien dagen in oorlogstijd) volgt een verlenging van drie maanden. Bij drie tot twaalf maanden dienstplichtontduiking in vreedstijd (of meer dan vijftien dagen in oorlogstijd) volgt een verlenging van de gebruikelijke dienstdtijd met zes maanden. Bij dienstplichtontduiking van meer dan twaalf maanden in vreedstijd (of meer dan twee maanden in oorlogstijd) riskeren dienstplichtontduikers een strafzaak voor een militaire rechtbank die kan leiden tot zes maanden tot twee jaar detentie.³³⁶

Als de afwezigheid van een dienstplichtige tijdens de militaire dienst de toegestane limiet overschrijdt, geldt hij als een voortvluchtige soldaat. Deze situatie doet zich bijvoorbeeld voor wanneer een dienstplichtige niet op tijd terugkeert van verlof.³³⁷ Voor iedere dag ongeoorloofde afwezigheid tijdens het vervullen van de militaire dienst, kan een dienstplichtige een verlenging van de dienstdtijd met drie dagen of een gevangenisstraf krijgen. Daarbij volgt de gevangenisstraf na afloop van de dienstperiode.³³⁸ Het onderzoek en de besluitvorming hieromtrent vindt onder de verantwoordelijkheid van de garnizoenscommandant en de desbetreffende militaire eenheid plaats.³³⁹

3.1.4 *Leden van oppositiepartijen en politieke activisten*

3.1.4.1 Mujahedin-e Khalq (MKO)³⁴⁰

In de verslagperiode voerde Maryam Rajavi vanuit Frankrijk de MKO aan.³⁴¹ Tussen 2013 en 2016 is een groot aantal MKO-leden vanuit Irak overgeplaatst naar Albanië. In de verslagperiode verbleven volgens verschillende bronnen meer dan tweeduizend MKO-leden op de zwaar beveiligde basis *Ashraf 3* vlakbij het dorp Manzë in Albanië.³⁴² Meerdere MKO-leden zijn in Albanië uit de MKO gestapt. Een

³³⁴ Ieder kind levert vijf procent korting op; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 56; Vertrouwelijke bron, 21 september 2020.

³³⁵ Vertrouwelijke bron, 16 november 2020.

³³⁶ UK Home Office, *Iran: Military service*, april 2020, p. 10; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

³³⁷ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

³³⁸ Vertrouwelijke bron, 21 september 2020.

³³⁹ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

³⁴⁰ De term *Mujahedin* verwijst naar strijders die een 'heilige oorlog' voeren. De groepering wordt in het Engels ook wel aangeduid als *Mujahedin-e Khalq Organization of Iran* (MKO of MeK) of de *People's Mujahedin Organization of Iran* (PMOI). Het is de belangrijkste oppositiegroep binnen de *National Council of Resistance of Iran* (NCRI); Reuters, *Two years after failed bomb plot, Iranian opposition rallies backers online*, 17 juli 2020; CRS, *Iran: Internal politics and U.S. policy and options*, 9 december 2020, p. 38.

³⁴¹ Middle East Eye, *How Iranian MEK went from US terror list to halls of Congress*, 17 juli 2019; VOA, *Albania names Iranian, Turkish members of alleged terrorist cell*, 23 oktober 2019; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 38; Radio Farda, *Pompeo orders U.S. missions to limit contact with Iran opposition groups*, 9 januari 2020.

³⁴² Der Spiegel, *"Sie beschimpften mich als Spion, drückten Zigaretten auf mir aus"*, 15 februari 2019; VRT, *Wat doet een Iraans internetleger in Albanië?*, 21 februari 2019, geraadpleegd van <https://www.youtube.com/watch?v=BFZ7pu6NpKA>; The Guardian, *Trump allies' visit throws light on secretive*

aantal van hen is zonder papieren in Albanië achtergebleven. Anderen zijn met behulp van smokkelaars doorgereisd naar andere landen.³⁴³ Het is niet bekend of MKO-afvalligen vanuit Albanië zijn teruggekeerd naar Iran. Vanwege de aanslagen die deze groepering in de jaren zeventig en tachtig pleegde en de toenmalige samenwerking met Saddam Hussein, heeft de MKO onder veel Iraniërs een zeer slechte reputatie.³⁴⁴ De Iraanse autoriteiten beschouwen de MKO als een terroristische organisatie.³⁴⁵ Op 17 november 2019 bracht Khamenei de MKO in verband met de benzineprotesten (zie paragraaf 1.2.1).³⁴⁶ In de verslagperiode arresteerden de Iraanse autoriteiten een aantal (vermeende) MKO-leden.³⁴⁷ Zo volgde op 10 april 2020 de arrestatie van twee studenten. Zij kregen op 5 mei 2020 onder meer als aanklacht tegengeworpen dat zij banden zouden hebben met de MKO.³⁴⁸ Verder namen de autoriteiten in mei 2020 de bezittingen in beslag van een echtpaar dat de autoriteiten in verband brachten met de MKO.³⁴⁹

In Iran bestaat geen formele amnestieregeling voor voormalige MKO-leden.³⁵⁰ Wel was Iran in het verleden bereid om voormalige MKO-leden op te nemen wanneer zij afstand namen van de MKO. De gegadigden voor terugkeer kregen de toezegging dat zij in Iran niet vervolgd zouden worden. Hierop zag het IRGC toe.³⁵¹ Volgens een bron lieten de autoriteiten voormalige MKO-leden die met een dergelijke toezegging waren teruggekeerd over het algemeen met rust. Volgens dezelfde bron lieten de autoriteiten ook familieleden van voormalige MKO-leden in tegenstelling tot in de jaren tachtig meestal met rust.³⁵² Dat gold echter niet voor ongeveer honderd (voormalige) MKO-leden die Iran op een zwarte lijst heeft staan en die bij terugkeer strafvervolgning staat te wachten.³⁵³ Volgens een bron kwam het soms voor dat de autoriteiten na een incident een voormalig MKO-lid als zondebok gebruikten als zij dat voormalig MKO-lid konden linken aan dat incident. De ngo *Nejat Society* hielp voormalige MKO-leden om te re-integreren in de Iraanse samenleving. Desondanks

Iranian opposition group, 15 juli 2019; AP News, *Albania says it's discovered an Iranian paramilitary network*, 23 oktober 2019; BBC News, *The Iranian opposition fighters who mustn't think about sex*, 11 november 2019; Middle East Eye, *MEK defectors raise doubts over alleged Iranian 'terror cell' in Albania*, 11 december 2019; TRT World, *Albania becomes a frontline in the proxy battle between Iran and the US*, 16 januari 2020; Radio Farda, *Prime minister says Albania not changing its position on hosting Iranian opposition group*, 31 januari 2020; The New York Times, *Highly secretive Iranian rebels are holed up in Albania. They gave us a tour*, 17 februari 2020; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 38; Tehran Times, *MEK commanders treat members like serfs: Albanian journalist*, 16 september 2020.

³⁴³ BBC News, *The Iranian opposition fighters who mustn't think about sex*, 11 november 2019; Nejat Society, *Albanian MEK Ashraf Camp is a prison*, 11 november 2019; DW, *Iran lashes out against Albania after Soleimani killing*, 21 januari 2020; The New York Times, *Highly secretive Iranian rebels are holed up in Albania. They gave us a tour*, 17 februari 2020; Nejat Society, *Ehsan Bidi press conference was cancelled – collusion continues*, 17 augustus 2020.

³⁴⁴ Borzou Daragahi, *Beyond control: Iran and its opponents locked in a lopsided confrontation*, *Atlantic Council*, 2019, p. 9; RFE/RL, *Female cyclist angers hard-liners in Iran by riding without her hijab*, 23 oktober 2020.

³⁴⁵ Borzou Daragahi, *Beyond control*, 2019, p. 9; Vertrouwelijke bron, 19 november 2020.

³⁴⁶ Press TV, *Iran's leader supports government's gas price hike*, 18 november 2019; AI, *Trampling humanity*, 2 september 2020, p. 62.

³⁴⁷ IHRM, *Families and supporters of the opposition PMOI/MEK arrested across Iran*, 25 mei 2020; Tehran Times, *IRGC captured MKO terrorists in Fars province*, 17 juli 2020; IHRM, *Intelligence ministry launches new wave of arrests to fend off Iran protests*, 15 november 2020; CRS, *Iran: Internal politics and U.S. policy and options*, 9 december 2020, p. 38.

³⁴⁸ RFE/RL, *Detained Iranian student accused of ties to MKO; Family calls charges 'ridiculous'*, 6 mei 2020; AI, *University student at risk of torture*, 12 mei 2020; VOA, *Sister of detained Iranian student: Iran government supporters threatened me*, 12 mei 2020; HRW, *Iran: Free students long in solitary*, 6 juni 2020; Radio Farda, *Detained student accused of terrorist ties contracted coronavirus in Iran prison*, 12 juni 2020.

³⁴⁹ CHRI, *Political prisoner's family faces homelessness in Iran due to state confiscation of properties*, 21 maart 2019; IHRM, *Political prisoners' children turn homeless after their house confiscated*, 11 mei 2020; Radio Farda, *Iran confiscates home of couple in prison for 'connections' with exiled group*, 12 mei 2020; IHRM, *Health of political prisoner Fatemeh Mosanna deteriorating in Evin prison*, 21 oktober 2020.

³⁵⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 7 december 2013, p. 39; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020; Vertrouwelijke bron, 19 november 2020.

³⁵¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 22 maart 2019, p. 44.

³⁵² Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

³⁵³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 7 december 2013, p. 39.

vertrok een aantal voormalige MKO-leden opnieuw uit Iran, omdat zij daar moeilijk een nieuw leven konden opbouwen.³⁵⁴ Het is niet bekend of voormalige MKO-leden in de verslagperiode nog een beroep konden doen op de informele amnestieregeling.

3.1.4.2 Aanslagen op Iraniërs buiten Iran

In de verslagperiode ontvingen activisten in de Iraanse diaspora bedreigingen.³⁵⁵ Daarnaast vonden enkele gewelddadige acties tegen Iraniërs in het buitenland plaats.³⁵⁶ Zo schoten onbekenden op 14 november 2019 Masoud Molavi Vardanjani in Istanboel dood.³⁵⁷ Verder stak een Iraanse man Sadegh Zarza, die behoorde tot de KDPI (zie paragraaf 3.1.2.2), op 19 juni 2020 neer bij het station van Leeuwarden.³⁵⁸ Daarnaast kwam de voormalige rechter Gholamreza Mansouri op 19 juni 2020 in Boekarest onder verdachte omstandigheden om het leven.³⁵⁹

3.1.4.3 Ontvoeringen van Iraniërs buiten Iran

In de verslagperiode zijn enkele politieke activisten buiten Iran ontvoerd en naar Iran overgebracht. Een voorbeeld is de Duits-Iraanse Jamshid Sharmahd van de *Tondar*-groepering. Hij vertrok vanuit de VS, waar hij op dat moment woonde, naar Dubai. Volgens zijn familieleden was het laatste contact met hem op 28 juli 2020. Op 1 augustus 2020 verklaarde het Iraanse ministerie van Inlichtingen dat zij hem gearresteerd hadden vanwege gewapende acties en sabotage in het verleden. Hij verscheen ook geblinddoekt op de Iraanse televisie. Tegen het einde van de verslagperiode was nog geen veroordeling bekend.³⁶⁰

³⁵⁴ Nejat Society, *Nejat Society*, <https://www.nejatngo.org/en/about-us>, geraadpleegd op 18 februari 2021; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

³⁵⁵ Het Parool, 'Extra beveiliging voor Iraanse Nederlanders', 12 oktober 2019; 1Limburg, *Maastrichtse Iraniërs beveiligd na liquidaties*, 12 oktober 2019; RSF, *Open letter about threats to Iranian journalists in six EU countries and US*, 22 januari 2020; HIVOS, *Silencing across borders. Transnational repression and digital threats against exiled activists from Egypt, Syria, and Iran*, februari 2020, p. 13; Radio Farda, *PEN America condemns threats against Iranian writers, activists in the US*, 28 juni 2020; Argos, *Nederland beveiligt tegenstanders Iraans regime*, 12 oktober 2019; CBC, *Family members of PS752 victims report receiving threats for speaking out against Iranian regime*, 29 oktober 2020.

³⁵⁶ Radio Farda, *Prime minister says Albania not changing its position on hosting Iranian opposition group*, 31 januari 2020; The Jerusalem Post, *Iran's assassins: Tehran has a long history of assassinating people*, 14 september 2020; Reuters, *Iranian diplomat warned of retaliation over Belgian bomb plot trial, document shows*, 9 oktober 2020; De Standaard, *Belgisch terreurdossier gelinkt aan Iraans regime*, 10 oktober 2020; Al Jazeera, *Iran slams new allegations against arrested diplomat in Belgium*, 14 oktober 2020; IranWire, *Iran's campaign of terror in Iraqi Kurdistan*, 12 november 2020.

³⁵⁷ Reuters, *Exclusive: Iranian diplomats instigated killing of dissident in Istanbul, Turkish officials say*, 27 maart 2020; Reuters, *U.S. believes Iran was 'directly involved' in killing of Iranian dissident in Turkey*, 2 april 2020; Radio Farda, *Pompeo says Iran's diplomats agents of terror, responsible for 'multiple' killings*, 2 april 2020; The Independent, *The story of Iran, a murdered hacker and me*, 3 augustus 2020; Daily Sabah, *Iranian diplomat nabbed over dissident murder plot in Turkey*, 11 februari 2021.

³⁵⁸ NOS, *'Neergestoken man in Leeuwarden is Iraanse activist'*, 20 juni 2020; Kurdistan 24, *Kurdish Iranian politician survives assassination attempt in the Netherlands: Local media*, 20 juni 2020; AD, *Iraniërs weten het zeker: Aanval had politiek motief*, 22 juni 2020; NOS, *'Mijn broer is op klaarlichte dag neergestoken door een landgenoot'*, 7 juli 2020; Leeuwarder Courant, *Neergestoken activist Zarza: 'Ik ga door, al is het met één oog'*, 9 juli 2020; De Volkskrant, *'Teheran toont zijn macht in Friesland'*, 22 juli 2020; Radio Farda, *Tehran continues its terror campaign in Europe – Will Europeans respond?*, 22 juli 2020; NRC Next, *Leeuwarden OM: Iran lijkt niet betrokken bij mesaanval op Iraniër*, 22 september 2020.

³⁵⁹ Radio Farda, *Differing police accounts on death of Iran judge in Romania*, 19 juni 2020; Press TV, *Iran asks Romania to accelerate probe into death of fugitive ex-judge*, 21 juni 2020; BBCM, *Iranian paper suggests fugitive judge murdered in Romania*, 24 juli 2020; Financial Times, *Bribery case reignites scrutiny of Iran's 'Beverly Hills' elite*, 31 juli 2020.

³⁶⁰ *Tondar* betekent 'donder' in het Perzisch. Het gaat in dit geval om een groepering in ballingschap die streeft naar het herstel van de Iraanse monarchie; Reuters, *Iran says it has detained U.S.-based opposition leader over 2008 bomb attack*, 1 augustus 2020; The Independent, *Iran says it has detained leader of California-based exile group*, 1 augustus 2020; NRC, *Iran: Leider opgepakt van oppositiegroep die opereert vanuit de VS*, 1 augustus 2020; Al Jazeera, *Iran says it has arrested head of US-based 'terrorist group'*, 1 augustus 2020; DW, *US-based 'terrorist' leader Jamshid Sharmahd arrested by Iran*, 1 augustus 2020; IRNA, *Iran arrests counter-revolutionary terrorist*, 3 augustus 2020; RFE/RL, *Mystery surrounds Iran's detention of leader of U.S.-based exile group*, 4 augustus 2020; Los Angeles Times, *Iran abducted Southern California man while he was in Dubai, family says*, 4 augustus 2020; Radio Farda, *Daughter of man abducted by Iran intelligence says there is no news about him*, 9 augustus 2020; Der Spiegel, *"Wenn ich a meinen Papa denke, stelle ich mir vor, wie sie ihn foltern"*, 26

Een ander voorbeeld is de Zweeds-Iraanse Habib Chaab. Hij was een prominent lid van de ASMLA. Op 1 november 2020 verklaarde Mojtaba Zonnouri, het hoofd van het Iraanse Nationale Veiligheidscomité, dat Chaab in het buitenland was gearresteerd en overgebracht naar Iran. De autoriteiten brachten hem in verband met een grote aanslag op een militaire parade in de stad Ahwaz op 22 september 2018. Volgens enkele Turkse media was hij op 9 oktober 2020 ontvoerd in Istanboel. Tegen het einde van de verslagperiode was nog geen veroordeling bekend.³⁶¹

3.1.5 *Lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen, transgenders en intersekse* (LHBTI) Informatie over LHBTI is niet op alle onderwerpen in detail beschikbaar. Bronnen maken niet altijd onderscheid tussen lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen, transgenders en intersekse. Hierdoor is een aantal vragen onbeantwoord gebleven.

Voorgaande ambtsberichten constateerden dat de Iraanse autoriteiten geen actief en systematisch vervolgingsbeleid tegen LHBTI voeren.³⁶² Volgens een bron is in de positie en wetgeving ten aanzien van LHBTI in Iran sinds het ambtsbericht van 22 maart 2019 geen verandering opgetreden.³⁶³ Volgens een andere bron is de positie van LHBTI tijdens de coronacrisis wel verslechterd, omdat ontmoetingen in persoon moeilijker zijn geworden en veel jonge LHBTI geen beschikking hebben over een eigen smartphone waardoor zij elkaar evenmin digitaal kunnen ontmoeten. Daar komt bij dat de autoriteiten volgens diezelfde bron in de verslagperiode een aantal Telegram kanalen die gericht waren op LHBTI sloten.³⁶⁴ Verder hadden transgenders volgens de ngo *6Rang* in de verslagperiode als gevolg van de coronacrisis problemen met de aanschaf van de voor hun geslachtsverandering benodigde medicatie. Daarnaast nam volgens *6Rang* het aantal LHBTI dat als gevolg van de coronacrisis in de prostitutie terecht kwam toe.³⁶⁵

Uit het vorenstaande en ook uit de overige ten behoeve van deze paragraaf geraadpleegde bronnen komt echter niet het beeld naar voren dat de Iraanse autoriteiten in de verslagperiode een actief en systematisch vervolgingsbeleid tegen LHBTI zijn gaan voeren. Dat volgt onder meer uit het gegeven dat mannelijke en vrouwelijke homoseksuele gerichtheid in Iran op zichzelf wettelijk niet strafbaar of

november 2020; Der Tagesspiegel, *Verschleppte Ausländer sind das Faustpfand der Mullahs*, 29 november 2020; CHRI, *Abducted German-Iranian denied choice of attorney, whereabouts still unknown*, 23 december 2020.

³⁶¹ Hij staat ook bekend als Habib Osayvad, Habib Asyud, Habib Eseywed en Farajollah Chaab; Rûdaw, *Iranian opposition leader abducted in Turkey*, 31 oktober 2020; Middle East Eye, *Iran arrests leading Arab separatist figure abroad*, 1 november 2020; Radio Farda, *Former leader of separatist group 'arrested,' transferred to Iran*, 2 november 2020; NRC, *AIVD: Iraans-Nederlandse activisten riskeren buiten EU ontvoering*, 12 november 2020; Tehran Times, *Ringleader of the group behind Ahvaz terror attack arrested*, 13 november 2020; NOS, *'Iran probeert Iraanse activisten in Nederland te hacken'*, 11 december 2020; The Washington Post, *Turkey says Iranian intelligence was behind elaborate plot to kidnap opponent in Istanbul*, 13 december 2020; BBCM, *Turkey detains Iranian intel suspects over Istanbul abduction –report*, 14 december 2020; Al Jazeera, *Turkey detains 11 over abduction of Iranian dissident*, 14 december 2020; TRT World, *Turkey says Iranian intelligence behind kidnapping of dissident Chaab*, 14 december 2020; Rûdaw, *The son of a peshmerga commander turns cross-border Iranian intelligence operative*, 15 december 2020; BBCM, *Turkish news channels air footage of Iranian dissident's 'abduction'*, 17 december 2020; Hürriyet Daily News, *Iranian woman sought in abduction of dissident*, 19 december 2020; United for Iran, *Habib Osayvad*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/6378/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

³⁶² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 8 januari 2010, p. 80; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 25 augustus 2011, p. 79; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 7 december 2013, p. 44; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht situatie van christenen en van LHBT's*, 7 mei 2015, p. 13; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 29 mei 2017, p. 54; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 22 maart 2019, p. 54.

³⁶³ Vertrouwelijke bron, 10 september 2020.

³⁶⁴ Vertrouwelijke bron, 18 september 2020.

³⁶⁵ Iran Journal, *Starker Anstieg der LGBT-prostitution im Iran in Coronazeiten*, 11 december 2020.

verboden is.³⁶⁶ Voor zover bekend vond in de verslagperiode geen strafvervolgning plaats van LHBTI enkel vanwege hun seksuele gerichtheid of geslachtskenmerken en zonder dat de autoriteiten hen beschuldigden van homoseksuele handelingen.

3.1.5.1 Strafbaarstelling van homoseksuele handelingen

Het verrichten van seksuele handelingen tussen personen van hetzelfde geslacht is in Iran strafbaar. Vervolgning kan plaatsvinden op grond van de artikelen 233-234 (*livat*, sodomie door mannen),³⁶⁷ 235-236 (*tafkhiz*, sodomie door mannen zonder binnendringen),³⁶⁸ 237 (overige homoseksuele handelingen) en 238-240 (*musaheqeh*, geslachtelijke omgang tussen vrouwen),³⁶⁹ WvS. Dit kan leiden tot een bestraffing met zweepslagen of de doodstraf. Daarbij maakt artikel 234 een onderscheid tussen de 'insertieve/actieve partner' en de 'receptieve/passieve partner'. Op grond van artikel 234 kan de passieve partner in het geval van *livat* – gehuwd of ongehuwd – de doodstraf opgelegd krijgen. Indien de actieve partner gehuwd is of als er sprake was van dwang of geweld, kan de actieve partner eveneens de doodstraf krijgen. De maximale straf voor ongehuwden is honderd zweepslagen. Mocht de actieve partner geen moslim zijn, maar de passieve partner wel, dan kan de eerste evengoed de doodstraf opgelegd krijgen, ongeacht of de actieve partner gehuwd is of niet.

Op grond van artikel 236 is de maximale straf voor *tafkhiz* honderd zweepslagen, tenzij de passieve partner een moslim is en de actieve partner niet. In dat geval kan de actieve partner de doodstraf opgelegd krijgen.

Op grond van artikel 237 kunnen overige homoseksuele handelingen bestraft worden met minimaal 31 en maximaal 74 zweepslagen voor zowel mannen als vrouwen. Overige homoseksuele handelingen betreffen bijvoorbeeld zoenen en onzedige aanrakingen als gevolg van lust.³⁷⁰ *Cross-dressing* door transgenders valt eveneens onder dit wetsartikel.³⁷¹

Blijkens artikel 239 is de maximale straf voor *musaheqeh* honderd zweepslagen.³⁷²

Uit artikel 240 volgt dat daarbij geen onderscheid wordt gemaakt tussen actieve en passieve partners, burgerlijke staat of religie. Evenmin is daarbij van belang of er sprake was van dwang of geweld. Met uitzondering van overige homoseksuele handelingen, zoals bedoeld in artikel 237, kan bij een vierde veroordeling wegens *livat*, *tafkhiz*, *musaheqeh* of een combinatie daarvan de doodstraf worden opgelegd indien de overtreder voor alle eerdere veroordelingen zweepslagen opgelegd heeft gekregen.³⁷³ Dat betekent dat een vrouw in verband met deze handelingen pas bij

³⁶⁶ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 22 maart 2019, p. 52; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

³⁶⁷ Artikel 233 definieert *livat* als de penetratie van een mannelijk geslachtsorgaan in de anus van een andere man vanaf het punt van besnijdenis.

³⁶⁸ Artikel 235 definieert *tafkhiz* als het plaatsen van een mannelijk geslachtsorgaan tussen de dijen of billen van een andere man. Blijkens de aantekening bij artikel 235 wordt een penetratie van een mannelijk geslachtsorgaan in de anus van een andere man die niet het punt van besnijdenis bereikt, aangemerkt als *tafkhiz*.

³⁶⁹ Artikel 238 definieert *musaheqeh* als een omstandigheid waarbij een vrouw haar geslachtsorgaan tegen het geslachtsorgaan van een andere vrouw plaatst.

³⁷⁰ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 52; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020.

³⁷¹ 6Rang, *Submission to the UN independent expert*, maart 2019, p. 2; 6Rang, *Hidden wounds*, september 2020, p. 12; Vertrouwelijke bron, 18 september 2020.

³⁷² FIDH/LDDHI, *No one is spared*, 1 oktober 2020, p. 27; ILGA, *State-sponsored homophobia. Global legislation overview update*, december 2020, p. 48.

³⁷³ ECPM/IHR, *Annual report on the death penalty in Iran 2019*, 31 maart 2020, p. 17; Gay Star News, *How this lesbian TV reporter uses journalism to fight for the LGBT+ community in Iran*, 17 juni 2020.

een vierde veroordeling ter dood kan worden veroordeeld, terwijl dat bij een man al bij een eerste veroordeling kan.³⁷⁴

Bij bestraffingen vanwege homoseksuele handelingen kunnen minderjarigen dezelfde bestraffingen ontvangen als meerderjarigen, aangezien de minimumleeftijd voor strafbaarstelling van meisjes negen maanden is en voor jongens vijftien maanden (zie paragraaf 3.1.8).³⁷⁵

Lavat-e be-onf is een zaak waarin sprake is van sodomie met geweld of verkrachting.³⁷⁶ Het slachtoffer van een man-man verkrachting loopt het risico aangemerkt te worden als een actieve homoseksueel, bijvoorbeeld omdat de dader het slachtoffer ervan beschuldigt dat het met wederzijdse instemming plaatsvond. Daarmee kan het slachtoffer uiteindelijk ook strafbaar zijn. Daarbij speelt de leeftijd van het slachtoffer geen rol.³⁷⁷ Het is niet bekend of een dergelijke zaak zich in de verslagperiode heeft voorgedaan.

3.1.5.2

Positie in de samenleving

In de Iraanse samenleving is homoseksualiteit voor veel mensen een groot taboe.³⁷⁸ Toch doorbreken mensen dit taboe vaker in vergelijking met vijftien of twintig jaar geleden.³⁷⁹ Onder sommige Iraniërs is iets meer acceptatie van homoseksualiteit waar te nemen onder invloed van de aandacht die bekende Iraanse artiesten, influencers en anderen aan dit onderwerp geven op de sociale media, internet en satelliet-TV.³⁸⁰ Desondanks is de sociale druk op LHBTI heel groot om te voldoen aan de heteroseksuele norm en te trouwen.³⁸¹ Dit speelt volgens een bron ook bij Iraniërs die buiten Iran verblijven.³⁸² Het is niet bekend of hierbij sprake is van een verschil tussen stad en platteland.³⁸³

Volgens verschillende bronnen lopen LHBTI in vergelijking met heteroseksuelen onevenredig veel kans het slachtoffer te worden van represailles van familie, vrienden en anderen, bijvoorbeeld omdat zij homoseksualiteit als een aantasting van de familie-eer zien.³⁸⁴ Volgens een bron registreert de politie dit soort geweld niet. In de eventuele aangiftes komt meestal iets anders te staan, bijvoorbeeld slachtoffer van diefstal of aanzetten tot geweld. Hieruit volgt dat de autoriteiten LHBTI in die gevallen niet op de juiste wijze behandelen.³⁸⁵

³⁷⁴ USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 50; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 52.

³⁷⁵ Artikel 147, WvS; BBC News, *Iran 'must stop youth executions*, 28 juli 2005.

³⁷⁶ 6Rang, *Letter to Dutch government regarding its asylum policy for Iranian LGBTIQI*, 11 februari 2020; FIDH/LDDHI, *No one is spared*, 1 oktober 2020, p. 27.

³⁷⁷ Small Media, *Breaking the Silence*, 17 mei 2018, p. 26; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 53; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

³⁷⁸ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 53; Pink News, *Top Iranian aide apologises for 'homosexual propaganda' after sharing cartoon of loving lesbian and gay parents*, 19 mei 2020.

³⁷⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 22 maart 2019, p. 53.

³⁸⁰ The Guardian, *Iran's queen of pop promotes gay rights in new music video*, 18 februari 2014; Los Angeles Times, *Lesbian-themed music video by expatriate Iranian singer sparks debate*, 19 februari 2014; Small Media, *Breaking the Silence*, 17 mei 2018, p. 39; Radio Farda, *London-based Persian TV to lodge complaint against Iran for satellite jamming*, 23 november 2019; Vertrouwelijke bron, 18 september 2020.

³⁸¹ OutRight International, *Human rights report: Being lesbian in Iran*, 31 oktober 2016, p. 30; Small Media, *Breaking the Silence*, 17 mei 2018, p. 85; Yadegarfar, *How are Iranian gay men coping*, december 2019, p. 1262; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020.

³⁸² Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

³⁸³ Vertrouwelijke bron, 10 september 2020.

³⁸⁴ DW, *Iran defends execution of gay people*, 12 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020.

³⁸⁵ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

Er zijn geen berichten bekend van gevallen van eerwraak in de verslagperiode in verband met seksuele gerichtheid.³⁸⁶ Volgens een bron komt eerwraak bij LHBTI ook minder vaak voor, omdat hun familieleden LHBTI vaak niet serieus nemen en hen beschouwen als mensen met een ziekte. Hun familieleden zetten LHBTI in dat geval eerder onder druk om een therapie of een geslachtsveranderingsoperatie te ondergaan.³⁸⁷

LHBTI hebben in Iran te maken met discriminatie en geweld van de zijde van de autoriteiten en andere actoren.³⁸⁸ Tussen november 2019 en januari 2020 hield 6Rang via de sociale media een enquête onder Iraanse LHBTI. Dat leverde 230 ingevulde vragenformulieren op. Uit deze 230 reacties volgde dat bijna twintig procent van de respondenten te maken heeft gehad met geweld en arrestatie door de politie, de veiligheidsdiensten en de zedenpolitie. Dit had te maken met hun gedrag, hun uiterlijk (kleding), het niet dragen van de *hijab* (art. 638, WvS), hun aanwezigheid bij privéfeesten of een melding door familieleden of collega's. Verder kwam uit deze enquête naar voren dat 46 procent te maken heeft gehad met geweld in het onderwijs. Voorts had 62 procent te maken gehad met geweld van de zijde van directe familieleden.³⁸⁹ LHBTI hebben soms te maken met verbale aanvallen. Daarnaast kunnen zij problemen ondervinden bij het vinden of behouden van een baan. Verder lopen LHBTI een verhoogd risico op uitsluiting door anderen in de samenleving.³⁹⁰

3.1.5.3

Online monitoring

Openlijke LHBTI-getinte uitingen op internet en de sociale media, zoals bijvoorbeeld het beheren van een site met informatie over homorechten, kunnen leiden tot strafrechtelijke vervolging. Dat kan bijvoorbeeld op grond van de artikelen 14, 15 en 18 van de *Law on Punishment of Computer Related Crimes* (ook wel de *Cyber Crime Act* genoemd) uit 2009.³⁹¹ Sites die zich richten op LHBTI worden ofwel afgesloten of gemonitord door de autoriteiten.³⁹² Het komt ook voor dat de contentbeheerders bedreigingen ontvangen van bijvoorbeeld *troll accounts*, zodat zij stoppen met hun activiteiten op internet.³⁹³

De Iraanse politie heeft een speciale eenheid genaamd *Cyber Police*.³⁹⁴ Volgens een bron werkt deze eenheid veel samen met jonge studenten die afkomstig zijn uit arme en traditionele families. Zij krijgen betaald om verschillende groepen in de gaten te houden, waaronder groepen LHBTI. Daarbij hanteren zij nepprofielen en vriendschapsverzoeken.³⁹⁵ Het kwam volgens verschillende bronnen voor dat de autoriteiten gebruik maakten van nepprofielen. Daarmee infiltreerden zij in datingapps, in besloten chatgroepen, in besloten Facebookgroepen en elders op internet in een poging om mensen in de val te lokken.³⁹⁶ Zo volgde naar verluidt in

³⁸⁶ IranWire, *A dark history: Honor killings of Iran's LGBTQ citizens*, 2 augustus 2020.

³⁸⁷ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

³⁸⁸ Freedom House, *Freedom in the world 2020*, Iran, 4 maart 2020, p. 14.

³⁸⁹ 6Rang, *Hidden wounds*, september 2020, p. 10-17.

³⁹⁰ Reuters, *Greedy? Confused? Bisexual Iranians go online to fight prejudice*, 3 juli 2019; 6Rang, *Hidden wounds*, september 2020, p. 13; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

³⁹¹ Small Media, *Breaking the Silence*, 2018, p. 18; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020

³⁹² Small Media, *Breaking the Silence*, 17 mei 2018, p. 8; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 50; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020.

³⁹³ Small Media, *Breaking the Silence*, 17 mei 2018, p. 96; Vertrouwelijke bron, 18 september 2020.

³⁹⁴ Radio Farda, *Iran's cyber police goes after street musicians*, 24 mei 2019; CRS, *Iranian offensive cyber attack capabilities*, 13 januari 2020, p. 1; France 24, *Iran cyberpolice arrest 24 over coronavirus*, 26 februari 2020.

³⁹⁵ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

³⁹⁶ MECRA, *Cyber Hezbollah*, 5 november 2018; Al Jazeera, *Facebook dismantles disinformation network tied to Iranian media*, 5 mei 2020; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020; Vertrouwelijke bron, 18 september 2020; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

oktober 2019 tegen een zanger een aanklacht wegens het verspreiden van 'corruptie op aarde'. In artikel 286, WvS, is deze aanklacht heel ruim gedefinieerd. Het ziet onder meer toe op het verspreiden van leugens, brandstichting, prostitutie en versterking van de economie.³⁹⁷ Naar verluidt volgde deze aanklacht na een chatgesprek op de sociale media. Het is niet bekend of deze zanger vervolgens is veroordeeld.³⁹⁸

3.1.5.4 Beschermingsmogelijkheden voor LHBTI
Volgens een bron bieden de autoriteiten geen daadwerkelijke bescherming bij eventuele problemen van de zijde van derden. Volgens dezelfde bron durven LHBTI meestal niet naar de politie te gaan om bescherming te vragen, omdat zij daarbij het risico lopen op problemen van de zijde van de autoriteiten.³⁹⁹ Volgens verschillende bronnen lopen homoseksuelen een verhoogd risico op afpersing en seksuele intimidatie of soms zelfs verkrachting door personen werkzaam voor de autoriteiten of anderen in hun directe omgeving.⁴⁰⁰

3.1.5.5 LHBTI in de nationale media
De Iraanse nationale media berichten over het algemeen niet over homoseksuelen. Als Iraanse media al iets rapporteren dan betreft dat volgens een bron gevallen die zij aanmerken als sodomie of als verkrachtingszaken.⁴⁰¹ Volgens verschillende bronnen zijn er geen voorbeelden bekend van positieve uitspraken over homoseksuelen in de nationale media.⁴⁰²

Verschillende keren lieten politici en geestelijken zich in de Iraanse media negatief uit over homoseksuelen.⁴⁰³ Zo ontkende de toenmalige president Mahmoud Ahmadinejad in 2007 het bestaan van homoseksuelen in Iran.⁴⁰⁴ Uit toespraken van Khamenei volgt dat hij homoseksualiteit beschouwt als een westerse ideologie en als een pakket aan normen en waarden dat als ideologie overgedragen kan worden en de Iraanse samenleving kan binnendringen. Hij gebruikte daarbij het woord *nufuz* (infiltratie).⁴⁰⁵ Een ander voorbeeld is de Iraanse minister van Buitenlandse Zaken Javad Zarif die in juni 2019 de wetgeving op grond waarvan homoseksuelen kunnen worden geëxecuteerd verdedigde door te stellen dat er morele principes zijn.⁴⁰⁶

³⁹⁷ In het Arabisch: *fisad fil-arz*. De dader van *fisad fil-arz* wordt aangeduid met *mofsed fil-arz*. Blijkens artikel 286, WvS, staat op 'corruptie op aarde' de doodstraf. Volgens de IHR en de ECPM hanteren de revolutionaire rechtbanken deze aanklacht wanneer andere aanklachten die kunnen leiden tot de doodstraf moeilijk toegepast kunnen worden; IHR/ECPM, *Annual report on the death penalty in Iran 2019*, 31 maart 2020, p. 28.

³⁹⁸ Out, *Iran could execute popular singer accused of being gay*, 8 oktober 2019; Jerusalem Post, *Iran charges famous Kurdish singer with being gay, faces execution*, 8 oktober 2019; KHRN, *Kurdish singer trial held in absentia*, 11 oktober 2019; Q News, *'Hanging judge' hears case of outed Iranian Kurdish singer*, 15 oktober 2019; Q News, *Reports suggest Iran executed Mohsen Lorestani 6 December*, 27 december 2019; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

³⁹⁹ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴⁰⁰ Small Media, *Breaking the Silence*, 17 mei 2018, p. 11; Yadegarfar, *How are Iranian gay men coping*, december 2019, p. 1268; 6Rang, *Hidden wounds*, p. 11 en 22; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴⁰¹ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴⁰² Vertrouwelijke bron, 10 september 2020; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴⁰³ 6Rang, *"It's a great honor to violate homosexuals' rights". Official hate speech against LGBT people in Iran*, december 2017; The Jerusalem Post, *Iranian cleric compares gay marriage to bestiality*, 28 november 2019; The Times, *Nicola Sturgeon pulls out of conference with Iran cleric Dr Mohammad Shomali*, 28 november 2019; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020.

⁴⁰⁴ The Guardian, *'No homosexuality here'*, 25 september 2007; Small Media, *Breaking the Silence*, 17 mei 2018, p. 10; Attitude, *Iran's invisible people*, 17 juli 2020.

⁴⁰⁵ OutRight International, *Iran's supreme leader says "There is no worst form of moral degeneration than homosexuality"*, 27 mei 2016; 6Rang, *"It's a great honor to violate homosexuals' rights"*, december 2017; Small Media, *Breaking the Silence*, 17 mei 2018, p. 46; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴⁰⁶ Gay Star News, *Iran foreign minister defends gay death penalty: We have 'moral principles'*, 12 juni 2019; Pink News, *Iran's foreign minister defends execution of gay people on 'moral principles'*, 12 juni 2019; DW, *Iran defends execution of gay people*, 12 juni 2019; The Washington Post, *With the help of his boyfriend, a German*

3.1.5.6

Homoseksualiteit als ziekte

In de Iraanse samenleving overheerst de gedachte dat homoseksualiteit een ziekte is, waarvan iemand kan genezen.⁴⁰⁷ Zorgpersoneel en psychologen in Iran beschouwen homoseksualiteit veelal als een *gender identity disorder* (GID). Behandeling daarvoor omvat onder meer medicatie, hormoonbehandelingen, conversie therapieën en geslachtsveranderingsoperaties.⁴⁰⁸ In Iran bestaan verspreid over het land meerdere behandelcentra die zich richten op de behandeling van LHBTI.⁴⁰⁹ Daarbij maken de meeste medische behandelaars geen onderscheid tussen homoseksuele mannen, homoseksuele vrouwen en transgenders. De hulp die deze behandelaars bieden aan LHBTI voldoet over het algemeen niet aan de internationale standaarden.⁴¹⁰

Het komt voor dat familieleden en medische behandelaars homoseksuelen onder druk zetten om een geslachtsveranderingsoperatie te ondergaan, zodat zij zich kunnen conformeren aan de heteroseksuele norm.⁴¹¹ Een bron gaf aan uit persoonlijke getuigenissen mondeling te hebben vernomen dat er homoseksuelen zijn gedwongen om een geslachtsveranderingsoperatie te ondergaan.⁴¹² Volgens een andere bron komt het met enige regelmaat voor dat homoseksuelen worden gedwongen tot een geslachtsveranderingsoperatie.⁴¹³ Dit kan verder echter niet met openbare bronnen geverifieerd worden. Evenmin is bekend of familieleden, medische behandelaars en autoriteiten daarbij een verschil maken tussen homoseksuele mannen en biseksuele mannen. Wel geven verschillende bronnen aan dat homoseksuele mannen zich soms laten opereren tot transvrouw en homoseksuele vrouwen tot transman. Dat doen zij niet omdat zij transgender zijn, maar omdat zij aan strafvervolging willen ontkomen en een min of meer 'legale' status willen krijgen.⁴¹⁴ Andere homoseksuelen doen aan *cross dressing* in het openbaar om hun verschil met anderen tot uiting te laten komen.⁴¹⁵

3.1.5.7

Documenten en uitreizen

LHBTI ondervinden over het algemeen vanwege hun geartheid geen problemen bij het verkrijgen van documenten.⁴¹⁶ Volgens een bron ondervinden LHBTI vanwege hun geartheid evenmin problemen bij het uitreizen.⁴¹⁷

reporter asked Iran's foreign minister why the country executes people for being gay, 12 juni 2019; The Jerusalem Post, *Iran's FM affirms right to execute gays and blasts U.S. and Israel*, 12 juni 2019.

⁴⁰⁷ UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 2 augustus 2019, p. 15; The Sun, *Sexual 'cleansing'. Iran is forcing thousands of gay people to have gender reassignment surgery against their will or face execution*, 19 februari 2020.

⁴⁰⁸ 6Rang, *Stop reparative therapies & mandatory sex reassignment surgeries. Homophobia, transphobia and health care abuses in the Islamic Republic of Iran*, 2014; 6Rang, *Submission to the UN independent expert*, maart 2019, p. 2; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 2 augustus 2019, p. 15; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 53; UN, *Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 11 januari 2021, p. 10; IranWire, *LGBT Iranians recount the horrors of "conversion therapy"*, 18 februari 2021; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴⁰⁹ 6Rang, *Submission to the UN independent expert*, maart 2019, p. 2; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 51.

⁴¹⁰ Small Media, *Breaking the Silence*, 17 mei 2018, p. 81-87; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴¹¹ BBC News, *The gay people pushed to change their gender*, 5 november 2014; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 51; Thiiird Magazine, *Forced gender reassignment on LGBTQUA community in Iran: Interview with Fariba Sahraei*, 18 juni 2020.

⁴¹² Vertrouwelijke bron, 10 september 2020.

⁴¹³ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴¹⁴ Yadegarfar, *How are Iranian gay men coping*, december 2019, p. 2; The Sun, *Sexual 'cleansing'*, 19 februari 2020.

⁴¹⁵ Yadegarfar, *How are Iranian gay men coping*, december 2019, p. 1260; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴¹⁶ Vertrouwelijke bron, 10 september 2020; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴¹⁷ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

3.1.5.8

Lesbiennes, homoseksuelen en biseksuelen (LHB's)

Verschillende bronnen geven aan dat er binnen Iran geen openlijke LHB's zijn.⁴¹⁸ LHB's kunnen in Iran, zeker buiten de grote steden, slechts zeer beperkt hun geaardheid uitten. Dat gebeurt over het algemeen alleen in besloten kring en niet in de openbaarheid. Er zijn geen homobars waar LHB's elkaar kunnen ontmoeten. Desondanks is er over het algemeen, indien een LHB een laag profiel behoudt en naar buiten toe niet open is over de seksuele gerichtheid, ruimte voor een LHB om zich in Iran te bewegen en een eigen leven te leiden. Met name in de grote steden, maar ook daarbuiten, zijn er informele ontmoetingsplekken in de openbare ruimte waar ook LHB's elkaar kunnen tegenkomen.⁴¹⁹ Daarnaast kunnen LHB's elkaar ontmoeten binnen een eigen (ondergronds) netwerk en bij privéfeesten. Zij kunnen relatief eenvoudig contacten leggen via de sociale media of via dating apps.⁴²⁰

Net als andere gemarginaliseerde groepen, waaronder etnische- en religieuze minderheden, kregen ook LHB's in de verslagperiode te maken met strafvervolging. Daarbij ging het er in de eerste plaats niet om dat iemand een LHB was, maar om wat die persoon deed. Iemand mag bijvoorbeeld wel een homoseksuele gerichtheid hebben, maar er niet naar handelen of als activist de homoseksuele geaardheid promoten of aan een groot publiek bekend maken.⁴²¹ Dit komt naar voren uit de zaken van LHB's en LHBTI-activisten die in de verslagperiode te maken kregen met strafvervolging.⁴²²

Naar verluidt voerden de autoriteiten in de verslagperiode op diverse plaatsen in Iran invallen uit bij gemengde feesten (waar zowel mannen als vrouwen aanwezig waren) en bij vermoedelijke *gay parties*.⁴²³ In sommige gevallen konden de feestgangers de lokale politie met smeergeld afkopen. In andere gevallen ontvingen de aanwezigen een geldboete of een gevangenisstraf, bijvoorbeeld vanwege alcoholgebruik of het overtreden van de kledingvoorschriften (art. 638, WvS, misdrijf tegen de openbare zedelijkheid en normen).⁴²⁴

⁴¹⁸ BBC News, *The gay people pushed to change their gender*, 5 november 2014; BBC News, *Iran footballers investigated over lesbian claims*, 27 mei 2016; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴¹⁹ Mohammadrasool Yadegarfar, *How are Iranian gay men coping with systematic suppression under Islamic law? A qualitative study*, *Sexuality & Culture* 23(4), december 2019, p. 1250-1273, 1257-1258; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 54; Attitude, *Iran's invisible people: LGBTQ life in a country where being gay carries the death penalty*, 17 juli 2020; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴²⁰ Yadegarfar, *How are Iranian gay men coping*, december 2019, p. 1264; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 54; Attitude, *Iran's invisible people*, 17 juli 2020; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴²¹ 6Rang, *Submission to the UN independent expert on protection against violence and discrimination based on sexual orientation and gender identity*, maart 2019, p. 2; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 50.

⁴²² Small Media, *Breaking the Silence. Digital media and the struggle for LGBTQ rights in Iran*, 17 mei 2018, p. 20; CHRI, *Fourth women's rights activist arrested in Iran in less than a month*, 28 september 2018; 6Rang, *Letter to the Dutch government regarding its asylum policy for Iranian LGBTQI*, 11 februari 2020; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020; Vertrouwelijke bron, 18 september 2020; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴²³ The Jerusalem Post, *Shots fired as Iran arrests over 30 gay men in violent raid*, 20 april 2017; 6Rang, *Submission to the UN independent expert*, maart 2019, p. 5; Radio Farda, *Security forces arrest 15 youth for holding 'mixed-gender party' in Iran*, 27 oktober 2019; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 50; IHRM, *Iran arrests people in private mixed-gender parties*, 7 april 2020; Gay Star News, *How this lesbian TV reporter uses journalism to fight for the LGBT+ community in Iran*, 17 juni 2020; Attitude, *Iran's invisible people*, 17 juli 2020; 6Rang, *Hidden wounds. A research report on violence against LGBTI in Iran*, september 2020, p. 12; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴²⁴ Yadegarfar, *How are Iranian gay men coping*, december 2019, p. 1258; IRBC, *Iran. Dress codes, including enforcement*, 21 februari 2020, p. 1-2; Radio Farda, *Iran police arrests party-goers, but not for breaking social distancing rules*, 3 april 2020; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

Op 12 december 2019 veroordeelde een revolutionaire rechtbank in Teheran een activiste die streefde naar gendergelijkheid tot vijf jaar gevangenisstraf op grond van artikel 610, WvS (bedreigen van de nationale veiligheid). Volgens de rechtbank handelde zij tegen de nationale veiligheid door het normaliseren van homoseksuele relaties. Zij had deelgenomen aan workshops over vrouwenrechten en gelijke rechten.⁴²⁵

Verschillende bronnen geven aan dat zij vermoeden dat het bekend zijn van homoseksuele gedragingen of een homoseksuele geaardheid van een persoon in de praktijk kan leiden tot een onevenredige of discriminatoire bestraffing of tenuitvoerlegging van een straf bij vervolging wegens een algemeen delict. Hiervoor ontbreekt echter hard bewijs.⁴²⁶

Volgens een bron komt het voor dat de autoriteiten LHB's na hun arrestatie, op grond van de artikelen uit het Wetboek van Strafrecht die betrekking hebben op homoseksuele handelingen, dwingen om bekentenissen af te leggen en onder druk zetten om namen te noemen van andere LHB's.⁴²⁷ Uit de geraadpleegde bronnen komt echter niet het beeld naar voren dat er in de verslagperiode grootschalige strafvervolgingen van LHB's wegens homoseksuele handelingen hebben plaatsgevonden. Het is verder niet bekend of in de verslagperiode sprake is geweest van veroordelingen tot gevangenisstraffen of de doodstraf wegens homoseksuele handelingen met wederzijdse instemming, hoewel er volgens verschillende bronnen op dit punt mogelijk sprake is van onderrapporteren. Volgens deze bronnen hebben de Iraanse autoriteiten er belang bij om hierover geen informatie naar buiten te laten komen om internationale kritiek te voorkomen.⁴²⁸

Verder hebben voor zover bekend in de verslagperiode geen executies van LHB's vanwege homoseksuele handelingen plaatsgevonden. De kans dat het zover komt is volgens een bron overigens niet zo groot, omdat er volgens de shariawetgeving in het geval van mannen vier mannelijke getuigen van de daad moeten zijn en in het geval van vrouwen acht vrouwelijke getuigen. Dit leidt ertoe dat er bijna nooit voldoende bewijs is in dergelijke strafzaken. De laatste zaak waarbij sprake was van een executie wegens lavat-e be-onf was op 10 januari 2019 in de stad Kazerun in de provincie Fars. In die zaak waren naar verluidt getuigenissen en filmopnames van de daad aanwezig.⁴²⁹

⁴²⁵ 6Rang, *Iran: Activist charged with normalising same sex relations*, 22 februari 2019; 6Rang, *Submission to the UN independent expert*, maart 2019, p. 4; FIDH, *Iran: Judicial harassment of Mrs. Rezvaneh Mohammadi*, 20 maart 2019; CHRI, *Gender equality researcher tried in Iran under national security charge*, 25 maart 2019; FIDH, OMCT & LDDHI, *Joint submission to the United Nations Universal Periodic Review (UPR) of Iran*, 29 maart 2019, p. 3; Abdorrahman Boroumand Center, *"If you're not a lesbian, why don't you have a boyfriend?": Witness testimony of Rezvaneh Mohammadi*, 17 mei 2019; Radio Farda, *Two Iran activists convicted to five-year prison terms each*, 13 december 2019; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 50; United for Iran, *Rezvaneh Mohammadi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/4807/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; Vertrouwelijke bron, 18 september 2020.

⁴²⁶ Vertrouwelijke bron, 10 september 2020; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴²⁷ Vertrouwelijke bron, 10 september 2020.

⁴²⁸ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 53; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020.

⁴²⁹ IHRM, *Iran publicly executes man on sodomy charges*, 11 januari 2019; The Jerusalem Post, *Iran publicly hangs man on homosexuality charges*, 26 januari 2019; Gay Star News, *Iran publicly hangs man on charges of homosexuality*, 28 januari 2019; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 22 maart 2019, p. 53; UK Home Office, *Iran: Sexual orientation and gender identity or expression*, juni 2019, p. 17; 6Rang, *Letter to Dutch government regarding its asylum policy for Iranian LGBTIQI*, 11 februari 2020, p. 2; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 50; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

In de verslagperiode hebben zich in Iran voor zover bekend geen grootschalige arrestatiegolven van LHB's voorgedaan vanwege hun seksuele gerichtheid. Er zijn geen berichten dat in Iran een grote LHB-gevangenispopulatie aanwezig is. Volgens een bron sturen de autoriteiten homoseksuelen die in de gevangenis terechtkomen soms expres naar een afdeling met veel zware criminelen.⁴³⁰ Volgens andere bronnen lopen homoseksuelen in de gevangenis een verhoogd risico op geweld en seksueel misbruik door zowel medegevangenen als gevangenispersoneel.⁴³¹

Het is voor maatschappelijke organisaties in Iran niet mogelijk om de belangen van LHB's te behartigen.⁴³² Volgens een bron bestaan er buiten Iran wel organisaties die banden hebben met de LHBTI-gemeenschap in Iran, maar het is voor deze organisaties moeilijk communiceren met de LHBTI-gemeenschap in Iran. Er zijn voor zover bekend geen gestructureerde ondergronds opererende organisaties die de belangen behartigen van LHB's. Wel bestaan er informele netwerken die door individuen zijn opgezet, bijvoorbeeld via de sociale media.⁴³³

3.1.5.9 Transgenders

De positie van transgenders verschilt van die van LHB's, omdat transgenders zich in de Iraanse samenleving vrijer kunnen bewegen.⁴³⁴ Op basis van een fatwa van ayatollah Ruhollah Khomeini is een geslachtswijziging van zowel mannen als vrouwen in Iran mogelijk. Daarbij mogen transgenders op basis van hun nieuwe geslacht trouwen. De betrokken persoon moet daarvoor gediagnosticeerd zijn met een GID en een geslachtveranderingsoperatie hebben ondergaan.⁴³⁵ Een dergelijke operatie is in Iran toegestaan.⁴³⁶ Om de transitiekosten te dekken kan een transgender een gedeeltelijke subsidie ontvangen.⁴³⁷ Volgens een bron is de hoogte daarvan afhankelijk van de financiële situatie van de aanvrager. Deze subsidie geldt echter alleen tot en met de operatie.⁴³⁸ Volgens andere bronnen is deze subsidie niet toereikend en soms zelfs afwezig.⁴³⁹ Binnen 24 uur na de operatie kunnen transgenders identiteitsdocumenten krijgen op basis van hun nieuwe naam en geslacht. Het is daarbij niet mogelijk om een derde sekse op te geven.⁴⁴⁰

Een geslachtsveranderingsoperatie levert grote gezondheidsrisico's op, onder meer omdat de meeste chirurgen de operatie niet volgens de internationale standaarden uitvoeren en zij geen specialisten op het gebied van transseksualiteit zijn, maar

⁴³⁰ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴³¹ CHRI, *Prisoners in Iran's Gharchak prison for women protest inhumane living conditions*, 30 augustus 2019; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020.

⁴³² Small Media, *Breaking the Silence*, 17 mei 2018, p. 12; Yadegarfar, *How are Iranian gay men coping*, december 2019, p. 3; OutRight International, *Islamic Republic of Iran*, <https://outrightinternational.org/region/islamic-republic-iran>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁴³³ Vertrouwelijke bron, 10 september 2020.

⁴³⁴ Vertrouwelijke bron, 18 september 2020.

⁴³⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht situatie van christenen en van LHBT's*, 7 mei 2015, p. 14; AP News, *Iran's transgender people face discrimination despite fatwa*, 21 mei 2018; One World, *Transgender mensen in Iran: Een paradijselijke hel*, 22 januari 2019; IranWire, *Iranian women you should know: Maryam Khatoon Molkara*, 10 april 2020; Farsi Cinema Center, *Is it enough to just be bold and raise questions? A reflection of gender and sexuality in Iranian cinema*, 15 april 2020; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020.

⁴³⁶ Kayhan Life, *More and more Iranian women undergo seks reassignment surgery, official says*, 27 juni 2020; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020.

⁴³⁷ OutRight International, *Being transgender in Iran*, 2016, p. 46; The Economist, *Why Iran is a hub for sex-reassignment surgery*, 4 april 2019; HRW, *World report 2020, Iran*, 14 januari 2020, p. 5; Rûdaw, *Transgender in Iran: Soon you'll read the news of my suicide*, 18 januari 2020; The Sun, *Sexual 'cleansing'*, 19 februari 2020; The Jerusalem Post, *Homosexuals in Iran are having sex reassignment surgery to avoid execution*, 6 maart 2020; Thiird Magazine, *Forced gender reassignment on LGBTQIA community in Iran*, 18 juni 2020.

⁴³⁸ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴³⁹ Iran Journal, *Transgender im Gottesstaat*, 9 december 2019; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020.

⁴⁴⁰ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

algemene cosmetische chirurgen.⁴⁴¹ Transgenders hebben toegang tot medische steun en zorg als er na de operatie complicaties optreden. Daarbij moeten zij de zorg zelf regelen en de medische kosten zelf betalen.⁴⁴²

In de Iraanse maatschappij worden transgenders over het algemeen gezien als zielig of als personen die een ziekte hebben. Transgenders hebben te maken met allerlei vormen van discriminatie, bijvoorbeeld in het onderwijs en bij het vinden van een baan.⁴⁴³ Volgens een bron is het wel mogelijk dat transgenders, nadat zij een operatie hebben ondergaan en van geslacht zijn veranderd, in aanmerking komen voor publieke functies.⁴⁴⁴ Maar transgenders ontvangen over het algemeen weinig steun of acceptatie van de zijde van familieleden en de autoriteiten.⁴⁴⁵ Een aantal transgenders leidt als gevolg daarvan een bestaan aan de randen van de samenleving, bijvoorbeeld in de prostitutie.⁴⁴⁶ In de verslagperiode zaten naar verluidt ongeveer twintig transgender vrouwen om uiteenlopende redenen vast in de Evin gevangenis.⁴⁴⁷ Voor zover bekend is in Iran één geregistreerde ngo aanwezig die zich richt op transgender vrouwen.⁴⁴⁸

3.1.6

Vrouwen

Vrouwenrechten en gelijkheid tussen mannen en vrouwen bleven in de verslagperiode gevoelige thema's in Iran. Hoewel vrouwen deelnemen aan bijna alle economische sectoren en beroepen, onder meer als parlementariërs, gouverneurs, ambassadeurs, doctors, ingenieurs, leraressen, universiteitsdocenten, taxichauffeurs en vrachtwagenchauffeurs, zijn vrouwen volgens de wet niet gelijk aan mannen. Daar komt bij dat slechts zeventien procent van de Iraanse vrouwen actief is op de arbeidsmarkt.⁴⁴⁹ Vrouwen hebben in Iran op tal van terreinen te maken met discriminatie en ongelijke behandeling.⁴⁵⁰

⁴⁴¹ 6Rang, *Submission to the UN independent expert*, maart 2019, p. 2; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 2 augustus 2019, p. 15; DW, *How Iran's anti-LGBT policies put transgender people at risk*, 28 april 2020; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020.

⁴⁴² DW, *How Iran's anti-LGBT policies put transgender people at risk*, 28 april 2020; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴⁴³ Iran Journal, *Transgender in Gottesstaat*, 9 december 2019; Mahnaz Farahmand & Fatemeh Danafar, *Transgenders' mental experiences of gender duality: A qualitative study in Iran*, *Iranian Journal of Psychiatry and Behavioral Sciences* 14(2), 1 juni 2020, p. 4; Iran Journal, *"Besonders stark an den Rang gedrängt": LGBTQ im Iran*, 30 september 2020; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020; IranWire, *The saga of trans and gay students in Iran*, 17 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴⁴⁴ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴⁴⁵ Rûdaw, *Transgender in Iran: Soon you'll read the news of my suicide*, 18 januari 2020; IranWire, *A dark history: Honor killings of Iran's LGBTQ citizens*, 2 augustus 2020; IranWire, *A trans woman's memory of harassment and humiliation in Iran*, 9 januari 2021; Vertrouwelijke bron, 18 september 2020; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴⁴⁶ Rûdaw, *Transgender in Iran: Soon you'll read the news of my suicide*, 18 januari 2020; The Sun, *Sexual 'cleansing'*, 19 februari 2020; NRC, *Teherans afval geeft geheim bloot*, 28 april 2020; Vertrouwelijke bron, 18 september 2020; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴⁴⁷ Kayhan Life, *Transgender inmates in Tehran's Evin prison are mistreated, human rights bodies say*, 17 oktober 2019; Iran International, *Reports of at least 30 Iranian prisoners and guards contracting COVID-19*, 3 maart 2020; IranWire, *Three transgender Iranians arrested because of Instagram posts*, 20 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 18 september 2020.

⁴⁴⁸ OutRight International, *Human Rights Report. Being transgender in Iran*, 31 oktober 2016, p. 11; Sohayl Vafai, *Iran: The formation of trans identity and possible paths toward the acceptance of greater gender "deviance"*, *Berkeley Journal of Middle Eastern & Islamic Law* 9(1), 8 mei 2018, p. 28; Yadegarfar, *How are Iranian gay men coping*, december 2019, p. 1260; IranWire, *Iranian women you should know: Maryam Khatoon Molkara*, 10 april 2020.

⁴⁴⁹ Radio Farda, *Outspoken female lawmaker delivers fiery speech in Iran against 'grim despotism'*, 9 december 2019; Radio Farda, *Former lawmaker in Iran being tried for voicing criticism*, 14 juni 2020; The Independent, *Does the Trump administration really care about women's rights in Iran – or are its motives far more alarming?*, 14 augustus 2020; CHRI, *Fact sheet: Women's rights in Iran*, december 2020, p. 2.

⁴⁵⁰ Ceasefire et al., *Beyond the Veil. Discrimination against women in Iran*, 16 september 2019; IranWire, *Permission to travel – A nightmare for many Iranian women*, 2 november 2019; HRW, *World report 2020, Iran*, 14 januari 2020, p. 4; Reuters, *Breaking down walls, Iranian women fight home-built patriarchy*, 16 januari 2020; AI, *Human rights in Iran: Review of 2019*, 18 februari 2020, p. 3.

De ongelijke positie van vrouwen in Iran kwam in de verslagperiode bijvoorbeeld tot uiting toen begin september 2020 enige opschudding ontstond nadat het ministerie van Onderwijs de afbeelding van twee meisjes op een tekening op de voorkant van een wiskundeboek had verwijderd, zodat alleen nog drie jongens te zien waren. Op de sociale media verschenen daarbij berichten met de hashtag *#womencannotbeeliminated*. Uiteindelijk bood de Minister van Onderwijs op 13 september 2020 zijn excuses aan voor deze actie.⁴⁵¹

3.1.6.1 Anti-verplichte-hijab-acties

De autoriteiten kregen met name in de steden met enige regelmaat te maken met vrouwen die zich niet aan de kledingvoorschriften hielden, bijvoorbeeld omdat hun hoofddoek onvoldoende bedekkend was (*bad hijab*).⁴⁵² Het overtreden van de kledingvoorschriften kan op grond van artikel 638, WvS, bestraft worden met een geldboete van 50.000 tot 500.000 rials of een gevangenisstraf van tien dagen tot twee maanden.⁴⁵³

In de verslagperiode bleven openlijke acties tegen het verplicht dragen van de hijab in het openbaar voortduren. Hieronder volgen enkele voorbeelden van vrouwen die zijn veroordeeld in verband met anti-verplichte-hijab-acties. Dit overzicht van voorbeelden is geenszins uitputtend.

Op 8 maart 2019 ging een aantal vrouwen in Teheran naar aanleiding van Internationale Vrouwendag ongesluierd over straat. Daarbij deelden drie vrouwen ongesluierd witte bloemen uit in de vrouwencoupé van de metro in Teheran. Zij plaatsten een filmpje van deze actie op het internet. Op 10 en 11 april 2019 volgden hun arrestaties. Een revolutionaire rechtbank in Teheran veroordeelde twee van de drie vrouwen op 31 juli 2019 op grond van de artikelen 500 (propaganda tegen de Islamitische Republiek), 610 (het bedreigen van de nationale veiligheid) en 639 (het aanmoedigen tot losbandigheid), WvS, tot zestien jaar gevangenisstraf. De derde vrouw kreeg 23 jaar gevangenisstraf vanwege het beledigen van de heiligdommen van de religie (art. 513, WvS). Op 5 februari 2020 bracht een rechtbank de straffen van alle drie de veroordeelden in beroep terug tot negen jaar en zeven maanden, waarvan zij 5,5 jaar moesten uitzitten.⁴⁵⁴

⁴⁵¹ Iran International, *Education ministry removes girls from cover of elementary school math book*, 10 september 2020; IranWire, *Outrage after Iran erases girls from a math textbook cover*, 12 september 2020; Iran International, *Iran education ministry apologizes for omission of girls from textbook cover*, 13 september 2020; France 24, *Iranian publishers remove images of girls from math textbook, parents add them back*, 14 september 2020; RFE/RL, *Anger in Iran after images of girls removed from cover of math textbook*, 15 september 2020.

⁴⁵² Radio Farda, *Why Iran's hardliners are tightening enforcement of hijab?*, 31 juli 2019; Radio Farda, *Police in Iran complain of lacking manpower to enforce hijab rules*, 1 augustus 2020.

⁴⁵³ 50.000 rial komt overeen met 0,98 euro en 500.000 rial met 9,83 euro. Omrekenkoers volgens www.wisselkoers.nl, geraadpleegd op 18 februari 2021; IRBC, *Iran. Dress codes, including enforcement*, 21 februari 2020, p. 1; Article 19, *Iran: Policing women on social media*, 22 mei 2020.

⁴⁵⁴ VOA, *Activists appear unveiled in Tehran on Women's Day*, 8 maart 2019; CHRI, *Anti-compulsory hijab protester, mother in widely shared Tehran metro video both arrested*, 12 april 2019; CHRI, *Three women issued lengthy prison sentences for peacefully protesting Iran's mandatory hijab law*, 8 augustus 2019; AI, *Iran: Strafvermindering voor Yasaman Aryani*, 10 februari 2020; United for Iran, *Yasaman Ariani*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/4711/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; United for Iran, *Monireh Arab Shahi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/4793/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; United for Iran, *Mozhgan Keshavarz*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5104/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

Verder demonstreerden op 13 mei 2019 enkele honderden studenten op de campus van de Universiteit van Teheran tegen de toenemende controle op de verplichte hijab. Tegen het einde van de demonstratie probeerde de paramilitaire Basij de demonstratie te verstoren.⁴⁵⁵

Mensenrechtenverdediger Saba Kord Afshari protesteerde eveneens tegen het dragen van een hoofddoek. Zij kwam in februari 2019 vrij tijdens het pardon ter gelegenheid van de verjaardag van de islamitische revolutie. De autoriteiten arresteerden haar echter in juni 2019 opnieuw. Een revolutionaire rechtbank in Teheran veroordeelde haar op 27 augustus 2019 op grond van de artikelen 500, 610 en 639, WvS, tot 24 jaar gevangenisstraf. Op 27 november 2019 bracht een rechtbank de straf in beroep terug tot negen jaar. Op 30 mei 2020 kreeg haar advocaat te horen dat die laatste uitspraak was teruggedraaid en dat haar straf was teruggezet naar 24 jaar.⁴⁵⁶

Nasrin Sotoudeh had als advocate een aantal vrouwen bijgestaan die aangeklaagd waren wegens het niet dragen van een hijab. Een revolutionaire rechtbank in Teheran veroordeelde haar op 6 maart 2019 op grond van de artikelen 499 (lidmaatschap van een illegale organisatie), 500, 610, 618 (verstoring van de openbare orde), 638, 639 en 698 (laster), WvS, tot 38 jaar gevangenisstraf en 148 zweepslagen. Deze uitspraak bleef bij uitspraak in beroep op 23 april 2019 in stand. Op 10 augustus 2020 ging zij in hongerstaking. Tussen 8 november 2020 en 2 december 2020 mocht zij de gevangenis om gezondheidsredenen tijdelijk verlaten.⁴⁵⁷

Verder arresteerden de autoriteiten in Najafabad medio oktober 2020 een vrouw die op een filmpje te zien was geweest terwijl zij zonder hoofddoek rondfietste.⁴⁵⁸ Het is niet bekend of zij vervolgens is veroordeeld.

⁴⁵⁵ AP News, *Iranian students protest mandatory headscarf rule*, 13 mei 2019; CHRI, *Paramilitary force attacks Tehran University protest against hijab enforcement units*, 13 mei 2019; Al-Monitor, *Students rally against hijab crackdown at Iran's largest university*, 14 mei 2019.

⁴⁵⁶ IHRM, *Women activists held in jail amid tightening repression*, 12 juni 2019; IHRM, *Saba Kord Afshari sentenced to 24 years for protesting compulsory hijab*, 28 augustus 2019; IranWire, *Civil activist, 21, sentenced to 24 years in prison*, 28 augustus 2019; NOS, *Iran straft steeds harder: activiste krijgt 24 jaar voor afdoen hoofddoek*, 30 augustus 2019; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 6; HRANA, *Saba Kord Afshari was sentenced to extra 15 years of imprisonment despite being acquitted*, 2 juni 2020; Radio Farda, *Imprisoned mother demands justice for activist daughter*, 6 juni 2020; The Guardian, *Iranian authorities move to block release of female rights activists*, 30 juni 2020; AI, *Young activist given 24-year jail sentence*, 6 juli 2020; IHRM, *Iran's Supreme Court refuses to grant imprisoned activist a retrial*, 9 november 2020; IranWire, *Jailed women's rights defender barred from retrial*, 10 november 2020; Rûdaw, *Iran upholds 24-year sentence for activist protesting compulsory veiling*, 10 november 2020; United for Iran, *Saba Kurd Afshari*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/4710/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁴⁵⁷ AI, *Women's rights defender faces 34 years in jail*, 4 maart 2019; HRW, *World report 2020, Iran*, 14 januari 2020, p. 3; AI, *Human rights in Iran: Review of 2019*, 18 februari 2020, p. 2; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 18 en 20; AI, *Iran: Free Nasrin Sotoudeh*, 8 juni 2020; CHRI, *Critical deterioration in Nasrin Sotoudeh's health as hunger strike hits three-week mark*, 31 augustus 2020; Al Jazeera, *Jailed Iran human rights lawyer hospitalised after hunger strike*, 20 september 2020; De Standaard, *Activiste Nasrin Sotoudeh opgenomen in ziekenhuis*, 22 september 2020; AI, *Jailed lawyer's health at serious risk*, 25 september 2020; Al Jazeera, *Iran: Jailed rights lawyer Nasrin Sotoudeh temporarily released*, 7 november 2020; The Independent, *Jailed Iranian rights lawyer released, amid health problems*, 7 november 2020; RFE/RL, *Iranian activist Sotoudeh contracts coronavirus, husband says, amid 'catastrophic' prison conditions*, 11 november 2020; Al Jazeera, *Nasrin Sotoudeh: Iran human rights lawyer ordered back to jail*, 2 december 2020; CHRI, *Human rights lawyer Nasrin Sotoudeh being returned to Gharchak prison*, 2 december 2020; Radio Farda, *Iranian activist Sotoudeh back in prison after temporary release*, 2 december 2020; Al-Monitor, *Iran approves 3-day release for jailed lawyer Nasrin Sotoudeh*, 8 januari 2021; United for Iran, *Nasrin Sotoudeh*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/4445/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁴⁵⁸ The Guardian, *Iranian woman arrested for 'cycling without hijab'*, 20 oktober 2020; Radio Farda, *Female cyclist arrested in Iran*, 21 oktober 2020; RFE/RL, *Female cyclist angers hard-liners in Iran by riding without her hijab*, 23 oktober 2020.

3.1.6.2 Verboden

In enkele grote steden in Iran is fietsen in opkomst. Dit roept ook weerstand op tegen fietsende vrouwen. De lokale autoriteiten in Isfahan probeerden in mei 2019 tevergeefs een verbod op fietsen voor vrouwen in te voeren. Het verschilt sterk per stad hoe de autoriteiten hiermee omgaan. In meerdere grote steden, waaronder Mashhad, worden vrouwelijke fietsers gedoogd. Zij ondervinden daarbij relatief weinig problemen.⁴⁵⁹

Wel geldt voor vrouwen een verbod op het bijwonen van voetbalwedstrijden in voetbalstadions. Op 2 september 2019 stak Sahar Khodayari, bijgenaamd Blue Girl, zichzelf voor een rechtbank in brand nadat zij had geprobeerd om verkleed als man een voetbalstadion binnen te komen en zij vervolgens was aangeklaagd omdat zij geen hijab droeg. Een week later overleed zij in het ziekenhuis. Na een brief van de FIFA liet Iran op 10 oktober 2019 vrouwen onder toezicht oog van vrouwelijke politieagenten toe op de tribunes voor de interland tegen Cambodja.⁴⁶⁰ Dit was voor zover bekend een eenmalige actie.⁴⁶¹

Feesten en sportactiviteiten waaraan zowel mannen als vrouwen deelnemen zijn wettelijk niet toegestaan. In de verslagperiode vielen de autoriteiten binnen bij privéfeesten waar zowel mannen als vrouwen aanwezig waren. Bezoekers van dergelijke gemengde feesten lopen het risico op een geldboete of zweepslagen.⁴⁶² Verder volgde in mei 2019 de arrestatie van een groep van dertig mannen en vrouwen in de stad Gorgan in de provincie Golestan. Zij namen deel aan een gemengde yogales.⁴⁶³

Mannelijke en vrouwelijke muzikanten kunnen gezamenlijk optreden. Wel is het vrouwen verboden om solo te zingen en/of solo te dansen voor een gemengd publiek.⁴⁶⁴ Zo arresteerden de autoriteiten op 21 mei 2019 een zangeres nadat zij

⁴⁵⁹ Radio Farda, *No more women on bicycles in Isfahan, orders prosecutor*, 14 mei 2019; CHRI, *Isfahan prosecutor bans "sinful act" of women riding bicycles*, 15 mei 2019; IHRM, *Women's cycling banned in Iranian city as "sinful act"*, 16 mei 2019; RFE/RL, *Women banned from cycling in bike-friendly Iranian city*, 18 mei 2019; Radio Farda, *Iran's judiciary backpedals on banning cycling for women*, 22 mei 2019; ABC News, *Bright orange bikes help women break barriers in Iran*, 5 juli 2019; RFE/RL, *Prosecutor denies ban on women's cycling in Iranian city*, 5 augustus 2020; France 24, *Uphill battle but Tehran aims to become bike-friendly*, 2 december 2020; IranWire, *A female journalist's diaries of riding a bicycle in Tehran*, 11 januari 2021.

⁴⁶⁰ RFE/RL, *Iranian woman banned from stadium dies days after setting herself alight*, 10 september 2019; BBC News, *Iran's 'blue girl' dies after setting herself on fire*, 10 september 2019; The Guardian, *Death of Blue Girl shines light on women's rights in Iran*, 20 september 2019; The Guardian, *Iranian women allowed to watch football at stadium for first time in decades*, 9 oktober 2019; DW, *Iranian women to be allowed into stadium for men's match*, 9 oktober 2019; BBC News, *Iran football: Women attend first match in decades*, 10 oktober 2019.

⁴⁶¹ VOA, *Report: Iran gives FIFA commitment on women's access to matches*, 20 december 2019; Radio Farda, *FIFA demands Iran allow women to attend all football matches*, 18 februari 2020; Vertrouwelijke bron, 14 september 2020.

⁴⁶² Radio Farda, *Two European diplomats arrested, released at a party in Tehran*, 2 juni 2019; Radio Farda, *Security forces arrest 15 youth for holding 'mixed-gender party' in Iran*, 27 oktober 2019; Radio Farda, *Young partygoers arrested in Iran for resembling 'devil worshipers'*, 13 december 2019; IHRM, *Iran arrests people in private mixed-gender parties*, 7 april 2020; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 51.

⁴⁶³ The Independent, *Iran arrests entire yoga class and its instructor for 'inappropriate outfits'*, 24 mei 2019; BBC News, *Iran police arrest 30 at private yoga class*, 24 mei 2019; CHRI, *30 arrested for practising "indecent" discipline of yoga*, 24 mei 2019; BBCM, *Iran police arrest 30 at private yoga class*, 24 mei 2019; IranWire, *Tehran's underground gender-neutral yoga class*, 29 augustus 2019; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 26.

⁴⁶⁴ The Sun, *Beaten for dancing. Outrage as Iranian woman 'is beaten for dancing in public and not wearing a hijab' in front of cheering crowd*, 19 juni 2019; Radio Farda, *Three young women arrested in Iran for publishing their dance videos*, 9 oktober 2019; France 24, *Iranian police arrest more women for the 'crime' of dancing*, 1 november 2019; BBC News, *The woman forced to flee her country for rapping*, 19 juli 2020; Newsweek, *Iran threatens musician with jail for encouraging women to sing, dance*, 13 augustus 2020; Financial Times, *When dance gets dangerous: The perils of free expression in Iran*, 20 augustus 2020; ABC News, *Iranian artists jailed for defying government restrictions on women singing and dancing*, 23 augustus 2020; Kayhan Life, *Playing heavy metal and drumming as a woman in the Islamic Republic of Iran – Interview with Shirin Vaezi*, 23 augustus 2020; BBC News, *Iranian musician Mehdi Rajabian arrested for working with women*, 26 augustus

op 17 mei 2019 op Instagram een filmpje had gepost waarin te zien was dat zij voor een groep toeristen in het dorp Abyaneh in de provincie Isfahan optrad. Twee dagen later kwam zij op borgtocht vrij. Een rechtbank veroordeelde haar op 14 september 2019 tot een jaar gevangenisstraf.⁴⁶⁵

3.1.6.3 Geweld tegen vrouwen

In Iran bestaat geen wet die huiselijk geweld verbiedt. Wel keurde de regering de conceptwet *Protection, dignity and security of women against violence* op 4 januari 2021 goed. Deze wet bepaalt onder meer dat er een fonds moet komen dat bloedgeld (*diya*) uitkeert aan familieleden van vermoorde vrouwen. Tegen het einde van de verslagperiode was deze wet nog niet in het parlement in stemming gebracht.⁴⁶⁶

Er zijn geen speciale opvanghuizen waar slachtoffers van huiselijk geweld langere tijd kunnen verblijven. Wel bestaat er een alarmnummer van de *State Welfare Organization* (SWO) en zijn er Iraanse ngo's die slachtoffers van huiselijk geweld kunnen ondersteunen.⁴⁶⁷

In de verslagperiode verzochten vrouwelijke slachtoffers van zuuraanvallen het Iraanse parlement om wetgeving tegen hun aanvallers. Op 23 oktober 2019 keurde de Raad van Hoeders een wet goed waarmee de daders strenger gestraft konden worden.⁴⁶⁸

Verder berichtten vanaf begin augustus 2020 een aantal Iraniërs met de hashtag *#MeToo* op Twitter over hun ervaringen met seksueel grensoverschrijdend gedrag. In reactie hierop verklaarde het hoofd van de politie in Teheran op 25 augustus 2020 dat de politie een voormalige student van de universiteit van Teheran had gearresteerd die op Twitter door verschillende vrouwen was beschuldigd van verkrachting. Hij nodigde vervolgens andere vrouwen uit om ook aangifte te komen doen. Deze oproep resulteerde vervolgens ook in een aanklacht tegen een bekende schilder.⁴⁶⁹

2020; Al Jazeera, *Iran: Musician faces jail for working with women dancers, singers*, 28 augustus 2020; The Jakarta Post, *All-women band in Iran struggles to break through*, 18 september 2020; NRC Next, *'Ik zie het als mijn missie dat de Iraanse muziek niet verdwijnt'*, 7 januari 2021.

⁴⁶⁵ BBC News, *Iranian singer gets summons over solo performance*, 22 mei 2019; IHRM, *Iranian female singer prosecuted for singing in public*, 22 mei 2019; France 24, *Female singer summoned to court for performing solo in Iran*, 24 mei 2019; United for Iran, *Negar Moazzam*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5263/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁴⁶⁶ The Law Library of Congress, *Legal provisions on gender equality, Arab countries, Israel, Iran*, februari 2020, p. 7; AI, *Human rights in Iran: Review of 2019*, 18 februari 2020, p. 3; HRW, *Iran: Adopt draft law to protect women*, 4 december 2020; Al Jazeera, *Iran gov't approves bill to combat violence against women*, 4 januari 2021; RFE/RL, *Iran's cabinet OKs bill to protect women from violence that critics say falls short*, 4 januari 2021; BBCM, *Iran's Rouhani welcomes bill to protect women from violence*, 5 januari 2021; The New York Times, *Iran moves bill to outlaw sexual violence and harassment of women*, 7 januari 2021; HRW, *World report 2021, Iran*, 14 januari 2021, p. 5; Tehran Times, *Iranian government submits 'violence against women' bill to parliament*, 15 januari 2021.

⁴⁶⁷ BBCM, *Iran TV says women's charity closed for receiving foreign funds*, 29 augustus 2019; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 39; One World, *Deze Iraanse vrouwen schrijven een wet die ze beschermt tegen hun man*, 20 maart 2020; BBC News, *Iran women's podcast gives voice to victims of abuse*, 4 augustus 2020; Atlantic Council, *Coronavirus pandemic exacerbates Iran's child abuse problem*, 13 augustus 2020.

⁴⁶⁸ USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 40; IFP News, *Iranian acid attack victims turn into fashion models*, 2 juni 2020; Radio Farda, *Make life unsafe for bad-hijabs, ayatollahs urge Iranian police*, 4 oktober 2020; IranWire, *Isfahan remembers acid attacks as cleric speaks out against "bad hijab"*, 5 oktober 2020; Rüdaw, *Iran: Acid attack survivors break taboos by modeling*, 15 november 2020.

⁴⁶⁹ RFE/RL, *Iran's #MeToo moment: Women's tweets highlight alleged sexual abuse, rape by prominent figures*, 25 augustus 2020; IranWire, *Iran's #MeToo moment: First steps of a "long march"*, 1 september 2020; Al Jazeera, *Iran is having its #MeToo moment*, 9 september 2020; Al Jazeera, *Iranians break taboos with their own version of #MeToo*, 22 september 2020; TRT World, *Iran's #MeToo opens long-overdue discussion on sexual abuse*, 28 september 2020; IranWire, *Why breaking the silence on rape is so risky in Iran*, 14 oktober 2020; The New York

In oktober 2020 berichtte de nieuwswebsite van *Radio Farda* dat het aantal dakloze vrouwen dat zich aanmeldde bij de daklozenopvang in 2020 met twintig procent was toegenomen in vergelijking met het jaar daarvoor. Dit zou te maken kunnen hebben met een toename van verslavingsproblematiek, echtscheidingen, familieruzies en werkloosheid als gevolg van de coronacrisis.⁴⁷⁰

3.1.6.4 Zwangerschapspreventie

In Iran is de bevolkingsgroei aan het afzakken. Om die reden konden vrouwen sinds juni 2020 van staatswege alleen nog voorbehoedsmiddelen ontvangen in geval van medische noodzaak. Verder besloten de autoriteiten om sterilisaties niet langer uit te voeren in staatsziekenhuizen.⁴⁷¹

3.1.6.5 Moeders met onwettige kinderen

Binnen het Iraanse recht geldt als uitgangspunt dat de geboorte van ieder kind in principe binnen het huwelijk plaatsvindt. Uit de artikelen 1158 tot en met 1167, BW, volgt dat een kind onwettig is als het buiten het huwelijk is geboren of binnen zes maanden na de huwelijksluiting.

In Iran kijken mensen veelal neer op ongetrouwde vrouwen die een kind hebben gekregen. Vaak krijgt het kind op school te maken met pesten. Deze ongetrouwde vrouwen lopen daarbij eveneens risico op eerwraak (zie paragraaf 3.1.7).⁴⁷²

Het komt voor dat stelletjes ongehuwd samenwonen. Iraniërs noemen dit illegale samenwonen een 'wit huwelijk' (*ezdevaj-e safid*).⁴⁷³ Volgens een bron volgt soms alsnog een huwelijk als het stel kinderen krijgt of de vrouw zwanger raakt, omdat zij een huwelijk vaak als de enige juiste samenlevingsvorm zien. Daarbij kan dan gezegd worden dat zij daarvoor in een *sigheh* (tijdelijk huwelijk)⁴⁷⁴ waren gestapt. Hiermee kan de verbintenis officieel worden. Desondanks bestaat de kans dat iemand anders een klacht indient en dat de vrouw vervolgens zweepslagen of een gevangenisstraf krijgt, omdat zij buiten het huwelijk seks heeft gehad. Een getrouwde vrouw die een kind heeft gekregen van een andere man dan haar wettige echtgenoot loopt eveneens het risico op bestraffing als haar wettige echtgenoot of een openbaar aanklager een officiële klacht indient. Daarbij kan de openbaar aanklager de zaak doorverwijzen voor een forensisch onderzoek, inclusief een DNA-test. Vaak bestraffen de autoriteiten de vrouw in deze gevallen hoger of zwaarder dan de man. Daarbij maakt het geen verschil of het overspel binnen of buiten Iran heeft plaatsgevonden.⁴⁷⁵

Times, *#MeToo awakens in Iran with accusations against star artist*, 23 oktober 2020; CBC, *Iran's #MeToo movement makes waves in Toronto as calls mount for festival to cut ties with celebrated artist*, 2 november 2020.

⁴⁷⁰ Tehran Times, *DMZ festival picks Iran's "The Unseen"*, 19 augustus 2020; Radio Farda, *Tehran homeless shelters under strain*, 25 oktober 2020.

⁴⁷¹ The Guardian, *Iran ends provision by state of contraceptives and vasectomies*, 15 juni 2020; BBC News, *Iran reins in family planning as population ages*, 15 juni 2020; NRC, *Iran: Teheran wil geen sterilisaties meer: bevolkingsgroei daalt*, 16 juni 2020; Financial Times, *Iran's demographic crisis: 'How can I have children when I can barely make ends meet?'*, 23 augustus 2020; CHRI, *Fact sheet: Women's rights in Iran*, december 2020, p. 1; Iran International, *Iran's Ministry of Health prevents contraception for tribal areas*, 16 januari 2021; NRC, *In Iran is het leven te duur om kinderen te krijgen*, 1 februari 2021.

⁴⁷² Vertrouwelijke bron, 24 september 2020; Vertrouwelijke bron, 11 december 2020.

⁴⁷³ Magdalena Rodziewicz, *The legal debate on the phenomenon of 'white marriages' in contemporary Iran*, *Anthropology of the Middle East* 15(1), maart 2020, p. 50-63, 50; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 51; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴⁷⁴ Het *sigheh*-huwelijk is een rechtsgeldige verbintenis voor een vooraf vastgestelde duur tussen een man en een vrouw, waardoor een seksuele relatie is toegestaan; Middle East Institute, *Temporary marriage in Iran and women's rights*, 13 januari 2021.

⁴⁷⁵ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020; Vertrouwelijke bron, 27 december 2020.

3.1.7

Bloed- en erekwesties

Bij eerwraak gaat het om een gewelddadige actie die vaak is gericht op het vermoorden van een familielid. Deze actie is uitgevoerd door of in opdracht van een familielid om de familie-eer te zuiveren die is aangetast door – verdenking van – een bepaalde daad van een ander familielid. Situaties die de familie-eer kunnen aantasten zijn bijvoorbeeld het weigeren van een (gedwongen) huwelijk, het slachtoffer zijn van een verkrachting, seks met iemand van hetzelfde geslacht, een echtscheiding of overspel.⁴⁷⁶ De autoriteiten in Iran publiceerden in de verslagperiode geen exacte cijfers over de frequentie van eerwraak in Iran. Iraanse media stelden in december 2019 op basis van wetenschappelijk onderzoek dat jaarlijks tussen de 375 en 450 eerwraakmoorden plaatsvinden.⁴⁷⁷ Een medewerker van de politie uit Teheran stelde in 2014 dat het in twintig procent van alle moordzaken ging om eerwraak. Meer dan dertig procent van alle slachtoffers van moord had een familierelatie met de dader.⁴⁷⁸ Uit een onderzoek kwam naar voren dat ongeveer twintig procent van alle slachtoffers van moord een vrouw was. Daarvan was 61 procent door een familielid om het leven gebracht.⁴⁷⁹ Eerwraakmoorden blijven soms onopgemerkt of de autoriteiten rapporteren er niet over, hoewel er in de verslagperiode onder invloed van de sociale media meer aandacht is gekomen voor dergelijke zaken.⁴⁸⁰ Het vermoeden bestaat ook dat de autoriteiten eerwraakmoorden soms aanmerken als verdwijning, ongelukken, zelfmoord of verdachte sterfgevallen.⁴⁸¹ Een verschijnsel dat verband houdt met eergelateerd geweld is zelfverbranding. In de verslagperiode kwam het enkele keren voor dat vrouwen zichzelf al dan niet gedwongen door familieleden in brand staken.⁴⁸²

Bloedwraak is eveneens een vorm van eergelateerd geweld. Bloedwraak komt voort uit een geschil tussen twee partijen, waarbij een persoon om het leven is gekomen of (ernstig) gewond is geraakt. Als oplossing van een bloedvete passen twee rivaliserende stammen soms het uithuwelijken van een jong meisje toe.⁴⁸³ Volgens een bron komt bloedwraak in Iran minder vaak voor dan eerwraak.⁴⁸⁴

Eergelateerd geweld komt volgens verschillende bronnen meestal niet voor in de grotere steden, maar in kleinere steden en op het platteland waar de inwoners traditioneler en religieuzer zijn. Het komt eerder voor in de tribale gebieden. Verschillende bronnen leggen een link met demografische factoren en stellen dat het

⁴⁷⁶ Bijan Pirnia et al., Honour killings and violence against women in Iran during the COVID-19 pandemic, *The Lancet Psychiatry* 7(10), 1 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 27 november 2020.

⁴⁷⁷ IFP News, 'Honour' killing of 14-year-old girl causes outrage in Iran, 28 mei 2020; BBCM, *Explainer: 'Honour killings' in Iran: Social pressure and discriminatory laws*, 29 mei 2020; IHRM, *Violence against women in Iran mandated by law*, 24 november 2020.

⁴⁷⁸ Radio Farda, *Police in Iran arrest father of 13-year-old girl for 'honor killing'*, 26 mei 2020; BBCM, *Explainer: 'Honour killings' in Iran: Social pressure and discriminatory laws*, 29 mei 2020; RFE/RL, *Gruesome death of Iranian teenager shows shame of 'honor' killings*, 4 juni 2020.

⁴⁷⁹ Rûdaw, *Iran teen's murder renews calls for law against honour killing: human rights advocate*, 28 mei 2020; IHRM, *Violence against women in Iran mandated by law*, 24 november 2020; Vertrouwelijke bron, 27 november 2020.

⁴⁸⁰ FIDH/LDDHI, *No one is spared*, 1 oktober 2020, p. 29; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴⁸¹ RFE/RL, *Gruesome death of Iranian teenager shows shame of 'honor' killings*, 4 juni 2020; IranWire, *'Punish my father after my death' Iran shocked by teenage girl's suicide*, 4 juli 2020.

⁴⁸² BBC News, *Iran's 'blue girl' dies after setting herself on fire*, 10 september 2019; Ceasefire et al., *Beyond the Veil. Discrimination against women in Iran*, 16 september 2019, p. 34; Rûdaw, *International women's day in Iran Kurdish activists challenge patriarchy*, 7 maart 2020; RFE/RL, *Gruesome death of Iranian teenager shows shame of 'honor' killings*, 4 juni 2020; AA, *Woman's self-immolation sparks outrage in Iran*, 21 november 2020; Human Rights Activists in Iran, 2020. *Annual report*, 29 december 2020, p. 33 en 35.

⁴⁸³ DW, *Child marriage in Iran forces girls into a life of oppression*, 11 september 2017; Mozghan Asna-ashary et al., *Socio-economic determinants of child marriage: Evidence from the Iranian provinces*, *CESifo Working Paper* 8073, 22 januari 2020, p. 4.

⁴⁸⁴ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

eerder voorkomt in gebieden waar veel discriminatie plaatsvindt en waar veel armoede en werkloosheid is, zoals in Iraans Koerdistan, Sistan-Baluchistan en Khuzestan.⁴⁸⁵

Een eerwraakzaak die in de verslagperiode tot veel verontwaardiging leidde, was de moord op de veertienjarige Romina Ashrafi op 21 mei 2020 in het dorpje Haviq in de provincie Gilan. Romina was met haar 35-jarige vriend van huis weggelopen, nadat haar vader geen toestemming had gegeven voor hun huwelijk. Vijf dagen later pakte de politie hen op. Weliswaar had Romina bij de politie en de rechtbank geklaagd over het gewelddadige gedrag van haar vader, maar haar vader mocht haar weer komen ophalen. Haar vader onthoofdde haar vervolgens midden in de nacht in haar slaapkamer. Omdat haar vader wettelijk gezien de status van *wali* had (zie paragraaf 3.3.2.1), kreeg hij hiervoor niet de doodstraf opgelegd, maar negen jaar gevangenisstraf.⁴⁸⁶

Een andere zaak die veel aandacht kreeg was de moord op de 22-jarige Reyhaneh Ameri op 15 juni 2020 in de stad Kerman in de provincie Kerman. Haar vader vermoordde haar naar verluidt nadat zij te laat thuis was gekomen.⁴⁸⁷

De zaak van Romina Ashrafi illustreert wat over het algemeen de reactie van de autoriteiten is wanneer iemand om bescherming tegen eengerelateerd geweld verzoekt. Volgens een bron is er weinig steun van de kant van de autoriteiten voor de slachtoffers.⁴⁸⁸ Het ontbrak in de verslagperiode in Iran aan wettelijke beschermingsmogelijkheden tegen eengerelateerd geweld. Het enige wat de rechterlijke macht in dergelijke gevallen kan doen is de slachtoffers doorverwijzen naar de SWO. Deze organisatie heeft weliswaar alarmnummer 123 opgezet, maar in de praktijk ontbreekt het daar aan faciliteiten om eengerelateerd geweld effectief tegen te gaan. Daarnaast ligt er al ongeveer acht jaar een wetsvoorstel klaar ter bescherming van vrouwen die slachtoffer dreigen te worden van eengerelateerd geweld, maar dat voorstel was tegen het einde van de verslagperiode nog niet goedgekeurd.⁴⁸⁹

3.1.8 (Alleenstaande) minderjarigen

3.1.8.1 Meerderjarigheid

Vanaf de leeftijd van negen volle maanjaren (acht jaar en negen maanden volgens de zonnekalender) kunnen meisjes in Iran wettelijk meerderjarig zijn. Vanaf de leeftijd van vijftien volle maanjaren (veertien jaar en zeven maanden volgens de zonnekalender) zijn jongens in Iran in principe wettelijk meerderjarig en daarmee handelingsbekwaam. Vanaf dat moment kan ook de juridische en strafrechtelijke

⁴⁸⁵ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 50; Radio Farda, *Police in Iran arrest father of 13-year-old girl for 'honor killing'*, 26 mei 2020; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴⁸⁶ Al Jazeera, *Romina Ashrafi: 'Honour killing' sparks outcry in Iran*, 27 mei 2020; BBC News, *Romina Ashrafi: Outrage in Iran after girl murdered 'for eloping'*, 27 mei 2020; The Independent, *Outcry in Iran over honour killing of 14 year old girl*, 28 mei 2020; The Guardian, *Romina Ashrafi: outcry in Iran over so-called 'honour killing' of 14-year-old-girl*, 28 mei 2020; Al-Monitor, *Iran arrests man over 'honor killing' of 14-year-old daughter*, 28 mei 2020; DW, *Iran debates 'honor killings' after girl's murder shocks country*, 3 juni 2020; RFE/RL, *Iran passes child-protection law following gruesome killing of teenager*, 9 juni 2020; The Guardian, *Outcry in Iran at nine-year sentence for man who beheaded daughter*, 28 augustus 2020.

⁴⁸⁷ IHRM, *Honor killings sanctioned by law take new toll on Iranian women*, 16 juni 2020; Radio Farda, *Third 'honor killing' in one month shakes many Iranians*, 18 juni 2020; Al-Monitor, *Parliament alone cannot stop honor killings in Iran*, 22 juni 2020.

⁴⁸⁸ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴⁸⁹ Rûdaw, *Iran teen's murder renews calls for law against honour killing: Human rights advocate*, 28 mei 2020; BBCM, *Explainer: 'Honour killings' in Iran: Social pressure and discriminatory laws*, 29 mei 2020; IHRM, *Violence against women in Iran mandated by law*, 24 november 2020; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020; Vertrouwelijke bron, 27 november 2020.

aansprakelijkheid gaan gelden. Daarbij kan een jongen vanaf dat moment ook onder het volwassenenstrafrecht vallen.⁴⁹⁰ Dat kan ertoe leiden dat een jongen die ten tijde van een misdrijf vijftien jaar (in zonzaren gerekend) was, een terdoodveroordeling opgelegd kan krijgen. De autoriteiten executeerden in 2019 minstens vier personen die ten tijde van het misdrijf minderjarig waren. In twee gevallen wegens moord en in twee gevallen wegens verkrachting. Van twee gevallen is bekend dat hun executies middels ophanging plaatsvonden.⁴⁹¹ In 2020 executeerden de autoriteiten minstens vijf personen die ten tijde van het misdrijf minderjarig waren.⁴⁹²

3.1.8.2 Onderwijs

In Iran geldt een leerplicht vanaf zesjarige leeftijd tot achttien jaar (zonzaren).⁴⁹³ Sommige kinderen van etnische minderheden hebben echter beperkter toegang tot onderwijs dan Perzische kinderen. Zo hebben volgens een schatting van een Iraans parlamentslid in 2017 meer dan 36.000 kinderen in de provincie Sistan-Baluchistan geen identiteitsdocumenten, waardoor zij moeilijk toegang tot onderwijs kunnen krijgen. Overigens gaan volgens een woordvoerder van de *Balochistan People's Party* andere schattingen uit van tussen de 80.000 en 100.000 kinderen van Baluchi afkomst.⁴⁹⁴ Verder mogen Afghaanse kinderen deelnemen aan het onderwijs op Iraanse overheidscholen, ongeacht hun verblijfsstatus. In de praktijk wordt hun toegang tot onderwijs echter regelmatig beperkt. Daarbij hield deze beperking soms toch verband met hun verblijfsstatus of met een gebrek aan financiële middelen. Sinds augustus 2020 kregen recent gearriveerde Afghaanse kinderen geen toegang tot het Iraanse onderwijssysteem.⁴⁹⁵

⁴⁹⁰ Abdorrahman Boroumand Center, *Children, yet convicted as adults*, 10 oktober 2019, p. 19; CHRI, *Children in Iran should be protected from numerous rights violations*, 20 november 2019; Radio Farda, *Iran finally adopts a child-protection law, held back by conservatives for nine years*, 8 juni 2020; IHR, *Mohammad Reza Haddadi, 18 years on death row for a crime he did not commit at 15*, 19 augustus 2020.

⁴⁹¹ AI, *Iran: Two 17-year-old boys flogged and secretly executed in abhorrent violation of international law*, 29 april 2019; IHR, *Iran: Two juveniles executed; one with mental disability*, 30 april 2019; HRW, *Iran: 2 child offenders executed*, 1 mei 2019; BBC News, *'Execution' of Iranian teenage boys condemned*, 2 mei 2019; IHR/ECPM, *Annual report on the death penalty in Iran 2019*, 31 maart 2020, p. 50-51; AI, *Death sentences and executions 2019, 2020*, p. 37; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 4; AI, *Iran: Stop execution of young man arrested at 16 and forced to "confess" under torture*, 18 december 2020.

⁴⁹² IHR, *Iran: Juvenile offender Danial Zeinolabedini in danger of execution*, 30 mei 2019; IHRM, *Juvenile death row convict murdered by prison guards*, 2 april 2020; IHRM, *Iran hangs juvenile offender who fled after coronavirus prison unrest*, 21 april 2020; AI, *Iran: Execution of young man 'vengeful and cruel'*, 21 april 2020; OHCHR, *Bachelet condemns execution of child offenders in Iran*, 22 april 2020; RFE/RL, *UN rights experts 'shocked' over execution of juvenile offender in Iran*, 22 april 2020; KHRN, *A child-offender executed at Orumiyeh central prison*, 20 augustus 2020; FIDH/LDDHI, *No one is spared*, 1 oktober 2020, p. 22; BBCM, *Iran executes man for murder committed when he was 16*, 31 december 2020; IHR, *Iran: Juvenile offender Hassan Rezaei executed on the last day of 2020*, 31 december 2020; BBC News, *Mohammad Hassan Rezaiee: UN condemns Iran over 'juvenile execution'*, 31 december 2020; RFE/RL, *UN condemns Iran's execution of juvenile offender, the fourth this year*, 31 december 2020; IHRM, *Iran Human Rights Monitor annual report 2020 – Death penalty in Iran*, 3 januari 2021; Vertrouwelijke bron, 19 januari 2021.

⁴⁹³ BAMF, *Länderreport 16. Iran: Streiflichter einer gesellschaftlichen Entwicklung nach über 40 Jahren Islamische Revolution*, 1 september 2019, p. 4; The World Bank, *Primary school starting age (years)*, <https://data.worldbank.org/indicator/SE.PRM.AGES>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁴⁹⁴ Radio Farda, *Half the girls living in border areas drop out of school*, 9 september 2017; Global Voices, *Iran's invisible children*, 1 augustus 2019.

⁴⁹⁵ Tehran Times, *500,000 Afghan nationals studying in Iranian schools*, 12 maart 2019; RFE/RL, *Iran takes step toward abolishing discriminatory citizenship law*, 14 mei 2019; VOA, *Iran criticized for threat to deport Afghan refugees*, 15 mei 2019; IRNA, *Iran provides 500,000 legal, illegal foreign students with free education: Minister*, 19 augustus 2020; IFP News, *500,000 foreign students going to school in Iran*, 21 augustus 2019; UNHCR, *Afghan children learn side by side with Iranian peers*, 10 december 2019; Al-Monitor, *As Iran applauds BLM, Afghan minority short on rights*, 8 juli 2020; IRNA, *Iran provides 500,000 legal, illegal foreign students with free education: Minister*, 19 augustus 2020; UNHCR, *Afghan girl who waited years for school refuses to let her enthusiasm wane*, 2 september 2020; NIDC, *Iran: Identity documents of Afghans residing in Iran*, 25 augustus 2020, p. 5; IranWire, *Fact check: Do Afghan children enjoy free education in Iran?*, 16 december 2020; Vertrouwelijke bron, 19 januari 2021.

3.1.8.3 Kindbruiden

De minimumleeftijd voor een huwelijk voor jongens is vijftien volle zonnjaren. Die voor meisjes is dertien volle zonnjaren. Daarbij is toestemming van de *wali* nodig (zie paragraaf 3.3.2.1). Een huwelijk op jongere leeftijd is alleen mogelijk met goedkeuring van een rechter.⁴⁹⁶ Dat bleek bijvoorbeeld nadat op 1 september 2019 op internet een filmpje was verschenen van een sigheh tussen een elfjarig meisje en een 22-jarige man op 26 augustus 2019 in het dorp Bahmaei in de provincie Kohgiluyeh en Boyer-Ahmad. Hierover ontstond enige ophef in Iran. De autoriteiten verklaarden dit huwelijk vervolgens ongeldig, omdat er geen goedkeuring van een rechter aan te pas was gekomen.⁴⁹⁷

Volgens de NOCR was in het jaar 1396 (2017/2018) 5,8 procent van de bruiden jonger dan vijftien.⁴⁹⁸ In het jaar 1397 (2018/2019) zijn ongeveer 550.000 huwelijken geregistreerd. Daarvan was de bruid in ongeveer 113.000 gevallen (twintig procent) zeventien jaar of jonger. In ruim 54.000 gevallen (tien procent) was de bruid jonger dan zestien en in ruim duizend gevallen (0,20 procent) onder de dertien jaar.⁴⁹⁹ Verder bleek uit informatie van het *Statistics Center of Iran* dat tussen maart en mei 2020 ruim zeventuizend meisjes onder de veertien jaar zijn gehuwd.⁵⁰⁰

Volgens verschillende bronnen blijven met name in de grensregio's en de armere delen van het land veel kindhuwelijken ongeregistreerd. Dat betekent dat de kinderen uit die huwelijken vaak evenmin geregistreerd zijn.⁵⁰¹ Volgens de ngo *Minority Rights Group International* is in de provincie Sistan-Baluchistan jaarlijks bij ongeveer veertig procent van de huwelijken sprake van een kindhuwelijk.⁵⁰²

Op 7 juni 2020 keurde de Raad van Hoeders de Wet ter bescherming van kinderen en adolescenten goed. Deze wet bestaat uit 51 artikelen. Op grond van deze wet is het onder meer strafbaar om kinderen onderwijs te onthouden, om kinderen te misbruiken en te verwaarlozen en om sigaretten aan kinderen te verkopen. Deze wet maakt echter geen einde aan kindhuwelijken en de terdoodveroordelingen van minderjarigen.⁵⁰³

⁴⁹⁶ CHRI, *Abuse of 11-year-old child bride in Iran sees some lawmakers calling for reforms*, 21 februari 2019; Radio Farda, *Many under-thirteen child brides becoming mothers in Iran*, 4 augustus 2019; IranWire, *Twenty percent of marriages in Iran are child marriages*, 9 februari 2020; The Law Library of Congress, *Legal provisions on gender equality, Arab countries, Israel, Iran*, februari 2020, p. 3; Girls not brides, *Iran*, <https://www.girlsnotbrides.org/child-marriage/iran/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁴⁹⁷ RFE/RL, *Child bride: 11-year-old Iranian girl's marriage annulled after public outcry*, 4 september 2019; IranWire, *She's 10, he's 22. He was allowed to marry her*, 4 september 2019; France 24, *Rare video of underage marriage in Iran: The 'bride' is aged 11*, 6 september 2019.

⁴⁹⁸ Asna-ashary et al., *Socio-economic determinants of child marriage*, 22 januari 2020, p. 4; CHRI, *Easy state loans prompting surge in child marriages in Iran*, 1 december 2020.

⁴⁹⁹ Kurdistan 24, *400,000 underage girls married off in Iran within decade*, 3 januari 2017; BBCM, *Child brides in Iran: Tradition, poverty and resisting change*, 26 april 2019; IranWire, *Twenty percent of marriages in Iran are child marriages*, 9 februari 2020.

⁵⁰⁰ IranWire, *Thousands of young girls married off in Iran in two months*, 1 december 2020.

⁵⁰¹ DW, *Child marriage in Iran forces girls into a life of oppression*, 11 september 2017; CHRI, *Abuse of 11-year-old child bride in Iran sees some lawmakers calling for reforms*, 21 februari 2019.

⁵⁰² Minority Rights Group International et al., *Fact sheet on discrimination against women in Iran*, 16 september 2019.

⁵⁰³ Radio Farda, *Iran finally adopts a child-protection law, held back by conservatives for nine years*, 8 juni 2020; The New York Times, *Girl's killing spurs passage of abuse law*, 9 juni 2020; RFE/RL, *Iran passes child-protection law following gruesome killing of teenager*, 9 juni 2020; Kayhan Life, *Iran Guardian Council ratifies child, adolescent protection act after Romina killing*, 15 juni 2020; HRW, *Iran: Child protection law positive, but insufficient*, 23 juni 2020; Atlantic Council, *The new Iranian child protection law is holistic, but discriminatory*, 24 juni 2020; NRC, *Weggelopen met haar vriend, vermoord door haar vader*, 29 juni 2020; HRW, *World report 2021, Iran*, 14 januari 2021, p. 6.

- 3.1.8.4 Opvang van minderjarigen
Minderjarigen die niet langer opvang hebben bij hun ouders of familieleden kunnen onder de zorg vallen van de SWO. Deze organisatie had in het jaar 1397 (2018/2019) 663 opvangfaciliteiten verspreid over Iran. Deze organisatie plaatst ook kinderen in adoptiegezinnen.⁵⁰⁴

Straatkinderen kunnen terecht bij de kindertehuizen van de staat of de opvang van liefdadigheidsinstellingen en Iraanse ngo's. Deze laatste zijn met name in de grotere steden actief.⁵⁰⁵ Een groot deel van de dakloze kinderen verricht kinderarbeid. Straatkinderen lopen een groot risico op geweld, seksueel misbruik en uitbuiting. Verder zijn Afghaanse straatkinderen in de verslagperiode uitgezet naar Afghanistan.⁵⁰⁶ Er is geen aanvullende informatie over het toezicht op de opvang en welke ngo's actief zijn voor opvang van alleenstaande minderjarigen.

Het IRGC arresteerde op 21 juni 2020 drie medewerkers van de *Imam Ali Popular Student Relief Society*. Deze grote liefdadigheidsinstelling hield zich onder meer bezig met de opvang van minderjarigen in Iran. Een van die drie was de directeur, Sharmin Meymandi Nejad. Naar verluidt vond zijn arrestatie plaats op grond van belediging van de leider en grondlegger van de Islamitische Republiek (art. 514, WvS). Meymandi Nejad kwam op 27 oktober 2020 op borgtocht vrij. Volgens verschillende bronnen probeerden de autoriteiten meer controle te krijgen op deze ngo.⁵⁰⁷

3.2 Nalevingen en schendingen

3.2.1 Vrijheid van meningsuiting

3.2.1.1 Mensenrechtenactivisten

De situatie van mensenrechtenactivisten bleef in de verslagperiode slecht. De autoriteiten traden in de verslagperiode op tegen personen die zich in het openbaar kritisch uitlieten. Mensenrechtenactivisten kregen in de verslagperiode te maken met intimidaties, arrestaties, uitreisverboden en veroordelingen.⁵⁰⁸ Deze veroordelingen vonden vaak plaats op grond van artikel 498, WvS (het oprichten of leiden van een illegale organisatie), 499, WvS (lidmaatschap van een illegale

⁵⁰⁴ Statistical Center of Iran, *Iran statistical yearbook 2018-2019 (1397)*, z.d., p. 596; Landinfo, *The Iranian welfare systeem*, 12 augustus 2020, p. 33-34.

⁵⁰⁵ IranWire, *They don't know what childhood is. The saga of child laborers in Iran*, 11 februari 2020; DW, *Homeless children at risk in coronavirus outbreak in Iran*, 11 maart 2020; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁵⁰⁶ CHRI, *Fact sheet: Children in Iran*, 16 juli 2019, p. 3; DW, *Iranian street children face torture and abuse*, 19 juli 2019; Radio Farda, *Thousands of children forced to work, beg in the streets in Iran*, 2 september 2019; IranWire, *They don't know what childhood is. The saga of child laborers in Iran*, 11 februari 2020; Radio Farda, *Iran extraditing Afghan children who are waste pickers amid coronavirus epidemic*, 15 maart 2020; IHRM, *New wave of child laborers in Iran in step with coronavirus outbreak*, 11 juni 2020; Atlantic Council, *Coronavirus pandemic exacerbates Iran's child abuse problem*, 13 augustus 2020.

⁵⁰⁷ Radio Farda, *Iran arrests prominent charity founder, alleging 'anti-Iranian' activities*, 22 juni 2020; Radio Farda, *Iran charity founder arrested for allegations of insulting leader – statement*, 23 juni 2020; IranWire, *The relief organization that has angered the Revolutionary Guards*, 26 juni 2020; Al Jazeera, *Iran's message to its people: if you revolt, you die*, 18 juli 2020; Radio Farda, *More than 500 public figures in Iran call for release of anti-poverty NGO founder*, 28 juli 2020; Al-Monitor, *Prominent Iranian charity leader fights worsening health in detention*, 30 september 2020; IHR, *Iran Human Rights defenders report 2019/20*, 12 november 2020, p. 24-25; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020; United for Iran, *Sharmin Meymandinejad*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/6116/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁵⁰⁸ UN, *Report of the Special Rapporteur*, 18 juli 2019, p. 4; IranWire, *US resident banned from leaving Iran*, 24 juni 2019; HRW, *Iran: Draconian sentences for rights defenders*, 10 september 2019; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 42; RFE/RL, *Iran's leader said it was OK to criticize him. So why was this man sentenced to prison?*, 2 juli 2020.

organisatie) of 500, WvS (propaganda tegen de Islamitische Republiek).⁵⁰⁹ Een aantal gedetineerde mensenrechtenactivisten kreeg tegen het einde van hun detentieperiode te maken met nieuwe aanklachten die leidden tot een verlenging van hun detentie.⁵¹⁰

3.2.1.2 Vrouwenrechtenactivisten

In de verslagperiode stonden vrouwenrechtenactivisten eveneens in de negatieve aandacht van de autoriteiten. Zij kregen in de verslagperiode te maken met intimidaties, arrestaties en veroordelingen (zie ook paragraaf 3.1.6.1).⁵¹¹ Een voorbeeld was Golrokh Ebrahimi Iraei. Zij zat sinds 24 oktober 2014 gedetineerd nadat bij een inval in haar woning een verder niet gepubliceerd kritisch verhaal was gevonden over de steniging van een vrouw. Nadat zij haar straf erop had zitten kwam zij op 8 april 2019 vrij. Zij moest daarbij een borgtocht betalen, omdat er een nieuwe aanklacht tegen haar was ingediend nadat zij brieven had geschreven over de omstandigheden in de gevangenis en een lied over geëxecuteerde gevangenen had gezongen. Op 18 juni 2019 veroordeelde een rechtbank haar tot twee jaar aanvullende detentie wegens propaganda tegen de Islamitische Republiek (art. 500, WvS) en het beledigen van de opperste leider (art. 514, WvS). Op 9 november 2019 volgde haar arrestatie.⁵¹²

3.2.1.3 Milieuactivisten

In de verslagperiode stonden milieuactivisten eveneens in de negatieve aandacht van de autoriteiten.⁵¹³ Zo veroordeelde een rechtbank op 18 februari 2020 acht milieuactivisten van de *Persian Wildlife Heritage Foundation* (PWHF) die werkten voor het behoud van de Aziatische cheeta tot gevangenisstraffen van tussen de vier en tien jaar, onder meer wegens spionage (art. 501, WvS) en samenwerking met een vijandige overheid (art. 508, WvS).⁵¹⁴ In oktober 2020 volgde volgens *Human Rights Watch* (HRW) tegen een van hen een nieuwe aanklacht nadat zij had geklaagd over haar behandeling in de gevangenis.⁵¹⁵

⁵⁰⁹ The Independent, *Iran frees rights activist after more than 8 years in prison*, 8 oktober 2020; HRW, *World report 2021, Iran*, 14 januari 2021, p. 2.

⁵¹⁰ The Guardian, *Iranian authorities move to block release of female rights activists*, 30 juni 2020; IranWire, *My daughter's prison sentence was extended on the day of her release*, 5 juli 2020; HRW, *Iran: Prisoners who reported abuse charged*, 23 oktober 2020.

⁵¹¹ The Guardian, *'Losing my mind': former beauty queen pursued by Iran fears for her health*, 6 november 2019; The Guardian, *Philippines grants asylum to Iranian woman held in airport*, 9 november 2019; VOA, *Iran moves closer to rejailling female rights activist over criticism of government*, 14 oktober 2020; DW, *German-Iranian women's rights activist detained in Tehran*, 23 oktober 2020; IHR, *Women's rights activists Hoda Amid and Najmeh Vahedi sentence to a total of 15 years*, 14 december 2020.

⁵¹² IHRM, *Political prisoner Golrokh Iraee denied visits with husband*, 1 januari 2020; IHRM, *Political prisoner's letter sheds light on appalling condition of Qarchak prison*, 10 september 2020; CHRI, *New charges thrown at political prisoners to keep them behind bars*, 30 september 2020; IHR, *Iran Human Rights defenders report 2019/20*, 12 november 2020, p. 17; USCIRF, *Golrokh Ebrahimi Iraee*, <https://www.uscirf.gov/religious-prisoners-conscience/current-rpocs/golrokh-ebrahimi-irae>, geraadpleegd op 18 februari 2021; United for Iran, *Arash Sadeghi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/1931/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; United for Iran, *Golrokh Ebrahimi Iraee*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/761/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁵¹³ Hengaw, *Kurdish environmental activist detained in Marivan – Iranian Kurdistan*, 11 januari 2021.

⁵¹⁴ AI, *Iran: Release eight wildlife conservationists following unfair trial on trumped-up spying charges*, 5 maart 2019; Radio Farda, *Top Iran prosecutor insists jailed environmentalists are spies*, 8 maart 2019; The Washington Post, *Iranian environmentalists sentenced to prison for 'collaborating' with U.S.*, 20 november 2019; Tehran Times, *Eight Iranian conservationists get jail terms on espionage charges: Judiciary*, 18 februari 2020; RFE/RL, *Iran sentences eight environmental activists on charges of spying for U.S.*, 18 februari 2020; Radio Zamaneh, *Torture of female environmentalist in Iranian prisons has led to public outrage on social media*, 19 februari 2020; HRW, *Iran: Environmentalists' unjust sentences upheld*, 19 februari 2020; RFE/RL, *Jailed Iranian ecologist says threatened with rape, death, forced to imitate animals*, 22 februari 2020; IranWire, *1200 hours of torture, sexual threats and forced confessions*, 2 maart 2020; Iran International, *Jailed Iran environmentalists reach 1000 days 'robbed of nature'*, 21 oktober 2020; United for Iran, *Morad Tahbaz*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/4043/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; United for Iran, *Niloufar Bayani*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/4042/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁵¹⁵ HRW, *Iran: Prisoners who reported abuse charged*, 23 oktober 2020.

Verder arresteerden de autoriteiten op 27 juni 2020 een Amerikaans-Iraanse milieuactivist in de stad Sanandaj in de provincie Koerdistan. Het is niet bekend hoe de aanklacht luidde.⁵¹⁶ Daarnaast arresteerden de autoriteiten in juni en augustus 2020 in Sanandaj voor zover bekend nog drie andere milieuactivisten.⁵¹⁷ Tegen het einde van de verslagperiode was nog geen veroordeling in deze zaken bekend.

3.2.1.4 Journalisten

Iran is ten opzichte van 2019 drie plaatsen gezakt en stond in 2020 op de 173ste plaats van de *World Press Freedom Index* van *Reporters without Borders* (van in totaal 180 landen).⁵¹⁸ In de verslagperiode zijn verschillende journalisten, bloggers en sociale media activisten gearresteerd en veroordeeld, bijvoorbeeld omdat zij in hun berichtgeving gevoelige thema's hadden aangestipt zoals de benzineprotesten, corruptie bij de overheid of de corona-aanpak van de autoriteiten.⁵¹⁹ Er was ook sprake van een aanhoudende intimidatie van familieleden van journalisten. Dit betrof met name familieleden van journalisten van BBC Persia. Deze journalisten opereerden vanuit Groot-Brittannië.⁵²⁰ De volgende voorbeelden dienen ter illustratie. Dit overzicht is geenszins uitputtend.

De autoriteiten arresteerden op 1 mei 2019 een journaliste van het dagblad *Shargh* nadat zij verslag had gedaan van een demonstratie voor het parlamentsgebouw ter gelegenheid van de Dag van de Arbeid. De autoriteiten arresteerden haar wegens deelname aan de demonstratie. Een rechtbank veroordeelde haar op 13 augustus 2019 op grond van de artikelen 500, 610 en 618, WvS, tot 10,5 jaar gevangenisstraf en 148 zweepslagen. Zij kwam op 26 oktober 2019 op borgtocht vrij. In december 2019 bracht een rechtbank de straf in beroep terug tot vijf jaar.⁵²¹

Verder veroordeelde een revolutionaire rechtbank op 23 mei 2019 de voormalige hoofdredacteur van het maandblad *Sedaye Parsi* op grond van de artikelen 609 (belasteren van ambtenaren), 698 (laster) en 514 (beledigen van de opperste leider), WvS, tot 4,5 jaar gevangenisstraf en een beroepsverbod van twee jaar. Hij had op Twitter berichten geplaatst over corruptie binnen het ministerie van

⁵¹⁶ IranWire, *US resident banned from leaving Iran*, 24 juni 2019; KHRN, *Iran: Kurdish environmental activist Afshin Sheikholeslami Vatani arrested*, 29 juni 2020; KHRN, *Seven days after Afshin Sheikholeslami's arrest his whereabouts are still unknown*, 4 juli 2020.

⁵¹⁷ KHRN, *Kurdish environmental activist still detained*, 22 juli 2020; KHRN, *Environmental activist still detained at Sanandaj prison*, 23 oktober 2020; Hengaw, *Two months uncertainty about Khabat Mafakheri's fate*, 27 oktober 2020; KHRN, *Environmental activist released on bail*, 15 november 2020; KHRN, *Environmental activist's arrest warrant extended for the fifth time*, 30 december 2020.

⁵¹⁸ RSF, *2020 World Press Freedom Index*, <https://rsf.org/en/ranking>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁵¹⁹ RSF, *Flood emergency triggers crackdown on journalists in Iran*, 29 april 2019; RFE/RL, *Iran releases four journalists, two labor activists on bail*, 27 oktober 2019; Radio Zamaneh, *Iran rearrests labor activist Speideh Gholian amid nationwide protests*, 18 november 2019; RSF, *Iran: Two journalists arrested over cartoon mocking traditional remedies for coronavirus*, 28 april 2020; Radio Farda, *Senior army general in Iran lambasts the Revolutionary Guard*, 1 juni 2020; FIDH, *Iran: Arbitrary detention of labour rights activist Ms. Sepideh Gholian*, 26 juni 2020; CHRI, *Veteran journalist reporting to prison to serve three-year sentence*, 24 augustus 2020; RSF, *Iran cracks down on journalists again in response to UN report*, 8 september 2020; CPJ, *Iranian journalist Kayvan Samimi begins 3-year prison sentence over protest coverage*, 8 december 2020.

⁵²⁰ UN News, *Iran: BBC and other broadcast journalists harassed; families threatened – UN experts*, 11 maart 2020; BBC News, *UN experts demand Iran ceases harassing BBC Persian staff*, 11 maart 2020; IranWire, *Weekly censorship review: Iranian journalists work under the threat of kidnapping and execution*, 21 december 2020.

⁵²¹ HRANA, *Marzieh Amiri was sentenced to 10-year and six months prison term and 148 lashes*, 24 augustus 2019; CPJ, *Iran sentences journalist Marzieh Amiri to 10.5 years in prison, 148 lashes*, 26 augustus 2019; CHRI, *Journalist sentenced to 10.5 years imprisonment for covering Labor Day rally*, 28 augustus 2019; Radio Farda, *Iran releases four journalists, two labor activists on bail*, 27 oktober 2019; Radio Zamaneh, *Iran temporarily releases six labor rights prisoners on hefty bail amounts*, 27 oktober 2019; BBCM, *Iran appeal court approves prison terms for nine labour activists*, 14 december 2019; RFE/RL, *RSF 'appaled' as five Iranian journalists get total of 25 years in prison*, 19 december 2019; IFJ, *Iran: Journalist Marzieh Amiri to serve a five-year jail sentence*, 5 februari 2020; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 24; United for Iran, *Marzieh Amiri*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/4987/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

Industrie. Op 4 april 2020 kwam hij vervroegd vrij in verband met de coronacrisis.⁵²²

Op 22 november 2019 arresteerde het IRGC een freelance journalist nadat hij op 18 november 2019 op Twitter een bericht had gepost over de internetafsluiting tijdens de benzineprotesten (zie paragraaf 1.2.1). Op 7 december 2019 kwam hij op borgtocht vrij. Eind februari 2020 kreeg hij van de autoriteiten een waarschuwing nadat hij kritiek had geleverd op de wijze waarop de autoriteiten reageerden op de verspreiding van het coronavirus in Qom. Op 2 september 2020 volgde een veroordeling van vier jaar en negen maanden, een beroepsverbod van twee jaar en een verbod op het gebruik van communicatieapparatuur voor de duur van twee jaar. De precieze aanklachten zijn niet bekend. Nadat hij een dagvaarding had ontvangen om zijn straf te komen uitzitten, vertrok hij naar Turkije.⁵²³

Internationaal trok de zaak van onlinejournalist Ruhollah Zam veel aandacht. Zam richtte de website Amad News op dat ook een Telegram-kanaal had. Hij onthulde op zijn nieuwskanaal corruptiezaken en vertrouwelijke informatie van de Iraanse autoriteiten. Op 11 oktober 2019 vertrok hij vanuit Frankrijk, waar hij op dat moment woonde, per vliegtuig naar Bagdad. Een paar dagen later, op 14 oktober 2019, verklaarde het IRGC hem te hebben gearresteerd. Het is niet bekend waar de arrestatie plaatsvond en hoe hij in Iran terecht kwam. De autoriteiten beschuldigden Ruhollah Zam er onder meer van dat hij via zijn Telegram kanaal Amad News de onrust aanwakkerde tijdens de grootschalige demonstraties in december 2017-januari 2018. Op 30 juni 2020 veroordeelde een revolutionaire rechtbank in Teheran hem tot de doodstraf, onder meer wegens 'corruptie op aarde' (art. 286, WvS).⁵²⁴ Op 10 juli 2020 volgde een televisie-interview op IRTV2 waarin presentator Ali Rezvani hem ondervroeg.⁵²⁵ Het hooggerechtshof liet bij uitspraak van 8 december 2020 in hoger beroep de terdoodveroordeling in stand. Op 12 december 2020 volgde de executie van Ruhollah Zam.⁵²⁶

⁵²² CPJ, *Iran jails Sedaye Parsi editor Masoud Kazemi on new national security charges*, 22 mei 2019; RFE/RL, *Iranian journalist Kazemi jailed on new national security charges*, 23 mei 2019; IranWire, *Judge insults journalist and orders his arrest*, 23 mei 2019; CHRI, *"Your pens should be broken" journalist jailed for social media posts*, 5 juni 2019; IFJ, *Iran: journalists sentenced to heavy jail terms*, 27 augustus 2019; DW, *Press freedom in danger: Ten 'most urgent' cases in September*, 2 september 2019; AI, *Human rights in Iran: Review of 2019*, 18 februari 2020, p. 2; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 23; United for Iran, *Masoud Kazemi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/4972/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁵²³ Radio Farda, *Media freedom group condemns harassment of Iran journalists*, 23 februari 2020; AI, *Trampling humanity*, 2 september 2020, p. 18; Iran International, *Well-known journalist investigating corruption in Iran sentenced to prison*, 3 september 2020; Radio Farda, *Iranian Press-Freedom awardee sentenced to more than four years in prison*, 3 september 2020; DW, *Iran takes action against DW Freedom of Speech Award laureate Mohammad Mosaed*, 10 september 2020; Rûdaw, *Iranian journalist given press freedom award*, 20 november 2020; IranWire, *Prominent Iranian journalist in danger of deportation from Turkey*, 18 januari 2021; Middle East Eye, *Turkey will not deport journalist Mohammad Mosaed to Iran, sources say*, 18 januari 2021; United for Iran, *Mohammad Mosaed*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5429/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁵²⁴ BBCM, *Name in the news: Iran's Amadnews - exposing corruption of foreign 'lackey'?*, 8 september 2017; IranWire, *Did the Guards lure a dissident journalist back to Iran to arrest him?*, 14 oktober 2019; BBC News, *Ruhollah Zam: Iran sentences journalist to death for fanning unrest*, 30 juni 2020; NOS, *Iraanse journalist Ruhollah Zam ter dood veroordeeld*, 30 juni 2020; FAZ, *Todesstrafe in Iran*, 30 juni 2020; RSF, *Tehran court sentences AmadNews editor Ruhollah Zam to death*, 30 juni 2020; The Guardian, *Iran sentences journalist Ruhollah Zam to death*, 30 juni 2020; NRC, *Iran: Doodstraf dissident die opriep tot protest*, 1 juli 2020; Radio Farda, *Was Ruhollah Zam's execution payback for embarrassing Iran's intel agencies?*, 14 december 2020; The Economist, *Why Iran abducted and hanged Ruhollah Zam*, 16 december 2020; United for Iran, *Ruhollah Zam*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5328/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁵²⁵ IranWire, *Iran's state TV airs forced confessions of journalist*, 11 juli 2020; Radio Farda, *TV interrogation of jailed Iran dissident facing execution amounts to 'torture' - RSF*, 12 juli 2020; BBCM, *Iran TV airs new 'confessions' of dissident journalist on death row*, 9 december 2020.

⁵²⁶ Mehr News, *Ruhollah Zam appeals against 'death sentence'*, 8 juli 2020; IranWire, *Reporters without borders calls on UN to save Iranian journalist*, 21 oktober 2020; BBCM, *Iran Supreme Court upholds death sentence for dissident journalist*, 8 december 2020; NOS, *Doodstraf voor Iraanse journalist Ruhollah Zam blijft staan*, 8 december 2020; BBCM, *Iran users discuss execution of dissident journalist*, 12 december 2020; The New York Times, *Iran executes a dissident it says fueled unrest online*, 13 december 2020; NRC Next, *Iran hangt kritische*

Op 10 augustus 2020 sloten de autoriteiten het financiële dagblad *Jahan-e Sanat* nadat deze een interview had gepubliceerd met een epidemioloog over de coronacijfers. Op 1 september 2020 verscheen het dagblad weer.⁵²⁷

3.2.1.5 Demonstranten

In de verslagperiode vonden met enige regelmaat demonstraties plaats waarvoor de autoriteiten geen toestemming hadden verleend (zie paragraaf 1.2). In confrontaties met de ordetroepen vielen soms doden en gewonden. Demonstranten kregen te maken met arrestaties, mishandelingen, martelingen en veroordelingen. Bij het opsporen van demonstranten maakten de autoriteiten ook gebruik van gezichtsherkenningstechnieken.⁵²⁸

Het kwam tijdens demonstraties voor dat mannen in burgerkleding demonstranten aanvielen. Deze mannen worden de *lebas-e shakhsi* (mannen zonder uniform) genoemd. Volgens een bron zijn de lebas-e shakhsi niet verbonden aan enige officiële organisatie. Zij nemen hun bevelen rechtstreeks aan van het kantoor van de opperste leider. Sommigen brengen hen in verband met het IRGC of de Basij. Zij treden op bij het neerslaan van demonstraties en bijeenkomsten en bij het breken van stakingen. Volgens diezelfde bron kunnen burgers geen klacht indienen tegen hen, omdat het gaat om een groep regeringsgezinde mannen die op een informele wijze is georganiseerd.⁵²⁹

3.2.1.6 Artiesten

In Iran is een levendige muzieksce­ne aanwezig, hoewel het ministerie van Cultuur en Islamitische Begeleiding muzikanten soms geen toestemming geeft om opnames te maken en optredens te verzorgen, bijvoorbeeld vanwege de inhoud van hun liedjes.⁵³⁰ In de verslagperiode kregen sommige muzikanten en andere artiesten te maken met arrestaties en veroordelingen. Zo veroordeelde een revolutionaire rechtbank in Teheran op 14 juli 2019 filmregisseur Mohammad Rasoulof op grond van artikel 500, WvS, tot een jaar gevangenisstraf, een uitreisverbod en een verbod op lidmaatschap van politieke- en sociale organisaties gedurende twee jaar. De autoriteiten merkten zijn films *Goodbye* (2011), *Manuscripts don't burn* (2013) en *A man of Integrity* (2017) aan als propaganda tegen de Islamitische Republiek, omdat het een donker beeld zou geven van de Iraanse samenleving.⁵³¹

journalist Zam op, 14 december 2020; The Economist, *Why Iran abducted and hanged Ruhollah Zam*, 19 december 2020.

⁵²⁷ AP News, *Iran shuts down newspaper after expert questions virus numbers*, 10 augustus 2020; The Independent, *Coronavirus: Iran shuts down newspaper after it quotes expert questioning official Covid death toll*, 10 augustus 2020; Het Financieele Dagblad, *Teheran sluit krant na corona-interview*, 11 augustus 2020; RSF, *Iran: UN special rapporteur urged to visit Iranian prisons holding journalists*, 21 augustus 2020.

⁵²⁸ AI, *Trampling humanity*, 2 september 2020, p. 7; Minority Rights Group International, *Minority and Indigenous Trends 2020. Focus on technology*, 1 oktober 2020, p. 179.

⁵²⁹ DRC/DIS, *Iran. House churches and converts*, februari 2018, p. 36; Bertelsmann Stiftung, *BTI 2020 country report – Iran*, 29 april 2020, p. 10; Al-Monitor, *Cleric reopens scars of acid attacks after threatening Iranian women*, 13 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁵³⁰ Kayhan Life, *Iran has banned 52 women musicians from performing since January*, 13 augustus 2019; Radio Farda, *Concerts of outspoken Iranian pop singer banned for his political views*, 1 februari 2020; The Guardian, *Mohammad Reza Shajarian embodied the timeless beauty of Persian music*, 9 oktober 2020.

⁵³¹ RFE/RL, *Award-winning Iranian filmmaker Rasoulof sentenced to prison, travel ban*, 24 juli 2019; The New York Times, *Defiant Iranian directors speak out about censorship, onscreen and off*, 1 maart 2020; The Guardian, *Golden Bear winner Mohammad Rasoulof sentenced to jail in Iran*, 4 maart 2020; Trouw, *Gouden Beer-winnaar Mohammad Rasoulof weigert celstraf uit te zitten*, 4 maart 2020; BBC News, *Mohammad Rasoulof: Award-winning Iranian director summoned to prison*, 5 maart 2020; RFE/RL, *Golden Bear-winning filmmaker Rasoulof defiant, despite Iran prison order*, 8 maart 2020; DW, *Why Mohammad Rasoulof still makes films despite Iran's threats*, 10 maart 2020; United for Iran, *Mohammad Rasoulof*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5096/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; IMDB, *Mohammad Rasoulof*, https://www.imdb.com/name/nm1488024/?ref=tt_ov_dr, geraadpleegd op 18 februari 2021.

3.2.1.7 Familieleden van activisten

Familieleden van activisten kregen in de verslagperiode eveneens te maken met intimidaties, arrestaties en veroordelingen.⁵³² Zo veroordeelde een revolutionaire rechtbank in juli 2020 Alireza Alinejad tot acht jaar gevangenisstraf op grond van de artikelen 500, 514 (het beledigen van de opperste leider) en 610, WvS. Volgens sommige mensenrechtenorganisaties was dit een vergeldingsactie die gericht was op zijn zus, vrouwenrechtenactiviste Masih Alinejad-Ghomi, die in de VS verbleef. Zij was de initiatiefneemster van de "Witte Woensdag" campagne.⁵³³

Verder zetten de autoriteiten familieleden van slachtoffers van de benzineprotesten onder druk om zich stil te houden. Zo benaderden de autoriteiten hen met het verzoek om genoeg te nemen met de financiële compensatie voor martelaren en om de zaak als afgedaan te beschouwen. Verder gaven de autoriteiten soms de lichamen van de slachtoffers pas vrij, nadat de familieleden hadden toegezegd zich stil te houden.⁵³⁴

3.2.1.8 Internet en sociale media

Het aantal internetgebruikers is in de verslagperiode toegenomen. Volgens een bericht uit de *Tehran Times* maakte ongeveer 64 procent van de bevolking in 2018 gebruik van internet.⁵³⁵ Internet World Stats meldde dat in december 2019 ruim 67 miljoen Iraniërs (80,5 procent) gebruik maakten van het internet.⁵³⁶ Volgens diverse berichten gebruikten in juni 2020 ruim zeventig miljoen Iraniërs snel mobiel internet.⁵³⁷ In Iran is het internet echter zeer ingeperkt. In de verslagperiode waren onafhankelijk nieuwswebsites en een groot aantal internationale sociale media platforms en applicaties geblokkeerd, waaronder Facebook, Telegram, Twitter en YouTube.⁵³⁸ Instagram en WhatsApp waren daarentegen meestal niet geblokkeerd, hoewel het hoofd van de *Islamic Development Organization* (IDO), Mohammad Qomi, op 14 juni 2020 in het parlement kritiek leverde op de inhoud van Instagram

⁵³² The Guardian, *Iran's threats to BBC Persian staff must be confronted*, 17 maart 2019; HRW, *Joint letter on the arrests of activists' relatives by the Iranian government*, 2 oktober 2019; The Washington Post, *A sibling's sacrifice in Iran*, 2 mei 2020; RSF, *Prison sentences for relatives of Iranian journalists*, 22 juli 2020; FIDH, *Iran: Deterioration of Ms. Nasrin Sotoudeh's health while in detention, and arbitrary arrest of her daughter*, 21 augustus 2020.

⁵³³ Masih Alinejad startte in mei 2017 met de Witte Woensdag campagne. Daarbij werden zowel mannen als vrouwen uitgenodigd om op woensdagen een witte hoofddoek, sjaal of armband te dragen om hun steun te betuigen voor de campagne tegen de verplichte hoofddoek; BBC News, *Why Iranian women are wearing white on Wednesdays*, 13 juni 2017; AI, *Iran: Family of women's rights activist arrested in despicable attempt to intimidate her into silence*, 25 september 2019; DW, *Iran detains family members of women's rights activist Masih Alinejad*, 26 september 2019; DW, *White Wednesdays founder Masih Alinejad: 'His crime is to be my brother'*, 27 september 2019; RSF, *Relatives of Iranian journalists taken hostage in Iran*, 3 oktober 2019; IranWire, *The continued detention of Masih Alinejad's brother and his friend*, 21 januari 2020; The Washington Post, *He chose jail over disowning his sister – and set an example for all his countrymen*, 1 mei 2020; Radio Farda, *Brother of anti-hijab activist sentenced to eight years in Iran*, 16 juli 2020; CHRI, *Activist's brother sentenced to eight years in prison, collective punishment of families continues in Iran*, 16 juli 2020; IranWire, *Masih Alinejad's brother sentenced to eight years*, 19 oktober 2020; Radio Farda, *Brother of women's rights activist sentenced to jail in Tehran*, 21 oktober 2020; United for Iran, *Ali Alinejad*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5321/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁵³⁴ Justice for Iran, *Mockery of Justice*, 16 mei 2020, p. 11-12; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 21 juli 2020, p. 8; HRW, *Iran: No justice for bloody 2019 crackdown*, 17 november 2020.

⁵³⁵ Tehran Times, *Some 64% of Iranians are internet users: report*, 11 januari 2019.

⁵³⁶ Internet World Stats, *Middle East*, <https://www.internetworldstats.com/middle.htm#ir>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁵³⁷ Radio Farda, *Faster mobile internet growing in Iran despite higher cost*, 20 juni 2020; Press TV, *70 million Iranians using high-speed mobile internet: Regulator*, 25 juni 2020.

⁵³⁸ DW, *There is 'no light on the horizon' in Iran*, 14 maart 2019; IFP News, *3 most popular business platforms in Iran*, 17 november 2019; BBC News, *Iran letter raises prospect of 'white list' internet clampdown*, 26 november 2019; Los Angeles Times, *When Iran blocked the internet, tech experts in the U.S. tried to hack a solution. Here's why they couldn't*, 17 december 2019; Bloomberg, *Data breach shows Iranians use chat apps to spy, researchers say*, 17 april 2020; Radio Farda, *Iran lawmakers aim to fully ban all 'foreign' messaging apps*, 25 augustus 2020; Freedom House, *Freedom on the net 2020, Iran*, 14 oktober 2020, p. 9-10; The Independent, *Iran's telecom minister appears before prosecutor*, 20 januari 2021.

en er plannen zijn om ook Instagram in te perken.⁵³⁹ Desondanks maken veel Iraniërs gebruik van internationale sociale media door de filtering van de Iraanse firewall te omzeilen met hulpmiddelen zoals een VPN-server of een proxyserver.⁵⁴⁰ Het gebruiken of downloaden van bepaalde applicaties, zoals VPN-apps, omzeiling software-instrumenten, *encryption tools* en Signal, is echter strafbaar.⁵⁴¹ Ondanks de filtering hebben hooggeplaatste Iraniërs zoals opperste leider Ali Khamenei, president Hassan Rouhani en minister van Buitenlandse Zaken Mohammad Javad Zarif hun eigen Facebook-, Instagram- en/of Twitter-accounts.⁵⁴²

Op 16 augustus 2020 volgde een wetsvoorstel in het parlement om een striktere controle op de sociale media te laten uitvoeren door de Iraanse strijdkrachten, om buitenlandse chat-apps te vervangen door Iraanse alternatieven en om bouwers en aanbieders van VPN's zwaarder te bestraffen. Dit wetsvoorstel was tegen het einde van de verslagperiode nog niet in stemming gebracht.⁵⁴³ Daarnaast bouwden de autoriteiten in de verslagperiode verder aan een Iraans nationaal intranet, het *National Information Network (NIN)*, dat op termijn gescheiden van het wereldwijde internetverkeer zal functioneren.⁵⁴⁴ Verder maakte brigadegeneraal Mohammadreza Yazdi in november 2020 bekend dat het IRGC 144 cyber-bataljons heeft voor toezicht op het internetverkeer. Het is echter niet bekend wat de omvang van zo'n cyber-bataljon is.⁵⁴⁵

Er zijn in de verslagperiode meerdere gevallen geweest van mensen die door de politie zijn opgeroepen, gearresteerd en/of veroordeeld op basis van hun online activiteiten. Daarbij ging het onder meer om bloggers, online journalisten, activisten, mensenrechtenadvocaten, influencers, modellen uit de modewereld en muzikanten.⁵⁴⁶ Zij schreven onder meer over thema's als de hijab, vrouwenrechten,

⁵³⁹ De IDO is een ontwikkelingsorganisatie van de Iraanse overheid; RFE/RL, *Instant ban for Iran's IRGC on Instagram: Social-media giant blocks commanders' sites*, 17 april 2019; Radio Farda, *Iran restores minimal internet access in one province, steps up arrests*, 21 november 2019; Radio Farda, *Rumors of blocking Instagram worries millions of Iranian users*, 17 juni 2020; Al-Monitor, *Iranian official criticizes Instagram for 'immorality'*, 17 juni 2020; DW, *Why is the Iranian regime wary of Instagram?*, 23 juni 2020; Al-Monitor, *Iran's conservative parliament moves to ban Instagram*, 29 juni 2020; RFE/RL, *Iran proposes bill for tighter online censorship, 'military control' of internet*, 29 augustus 2020; BBCM, *Iran ICT minister indicted for 'refusing' to enforce censorship policies*, 20 januari 2021.

⁵⁴⁰ VPN staat voor *Virtual Private Network*. Via een VPN-verbinding is het mogelijk om een blokkade van een applicatie of een website te omzeilen. Een proxyserver is een server die tussen de computer van de gebruiker en het internet instaat, waardoor het lijkt alsof alle dataverkeer vanuit de proxyserver komt en niet vanuit de computer van de gebruiker; AP News, *Iranians manage to surf the web despite tide of censorship*, 26 juli 2019; BBC News, *Iran letter raises prospect of 'white list' internet clampdown*, 26 november 2019; AI, *Human rights in Iran: Review of 2019*, 18 februari 2020, p. 2; The Jerusalem Post, *Iran's supreme leader tweets against iPhone imports on iPhone*, 24 augustus 2020; RFE/RL, *Iran proposes bill for tighter online censorship, 'military control' of internet*, 29 augustus 2020.

⁵⁴¹ Freedom House, *Freedom on the net 2020, Iran*, 14 oktober 2020, p. 14; RSF, *Combined total of 128 years in prison for 10 Iranians with journalism links*, 28 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁵⁴² DW, *Iran's new attempt to introduce 'military control' over social networks*, 8 september 2020; RFE/RL, *U.S. calls on social-media networks to block Iranian leader accounts*, 24 november 2019; USDoS, *Outlaw regime: A chronicle of Iran's destructive activities*, 17 september 2020, p. 56; BBCM, *Iran leader targets Trump in controversial tweet*, 22 januari 2021.

⁵⁴³ RFE/RL, *Iran proposes bill for tighter online censorship, 'military control' of internet*, 29 augustus 2020; RSF, *Iranian bill aims to reinforce "digital wall" and online censorship*, 24 september 2020; Vertrouwelijke bron, 24 november 2020.

⁵⁴⁴ Radio Farda, *Iran says its intranet almost ready to shield country from 'harmful' internet*, 20 mei 2019; Tehran Times, *'National Information Network provides advanced cyberspace for Iranians'*, 30 mei 2019; Freedom House, *The true depth of Iran's online repression*, 2 december 2019; RFE/RL, *Iran to work with China to create national internet system*, 4 september 2020; IFP News, *Iran's National Information Network not based on censorship – official*, 6 september 2020; Radio Farda, *Security official threatens more internet censorship as Iran moves towards intranet*, 7 september 2020.

⁵⁴⁵ Iran International, *Iran commander says he has 144 active cyber-battalions*, 17 november 2020.

⁵⁴⁶ Radio Farda, *City council member in Iran sentenced to one year prison for defending Baha'is*, 2 juni 2019; Al-Monitor, *Iran struggles to mold 'revolutionary youth'*, 25 juli 2019; Freedom House, *Freedom on the net 2020, Iran*, 14 oktober 2020, p. 2; IranWire, *Three transgender Iranians arrested because of Instagram posts*, 20

de benzineprotesten, het milieu, corruptie, corona of zij plaatsten een als grappig bedoeld filmpje.⁵⁴⁷ Volgens een bron ging het in sommige gevallen ook om mensen die zelf geen post op Facebook of Instagram hadden geplaatst, maar die getagd waren bij een bepaalde foto of een video of die een like hadden gegeven.⁵⁴⁸ Sommigen van hen kwamen op borgtocht vrij of zij kregen een waarschuwing. Daarbij moesten zij soms ook de wachtwoorden van hun accounts aan de autoriteiten overhandigen.⁵⁴⁹ Anderen kregen tussen de twee en twaalf jaar gevangenisstraf en in enkele gevallen zelfs de doodstraf opgelegd.⁵⁵⁰ Vanwege al deze acties tegen online activiteiten passen veel gebruikers van de sociale media zelfcensuur toe.⁵⁵¹ De volgende voorbeelden van mensen die zijn veroordeeld op basis van hun online activiteiten dienen ter illustratie. Dit overzicht is geenszins uitputtend.

Een rechtbank veroordeelde mensenrechtenadvocaat Amirsalar Davoudi op 1 juni 2019 op grond van de artikelen 498, 500, 501 (spionage), 508 (samenwerking met een vijandige overheid), 514 en 698 (laster), WvS, tot in totaal dertig jaar gevangenschap en 111 zweepslagen. De aanklachten hielden onder meer verband met een post op zijn Telegram-kanaal.⁵⁵²

In april 2020 veroordeelde een revolutionaire rechtbank in Teheran een echtpaar, dat zich vanaf september 2019 in Turkije bevond, bij verstek. Beiden waren als bekende influencers actief op Instagram. De man kreeg op grond van de artikelen 500 en 639, WvS, zeven jaar gevangenisstraf, zweepslagen en geldboetes opgelegd en de vrouw kreeg op grond van artikel 639, WvS, zes jaar gevangenisstraf, 74 zweepslagen, een geldboete en drie maanden onbetaald werk voor de gemeente.⁵⁵³

Naarmate de corona-epidemie in Iran voortduurde, arresteerden de autoriteiten een aantal journalisten, burgerjournalisten en anderen vanwege hun kritiek op de wijze waarop de autoriteiten met de crisis omgingen.⁵⁵⁴ Zo verklaarde een woordvoerder van de Iraanse strijdkrachten op 29 april 2020 dat 3.600 mensen waren gearresteerd wegens het online verspreiden van geruchten over de

oktober 2020; RFE/RL, 'Iranian YouTube' CEO sentenced to 10 years over video uploaded by user, 26 oktober 2020; RSF, *Round-up 2020: journalists detained, held hostage and missing*, 14 december 2020, p. 12; BBC News, *The Instagrammers who worry Iran*, 17 januari 2021.

⁵⁴⁷ The Guardian, *Iranian police arrest five over prank aubergine-rain video*, 16 maart 2020; VOA, *Iran uses arrests, censorship to silence critical COVID-19 coverage*, 25 maart 2020; The Guardian, *Iranians tortured and jailed after mass protests, Amnesty says*, 2 september 2020; KHRN, *Kurdish cyber activist trial held at Sanandaj*, 20 november 2020; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁵⁴⁸ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁵⁴⁹ CHRI, *Iran cracks down on Instagram celebrities as it tightens noose on freedom of speech and expression*, 16 augustus 2019; Freedom House, *Freedom on the net 2020, Iran*, 14 oktober 2020, p. 23.

⁵⁵⁰ IHRM, *Iranian man sentenced to death for "insulting Prophet" through messaging app*, 6 december 2019; BBCM, *Iran jails eight in video-sharing website case*, 25 oktober 2020.

⁵⁵¹ USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 25; Article 19, *Iran Policing women on social media*, 22 mei 2020; HIVOS, *Silencing across borders*, 2020, p. 33; Freedom House, *Freedom on the net 2020, Iran*, 14 oktober 2020, p. 9; Vertrouwelijke bron, 24 november 2020.

⁵⁵² AI, *Human rights in Iran: Review of 2019*, 18 februari 2020, p. 2; Article 19, *Freedom of expression in Iran. Priorities for the 43rd session of the Human Rights Council*, februari 2020, p. 3; IHR, *Iran Human Rights defenders report 2019/20*, 12 november 2020, p. 9; Lawyers for Lawyers, *Two years since the arrest of Amirsalar Davoudi*, 20 november 2020; United for Iran, *Amir Salar Davoudi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/4721/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁵⁵³ CHRI, *Iran cracks down on Instagram celebrities as it tightens noose on freedom of speech and expression*, 16 augustus 2019; Radio Farda, *Iran sentences a popular Instagram couple in self-exile to jail, lashes*, 30 april 2020; IranWire, *Instagram influencer flees Iran fearing imprisonment*, 30 april 2020; United for Iran, *Shabnam Shahrokhi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5966/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; United for Iran, *Ahmad Moein Shirazi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5965/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁵⁵⁴ Radio Farda, *Iran continues persecution of dissidents and critics amid coronavirus crisis*, 12 maart 2020; IranWire, *Critics of government's inept health policies arrested in Iran*, 15 maart 2020; Freedom House, *Freedom on the net 2020, Iran*, 14 oktober 2020, p. 2.

coronapandemie.⁵⁵⁵ Verder verklaarde het hoofd van de Iraanse politie, brigadegeneraal Hossein Ashtari, op 9 mei 2020 dat zij om dezelfde reden 320 personen hadden gearresteerd. Het is niet bekend wat er vervolgens met hen is gebeurd.⁵⁵⁶

In mei 2020 volgde de arrestatie van een parkouratleet wegens onislamitisch gedrag, omdat hij op zijn Instagram-account een video en foto's had geplaatst waarin hij op het dak van zijn woning in Teheran zijn vriendin kustte. Na op borgtocht te zijn vrijgelaten, vertrok hij naar Turkije.⁵⁵⁷

Verder veroordeelde een rechtbank in juni 2020 actrice Taraneh Alidoosti tot vijf maanden voorwaardelijk. Zij had een video gepost waarop te zien was dat een agent van de zedenpolitie een vrouw aanviel en haar beledigde wegens *bad hijab*. Daarnaast had zij getwitterd over het gewelddadige gedrag van de politie tijdens een confrontatie met een groep burgers.⁵⁵⁸

In oktober 2020 veroordeelde een rechtbank een leraar in Teheran wegens belediging tot 45 zweepslagen. Dit volgde na een post op Telegram waarmee hij de minister van Onderwijs beledigd zou hebben.⁵⁵⁹

Verder veroordeelde een revolutionaire rechtbank in Teheran op 5 december 2020 een voormalige adviseur van de president op het gebied van vrouwen- en familiezaken tot 2,5 jaar gevangenisstraf en een geldboete. Zij had naar verluidt een afbeelding gedeeld via Telegram. Deze afbeelding was gemaakt door de Verenigde Naties.⁵⁶⁰

3.2.1.9

Internetproviders

De private internetproviders in Iran zijn afhankelijk van de goedkeuring van de *Telecommunication Company of Iran* (TCI) en het ministerie van Cultuur en Islamitische Begeleiding. Al het dataverkeer van deze providers loopt via de filters van TCI. TCI is grotendeels in handen van het IRGC.⁵⁶¹ Volgens diverse bronnen zijn alle internetproviders min of meer in handen van de inlichtingendiensten en het IRGC, waardoor in de praktijk eigenlijk niet gesproken kan worden van private

⁵⁵⁵ RFE/RL, *Iran says 3.600 arrested for spreading coronavirus-related rumors*, 29 april 2020.

⁵⁵⁶ Radio Farda, *Iran still hiding COVID death figures in hotspots, 320 arrested for 'spreading rumors'*, 9 mei 2020; AA, *Iran arrests 320 over 'provocative' COVID-19 posts*, 10 mei 2020; IHRM, *320 people arrested for spreading 'rumors' about Iran's coronavirus epidemic*, 10 mei 2020; IranWire, *Coronavirus pandemic: An Iranian chronology, May 2020*, 31 mei 2020.

⁵⁵⁷ RFE/RL, *Iranian parkour athlete reportedly detained after posting romantic Instagram photos*, 19 mei 2020; BBC News, *Iranian parkour athlete arrested over a rooftop kiss*, 22 mei 2020; ABC News, *Iranian couple practicing parkour arrested for romantic rooftop photos*, 22 mei 2020; The Independent, *Parkour athletes arrested after image of kiss atop Tehran skyline shared online*, 23 mei 2020; IranWire, *Iranian parkour champ arrested in Turkey and faces deportation threat*, 3 juli 2020; Radio Farda, *Amnesty International trying to stop extradition of Iranian from Turkey*, 4 juli 2020.

⁵⁵⁸ IranWire, *Actress Taraneh Alidoosti sentenced to five months in prison*, 23 juni 2020; The Independent, *Taraneh Alidoosti: Film star given suspended prison sentence in Iran for 'anti-government activism'*, 27 juni 2020.

⁵⁵⁹ IHRM, *Reza Nehzat a teacher in Tehran*, 12 oktober 2020, geraadpleegd van <https://twitter.com/IranHrm/status/1315692126873759747>; Radio Farda, *Iranian teacher sentenced to lashes for 'insulting' minister*, 13 oktober 2020.

⁵⁶⁰ Out TV, *Topadviseur Iran mogelijk de cel in wegens 'homopropaganda'*, 20 juli 2020; France 24, *Iran ex-VP for women says she will appeal jail sentence*, 5 december 2020; IFP News, *Rouhani's former VP for women affairs sentenced to prison*, 5 december 2020; BBCM, *Iran sentences former vice-president to prison for 'information disclosure'*, 5 december 2020; IranWire, *Former vice president sentenced to 28 months in prison*, 6 december 2020; AA, *Iran: Rouhani's close aides face legal battles*, 6 december 2020.

⁵⁶¹ Radio Farda, *Faster mobile internet growing in Iran despite higher cost*, 20 juni 2020; Freedom House, *Freedom on the net 2020, Iran*, 14 oktober 2020, p. 6.

internetproviders. Privégebruikers zijn niet verplicht tot het plaatsen van een internetfilter.⁵⁶²

3.2.1.10 Wachtwoorden

Bij legaal vertrek uit Iran vragen de autoriteiten uitreizenden niet naar de wachtwoorden van hun sociale media accounts. Evenmin gebeurt dit bij een legale binnenkomst in Iran. Dat is anders wanneer een reiziger wordt opgepakt. Als iemand ergens van verdacht wordt, kunnen de autoriteiten daarnaar vragen.⁵⁶³

3.2.1.11 Informatie op een weblog

Volgens een bron is het op een website of weblog buiten Iran plaatsen van content door een Iraniër op dezelfde wijze strafbaar als het in Iran plaatsen van content op een website of weblog, indien de Iraanse autoriteiten aan die content aanstoot nemen.⁵⁶⁴

3.2.1.12 Mobiele telefoonverkeer

In juni 2020 berichtte *Press TV* dat in Iran ruim 121 miljoen simkaarten in omloop zijn.⁵⁶⁵ Alle simkaarten moeten op naam geregistreerd staan. Bij de aanschaf van een belbundel of een mobiele telefoon moet de koper een kopie van de *kart-e melli* afgeven.⁵⁶⁶ De Iraanse autoriteiten zijn in staat om het telefoonverkeer, internetgebruik en de sociale media te monitoren.⁵⁶⁷ Volgens verschillende bronnen monitoren de autoriteiten een deel van het mobiele telefoonverkeer. Daarbij gaat de aandacht uit naar personen die zij als een veiligheidsrisico beschouwen. De autoriteiten richten zich in de eerste plaats op personen met een openbaar profiel, die politiek actief zijn, die zich uitspreken tegen de mensenrechtensituatie, die contacten hebben met buitenlanders of die anderszins door de autoriteiten als een bedreiging voor de Islamitische Republiek worden gezien. Bijvoorbeeld omdat zij vanwege hun bekendheid invloed kunnen hebben op de maatschappij, maar niet tot de gevestigde politieke of religieuze orde behoren.⁵⁶⁸

3.2.1.13 Gezichtsherkenningstechnieken

De Iraanse autoriteiten kunnen met gezichtsherkenningstechnieken personen identificeren.⁵⁶⁹ Dat gebeurt bijvoorbeeld bij demonstraties in binnen- en buitenland of bij kerken.⁵⁷⁰ Het is niet bekend of deze technieken worden gebruikt bij het monitoren van sociale media en internet. Evenmin is bekend op welke schaal deze technieken worden toegepast.⁵⁷¹

⁵⁶² Vertrouwelijke bron, 24 september 2020; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

⁵⁶³ CGVS, *Iran. Behandeling van terugkeerders door hun nationale autoriteiten*, 30 maart 2020, p. 7; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

⁵⁶⁴ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁵⁶⁵ *Press TV, Iran's mobile penetration rate at over 144% in June: Regulator*, 28 september 2020.

⁵⁶⁶ *The Washington Post, Breaking with some Mideast neighbors, Iran now lets mothers give their citizenship to their children*, 26 december 2020; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁵⁶⁷ HIVOS, *Silencing across borders*, 2020, p. 14; Freedom House, *Freedom on the net 2020, Iran*, 14 oktober 2020, p. 12-13.

⁵⁶⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 22 maart 2019, p. 21; Open Doors, *Iran: Country dossier*, 6 januari 2020, p. 12; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 19; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 45; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

⁵⁶⁹ *Tasnim News Agency, Iran police using facial recognition cameras against illegal currency dealers*, 25 juni 2019; *Fars News Agency, Iranian knowledge-based company develops system to identify masked faces*, 28 december 2020.

⁵⁷⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 22 maart 2019, p. 24 en 27; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁵⁷¹ Vertrouwelijke bron, 30 september 2020.

3.2.2

Vrijheid van godsdienst en levensovertuiging

Blijkens artikel 12 van de Iraanse grondwet is de sjiiitische islam volgens de *Ja'afari* (Twaalver) rechtsschool de staatsgodsdienst. Daarnaast respecteert Iran volgens de grondwet vijf andere rechtsscholen.⁵⁷² Verder staat de grondwet het christendom, jodendom en zoroastrisme⁵⁷³ toe om binnen de wet hun rituelen uit te voeren en samen te komen als religieuze gemeenschap.⁵⁷⁴ De leden van deze drie minderheidsgodsdiensten mogen hun geloof of overtuiging niet verspreiden. De autoriteiten bestraffen dergelijke activiteiten doorgaans op grond van artikel 500, WvS (propaganda tegen de Islamitische Republiek). Hierop staat drie maanden tot een jaar gevangenisstraf.⁵⁷⁵ Zo kwam het in de verslagperiode voor dat bekeerlingen tot het christendom, die actief bezig waren met hun geloofsovertuiging, op basis van dit artikel werden aangeklaagd wegens 'propaganda tegen de Islamitische Republiek door het promoten van zionistisch christendom'.⁵⁷⁶ Verder is het de leden van niet-erkende religies of geloofsovertuigingen verboden om bijeenkomsten van hun eigen geloofsgemeenschappen bij te wonen. De autoriteiten bestraffen dit niet altijd op grond van artikel 500, maar soms ook op grond van artikel 499, WvS (lidmaatschap van een illegale organisatie). Hierop staat drie maanden tot vijf jaar gevangenisstraf.⁵⁷⁷ Daarnaast is het de leden van niet-erkende religies of geloofsovertuigingen verboden om diensten te organiseren of te leiden. De autoriteiten bestraffen dit doorgaans op grond van artikel 498, WvS (het oprichten of leiden van een illegale organisatie). Hierop staat twee tot tien jaar gevangenisstraf.⁵⁷⁸

3.2.2.1

Christenen

Uit de geraadpleegde bronnen, waaronder de jaarrapporten van de ngo's *Open Doors*, *Article 18*, *MEC* en *CSW*, komt het beeld naar voren dat in de positie van christenen sinds het ambtsbericht van 22 maart 2019 geen wezenlijke verandering – zowel ten goede als ten slechte – is opgetreden.⁵⁷⁹ Zo had Iran een score van 85,60 op de *World Watch List 2021*. Dit is een jaarlijkse lijst van landen waar christenen volgens Open Doors te maken hebben met de meeste beperkingen. Daarbij stond Iran op plaats acht. Vanwege een toenemende invloed van de autoriteiten op de

⁵⁷² Dit betreft vier soennitische rechtsscholen (*Hanafi*, *Shafi'i*, *Maliki* en *Hanbali*) en een sjiiitische rechtsschool (*Zaydi*).

⁵⁷³ Het zoroastrisme was eeuwenlang de overheersende godsdienst in Iran voor het intreden van de islam.

⁵⁷⁴ *Constitute Project, Iran (Islamic Republic of)'s constitution of 1979 with amendments through 1989*, 4 februari 2020, p. 12.

⁵⁷⁵ Open Doors et al., *Report to the Human Rights Committee on: Islamic Republic of Iran*, 29 mei 2020; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 20; Open Doors et al., *Annual report 2020. Rights violations against Christians in Iran*, januari 2021, p. 7; United for Iran, *Fatemeh Bakhtari*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5213/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; United for Iran, *Amin Khaki*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/1539/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; United for Iran, *Mahrokh Ghanbari*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5118/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; United for Iran, *Mohammad Reza Rezaei*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5723/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; United for Iran, *Asghar Salehi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5724/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁵⁷⁶ Open Doors et al., *2019 annual report. Violations against Christians in Iran*, 14 januari 2020, p. 10; MEC, *Iran: Christian converts in Rasht sentenced*, 7 augustus 2020; Article 18, *Christian homes targeted in coordinated Fardis raids*, 11 november 2020; Article 18, *Iranian Christian prisoners list*, <https://articleeighteen.com/prisoners-list-2/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁵⁷⁷ Article 18, *Ismaeil Maghrebinejad faces prison as final appeals fail*, 16 juli 2020; Article 18, *Iran's judicial standards document just another smokescreen*, 6 november 2020; Article 18, *Christian convert's third plea for retrial rejected*, 13 november 2020; Article 18, *Renewed fears over parliamentary bill that threatens Iran's religious minorities*, 11 december 2020; United for Iran, *Ebrahim Firouzi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/1403/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; United for Iran, *Zaman Fadaei*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/2488/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁵⁷⁸ Open Doors, *Iran: The reality for Christians*, augustus 2019, p. 3; UK Upper Tribunal, *Iran country guidance*, 20 februari 2020, p. 12; Article 18, *House-church leaders acquitted of 'acting against national security'*, 26 november 2020.

⁵⁷⁹ Open Doors, *Iran: Country dossier*, 6 januari 2020, p. 29-30; Open Doors et al., *2019 annual report.*, 31 januari 2020, p. 1; Open Doors et al., *Annual report 2020*, januari 2021, p. 2; Vertrouwelijke bron, 4 november 2020.

privésfeer en de familiesfeer viel de score iets hoger uit dan in de voorgaande vier edities, toen de scores respectievelijk 85,06, 85,21, 84,79 en 85,00 bedroegen.⁵⁸⁰

'Oude' kerken

Geboren christenen die behoren tot een van de 'oude' kerken (Armeniërs, Chaldeeën en Assyriërs) zijn een grondwettelijk erkende religieuze minderheid.⁵⁸¹ Verder erkennen de autoriteiten christenen die kunnen aantonen dat hun families voor de revolutie van 1979 al christelijk waren.⁵⁸²

Blijkens artikel 13 van de grondwet, mogen erkende christenen binnen de grenzen van de wet hun geloof belijden. Zo mogen zij hun eigen kerkdiensten houden, religieus onderwijs geven aan de leden van hun kerk en hun eigen regels met betrekking tot huwelijk en echtscheiding toepassen. Leden van de Armeens-apostolische kerk kunnen bijvoorbeeld samenkomen in de Sint Sarkis kathedraal in Teheran, onderwijs volgen op een Armeense school en bij een huwelijk een kerkelijke huwelijksakte ontvangen. De erkende christenen hebben ook afgevaardigden in het parlement (zie voetnoot 28).⁵⁸³

Om bezoeken van buitenstaanders en evangelisering te voorkomen mag de liturgie in de oude kerken niet in het Perzisch (Farsi) plaatsvinden, maar in een van de Armeense of Assyrische talen. Zij mogen hun religieuze werken evenmin in het Perzisch uitgeven.⁵⁸⁴ Er zijn slechts enkele oude kerken die hun diensten nog in het Perzisch mogen houden, maar zij mogen evenmin buitenstaanders toelaten.⁵⁸⁵

De autoriteiten controleren streng of er geen moslims of andere buitenstaanders in de oude kerken komen, onder meer door camera's in en bij kerken op te hangen, door identiteitscontroles onder kerkgangers uit te voeren en door de kerken te waarschuwen geen mensen van buiten hun eigen gemeenschap toe te laten.⁵⁸⁶ Indien oude kerken moslims toelaten of de liturgie alsnog in het Perzisch uitvoeren,

⁵⁸⁰ De verslagperiode voor dit rapport liep van 1 oktober 2019 tot 30 september 2020; Open Doors, *Iran: Country dossier*, november 2020, p. 24; Open Doors, *Iran – Media & advocacy dossier*, januari 2021.

⁵⁸¹ Voorbeelden van deze oude kerken zijn de Armeens-apostolische kerk (drie bisdommen), de Armeens-katholieke kerk (één bisdom), de Assyrische kerk van het Oosten (Nestoriaans, één bisdom) en de Chaldeeus-katholieke kerk (drie bisdommen); R. Macuch, *Assyrians in Iran I. The Assyrian community (Āšūrīān) in Iran*, *Encyclopaedia Iranica* II/8, 28 juni 2016, p. 817-822; Iskandaryan, *The Armenian community in Iran*, 2019, p. 132; IRNA, *Assyrian leader: Iran our safe house*, 5 april 2019; News.am, *Archbishop Sepuh Sargsyan: Iranian-Armenians support Islamic Revolution*, 10 februari 2020.

⁵⁸² Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 30; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 6.

⁵⁸³ Iskandaryan, *The Armenian community in Iran*, 2019, p. 128; Tehran Times, *Over 3,000 Armenians on pilgrimage at St. Thaddeus monastery*, 27 juli 2019; IFP News, *Education Minister makes surprise visit to Christian school in Tehran*, 29 december 2019; IRNA, *New Year's Eve in Tehran's Saint Sarkis cathedral*, 1 januari 2020; Tehran Times, *A peek into Christmas celebration in Iran*, 1 januari 2020; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 29; Tehran Times, *Historical Saint Sarkis cathedral in Tehran to be demarcated*, 18 april 2020; IRNA, *Armenians celebrate Holy Cross ceremony in Iran*, 14 september 2020; Iran Journal, *Iranische Christen feiern Weihnachten*, 6 januari 2021.

⁵⁸⁴ BAMF, *Länderreport 10. Iran: Situation der Christen*, 1 april 2019, p. 6; Radio Farda, *Iran intelligence 'summons' people 'who showed interest in Christianity'*, 4 mei 2019; Open Doors, *Iran: The reality for Christians*, augustus 2019, p. 2; Article 18, *Tehran withdraws tax exemption from churches, synagogues*, 23 september 2019; Open Doors et al., *2019 annual report.*, 14 januari 2020, p. 2-3 en 27; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 30; Open Doors et al., *Report to the Human Rights Committee on: Islamic Republic of Iran*, 29 mei 2020, p. 2; Article 18, *Ismaeil Maghrebinejad*, 2 juni 2020; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 24.

⁵⁸⁵ WWM, *Iranian authorities shut church in Tehran*, 8 juni 2012; UK Home Office, *Christians and Christian converts*, 29 februari 2020, p. 26; Article 18, *UK accepts 'real risk' of persecution for 'ordinary' Iranian Christians*, 18 maart 2020; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 24; Open Doors et al., *Annual report 2020*, januari 2021, p. 5.

⁵⁸⁶ UN, *Report of the Special Rapporteur*, 18 juli 2019, p. 10; Open Doors, *Iran: Country dossier*, 6 januari 2020, p. 23-24; Open Doors et al., *2019 annual report*, 14 januari 2020, p. 1, 21 en 27; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 30; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 24; IranWire, *Iran's quiet ban on Muslims visiting other places of worship*, 24 augustus 2020.

riskeren zij arrestaties van de voorganger en de bezoekers. Dit kan leiden tot kerksluiting en strafvervolgingen op grond van artikel 500, WvS.⁵⁸⁷

In de verslagperiode vond voor zover bekend een kerksluiting van een oude kerk plaats. Volgens Article 18 confisqueerden de autoriteiten op 9 mei 2019 een Assyrisch-Presbyteriaanse kerk in Tabriz op basis van een rechterlijke uitspraak uit 2011. Daarbij verwijderden zij het kruis van de torenspits en hingen zij camera's op. Dit incident leidde tot een aantal reacties binnen- en buiten Iran. Zo schreef de Assyrische afgevaardigde in het Iraanse parlement een brief aan de president. Uiteindelijk plaatsten de autoriteiten het kruis op 9 juli 2019 terug op de toren en stelden dat de kerk nooit gesloten was geweest.⁵⁸⁸

De oude kerken zijn geen actief evangeliserende kerken. Zij laten in principe ook geen bekeerlingen of moslims toe.⁵⁸⁹ Dit sluit echter niet uit dat individuele kerkleden op eigen initiatief evangeliserende activiteiten kunnen verrichten. Daarbij kunnen de autoriteiten het geven van een bijbel aan een bevriende moslim of het uitnodigen om een kerkdienst bij te wonen al als evangeliseren aanmerken.⁵⁹⁰ Voor zover bekend behandelen de autoriteiten christenen van oude kerken hetzelfde als christenen van 'nieuwe' kerken wanneer er sprake is van evangeliseren.⁵⁹¹

Volgens een bron zouden in uitzonderlijke situaties oude kerken toch een moslim toelaten tot hun diensten, bijvoorbeeld bij de rouw- of trouwdienst van een bevriende christen. Volgens diezelfde bron leidt dat niet tot problemen, tenzij de moslim in kwestie na enige tijd opnieuw deze kerk bezoekt of wanneer de dienst voor die bezoekende moslim vertaald wordt in het Perzisch. Dit kunnen de autoriteiten als evangeliseren aanmerken.⁵⁹²

'Nieuwe' kerken

De autoriteiten erkennen christenen die behoren tot een van de 'nieuwe' kerken niet. Deze groep christenen bestaat voornamelijk uit bekeerde Perzisch-sprekende ex-moslims en in mindere mate uit christenen uit de oude kerken die overgegaan zijn tot een andere stroming binnen het christendom, waaronder enkele protestantse en evangelische stromingen. Aangezien de nieuwe kerken grotendeels uit bekeerlingen bestaan, betekent dit dat zij moslims toelaten tot hun diensten.⁵⁹³ De autoriteiten hanteren soms de begrippen 'evangelisch christendom' of 'zionistisch

⁵⁸⁷ Article 18, 'Now I know even innocents can be jailed' – Sevada Aghasar after his conditional release, 22 juli 2019; Open Doors, *Iran: The reality for Christians*, augustus 2019, p. 3; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 30; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 6 en 24; Article 18, *Victor Bet-Tamraz reflects on 10-year sentence that forced him out of Iran*, 25 september 2020; Vertrouwelijke bron, 4 november 2020.

⁵⁸⁸ Article 18, *Assyrian Presbyterian church in Tabriz closed down*, 23 mei 2019; WWM, *Iranian church closed, cross torn down*, 24 mei 2019; Radio Farda, *Iranian intelligence shuts down church, removes cross*, 26 mei 2019; Article 18, *Assyrian parliamentary representative condemns Tabriz church closure*, 27 mei 2019; Article 18, *Cross put back on top of Tabriz church after outcry*, 10 juli 2019; Article 18, *Tabriz church was never closed, cross fell down' – pro-government agency*, 17 juli 2019; Barnabas Fund, *Cross put back on Assyrian church in Iran, but Christians remain barred*, 19 juli 2019; USCIRF, *2020 Annual Report*, april 2020, p. 24; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 24; Open Doors et al., *Annual report 2020*, januari 2021, p. 18.

⁵⁸⁹ Open Doors, *Iran: Country dossier*, 6 januari 2020, p. 27; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 32.

⁵⁹⁰ Article 18, *Death and life under religious apartheid*, 29 november 2019; Vertrouwelijke bron, 4 november 2020.

⁵⁹¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 22 maart 2019, p. 27; Vertrouwelijke bron, 4 november 2020.

⁵⁹² Vertrouwelijke bron, 4 november 2020.

⁵⁹³ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 32; Open Doors, *Iran: Country dossier*, November 2020, p. 30.

christendom' wanneer het gaat om de, niet-traditionele en niet-etnische, nieuwe kerken in Iran.⁵⁹⁴

De Iraanse autoriteiten erkennen de evangelische kerken, pinkstergemeenten en Jehova's getuigen niet als religieuze groepen.⁵⁹⁵ Volgens de Deense immigratiedienst ondernemen de Jehova's getuigen geen bekeringsactiviteiten in Iran. Over de huidige positie van de Jehova's getuigen in Iran is verder geen informatie bekend.⁵⁹⁶ Er zijn verder geen aanwijzingen dat de autoriteiten bij de behandeling van leden van nieuwe kerken onderscheid maken tussen de verschillende stromingen, zoals evangelische kerken, pinkstergemeenten en Jehova's Getuigen.

In tegenstelling tot de erkende christenen kunnen leden van de nieuwe kerken hun geloof niet openlijk belijden. Zij mogen geen Perzischtalige kerkgemeenschappen opzetten om te voorkomen dat moslims in Iran kunnen volgen waar het over gaat. Zij kunnen in Iran hun geloof enkel belijden in informele huiskerken of door hun geloof voor zich te houden.⁵⁹⁷ Leden van nieuwe kerken krijgen over het algemeen geen toegang tot de oude kerken en zijn daarom aangewezen op diensten die de nieuwe kerken in informele huiskerken organiseren. Deze bijeenkomsten kunnen daadwerkelijk in een huis of op een andere locatie plaatsvinden. Op verschillende plaatsen in Iran komen huiskerken voor, met name in de grote steden. De organisatie daarvan verschilt per huiskerk.⁵⁹⁸ Een gemiddelde huiskerk heeft doorgaans tussen de vijf en twaalf leden. Om onopgemerkt te blijven en strafvervolgning te vermijden, opereren huiskerken als cellen, waarbij leden van de ene cel bewust niet op de hoogte zijn van de samenstelling van een andere cel. Leden van huiskerken zijn zich er van bewust dat zij in de gaten gehouden kunnen worden en zetten om die reden bij bijeenkomsten hun mobiele telefoon uit. Daarnaast bestaat het risico van infiltratie door informanten. Verder proberen huiskerken onopgemerkt te blijven door klein en informeel te opereren en niet te veel te groeien. Doorgaans gaan de leden uit elkaar als de groep te vaak is samengekomen. Huiskerken bestaan daarom vaak niet langer dan twee jaar.⁵⁹⁹ Dit maakt het soms moeilijk voor bekeerlingen om bij een huiskerk aansluiting te vinden. Een bekeerling kan op de hoogte raken van het bestaan van een huiskerk via de eigen netwerken, via het internet, via de sociale media, via evangelische satelliet-TV zenders⁶⁰⁰ of via bijeenkomsten buiten Iran, zoals in Turkije.⁶⁰¹

⁵⁹⁴ Article 18, *Persecution of Christians in Iran – Dr Sara Afshari*, 8 april 2019; Open Doors, *Iran: Country dossier*, 6 januari 2020, p. 20 en 23; CBN News, *Iranian pastor's punishment by Islamic Republic for 'Christian activities' draws international outcry*, 11 mei 2020; IranWire, *US government publishes overview of Iran's crimes against religious minorities*, 11 juni 2020; MEC, *Iran: Christian converts in Rasht sentenced*, 7 augustus 2020; The Permanent Mission of the Islamic Republic of Iran, *Ref. 2050/331/656137*, 12 januari 2021, p. 4; Article 18, *Iranian Christian group 'dismantled' for 'creating moral deviations'*, 25 januari 2021.

⁵⁹⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 25 augustus 2011, p. 46; RFE/RL, *Countries where Jehovah's witnesses' activities are banned*, 7 februari 2019.

⁵⁹⁶ DRC/DIS, *Iran. House churches and converts*, februari 2018, p. 17; Radio Farda, *Iran court upholds lengthy sentences against Christian pastor and his wife*, 20 augustus 2020.

⁵⁹⁷ Open Doors, *Iran: Country dossier*, 6 januari 2020, p. 25; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 32; Article 18, *Iran's judicial standards document just another smokescreen*, 6 november 2020.

⁵⁹⁸ UN, *Report of the Special Rapporteur*, 18 juli 2019, p. 15; Open Doors, *Iran: Country dossier*, 6 januari 2020, p. 10; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 32; The Economist, *Disenchanted Iranians are turning to other faiths; Iran*, 21 januari 2021.

⁵⁹⁹ UK Upper Tribunal, *Iran country guidance*, 20 februari 2020, p. 15; Sat 7, *Heavenly worship in Iranian house churches*, april 2020; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 33.

⁶⁰⁰ Voorbeelden van deze zenders zijn Mohabat TV, Sat-7 Pars, Kelisa TV en Nejat TV; BAMF, *Länderreport 10*, 1 april 2019, p. 7.

⁶⁰¹ Open Doors, *Iran: The reality for Christians*, augustus 2019, p. 2; FCNN, *Hundreds of thousands come to Jesus as revival happens in the Islamic Republic of Iran*, 14 januari 2020.

Volgens verschillende bronnen lanceren de autoriteiten vaak vlak voor Kerstmis en Pasen anti-christelijke campagnes in de Iraanse media. Dan vinden ook invallen bij huiskerkbijeenkomsten plaats.⁶⁰² Doorgaans zouden de autoriteiten bij deze invallen de mannen van de vrouwen scheiden. Daarna zouden zij persoonlijke bezittingen zoals bijbels, andere christelijke lectuur, mobiele telefoons en computers in beslag nemen. Hiermee kunnen de autoriteiten ook weer andere nieuwe kerken en bekeerlingen op het spoor komen. Vervolgens zouden de autoriteiten alle personen die zij bij een inval hebben aangetroffen doorgaans afzonderlijk voor een camera verhoren. Daarbij zouden bekeerlingen vaak gedwongen worden om hun geloof te verloochenen of verklaringen te ondertekenen dat zij niet meer samenkomen met andere christenen en verder geen christelijke activiteiten meer ondernemen. Daarna zouden de bekeerlingen ofwel gearresteerd en aangeklaagd ofwel heengezonden worden met de mededelingen dat zij op korte termijn een oproep zullen ontvangen.⁶⁰³ Het kwam vaak voor dat de autoriteiten aangeklaagden na betaling van een (hoge) borgsom vrijlieten.⁶⁰⁴ Soms moedigden de autoriteiten de voorgangers van huiskerken daarbij aan om Iran te verlaten.⁶⁰⁵ Hierna volgen enkele voorbeelden van arrestaties en detenties van leden van nieuwe kerken in de verslagperiode. Dit overzicht van voorbeelden is geenszins uitputtend.

In juli 2020 liet een rechtbank in beroep de veroordeling in stand van een dominee van een pinkstergemeente in Teheran tot tien jaar gevangenisstraf en een uitreisverbod van twee jaar. Dat gold eveneens voor zijn echtgenote die vijf jaar gevangenisstraf en een uitreisverbod van twee jaar had gekregen. Op 11 augustus 2020 ontving zijn echtgenote een dagvaarding waarin stond dat zij zich binnen vijf dagen moest melden bij de Evin gevangenis voor de uitvoering van haar straf. Vervolgens vertrok het echtpaar op 15 augustus 2020 naar het buitenland.⁶⁰⁶

Verder arresteerden de autoriteiten in de stad Rasht in de provincie Gilan tussen 29 januari 2019 en 23 februari 2019 een dominee en acht bekeerlingen van de pinksterbeweging *Church of Iran*. Een revolutionaire rechtbank veroordeelde hen op

⁶⁰² Article 18, *Persecution of Christians in Iran – Dr Sara Afshari*, 8 april 2019; Article 18, *'I was arrested for the crime of believing in Jesus' – Rohksareh Ghanbari*, 15 oktober 2019; Al Arabiya, *Iran arrests evangelical Christians before Christmas holiday*, 15 december 2019; Open Doors et al., *2019 annual report.*, 31 januari 2020, p. 6; The Jerusalem Post, *Are Iran's Christian converts at greater risk after Soleimani's demise?*, 7 februari 2020.

⁶⁰³ USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 20; Article 18, *12 Christians arrested by Revolutionary Guards in three cities*, 3 juli 2020; IHRM, *Iran continues to persecute Christian converts with arrests, prison sentences and financial penalty*, 6 juli 2020; Article 18, *Iran's judicial standards document just another smokescreen*, 6 november 2020; OHCHR, *Communication No. AL IRN 26/2020*, 11 november 2020, p. 2; Article 18, *Christian convert's third plea for retrial rejected*, 13 november 2020; Open Doors, *Iran: Country dossier*, november 2020, p. 12; Article 18, *'We can't allow sick people like you to prosper in the Islamic Republic'*, 10 december 2020; Article 18, *Iranian Christians ordered not to meet – in person or online*, 3 februari 2021.

⁶⁰⁴ Article 18, *Convert taken to Evin prison, threatened with 10-year sentence*, 17 februari 2019; Open Doors, *Iran: Country dossier*, 6 januari 2020, p. 7; Open Doors et al., *2019 annual report.*, 14 januari 2020, p. 6 en 16; Mohabat News, *New law in Iran threatens more arrests of Christians, rights advocates say*, 2 juli 2020; Article 18, *Unprecedented bail demand for Iranian-Armenian house-church leader*, 23 juli 2020; Article 18, *Ismaeil Maghrebinejad faces prison as final appeals fail*, 16 juli 2020; Article 18, *Joseph Shahbazian released on bail after 54 days*, 25 augustus 2020; Article 18, *Judge to Christians: 'Who set this low bail so you were free to roam the streets?'*, 17 december 2020.

⁶⁰⁵ Open Doors, *Iran: Country dossier*, 6 januari 2020, p. 20 en 22; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 33.

⁶⁰⁶ Article 18, *Iranian-Assyrian Christian couple lose appeals against combined 15 years in prison*, 16 augustus 2020; Rüdaw, *Assyrians convicted for faith practice denied appeal by Tehran courts*, 17 augustus 2020; Open Doors, *Update: Iranian church leaders flee Iran just in time*, 19 augustus 2020; Article 18, *Iranian-Assyrian Christians flee but vow to continue legal battle*, 19 augustus 2020; Radio Farda, *Iran court upholds lengthy sentences against Christian pastor and his wife*, 20 augustus 2020; Article 18, *Victor Bet-Tamraz reflects on 10-year sentence that forced him out of Iran*, 25 september 2020; Nederlands Dagblad, *'Iran ziet geloof als politiek'*, 29 september 2020; Article 18, *Iranian Christian prisoners list*.

13 oktober 2019 tot vijf jaar gevangenisstraf op grond van de artikelen 500 en 610, WvS. Deze veroordeling bleef in beroep op 25 februari 2020 in stand.⁶⁰⁷

De autoriteiten arresteerden op 1 juli 2019 na invallen in hun woningen acht bekeerlingen, waaronder drie echtparen, in de stad Bushehr. Een van hen kwam vanwege haar hoge leeftijd dezelfde dag nog vrij. De zeven anderen kwamen twee weken later op borgtocht vrij. Op 21 juni 2020 veroordeelde de revolutionaire rechtbank van Bushehr twee van hen op grond van artikel 500, WvS, tot een jaar gevangenisstraf, een beroepsverbod en een interne ballingschap van twee jaar. Dat laatste hield in dat de veroordeelden na hun vrijlating twee jaar lang in een afgelegen plaats moesten verblijven en al die tijd niet in hun woonplaats Bushehr mochten komen. Twee anderen kregen respectievelijk een jaar en 91 dagen gevangenisstraf opgelegd. De overige drie ontvingen hoge geldboetes. De autoriteiten namen van een echtpaar hun adoptiekind af, omdat het christenen niet is toegestaan om een kind van een moslim te adopteren. Een rechtbank bevestigde in beroep de veroordelingen.⁶⁰⁸

Verder kregen in oktober en november 2020 voor zover bekend twee bekeerlingen tachtig zweepslagen toegediend wegens het drinken van (alcoholische) communiewijn. Het drinken van alcohol is strafbaar op grond van artikel 265, WvS, hoewel het erkende christenen wel is toegestaan om in besloten kring alcohol te nuttigen.⁶⁰⁹

Article 18 berichtte in de verslagperiode over een opmerkelijke uitspraak. Op 9 november 2020 vernietigde een rechtbank in beroep de veroordelingen van 25 juli 2020 van twee bekeerlingen tot vier en zes jaar gevangenisstraf wegens gebrek aan bewijs.⁶¹⁰

⁶⁰⁷ MEC, *Iran: Three more converts arrested in Rasht*, 28 februari 2019; Article 18, *Seven Rasht Christians released on bail, two detained*, 20 maart 2019; Article 18, *Nine Christian converts given five-year sentences*, 18 oktober 2019; CSW, *Pastor sentenced to five years in prison*, 18 oktober 2019; MEC, *Iran: Prison sentence against pastor upheld by special decree*, 3 maart 2020; CSW, *Sentence against pastor Haghnejad upheld without court hearing*, 4 maart 2020; Radio Farda, *Four imprisoned Iranian Christians denied release despite coronavirus outbreak*, 18 maart 2020; CSW, *Four Christians released on bail*, 21 mei 2020; MEC, *Iran: Four Christian converts begin serving five-year prison sentences*, 5 juni 2020; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 20; Mohabat News, *New law in Iran threatens more arrests of Christians, rights advocates say*, 2 juli 2020; United for Iran, *Babak Hosseinzadeh*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5441/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; United for Iran, *Abdolreza Ali Haghnejad*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/1885/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; United for Iran, *Mohammad Eslamdoust*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5447/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; United for Iran, *Mehdi Khatibi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5443/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; Article 18, *Iranian Christian prisoners list*.

⁶⁰⁸ The Jerusalem Post, *Iran's regime arrests 8 Christians, sending them to solitary confinement*, 6 juli 2019; Open Doors, *Iran: Country dossier*, 6 januari 2020, p. 25; Open Doors et al., *2019 annual report*, 14 januari 2020, p. 9; Article 18, *Bushehr Christians face prison, exile, work restrictions and fines*, 29 juni 2020; MEC, *Iran: Christian convert parents lose custody of child*, 24 september 2020; Article 18, *Christian converts' adopted child to be removed from their care*, 24 september 2020; Iran International, *Iran court separates two-year-old child from Christian-convert adoptive parents*, 25 september 2020; IranWire, *Iranian Christians forced to separate from adopted daughter*, 26 september 2020; Open Doors, *Iranian couple has daughter taken from them – just because they follow Jesus*, 30 september 2020; Article 18, *Lawyers and activists call on judiciary to overturn 'illegal' adoption ruling against converts*, 13 oktober 2020; Article 18, *Converts face prison for 'promoting Christianity'*, 1 februari 2021; United for Iran, *Sam Khosravi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5089/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁶⁰⁹ Abdorrahman Boroumand Center, *Flogging offences in Iranian law*, 18 november 2019, p. 2; Article 18, *Iranian Christian convert lashed 80 times for drinking communion wine*, 14 oktober 2020; IHRM, *Christian convert Mohammad Reza Omid receives 80 lashes for drinking communion wine*, 16 oktober 2020; Open Doors, *Tachtig zweepslagen voor drinken van wijn bij avondmaal*, 16 oktober 2020; Article 18, *US condemns Iran for flogging Christian convert for taking communion*, 19 oktober 2020; Article 18, *Second Christian convert flogged for drinking communion wine*, 16 november 2020; MEC, *Iran: Second Christian convert given 80 lashes*, 16 november 2020; Nederlands Dagblad, *Zweepslagen voor drinken communiewijn*, 20 november 2020.

⁶¹⁰ Article 18, *Arrest and continued detention of Christian convert Aziz Majidzadeh*, 11 april 2018; Article 18, *House-church leaders acquitted of 'acting against national security'*, 26 november 2020; United for Iran, *Aziz Majidzadeh*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/4152/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

Het bezit van een in Iran vertaalde Perzischtalige bijbel is wettelijk gezien niet strafbaar. De officiële Perzischtalige bijbel is volgens diverse bronnen in Iran verkrijgbaar.⁶¹¹ Volgens een bron is deze Perzischtalige bijbel lastig te verkrijgen, omdat deze maar in een beperkte oplage is gedrukt en eigenlijk alleen maar beschikbaar is voor studenten. Armeenstalige bijbels zijn eveneens beperkt beschikbaar.⁶¹² In augustus 2019 berichtte de ngo *Hengaw* dat een revolutionaire rechtbank een Koerdische boekverkoper uit de stad Bukan in de provincie West-Azerbeidzjan had veroordeeld tot zes maanden en een dag gevangenisstraf wegens het verkopen van bijbels. Het is verder niet bekend om wat voor bijbels het hierbij ging.⁶¹³

3.2.2.2

Afvalligheid en bekering

Verschillende bronnen geven aan dat steeds meer Iraanse moslims zich bekeren tot het christendom. Precieze cijfers zijn echter niet voorhanden.⁶¹⁴ Een bekering kan worden gezien als geloofsafval. Afvalligheid staat niet als zodanig in het Wetboek van Strafrecht, omdat er onder geestelijken en islamitische geleerden geen overeenstemming is over de definitie en strafbaarheid van afvalligheid.⁶¹⁵ Gelet op artikel 167 van de Iraanse grondwet hebben rechters de mogelijkheid om afvalligheid op basis van hun eigen interpretatie als een *hudud*-misdrijf (een categorie van zware misdrijven in de sharia waarvoor vaste straffen staan) aan te merken aan de hand van de sharia en uitgebrachte fatwa's. Op basis daarvan kunnen zij een afvallige ter dood veroordelen.⁶¹⁶ In de verslagperiode hebben voor zover bekend geen terdoodveroordelingen of executies wegens afvalligheid plaatsgevonden.⁶¹⁷ De laatste keer dat de autoriteiten een bekeerling wegens geloofsafval executeerden, was in 1990 met de executie van dominee Hossein Soodmand van *The Assemblies of God Church of Mashhad*. Overigens berichtten zijn familieleden op 3 december 2019 dat zijn graf was vernield.⁶¹⁸

Personen beschuldigd op grond van afvalligheid of ketterij kunnen ook op grond van 'corruptie op aarde' (artikel 286, WvS) de doodstraf krijgen.⁶¹⁹ Er zijn in de verslagperiode echter geen gevallen bekend geworden van veroordelingen van afvalligen op grond van artikel 286.

⁶¹¹ Deze versie is door Pirouz Sayyar vertaald en in Teheran uitgegeven; Kenneth J. Thomas & Fereyduh Vahman, Bible VII. Persian translations of the Bible, *Encyclopaedia Iranica*, IV/2, 19 oktober 2016, p. 209-213; BAMF, *Länderreport 10*, 1 april 2019, p. 7; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 29.

⁶¹² Vertrouwelijke bron, 4 november 2020.

⁶¹³ *Hengaw*, *Kurdish bookseller sentenced to prison for selling Bible*, 27 augustus 2019; Mohabat News, *A bookseller from Iran was arrested on charges of selling 'Bible'*, 12 september 2019; The Jerusalem Post, *Kurdish bookseller sentenced to three months in prison for selling Bible*, 14 juni 2020.

⁶¹⁴ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 32; Nederlands Dagblad, *Nederlands onderzoek schat aantal christenen in Iran hoger*, 8 september 2020.

⁶¹⁵ Article 18, *Persecution of Christians in Iran – Dr Sara Afshari*, 8 april 2019; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 36.

⁶¹⁶ UN, *Report of the Special Rapporteur*, 18 juli 2019, p. 10; Open Doors, *Iran: The reality for Christians*, augustus 2019, p. 4; USCIRF, *2020 Annual Report, Iran*, april 2020, p. 24.

⁶¹⁷ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 33.

⁶¹⁸ Open Doors, *Iran: The reality for Christians*, augustus 2019, p. 5; The Jerusalem Post, *Iran bulldozes grave of reverend hanged by regime*, 15 januari 2020; Article 18, *'Every time the bell rang, we thought it was him' – daughter of pastor executed 30 years ago*, 9 maart 2020.

⁶¹⁹ Het verschil tussen afvalligheid en ketterij is in de Iraanse context dat bij afvalligheid een geboren moslim dan wel een bekeerde moslim de islam verlaat en dat bij ketterij sprake is van een afwijkende uitleg of praktisering van de islam; The Guardian, *Iran executes man for heresy*, 29 september 2014; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 4; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 60.

Juridisch gezien is het niet mogelijk om in Iran zonder religie te zijn. Bij het aanvragen van een identiteitskaart moet de aanvrager de geloofsovertuiging opgeven. De aanvrager kan daarbij alleen kiezen uit één van de vier in Iran erkende religies.⁶²⁰ In januari 2020 berichtten verschillende media dat de NOCR de optie 'andere religies' van het aanvraagformulier had verwijderd.⁶²¹ Op de identiteitskaart zelf staat de geloofsovertuiging niet vermeld.⁶²² Verder moet de persoon in kwestie bij het aanmelden voor het toelatingsexamen voor de universiteit of bij indiensttreding bij de overheid zijn of haar erkende religie opgeven.⁶²³

Indien bekeerlingen hun nieuwe geloof al te openlijk uitdragen, kunnen zij in de verhoogde aandacht van de autoriteiten komen te staan. Het kan daarbij bijvoorbeeld gaan om uitlatingen op de sociale media, om uitlatingen die geïnterpreteerd kunnen worden als kritiek op de islam, om evangeliseren, om het uitgeven en bezitten van Perzischtalige christelijke lectuur, om het preken in het Perzisch of om het dragen van een kruisje aan een halsketting. Dit kan resulteren in een waarschuwing, arrestatie, ondervragingen, detentie, zweepslagen of een interne ballingschap (zie ook paragraaf 3.2.2.1).⁶²⁴ Daarnaast kan dit resulteren in problemen op school of op het werk. Zo schorste de Azad universiteit in Teheran op 21 december 2019 een bekeerlinge zonder opgave van reden.⁶²⁵ Het is niet bekend of in de verslagperiode iemand vanwege het hebben van een christelijke tatoeage strafrechtelijk is vervolgd, bijvoorbeeld vanwege vermeende afvalligheid.⁶²⁶

Bekeerlingen die niet evangeliseren, maar wel anderszins actief zijn voor nieuwe kerken lopen het risico op strafvervolging op grond van artikel 499, WvS. Op grond van dit artikel kan iemand bestraft worden met drie maanden tot vijf jaar gevangenisstraf. Bekeerlingen die hun nieuwe religie enkel in de huiselijke sfeer

⁶²⁰ De islam, het christendom, het zoroastrisme en het jodendom.

⁶²¹ IranWire, *Baha'is in Iran denied ID cards as economic persecution continues*, 8 januari 2020; Iran Press Watch, *No smart national smart ID for Baha'is in Iran*, 8 januari 2020; Radio Farda, *Iran eliminates 'other option' of religious affiliation for citizens' IDs*, 24 januari 2020; DW, *Iran: ID card rule highlights plight of Baha'i*, 25 januari 2020; CHRI, *Unrecognized minorities in Iran must now hide religion to obtain crucial government ID*, 27 januari 2020; Radio Farda, *Iran imposes discriminatory forms for new national ID cards*, 27 januari 2020; Article 18, *Iran's ID-card policy turns unrecognized religious minorities into ghosts*, 28 januari 2020; USCIRF, *USCIRF condemns Iranian government measures targeting Baha'is*, 29 januari 2019; The Sydney Morning Herald, *Iran locks members of minority Baha'i faith out of identity documents*, 9 februari 2020; Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 25.

⁶²² Barnabas Fund, *Iran forces Christian converts from Islam to declare their faith to obtain ID cards*, 24 februari 2020; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 71.

⁶²³ USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 8-9.

⁶²⁴ UN, *Report of the Special Rapporteur*, 18 juli 2019, p. 15; Open Doors, *Iran: The reality for Christians*, augustus 2019, p. 6; Open Doors, *Iran: Country dossier*, 6 januari 2020, p. 20 en 24; Article 18, *Ebrahim Firouzi's exile extended by 11 months*, 13 maart 2020; Article 18, *Ebrahim Firouzi on life in prison and exile*, 15 april 2020; VOA, *Iranian Christian convert criticizes Iran's banishment as harassment*, 1 juli 2020; CSW, *Iranian Christian informed that he will have to go into internal exile*, 4 september 2020; MEC, *Iran: Prayer for a Christian convert in exile*, 5 oktober 2020.

⁶²⁵ Een maand later, op 12 januari 2020, arresteerden de autoriteiten deze bekeerlinge tijdens een demonstratie in verband met het neerschieten van het Oekraïense passagiersvliegtuig. Op 26 februari 2020 kwam zij op borgtocht vrij. Een rechtbank veroordeelde haar vervolgens op 21 april 2020 tot drie maanden en een dag gevangenisstraf plus tien zweepslagen vanwege haar deelname aan die demonstratie. De rechtbank legde deze straf voorwaardelijk met een proeftijd van een jaar op; Article 18, *Iranian Christian activist kicked out of university*, 23 december 2019; IHRM, *Persecution of Iranian Christians on the eve of Christmas and New Years*, 23 december 2019; Article 18, *Christian convert Fatemeh Mohammadi arrested in Tehran*, 16 januari 2020; Nederlands Dagblad, *Iran pakt Mary Mohammadi (21) op in Teheran*, 22 januari 2020; Article 18, *'We're too quiet,' say Iranian Christian survivors of persecution*, 6 februari 2020; Nederlands Dagblad, *Christelijk activiste Mary Mohammadi op borgtocht vrij*, 2 maart 2020; Article 18, *Six Christians among 54,000 released from prison*, 4 maart 2020; Article 18, *Mary Mohammadi given suspended prison sentence and lashes*, 21 april 2020; The Jerusalem Post, *Iran imposes flogging on Christian convert for peaceful protest*, 23 april 2020; VOA, *Iranian Christian activist hailed by Trump says Iran detaining 15 other Christians*, 18 juni 2020; Article 18, *Reflections on the start of the school year for those deprived of education*, 5 oktober 2020; IHR, *Iran Human Rights defenders report 2019/20*, 12 november 2020, p. 29; Article 18, *Mary Mohammadi told she can't have old job back, arrested again*, 21 januari 2021; Open Doors et al., *Annual report 2020*, januari 2021, p. 13.

⁶²⁶ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

uitoefenen lopen over het algemeen weinig risico op strafvervolging. Voor zover bekend zijn er geen speciale opsporingsambtenaren in Iran die speciaal zijn aangesteld om bekeerlingen op te sporen.⁶²⁷

Er zijn geen gevallen bekend van afvalligen die enkel vanwege hun afvalligheid en zonder dat zij hun afvalligheid uitdragen strafrechtelijk zijn vervolgd.

Bekeerlingen kunnen te maken krijgen met represailles van de zijde van familie, vrienden of mensen uit de buurt. Dan kan het bijvoorbeeld gaan om verstoting door de familie, omdat de familie vreest voor de goede naam in de buitenwereld of omdat de familie van mening is dat de bekeerling niet voldoet aan de sociale normen. Het kan ook zijn dat familieleden het contact met bekeerlingen verbreken, omdat zij bang zijn om in de negatieve belangstelling te komen staan van de autoriteiten. Zo komt het voor dat familieleden van bekeerlingen, die Iran hebben verlaten, door de autoriteiten worden bedreigd.⁶²⁸ Verder kunnen bekeerlingen op hun werk problemen ondervinden als daar hun bekering bekend wordt.⁶²⁹

Religieuze minderheden en afvalligen kunnen vanwege de inhoud van hun telefoongesprekken of internetberichten ook in de verhoogde aandacht van de autoriteiten komen te staan. Zij kunnen daarbij door de autoriteiten worden gewaarschuwd, bedreigd, opgeroepen, gearresteerd en/of veroordeeld (zie ook paragraaf 3.2.1.8).⁶³⁰

Volgens Open Doors zijn er betrouwbare berichten dat informanten in het Westen rapporteren aan de Iraanse veiligheidsdiensten over de activiteiten van Iraanse christenen in het buitenland.⁶³¹ Het is verder niet bekend in hoeverre er speciale aandacht is voor asielzoekers die zich bekeren en/of hun geloof opgeven.

Kritische religieuze uitingen op het internet of sociale media van leden van religieuze minderheden en van afvalligen over hun afvalligheid vanuit het buitenland, kunnen leiden tot (strafrechtelijke) vervolging bij terugkeer. Het gaat immers om iemand met de Iraanse nationaliteit. Er zijn aanwijzingen dat de Iraanse autoriteiten personen die zij als een bedreiging zien in het buitenland monitoren, bijvoorbeeld omdat zij al eerder vanwege politieke activiteiten in de verhoogde aandacht van de autoriteiten stonden, omdat zij enige bekendheid genieten of omdat zij zich bezig houden met bekeringsactiviteiten.⁶³²

Belediging van de heiligdommen van de religie kan op grond van artikel 513, WvS, bestraft worden met een gevangenisstraf van een tot vijf jaar of de doodstraf. Blijkens de aantekening bij artikel 263, WvS, wordt belediging van de heiligdommen van de religie niet bestraft met een gevangenisstraf of de doodstraf, maar met minimaal 31 en maximaal 74 zweepslagen als de belediging uit boosheid, onder invloed (dronkenschap) of uit een misverstand voortkwam.⁶³³ Het is niet mogelijk om een definitie te geven van welke kritiek op de islam, zoals bedoeld in artikel 513, WvS, precies aangemerkt kan worden als geloofsafval of blasfemie. Dat kan van

⁶²⁷ UK Upper Tribunal, *Iran country guidance*, 20 februari 2020, p. 14.

⁶²⁸ Article 18, *Iranian Christian refugees' families targeted by intelligence agency*, 24 augustus 2019.

⁶²⁹ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 33; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 31.

⁶³⁰ Open Doors, *Iran: The reality for Christians*, augustus 2019; Vertrouwelijke bron, 4 november 2020.

⁶³¹ Open Doors, *Iran: Country dossier*, 6 januari 2020, p. 26.

⁶³² Open Doors, *Iran: The reality for Christians*, augustus 2019, p. 6; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 33.

⁶³³ Abdorrahman Boroumand Center, *Flogging offences in Iranian law*, 18 november 2019, p. 2; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 36.

geval tot geval verschillen.⁶³⁴ Ter illustratie volgen hieronder drie voorbeelden van veroordelingen op grond van artikel 513, WvS.

Op 3 juli 2019 veroordeelde een rechtbank een lid van de metalband Confess uit Teheran in beroep bij verstek tot 12,5 jaar gevangenisstraf en 74 zweepslagen, onder meer op grond van de artikelen 513 en 514, WvS. Zijn medebandlid kreeg bij verstek twee jaar detentie en vier jaar voorwaardelijk. Beide muzikanten verbleven sinds 2017 buiten Iran. Zij speelden liedjes met titels als 'Teh-Hell-Ran' en 'I'm your God now'.⁶³⁵

In 2017 had een jonge vrouw met behulp van make up en een fotobewerkingsprogramma foto's van haar gezicht gemaakt. Deze bewerkte foto's had zij op Instagram geplaatst met de bewering dat dit het resultaat was van plastische chirurgie. Deze foto's trokken eind november en begin december 2017 wereldwijd veel aandacht. Zij kwam bekend te staan als de zombie-versie van Angelina Jolie. Op 5 oktober 2019 arresteerden de autoriteiten haar naar aanleiding van die foto's wegens blasfemie, het aanzetten tot geweld, het illegaal verwerven van eigendom, het beledigen van de landelijke kledingvoorschriften en het aanmoedigen van jongeren om corruptie te begaan. Eind oktober 2019 zond de Iraanse televisiezender IRTV2 een interview met haar uit waarin zij spijt betuigde van de grap die zij had uitgehaald. In de gevangenis raakte zij in april 2020 besmet met het coronavirus. Begin december 2020 veroordeelde een rechtbank haar tot tien jaar gevangenisstraf, waarna zij op borgtocht vrijkwam.⁶³⁶

Op 11 januari 2020 veroordeelde een rechtbank een bekeerling die was toegetreden tot de anglicaanse kerk op grond van artikel 513, WvS, tot drie jaar gevangenisstraf. Hij had naar verluidt met een lachende emoji gereageerd op een bericht dat hij had ontvangen op zijn mobiele telefoon. In dat bericht werden Iraanse geestelijken belachelijk gemaakt. Op 27 februari 2020 volgde een aanvullende bestraffing van twee jaar gevangenisstraf op grond van artikel 499, WvS. Verder volgde op 16 mei 2020 een aanvullende bestraffing van een jaar gevangenisstraf op grond van art. 500, WvS. Bij uitspraak in beroep van 5 juli 2020 kwam de eerste veroordeling te

⁶³⁴ IHRM, *Iranian man sentenced to death for "insulting Prophet" through messaging app*, 6 december 2019; FIDH/LDDHI, *No one is spared*, 1 oktober 2020, p. 12; BBCM, *Iran reports crack downs on cyber crimes including 'sacrilege'*, 22 december 2020.

⁶³⁵ The Independent, *Metal band Confess reportedly jailed and facing execution for 'blasphemy' in Iran*, 17 februari 2016; Loudwire, *Iran's Confess sentenced to 14 ½ years in prison and lashing for playing metal*, 9 juli 2019; CHRI, *Iranian heavy metal band members escape to Norway after receiving prison sentences*, 30 juli 2019; De Volkskrant, *Iraanse metalheads met ware doodsvrechting*, 6 augustus 2020; Loudwire, *Metal band Arsames escape Iran after being sentenced to 15 years in prison*, 12 augustus 2020; De Volkskrant, *Leden deathmetalband weg uit Iran*, 14 augustus 2020; De Morgen, *Voor 'satanische muziek' veroordeelde metalband Arsames gevlucht uit Iran*, 14 augustus 2020; Confess, *Teh-Hell-Ran*, 7 december 2017, geraadpleegd op <https://www.youtube.com/watch?v=BTu9rjsxeKw>; Confess, *I'm your God now*, geraadpleegd op <https://www.youtube.com/watch?v=LLIKZ0kxZ0k>.

⁶³⁶ AD, *Sahar viel 40 kilo af en onderging 50 operaties om op idool te lijken*, 28 november 2017; The Sun, *Tomb Raider teen 'undergoes 50 surgeries' in a bid to look like her idol Angelina Jolie...but is branded a 'zombie' instead*, 1 december 2017; BBC News, *Sahar Tabar: Iranian Instagram star 'arrested for blasphemy'*, 6 oktober 2019; The Independent, *Sahar Tabar: Instagram star 'arrested for blasphemy' in Iran*, 7 oktober 2019; The Guardian, *Sahar Tabar: Iran Instagram star known for plastic surgery arrested for blasphemy*, 7 oktober 2019; CNN, *Iranian Instagram star 'arrested for blasphemy'*, 8 oktober 2019; BBC News, *Iran parades jailed Instagram star on TV*, 23 oktober 2019; ABC News, *Iran parades 'zombie Angelina Jolie' lookalike, Sahar Tabar on national television for apology*, 25 oktober 2019; RFE/RL, *Detained Iranian Instagram celebrity on ventilator after contracting coronavirus*, 17 april 2020; AD, *'Lookalike' Angelina Jolie (22) aan de beademing, besmet met corona in gevangenis*, 17 april 2020; BBC News, *Sahar Tabar: Jailed Iranian Instagram star 'has coronavirus'*, 18 april 2020; Al Jazeera, *Iranian Instagram star contracts coronavirus in prison*, 20 april 2020; The Jerusalem Post, *Jailed Iranian 'zombie Angelina Jolie' Fatemeh Khishvand has coronavirus*, 20 april 2020; HRANA, *Open letter to release Iran's female prisoners of conscience during pandemic*, 22 april 2020; BBCM, *Jailed Iranian Instagram star receives 10 years prison term*, 12 december 2020; Trouw, *Iraanse influencer veroordeeld tot tien jaar cel*, 15 december 2020; BBCM, *Iranian Instagram star released on bail*, 17 december 2020.

vervallen en werd de derde veroordeling teruggebracht tot zeven maanden en 31 dagen.⁶³⁷

Het is niet bekend in hoeverre de autoriteiten belangstelling hebben voor een persoon die zich bekeert van het ene niet-islamitische geloof naar een ander niet-islamitisch geloof.

3.2.2.3 Zoroastriërs

Het zoroastrisme is een erkende minderheidsreligie in Iran met een afgevaardigde in het Iraanse parlement. Dat betekent dat zoroastriërs binnen de grenzen van de wet hun geloof mogen belijden. Zij hebben hun eigen verenigingen, vuurtempels en scholen.⁶³⁸ Blijkens de volkstelling van 2016 woonden er op dat moment 23.000 zoroastriërs in Iran, waarvan de meesten in de steden Teheran, Yazd en Kerman.⁶³⁹

Het is zoroastriërs in Iran niet toegestaan om hun geloof te verspreiden onder moslims. Zoroastriërs houden zich voor zover bekend niet bezig met bekeringsactiviteiten. Het is niet bekend of zij moslims met interesse voor het zoroastrisme zouden toelaten tot hun rituelen, diensten of tempels.⁶⁴⁰

In de verslagperiode berichtten de Iraanse media over zoroastriërs naar aanleiding van de moord op de Amerikaans-Iraanse zoroastrische priester Arash Kasravi in juli 2020. Zijn stoffelijk overschot was samen met de lichamen van zijn verpleegkundige en zijn lijfwacht gevonden in de stad Mahan in de provincie Kerman. Over de motieven van deze moord is verder niets bekend.⁶⁴¹

3.2.2.4 Joden

Het jodendom is eveneens een erkende minderheidsreligie in Iran met een afgevaardigde in het Iraanse parlement. Dat betekent onder meer dat de joodse gemeenschap haar religieuze ceremonies en diensten mag uitvoeren in synagogen, dat zij hun eigen slagerijen, koosjere restaurants en scholen hebben, dat rabbijnen huwelijken mogen voltrekken en dat zij wijn mogen produceren voor gebruik tijdens de sabbat.⁶⁴² Volgens het *Tehran Jewish Committee* verblijven naar schatting negenduizend joden in Iran.⁶⁴³ Volgens opperrabbin Yehuda Garami zijn er tussen de 20.000 en 25.000 joden in Iran, waarvan de meesten in de steden Teheran,

⁶³⁷ IHRM, *Crackdown on Christians in Iran continues with eight more arrests*, 21 februari 2019; Mohabat News, *A Christian convert, "Ismail Maghrebi-Nejad", rejected charges against him in court*, 3 november 2019; The Jerusalem Post, *Iran's regime sentences Christian convert to prison for "insulting Islam"*, 24 januari 2020; Open Doors, *Iranian convert sentenced to three years in prison*, 29 januari 2020; IranWire, *Convert gets two more years in prison for "evangelical Zionist Christianity"*, 5 maart 2020; Anglican Mainstream, *Anglican church member given third prison sentence at retrial*, 22 mei 2020; Article 18, *Ismaeil Maghrebinejad*, 2 juni 2020; Article 18, *Ismaeil Maghrebinejad faces prison as final appeals fail*, 16 juli 2020; RD, *Iraanse bekeerling verliest hoger beroep*, 17 juli 2020; Open Doors et al., *Annual report 2020*, januari 2021, p. 21; United for Iran, *Esmail Mogharrebinejad*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5375/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁶³⁸ Tehran Times, *Zoroastrians to observe Pir-e Sabz pilgrimage in Yazd*, 12 juni 2019; Asia Times, *Zoroastrians: Iran's forgotten minority*, 17 oktober 2020; IRNA, *Sadeh festival celebrated in Yazd*, 29 januari 2021.

⁶³⁹ Radio Farda, *Election of a non-muslim and flogging of a city chairman in Iran*, 18 januari 2019; Radio Farda, *Coronavirus epidemic hits Iran's small Zoroastrian community very hard*, 18 maart 2020; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 31.

⁶⁴⁰ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 31; IranWire, *Iran's quiet ban on Muslims visiting other places of worship*, 24 augustus 2020; Asia Times, *Zoroastrians: Iran's forgotten minority*, 17 oktober 2020.

⁶⁴¹ IranWire, *Iranian-American Zoroastrian priest killed in Kerman*, 26 juli 2020; Radio Farda, *US-based zoroastrian priest killed on a visit to Iran*, 27 juli 2020; IranWire, *The killing of a Zoroastrian priest highlights religious apartheid in Iran*, 29 juli 2020.

⁶⁴² DW, *Celebrating Sabbath with Iran's Jewish minority*, 13 juli 2019; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 29; Al-Monitor, *Chief rabbi of Iran: Israel does not represent Judaism*, 21 juni 2020; Vertrouwelijke bron, 6 september 2020.

⁶⁴³ USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 45.

Shiraz, Isfahan en Kermanshah wonen.⁶⁴⁴ Dit verschil in aantal zou volgens een bron verklaard kunnen worden, omdat een aantal Iraanse joden een gedeelte van het jaar in Iran verblijft en het resterende deel in de VS of Europa.⁶⁴⁵ Overigens staat in Iraanse paspoorten dat het de paspoorthouder niet is toegestaan om naar bezet Palestina (Israël) te reizen.⁶⁴⁶

Volgens het *Tehran Jewish Committee* zijn er honderd synagogen verspreid over Iran. Daarvan zijn er 31 in Teheran, waarvan er meer dan twintig actief zijn.⁶⁴⁷ Volgens een andere bron zijn in heel Iran nog tussen de twintig en veertig synagogen actief. Daarvan zijn sommigen dagelijks geopend, anderen alleen in het weekend en de rest alleen tijdens de feestdagen. Volgens dezelfde bron laten joden moslim soms als gasten tot hun diensten toe. Het is verder niet bekend of deze bezoeken nog negatieve consequenties hebben voor de personen in kwestie.⁶⁴⁸

De joodse gemeenschap in Iran voelt zich tot op zekere hoogte geïntimideerd door de anti-Israël propaganda van de autoriteiten. Zij neemt regelmatig openlijk afstand van het zionisme, bijvoorbeeld door te condoleren voor de dood van Qassem Soleimani (zie paragraaf 1.1.1). Voor zover bekend was er in de verslagperiode geen sprake van doodsb bedreigingen of gewelddadige aanvallen tegen leden van de joodse gemeenschap in Iran.⁶⁴⁹

3.2.2.5

Sabaeërs-mandeërs

De autoriteiten zouden sabaeërs-mandeërs als een christelijke groep aanmerken, hoewel sabaeërs-mandeërs hun religie als een onafhankelijke religie zien. De sjiitische geestelijken in Iran beschouwen sabaeërs-mandeërs niet als een bedreiging, omdat zij niet evangeliseren en omdat iemand alleen maar een sabaeër-mandeër kan zijn als beide ouders dat ook zijn. Artikel 13 van de Iraanse grondwet noemt sabaeërs-mandeërs echter niet. Sabaeërs-mandeërs hebben ook geen afgevaardigde in het Iraanse parlement.⁶⁵⁰

3.2.2.6

Baha'í

Het precieze aantal baha'í in Iran is onbekend, maar diverse bronnen spreken van minstens 300.000 personen.⁶⁵¹ In Iran is het baha'í-geloof⁶⁵² niet erkend als religie. In de verslagperiode bleef de situatie van baha'í onverminderd zorgelijk.

⁶⁴⁴ Al-Monitor, *Chief rabbi of Iran: Israel does not represent Judaism*, 21 juni 2020; Tehran Times, *Jewish people have total freedom of religion in Iran, says rabbi*, 22 juni 2020.

⁶⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 6 september 2020.

⁶⁴⁶ USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 30; IranWire, *Will Iranian gamers be allowed to compete in Israel?*, 13 november 2020.

⁶⁴⁷ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 31; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 30.

⁶⁴⁸ Vertrouwelijke bron, 6 september 2020.

⁶⁴⁹ The Jerusalem Post, *Iran's chief rabbi says Zionist 'do not represent Judaism'*, 27 mei 2020; Vertrouwelijke bron, 13 januari 2020.

⁶⁵⁰ Payvand, *Photos: As old as water itself – the Mandaean of Iran, followers of John the Baptist*, 31 juli 2010; Humanists International, *The freedom of thought report, Iran*, 12 november 2019, p. 3; Open Doors, *Iran: Country dossier*, 6 januari 2020, p. 10; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 30; IranWire, *Baptism ceremony of Mandaean children in Ahvaz*, 16 juli 2020; IranWire, *Mandaean graves in Iran segregated and destroyed*, 1 oktober 2020.

⁶⁵¹ HRW, *Glimmer of hope in Iran for long-persecuted Baha'is?*, 29 januari 2019; The Jerusalem Post, *Baha'is in Iran plagued by worsening 'systematic persecution'*, 1 mei 2019; Radio Zamaneh, *Violations of Baha'í rights are a systematic policy in Iran*, 27 juni 2019; Radio Farda, *Iran arrests more followers of the Baha'í faith*, 22 oktober 2019; Iran Press Watch, *Iran sentences three Baha'is to 20 years for their religious beliefs*, 5 november 2019; IranWire, *Baha'is in Iran denied ID cards as economic persecution continues*, 8 januari 2020; VOA, *Baha'í leader: Iran keeping up to 100 Baha'is in prisons under virus threat*, 14 april 2020; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 34; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020.

⁶⁵² Het baha'í-geloof ontstond in de negentiende eeuw nadat Ali-Muhammad zich in 1844 uitriep tot de 'Báb'. Na zijn executie in 1850 kwam Mirza Husayn-'Alí, bekend als Bahá'u'lláh, op als leider van de gemeenschap van de volgelingen van de Báb.

Op 31 juli 2013 vaardigde opperste leider Ali Khamenei een fatwa uit waarin hij de baha'i-gemeenschap kenschetste als een afwijkende en misleidende sekte. Daarbij riep hij Iraniërs op om geen zaken te doen met baha'i.⁶⁵³ Verder duidde hij de baha'i-gemeenschap op 26 maart 2018 aan als een perverse en misleidende sekte.⁶⁵⁴ Volgens de speciale VN-rapporteur voor Iran beschouwen de autoriteiten baha'i als ongelovigen die geen bescherming mogen genieten. In Iran schetsen nieuwswebsites, films, televisieprogramma's en schoolboeken over het algemeen een negatief beeld van baha'i.⁶⁵⁵ Daarbij worden baha'i soms afgeschilderd als Israëliëse spionnen vanwege het *Bahá'í World Centre* dat in de stad Haifa in Israël staat.⁶⁵⁶ Het kwam in de verslagperiode ook voor dat lokale autoriteiten mensen aanmoedigden om zich tegen baha'i te keren.⁶⁵⁷

Het is baha'i verboden om hun geloof te verspreiden en bijeenkomsten of diensten te organiseren. Baha'i beschikken in Iran niet over eigen gebedshuizen. Zij mogen geen instellingen oprichten.⁶⁵⁸ Baha'i mogen niets erven.⁶⁵⁹ Een memorandum uit 1991 over de kwestie van de baha'i, dat was goedgekeurd door Khamenei, gaf een aantal aanbevelingen, waaronder het ontslaan van baha'i en het van de universiteiten wegsturen van baha'i.⁶⁶⁰ In de verslagperiode kregen baha'i die waren geslaagd voor hun toelatingsexamens geen toegang tot het hoger onderwijs.⁶⁶¹ Verder moesten middelbare scholieren en studenten stoppen met hun opleiding als bleek dat zij baha'i waren.⁶⁶² Om toch in de onderwijsbehoefte te kunnen voorzien, is in 1987 op particulier initiatief het *Bahá'í Institute for Higher Education* (BIHE) opgezet. Via het BIHE is het voor baha'i mogelijk om online onderwijs te volgen. In

⁶⁵³ AP News, *Top Iran leader issues edict on Baha'i faith*, 1 augustus 2013; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 7 december 2013, p. 25; Iran Press Watch, *Leader of the fatwa against Baha'is: No one has any objections to non-muslims*, 20 februari 2015; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 34.

⁶⁵⁴ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 7 december 2013, p. 35.

⁶⁵⁵ UN, *Report of the Special Rapporteur*, 18 juli 2019, p. 13-14; BIC, *The Bahá'ís of Iran – A persecuted community*, augustus 2020, p. 10.

⁶⁵⁶ UN, *Report of the Special Rapporteur*, 18 juli 2019, p. 14; USCIRF, *Iran policy brief: Increased persecution of Iran's Baha'i community in 2019*, oktober 2019, p. 1; FIDH/JFI, *Orwellian state*, 1 juni 2020, p. 18; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 30.

⁶⁵⁷ IranWire, *Fears for the safety of nine Baha'is arrested in Isfahan*, 1 december 2019; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 31; BIC, *The Bahá'ís of Iran*, augustus 2020, p. 10; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020.

⁶⁵⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 27 augustus 2012, p. 51; BIC, *The Bahá'ís of Iran*, augustus 2020, p. 1.

⁶⁵⁹ Landinfo, *Report Iran: The situation of the Baha'i community*, 12 augustus 2016, p. 24; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 9.

⁶⁶⁰ UN, *Report of the Special Rapporteur*, 18 juli 2019, p. 14; USCIRF, *USCIRF supports sanctions on Iranian official responsible for Baha'i persecution*, 4 november 2019; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 34; Iran Press Watch, *Persecution of Baha'is intensifies in Iran*, 20 juni 2020.

⁶⁶¹ UN, *Report of the Special Rapporteur*, 18 juli 2019, p. 15; IHRM, *Dozens of Iranian Baha'is students banned from education due to their faith*, 22 september 2019; HRANA, *22 Iranian Baha'is were denied higher education in september*, 22 september 2019; UN, *Report of the Special Rapporteur*, 28 januari 2020, p. 12; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 28; SBS News, *An Australian doctor who wasn't allowed to study medicine in Iran is drawing attention to the plight of Baha'is*, 22 juli 2020; Iran Press Watch, *This year too, Baha'is citizens are not allowed to enter university; systematic discrimination in the homeland*, 11 november 2020; IranWire, *Baha'i university candidates summoned for interrogation*, 18 november 2020; IranWire, *How "Reformists" tried to placate the UN over discrimination against Baha'is*, 24 november 2020; Radio Farda, *Baha'is barred from higher education in Iran*, 26 november 2020; The Jerusalem Post, *Iran continues to deny Bahá'í entrance to universities*, 9 december 2020; HRANA, *International day of education; an overview of the right to education in Iran in 2020*, 25 januari 2021.

⁶⁶² Article 18, *Ban schoolchildren who propagate 'unrecognised' religions, says Iran's Minister of Education*, 12 september 2019; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 7; UN, *Report of the Special Rapporteur*, 18 juli 2019, p. 15; BBC News, *Twitter suspends Iran news agencies over 'harassment of Baha'is'*, 21 juli 2019; CHRI, *Baha'i youth expelled from secondary school for gifted students solely due to his faith*, 14 juli 2020; Iran Press Watch, *Shima Fattahi prevented from continuing education because of belief in the Baha'i faith*, 20 januari 2021; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020; Vertrouwelijke bron, 9 oktober 2020.

de verslagperiode kregen sommige baha'ï die als studenten of docenten betrokken waren bij het BIHE te maken met arrestaties en detenties.⁶⁶³

Baha'ï mogen een groot aantal beroepen niet uitoefenen. Daarbij gaat het onder meer om banen in het onderwijs, bij de overheid of bij de strijdkrachten. Verder kunnen baha'ï hun baan of pensioen verliezen, soms zelfs met een eis tot terugbetaling, als hun geloofsovertuiging naar buiten komt.⁶⁶⁴

Ondernemers kregen in de verslagperiode te maken met intrekkingen van hun vergunningen, met verzegeling of met sluiting van hun ondernemingen nadat zij als baha'ï ontmaskerd waren.⁶⁶⁵ In de verslagperiode kwam het ook voor dat de autoriteiten bezittingen van baha'ï in beslag namen. Dit leidde er onder meer toe dat ondernemingen die in handen waren van baha'ï niet meer konden functioneren.⁶⁶⁶ Zo oordeelden twee rechtbanken op respectievelijk 1 augustus 2020 en 13 oktober 2020 dat de inbeslagname van de bezittingen van 27 baha'ï uit het dorpje Ivel in de provincie Mazandaran terecht was.⁶⁶⁷ Verder voerden de autoriteiten op 22 november 2020 in minstens zeven steden gelijktijdig invallen uit in woningen van baha'ï. Daarbij namen zij bezittingen in beslag, waaronder mobiele telefoons, laptops en boeken.⁶⁶⁸

Het kwam in de verslagperiode ook voor dat graven van baha'ï werden vernield of vernietigd en dat baha'ï geen gelegenheid kregen om hun doden volgens hun eigen gebruiken te begraven, bijvoorbeeld omdat baha'ï in een aantal steden, waaronder Tabriz, hun doden niet mochten begraven.⁶⁶⁹

⁶⁶³ IranWire, *The underground classrooms of future architects*, 9 september 2019; Iran Press Watch, *Azita Rafizadeh, a Baha'ï citizen, has been released from Evin prison*, 22 oktober 2019; Iran Press Watch, *Baha'ï Hassan Sarvestani released from Evin prison after completing his sentence*, 11 januari 2020; Iran Press Watch, *BIHE instructor Payman Koushk Baghi released from prison*, 23 april 2020; HRANA, *A Baha'ï citizen, Elaheh Samizadeh, sentenced to an extra year in prison*, 25 mei 2020; VOA, *Iran refuses to free jailed Baha'ï woman apparently eligible for furlough*, 30 mei 2020; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 15 en 18; IranWire, *US government publishes overview of Iran's crimes against religious minorities*, 11 juni 2020; Iran Press Watch, *Constructive resilience: How an oppressed minority manages to thrive in Iran*, 13 september 2020; Vertrouwelijke bron, 9 oktober 2020; BIHE, *Quick facts*, http://www.bihe.org/index.php?option=com_content&task=view&id=146&Itemid=236, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁶⁶⁴ BIC, *The Bahá'í question revisited: Persecution and resilience in Iran*, oktober 2016, p. 102; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 9; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020; Vertrouwelijke bron, 9 oktober 2020.

⁶⁶⁵ USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 19; IHRM, *Appeals court sentences eight Iranian Baha'is to 11 years of prison*, 9 september 2020; HRW, *World report 2021, Iran*, 14 januari 2021, p. 6; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020; Vertrouwelijke bron, 9 oktober 2020.

⁶⁶⁶ Radio Farda, *New wave of arrests against Baha'ï community in Iran*, 14 augustus 2019; HRANA, *Three Baha'is were arrested in Shiraz*, 21 oktober 2019; IranWire, *Fresh crackdown on the Baha'ï of Shiraz*, 22 oktober 2019; Radio Farda, *U.S. commission on religious freedom condemns arrests of Baha'is in Iran*, 6 december 2019; IranWire, *False accusations and poisoned juice: Baha'ï jeweler sent to jail*, 8 januari 2020; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 23; BIC, *The Bahá'ís of Iran*, augustus 2020, p. 3; Iran Wire, *Three more Baha'ï houses raided in Iran*, 14 januari 2021; Vertrouwelijke bron, 29 oktober 2020.

⁶⁶⁷ Abdorrahman Boroumand Center, *Verdict of the Mazandaran province special court for article 49 of the constitution, November 4, 2019*, 4 november 2019; USCIRF, *USCIRF condemns Iranian government measures targeting Baha'is*, 29 januari 2020; BIC, *The Bahá'ís of Iran*, augustus 2020, p. 12-15; Iran Press Watch, *Land confiscation and mass displacement of Baha'is in Iran*, 26 januari 2021.

⁶⁶⁸ IranWire, *Breaking: An all-out assault on Baha'is across Iran*, 22 november 2020; Iran International, *Security agents in Iran raid homes of persecuted Baha'ï community members*, 22 november 2020; RFE/RL, *Baha'ï homes reportedly raided in cities across Iran*, 23 november 2020; VOA, *Sources: Iran raids homes of 50 Baha'ï families*, 25 november 2020; BIC, *Home raids across Iran indicate alarming increase in human rights violations against Baha'is, says Baha'ï International Community*, 30 november 2020.

⁶⁶⁹ Iran Press Watch, *Denial of burial for 44 Baha'is in Tabriz*, 17 juli 2017; UN, *Report of the Special Rapporteur*, 18 juli 2019; Iran Press Watch, *Destruction of Baha'ï tombs in Yazd*, 4 december 2019; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 3, 19 en 23; Radio Farda, *Women's images removed from graveyards in Northern Iran*, 25 oktober 2020; Radio Farda, *Kidnapping the dead, attacking the graves; Islamic Republic not letting go of its opponents' afterlife*, 31 december 2020.

Als baha'i zich verenigen en samenkomen lopen zij het risico om door de Iraanse autoriteiten als een bedreiging te worden gezien. In de verslagperiode zijn diverse keren baha'i gearresteerd en veroordeeld.⁶⁷⁰ De autoriteiten klagen baha'i doorgaans aan op grond van de artikelen 498 (het oprichten of leiden van een illegale organisatie), 499 (lidmaatschap van een illegale organisatie) en 500 (propaganda tegen de Islamitische Republiek), WvS.⁶⁷¹ Zo arresteerden de autoriteiten op 30 april 2019 drie baha'i in de provincie Semnan. Een revolutionaire rechtbank in de stad Semnan veroordeelde een van hen op 23 oktober 2019 op grond van de artikelen 498 en 500, WvS, tot tien jaar gevangenisstraf en een interne ballingschap voor de duur van twee jaar. De andere twee baha'i kregen op grond van de artikelen 499 en 500, WvS, vijf jaar gevangenisstraf en een interne ballingschap voor de duur van twee jaar. Dat laatste hield in dat de veroordeelden gedurende twee jaar niet in de provincie Semnan mochten komen. In beroep zette een rechtbank in december 2019 de gevangenisstraffen om naar respectievelijk zes jaar, 3,5 jaar en 2,5 jaar.⁶⁷²

Verder veroordeelde een revolutionaire rechtbank in Mashhad op 19 oktober 2020 vijf baha'i op grond van artikel 500, WvS, tot een jaar gevangenisstraf wegens propaganda tegen de Islamitische Republiek door het verkondigen van het baha'i-geloof. Zij waren in 2015 in hun woningen gearresteerd en nadien op borgtocht vrijgelaten.⁶⁷³

Het kwam voor dat de rechtbanken bij een borgtocht hoge borgsommen oplegden. Om daaraan te kunnen voldoen moesten baha'i daarbij soms als borgsom de vergunningen voor hun ondernemingen inleveren.⁶⁷⁴

⁶⁷⁰ Iran Press Watch, *Birjand revolutionary court sentenced nine Baha'is to 54 years in prison*, 12 juli 2019; Radio Farda, *New wave of arrests against Baha'i community in Iran*, 14 augustus 2019; USCIRF, *Iran policy brief: Increased persecution of Iran's Baha'i community in 2019*, oktober 2019, p. 3; IranWire, *Fears for the safety of nine Baha'is arrested in Isfahan*, 1 december 2019; HRANA, *11 Baha'is were arrested in Isfahan and Omidyeh*, 2 december 2019; IranWire, *More Baha'is arrested in Iran*, 2 december 2019; UN, *Report of the Special Rapporteur*, 28 januari 2020, p. 4 en 12; Iran Press Watch, *Arrest of a young Baha'i couple in Qaemshahr*, 13 maart 2020; IHRM, *Nine Baha'i faith members sentenced to 51 years imprisonment*, 24 april 2020; HRANA, *A Baha'i citizen, Elaheh Samizadeh, sentenced to an extra year in prison*, 25 mei 2020; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 15; Iran Press Watch, *Baha'i citizen living in Kerman transferred to prison*, 16 december 2020; VOA, *Source: Iran sentences 8 Baha'is to prison, other punishments after 'unfair' trial*, 29 december 2020.

⁶⁷¹ IranWire, *65 Baha'is stand trial in just six months*, 7 oktober 2019; Reuters, *Iran revolutionary court sentences 7 bahais to 33 years prison*, 16 mei 2020; VOA, *Lawyer: Iranian Baha'i woman sent to prison to start sentence for practicing her faith*, 22 augustus 2020; IranWire, *Baha'i groom returned to jail three days after his wedding*, 26 augustus 2020; HRWF, *In prison for their faith 2020*, september 2020, p. 13; Iran International, *Three Baha'i citizens sentenced to prison in Iran*, 30 januari 2021; United for Iran, *Maryam Laghaei*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/6299/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁶⁷² IranWire, *Baha'is denied family contact as they mark two months in jail*, 28 juni 2019; IranWire, *65 Baha'is stand trial in just six months*, 7 oktober 2019; IHRM, *Iran sentences three Bahais to 20 years for their religious beliefs*, 29 oktober 2019; Iran Press Watch, *Ten years in prison, two years in exile: Ardeshir Fanaian "jailed solely for Baha'i belief"*, 23 december 2019; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 16; HRWF, *In prison for their faith 2020*, september 2020, p. 16; United for Iran, *Ardeshir Fanayian*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5130/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; United for Iran, *Yalda Firouzian*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5132/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; United for Iran, *Behnam Eskandarian*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5131/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁶⁷³ IranWire, *Authorities launch new crackdown on Baha'is*, 16 november 2015; Iran Press Watch, *Iran sentences five Bahai women to total five years of prison*, 26 oktober 2020; BBCM, *Iran court of appeal upholds prison sentence against five Bahais*, 26 december 2020; United for Iran, *Nika Pakzadan*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/2193/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; United for Iran, *Faraneh Daneshgari*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/2194/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁶⁷⁴ BIC, *The Bahá'ís of Iran*, augustus 2020, p. 3; Vertrouwelijke bron, 29 oktober 2020.

Tijdens de coronacrisis is een aantal baha'ï tijdelijk vrijgelaten. Tegelijkertijd is een aantal baha'ï middenin de coronacrisis opgeroepen om hun straf uit te komen zitten.⁶⁷⁵

Volgens een bron houden baha'ï zich niet bezig met bekeringsactiviteiten.⁶⁷⁶ Het komt wel voor dat Iraniërs op eigen initiatief op zoek gaan naar informatie over het baha'ï-geloof en besluiten om zich te bekeren tot het baha'ï-geloof.⁶⁷⁷ Baha'ï houden bevriende moslims niet tegen als zij bij hun samenkomsten willen zijn, omdat zij geen onderscheid willen maken tussen baha'ï en anderen.⁶⁷⁸ Volgens een bron lopen baha'ï die moslims toelaten bij hun samenkomsten het risico om gearresteerd te worden, terwijl moslims die bij een baha'ï-samenkomst zijn geweest het risico lopen op intimidatie door de autoriteiten.⁶⁷⁹ Zo veroordeelde een revolutionaire rechtbank in de stad Bushehr op 6 mei 2019 zeven baha'ï tot drie jaar gevangenisstraf. Naar verluidt kregen zij deze straf, omdat zij vragen over het baha'ï-geloof hadden beantwoord van bevriende moslims die bij hen thuis op bezoek waren geweest.⁶⁸⁰

3.2.2.7

Soefi's

Een groot aantal Iraanse moslims, zowel sjiïeten als soennieten, en zowel mannen als vrouwen, richt zich in hun geloofsbeoefening ook op gnosis (*erfan*). Een bekende mystiekgeoriënteerde geestelijke was ayatollah Ruhollah Khomeini.⁶⁸¹ Er zijn ook conservatieve geestelijken die neerkijken op de islamitische mystiek en het georganiseerde soefisme. Zo noemden ayatollah Hossein Nouri Hamedani en ayatollah Naser Makarem Shirazi in september 2019 het soefisme een vorm van ketterij en een van de islam afgedwaalde stroming. In hun ogen was soefisme *haram* (religieus verboden). Dit stelden zij in reactie op de plannen voor het maken van een film over de middeleeuwse dichter Roemi.⁶⁸²

Een soefi is iemand die zich toelegt op het mystieke kant van de islam, het soefisme (*tasawwuf*). Hij of zij streeft daarbij naar een spirituele nabijheid of vereniging met God (*fana*). Een van de andere benamingen in Iran voor een soefi is een derwisj. De meeste soefi's in Iran zijn sjiïtische moslims.⁶⁸³ Veel soefi's zijn aangesloten bij een soefi-orde (*tariqa*) met aan het hoofd een spiritueel leider.⁶⁸⁴ In Iran bestaan verschillende soefi-ordes, waaronder de *Nematollahi*, de *Dhahabiyya*, de

⁶⁷⁵ IranWire, *Lengthy prison sentences for 30 Iranian Baha'is*, 23 juni 2020; BIC, *The Bahá'ís of Iran*, augustus 2020, p. 3; VOA, *Lawyer: Iranian Baha'í woman sent to prison to start sentence for practicing her faith*, 22 augustus 2020; IranWire, *Baha'is summoned to prison despite coronavirus crisis*, 2 oktober 2020; VOA, *Source: 2 Baha'í women in Iran report to prison to begin sentences for practicing their faith*, 16 oktober 2020; Iran Press Watch, *More Baha'is begin serving prison sentences in Iran simply for their beliefs*, 22 oktober 2020; IranWire, *Five Baha'is summoned to Covid-hit prison*, 3 februari 2021.

⁶⁷⁶ Vertrouwelijke bron, 9 oktober 2020.

⁶⁷⁷ IranWire, *Baha'í man missing for six months*, 22 juli 2019; Vertrouwelijke bron, 10 september 2020.

⁶⁷⁸ Vertrouwelijke bron, 10 september 2020; Vertrouwelijke bron, 9 oktober 2020.

⁶⁷⁹ Vertrouwelijke bron, 9 oktober 2020.

⁶⁸⁰ Radio Farda, *Iran sentences seven Bahais to three years in jail each for their religious beliefs*, 7 mei 2019; CHRI, *Seven Baha'í faith members sentenced to three years imprisonment in Bushehr*, 12 mei 2019; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 17; United for Iran, *Emad Jaberí*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/4082/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; United for Iran, *Pouneh Nasheri*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/4081/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁶⁸¹ Seema Golestaneh, *The social life of gnosis: Sufism in post-revolutionary Iran*, 2014, p. 49; France 24, *Khomeini: Father of Iran's Islamic Republic*, 1 juni 2019.

⁶⁸² UN, *Report of the Special Rapporteur*, 18 juli 2019, p. 16; Tehran Times, *Shia clerics oppose Iran-Turkey plan for film on Rumi, Shams*, 24 september 2019; Tehran Times, *"Drunk on Love" getting advice from Rumi expert Mohammad-Ali Movahhed*, 25 september 2019; Al-Monitor, *Why Iran's grand ayatollahs are fighting over Rumi*, 16 oktober 2019; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 35; IHRDC, *Living under suppression: The situation of Gonabadi dervishes in Iran*, november 2020, p. 13-14.

⁶⁸³ Radio Farda, *Three dervish women released from Iran prison after two years in jail*, 9 februari 2020; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 35.

⁶⁸⁴ Afhankelijk van de soefi-orde wordt deze spirituele leider aangeduid met de titel *qotb*, *sjeik*, *murshid*, *pir* of *hadi*; Radio Zamaneh, *A Qutb under house arrest in Seventh Golestan*, 14 mei 2019.

Khaksariyya, de *Naqshbandiyya* en de *Qadiriyya*.⁶⁸⁵ Zij hebben hun eigen soefi-loges (*khaneqah* of *hosseiniyeh*).⁶⁸⁶

De *Nematollahi Gonabadi*-orde

De *Nematollahi Gonabadi*-orde is een van de vertakkingen van de *Nematollahi*-orde. Deze afsplitsing is de grootste soefi-orde in Iran.⁶⁸⁷

Sinds 2006 kwam de *Nematollahi Gonabadi* soefi-orde steeds meer in de negatieve aandacht van de autoriteiten te staan. Daarbij sloten de autoriteiten soefi-loges of braken deze zelfs af. Verder arresteerden de autoriteiten redactieleden van de nieuwswebsite van deze soefi-orde, de website *Majzooban-e Noor*.⁶⁸⁸ Daarnaast voerden de autoriteiten volgens het *Center for Human Rights in Iran* (CHRI) cyberaanvallen uit op de website *Majzooban-e Noor*.⁶⁸⁹

Na gewelddadige confrontaties in onder meer de wijk Golestan in Teheran op 19 februari 2018 tussen ordetroepen en *Gonabadi* soefi's, die gedemonstreerd hadden voor de vrijlating van een van hun broeders, zijn ruim driehonderd *Gonabadi* soefi's gearresteerd.⁶⁹⁰ Daarvan zijn meer dan tweehonderd personen veroordeeld, onder meer wegens het bedreigen van de nationale veiligheid (art. 610, WvS) en het verstoren van de openbare orde (art. 618, WvS).⁶⁹¹ Zo veroordeelde een rechtbank in Teheran in maart 2019 23 *Gonabadi* soefi's tot gevangenisstraffen van tussen de zes en 26 jaar, 74 tot 148 zweepslagen, een interne ballingschap, een uitreisverbod en een verbod op maatschappelijke activiteiten.⁶⁹²

De spiritueel leider (*qotb*) van de *Gonabadi*, Noor Ali Tabandeh, zat sinds 20 februari 2018 in huisarrest in zijn woning in de wijk Golestan. Uit protest tegen de behandeling van *Gonabadi* soefi's ging hij net als 72 gedetineerde soefi's in november 2019 in hongerstaking. Op 24 december 2019 overleed hij op 92-jarige leeftijd in een ziekenhuis in Teheran.⁶⁹³

⁶⁸⁵ Tournier La Page, *Discrimination against the Kurds in the Islamic Republic of Iran*, 12 februari 2019, p. 2; Kurdistan 24, *Sufi crowds force through Iranian border into Kurdistan region to attend leader's funeral*, 9 juli 2020; Rûdaw, *Hundreds of Sufis breach Kurdistan region-Iran border en route to leader's funeral*, 9 juli 2020; VOA, *Iran's Kurdish Sufis dash into Iraq for funeral, exposing COVID border control deficiencies*, 10 juli 2020.

⁶⁸⁶ IHRDC, *Living under suppression: The situation of Gonabadi dervishes in Iran*, november 2020, p. 9.

⁶⁸⁷ RFE/RL, *Clashes highlight tensions between dervishes and Iran's establishment*, 20 februari 2018; Radio Farda, *Three dervish women released from Iran prison after two years in jail*, 9 februari 2020; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 35; IHRDC, *Living under suppression: The situation of Gonabadi dervishes in Iran*, november 2020, p. 9; Vertrouwelijke bron, 11 november 2020.

⁶⁸⁸ VOA, *Rejection of detained Iranian journalist's pandemic release requests upsets wife*, 15 mei 2020; Miaan Group, *Spiraling attacks: Iranian hacking campaign*, september 2020, p. 4.

⁶⁸⁹ CHRI, *Iranian state malware continues to hack online accounts of religious minority groups*, 20 mei 2019.

⁶⁹⁰ Radio Farda, *Six people said killed, 300 arrests at sufi protest in Iran*, 20 februari 2018; IranWire, *Sketches from inside an Iranian prison*, 20 maart 2019; CHRI, *Iran: Free imprisoned Gonabadi dervishes*, 8 april 2019; CHRI, *Sufi woman beaten by inmate in Gharchak prison*, 22 april 2019; Freedom House, *Freedom in the world 2020, Iran*, 4 maart 2020, p. 9; IHRM, *Imprisoned Gonabadi dervishes violently relocated within Tehran penitentiary*, 4 mei 2020; IranWire, *Trial after execution: The grotesque saga of Mohammad Salas Babajani*, 18 mei 2020; VOA, *Iran's Gonabadi dervish activists face more harsh treatment by government*, 28 mei 2020; IHRM, *Prisoner goes on hunger strike after being forcibly taken to mental hospital*, 29 september 2020; IHRM, *Jailed Iranian dissident with panic disorder denied urgent medical care*, 28 oktober 2020; IHRDC, *Living under suppression: The situation of Gonabadi dervishes in Iran*, november 2020, p. 6; United for Iran, *Mostafa Abdi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/1136/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁶⁹¹ Hengaw, *Two Gonabadi dervishes arrested in Ilam*, 7 oktober 2020; IHRDC, *Living under suppression: The situation of Gonabadi dervishes in Iran*, november 2020, p. 7; AI, *Tortured Sufi prisoner must be released*, 11 december 2020; UN, *Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 11 januari 2021, p. 9; BBCM, *Imprisoned Iranian Sufi dervish dies after days in coma*, 16 februari 2021.

⁶⁹² CHRI, *Iran appeals court upholds lengthy prison sentences, lashings against 23 dervishes*, 15 maart 2019; IranWire, *Sketches from inside an Iranian prison*, 20 maart 2019; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 2 augustus 2019, p. 14; HRWF, *In prison for their faith 2020*, september 2020, p. 144.

⁶⁹³ Radio Zamaneh, *A Qutb under house arrest in Seventh Golestan*, 14 mei 2019; UN, *Report of the Special Rapporteur*, 18 juli 2019, p. 17; Tehran Times, *Noor Ali Tabandeh dies in hospital in Tehran*, 24 december 2019;

Het is niet bekend hoe actief soefi's andere moslims werven om toe te treden tot een soefi-orde in het algemeen dan wel de Gonabadi-orde in het bijzonder. Wel kunnen moslims die op zoek zijn naar een verinnerlijking van de islam vrij eenvoudig aansluiting zoeken bij een van de soefi-ordes.⁶⁹⁴

3.2.2.8

Ahl-e Haqq/yarsani's

De *Ahl-e Haqq (Mensen van de Waarheid)* wonen met name in het westen van Iran, rond de stad Kermanshah, in de provincie Lorestan en in de Koerdische gebieden. Veel Ahl-e Haqq noemen zichzelf yarsani's.⁶⁹⁵ Schattingen over het aantal yarsani's in Iran lopen uiteen van een tot drie miljoen.⁶⁹⁶ Yarsani's zijn bijna allemaal etnisch Koerdisch, hoewel er ook enkele Azerisprekende en Perzischsprekende yarsani's zijn.⁶⁹⁷ De yarsani's vormen een grotendeels van de islam afwijkende geloofsgemeenschap. Onder de yarsani's zijn de meningen verdeeld over hun relatie met de islam. Sommige yarsani's beschouwen zich niet als moslims, maar als een aparte religieuze groep. Andere yarsani's suggereren wel een relatie met de islam en noemen zich om die reden eerder Ahl-e Haqq dan yarsani's.⁶⁹⁸ De autoriteiten beschouwen yarsani's als heterodoxe moslims, namelijk als sjiitische moslims die zich richten op het soefisme.⁶⁹⁹ Sommige sjiitische geestelijken beschouwen yarsani's als een van de islam afgedwaalde sekte.⁷⁰⁰ Yarsani's houden zich over het algemeen niet aan het islamitische rituele gebed en de ramadan.⁷⁰¹

Met name yarsani's die zich niet als moslims beschouwen, houden hun religie naar buiten toe veelal verborgen. Zij laten ook geen buitenstaanders toe tot hun geloof.⁷⁰² Yarsani's die aansluiting zoeken bij de Twaalver sjiitische islam staan wel open voor buitenstaanders die zich tot hun stroming willen bekeren. De autoriteiten zien dit niet meteen als een bedreiging. Deze groep yarsani's houdt zich niet actief bezig met bekeringsactiviteiten.⁷⁰³ Daarbij speelt volgens een bron mogelijk een rol dat iemand van het ministerie van Inlichtingen vaak bij een ceremonie aanwezig is.⁷⁰⁴

Radio Farda, *Dervish leader passes away, Iran security block streets around hospital*, 24 december 2019; RFE/RL, *Popular Iranian sufi leader dies in Tehran*, 24 december 2019; IRNA, *Spiritual leader of the Gonabadi dervishes buried in hometown*, 25 december 2019; VOA, *Dervish activists reject Iran official's claim their banishment to poor areas is not deliberate*, 29 augustus 2020; IHRDC, *Living under suppression: The situation of Gonabadi dervishes in Iran*, november 2020, p. 42; CPJ, *Mostafa Abdi*, <https://cpj.org/data/people/mostafa-abdi/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁶⁹⁴ IHRDC, *Living under suppression: The situation of Gonabadi dervishes in Iran*, november 2020, p. 12; Vertrouwelijke bron, 11 november 2020.

⁶⁹⁵ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 35; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 4.

⁶⁹⁶ Seyede Behnaz Hosseini, An ethnography of a community's re-appropriation of Yārsān in cyberspace: The Facebook phenomenon. *Journal of Religion, Media and Digital Culture* 6(1), 2017, p. 1-22, 3; IHRM, *Iran hangs Yarsan man arrested on religious ground*, 11 oktober 2018; BBC News, *In pictures: Inside Iran's secretive Yarsan faith*, 13 november 2019; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 4; IranWire, *Yarsanis who fled Iran: The story of an exodus*, 21 september 2020; IranWire, *The increasing pressure on Yarsanis, one of the largest religious minorities in Iran*, 24 november 2020.

⁶⁹⁷ UN, *Report of the Special Rapporteur*, 18 juli 2019, p. 17; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 35.

⁶⁹⁸ DIS, *Iran: The Yaresan*, 6 april 2017, p. 4; Vertrouwelijke bron, 8 september 2020.

⁶⁹⁹ BBC News, *In pictures: Inside Iran's secretive Yarsan faith*, 13 november 2019; Open Doors, *Iran Country dossier*, januari 2020, p. 10; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 6; Vertrouwelijke bron, 11 november 2020.

⁷⁰⁰ UN, *Report of the Special Rapporteur*, 18 juli 2019, p. 17; BBC News, *In pictures: Inside Iran's secretive Yarsan faith*, 13 november 2019; Samri Reports, *Ali Ghadami*, 21 juni 2020, geraadpleegd op <https://twitter.com/samrireports/status/1274464330839289856>.

⁷⁰¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 27 augustus 2012, p. 55.

⁷⁰² DIS, *Iran: The Yaresan*, 6 april 2017, p. 4; UN, *Report of the Special Rapporteur*, 18 juli 2019, p. 18; IranWire, *Yarsanis who fled Iran: The story of an exodus*, 21 september 2020.

⁷⁰³ DIS, *Iran: Erfan-e Halgheh*, 24 mei 2019, p. 10.

⁷⁰⁴ Article 18, *Death and life under religious apartheid*, 29 november 2019.

Yarsani's belijden hun geloof veelal in de privésfeer.⁷⁰⁵ Zij mogen hun (begravenis-)rituelen niet uitvoeren. Er geldt eveneens een verbod op het uitgeven van hun, in de Koerdische talen Gorani en Sorani geschreven, religieuze teksten.⁷⁰⁶ Yarsani's krijgen geen toegang tot hoger onderwijs of banen bij de overheid als zij zich niet als moslims registreren.⁷⁰⁷ Yarsani-mannen laten soms uit religieuze overwegingen hun snor groeien zonder deze bij te knippen. Yarsani's werden in militaire dienst en in detentie gedwongen om hun snor af te scheren.⁷⁰⁸

Volgens verschillende bronnen zijn yarsani-activisten slachtoffer van detenties of verdwijningen.⁷⁰⁹ Zo arresteerde het IRGC op 20 november 2019 een yarsani-activist vanwege zijn deelname aan de benzineprotesten in Kermanshah. Een rechtbank in Kermanshah veroordeelde hem tot drie maanden gevangenisstraf, onder meer vanwege het bedreigen van de nationale veiligheid (art. 610, WvS).⁷¹⁰

3.2.2.9 Erfan-e Halgheh

Erfan-e Halgheh (*Mystiek van de Ring*) is een spirituele beweging. Deze beweging staat ook bekend als het inter-universalisme of *Erfan-e Keyhani (Kosmische Mystiek)*. De oprichter van deze beweging is Mohammad Ali Taheri. Een aantal opleidingscentra buiten Iran verzorgt cursussen over inter-universalisme. Een voorbeeld daarvan is de *Taheri Academy*. Dit instituut biedt online Perzischtalige cursussen aan.⁷¹¹

De autoriteiten beschouwen deze beweging als een van de islam afgedwaalde sekte.⁷¹² Volgens een bron beschouwen de autoriteiten aanhangers van Erfan-e Halgheh die geboren moslims zijn niet als afvalligen.⁷¹³ Sinds begin 2008 proberen de autoriteiten de Erfan-e Halgheh in een negatief daglicht te plaatsen, onder meer door mensen ervan te weerhouden deel te nemen aan de cursussen. Zo verschenen diverse keren artikelen in de Iraanse media waarin werd betoogd dat de cursussen van deze sekte niet hielpen en zelfs schadelijk waren.⁷¹⁴

Oprichter en tevens spiritueel leider Taheri zat sinds 2011 vast. Revolutionaire rechtbanken veroordeelden hem in 2015 en 2017 ter dood wegens corruptie op aarde (*fisad fil-arz*), maar het hooggerechtshof bevestigde deze uitspraken niet. Op

⁷⁰⁵ Kurdistan 24, *Yarsan under attack in Iran*, 8 maart 2016; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 24.

⁷⁰⁶ Seyedeh Behnaz Hossein, *Life after death in Manichaeism and Yārsān, Fritillaria Kurdica. Bulletin of Kurdish Studies* 13-14, september 2016, p. 12; BBC News, *In pictures: Inside Iran's secretive Yarsan faith*, 13 november 2019; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 29.

⁷⁰⁷ DIS, *Iran: The Yaresan*, 6 april 2017, p. 7; UN, *Report of the Special Rapporteur*, 18 juli 2019, p. 17-18; KHRN, *Kurdish Yarsan student denied education*, 9 november 2019; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 35; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 29; IranWire, *Yarsanis ask to be recognized as a religious minority in Iran's constitution*, 29 januari 2021.

⁷⁰⁸ UN, *Report of the Special Rapporteur*, 18 juli 2019, p. 17; BBC News, *In pictures: Inside Iran's secretive Yarsan faith*, 13 november 2019; UK Home Office, *Iran: Military service*, april 2020, p. 9; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 36; Hengaw, *Kurdish-Yarsani citizen from Kermanshah desecrated and detained in Saveh, Iran*, 17 januari 2021.

⁷⁰⁹ Hengaw, *Issuing of 3 years imprisonment for a Yarsan activist residing in Zanjan*, 5 februari 2020; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 15.

⁷¹⁰ KHRN, *Kurdish Yarsan society activist taken to Dizelabad prison*, 29 december 2019; United for Iran, *Khalil Asadi Bojani*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5454/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁷¹¹ DIS, *Iran: Erfan-e Halgheh*, 24 mei 2019, p. 5; Taheri Academy, *About courses*, <https://mataheriacademy.com/en/about-courses/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁷¹² UN, *Report of the Special Rapporteur*, 18 juli 2019, p. 18; Article 19, *Iran: Lawmakers must urgently drop the Bill that criminalises fundamental rights and freedoms*, 10 december 2020.

⁷¹³ Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

⁷¹⁴ DIS, *Iran: Erfan-e Halgheh*, 24 mei 2019, p. 9; Vertrouwelijke bron, 11 november 2020.

23 april 2019 kwam Taheri vrij. Hij vertrok in maart 2020 naar Canada.⁷¹⁵ Sindsdien geeft hij lezingen die via YouTube te volgen zijn.⁷¹⁶

Volgens een bron kunnen aanhangers van Erfan-e Halgheh in de negatieve belangstelling van de Iraanse autoriteiten komen te staan als zij actief zijn binnen de beweging, bijvoorbeeld als deelnemer aan of trainer van een cursus, of als zij openlijk activiteiten verrichten.⁷¹⁷ Volgens een andere bron kunnen zij veroordeeld worden op grond van de artikelen 498, 499 en 500, WvS.⁷¹⁸ Zo veroordeelde een revolutionaire rechtbank in Teheran in januari 2020 een aanhanger van Erfan-e Halgheh, die een campagne voor de vrijlating van Taheri had georganiseerd, op grond van de artikelen 498, 500 en 698 (laster), WvS, tot tien jaar gevangenisstraf.⁷¹⁹

Voor zover bekend zijn in de verslagperiode geen aanhangers van andere spirituele bewegingen, waaronder aanhangers van de spirituele beweging *Eckankar*, gearresteerd en gedetineerd. Marjan Davari zat voor zover bekend in de verslagperiode nog steeds vast vanwege haar betrokkenheid bij *Eckankar*.⁷²⁰

3.2.2.10 Atheïsten

Er zijn geen betrouwbare schattingen van het aantal atheïsten in Iran.⁷²¹ Uit een steekproef die de *Group for Analyzing and Measuring Attitudes in Iran (GAMAAN)* in juni 2020 onder 50.000 Iraniërs hield kwam naar voren dat negen procent van de ondervraagden zichzelf als atheïst beschreven.⁷²² Over het algemeen rust er in de Iraanse samenleving een taboe op atheïsme. Het is ook verboden om in de media over atheïsme te schrijven. Iemand die er publiekelijk voor uitkomt een atheïst te zijn, kan in Iran als een geloofsafvallige worden beschouwd en loopt het risico op strafvervolging wegens afvalligheid of godslastering. Dat is afhankelijk van waar, hoe vaak en hoe iemand ervoor uitkomt een atheïst te zijn.⁷²³ Er zijn geen berichten dat personen in de verslagperiode wegens atheïsme strafrechtelijk zijn vervolgd.⁷²⁴

3.2.2.11 Niet-praktiserende moslims

Uit verschillende bronnen komt het beeld naar voren dat een groot deel van de Iraniërs niet erg religieus of praktiserend is. Uit de eerdergenoemde steekproef van

⁷¹⁵ IHRM, *Shiite mystic released from prison in Iran after serving nine years, case status unclear*, 17 april 2019; Radio Farda, *Leader of 'deviant' Iran sect freed after years in prison*, 23 april 2019; DIS, *Iran: Erfan-e Halgheh*, 24 mei 2019, p. 10; UN, *Report of the Special Rapporteur*, 18 juli 2019, p. 18; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 2 augustus 2019, p. 11; The Georgia Straight, *Canada should welcome Intrauniversalism founder Mohammad Ali Taheri on humanitarian grounds*, 18 augustus 2019; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 21-22; USCIRF, *USCIRF religious prisoner of conscience mr. Mohammed Ali Taheri granted asylum in Canada*, 16 april 2020; FIDH/LDDHI, *No one is spared*, 1 oktober 2020, p. 12; USCIRF, *Mohammad Ali Taheri*, <https://www.uscirtf.gov/religious-prisoners-conscience/released-rpocs/mohammad-ali-taheri>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁷¹⁶ Mohammad Ali Taheri, *Norouz 1399*, 20 maart 2020, geraadpleegd van <https://www.youtube.com/watch?v=DclBUf7faTM>; Mohammad Ali Taheri, *Cosmointel launching*, 1 mei 2020, geraadpleegd van <https://www.youtube.com/watch?v=uE0kBRo8O-g>.

⁷¹⁷ DIS, *Iran: Erfan-e Halgheh*, 24 mei 2019, p. 10.

⁷¹⁸ Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

⁷¹⁹ USCIRF, *USCIRF religious prisoner of conscience mr. Mohammed Ali Taheri granted asylum in Canada*, 16 april 2020; United for Iran, *Amir Hossein Mirkhaili*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/3088/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁷²⁰ HRANA, *Qarchak prison; a list of political prisoners and prison conditions*, 2 maart 2020; United for Iran, *Marjan Davari*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/2697/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁷²¹ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 36.

⁷²² GAMAAN, *Iranians' attitudes toward religion. A 2020 survey report*, augustus 2020, p. 1.

⁷²³ Een Vandaag, *Er is lef voor nodig om de islam vaarwel te zeggen en daarom moeten 'afvalligen' worden beschermd*, 5 december 2019; AI, *Human rights in Iran. Review of 2019*, 18 februari 2020, p. 4; New Humanist, *Thousands were released in Iran, but not atheist prisoner Soheil Arabi*, 16 april 2020; USDoS, *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020, p. 5; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

⁷²⁴ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 36.

GAMAAN volgt dat ongeveer zestig procent van de respondenten de dagelijkse verplichte rituele gebeden niet uitvoert en dat 35 procent weleens alcohol drinkt.⁷²⁵ Sociaal gezien wordt religie in Iran doorgaans beschouwd als een privézaak en niet als een zaak van de overheid. De overheid controleert dat ook niet actief bij iedereen.⁷²⁶ Tijdens de ramadan controleren de autoriteiten strenger op de naleving van de religieuze voorschriften. Iemand die tijdens de ramadan in het openbaar niet meedoet met het vasten, loopt het risico op arrestatie, zweepslagen of detentie.⁷²⁷ De maatschappelijke en sociale gevolgen van het niet praktiseren zouden kunnen zijn dat iemand problemen krijgt met zijn familieleden of met zijn werkgever.

3.2.2.12 Koranvertalingen

In Iran zijn koranvertalingen in andere talen beschikbaar. Zo worden korans in het Arabisch met een interlineaire vertaling in het Perzisch uitgegeven. Daarnaast zijn vertalingen te verkrijgen in onder meer het Engels, Koerdisch, Frans en Russisch.⁷²⁸ De meeste Iraniërs die onderwijs hebben gevolgd, kunnen Arabisch lezen, maar zij kunnen het veelal niet begrijpen. Daarom zijn bijna alle korans in Iran voorzien van een interlineaire vertaling in het Perzisch. Ayatollahs in Qom verzorgen deze vertalingen.⁷²⁹ Volgens een bron mogen alleen korans die in Qom of elders in Iran zijn gedrukt, in Iran uitgebracht en gedistribueerd worden. Het is niet toegestaan om korans die in Saoedi-Arabië zijn uitgebracht te importeren naar Iran.⁷³⁰

3.3 Toezicht en rechtsbescherming

3.3.1 Aangifte van een misdrijf

Blijkens artikel 69 van het Wetboek van Strafvordering kan een aangifte van een misdrijf bij de politie zowel mondeling als schriftelijk plaatsvinden. Een mondelinge aangifte zal vervolgens op papier worden gezet. In beide gevallen dient de klager de aangifte te ondertekenen of te waarmerken met een vingerafdruk.⁷³¹ Volgens een bron moet de klager de aangifte in sommige gevallen, zoals bijvoorbeeld bij diefstal, in persoon doen. Dat kan op het lokale politiebureau (*kalantari*) of op het kantoor van de openbaar aanklager (*dadsara*). In andere gevallen kan de klager de aangifte telefonisch doen.⁷³² Nadat de politie een aangifte in behandeling heeft genomen en op schrift heeft gesteld, stuurt de politie deze door naar de openbaar aanklager. Indien de openbaar aanklager besluit om een tenlastelegging op te stellen, kan een zaak ter zitting komen.⁷³³

Een getuige of slachtoffer van een misdrijf kan hiervan melding maken bij het callcenter van de politie (alarmnummer 110).⁷³⁴ Daarnaast kunnen via het algemene telefoonnummer van de Iraanse inlichtingendienst (113) al dan niet anoniem meldingen op een bandje worden ingesproken over misdrijven of illegale activiteiten

⁷²⁵ Atlantic Council, *Even a coronavirus pandemic can't save religion in Iran*, 4 mei 2020; GAMAAN, *Iranians' attitudes toward religion. A 2020 survey report*, augustus 2020, p. 3.

⁷²⁶ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 36; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

⁷²⁷ IHR, *Iran: 20 people lashed for eating or drinking during Ramadan fasting hours*, 12 juni 2017; Radio Farda, *Police shut down hundreds of restaurants in Iran during Ramadan*, 8 juni 2019; DW, *Tehran shuts hundreds of restaurants for flouting Islam*, 9 juni 2019; The Jerusalem Post, *'Nightlife' banned in Teheran*, 12 juni 2019.

⁷²⁸ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 15 oktober 2020.

⁷²⁹ Vertrouwelijke bron, 15 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 19 november 2020.

⁷³⁰ Vertrouwelijke bron, 15 oktober 2020.

⁷³¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 29 mei 2017, p. 24; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁷³² Vertrouwelijke bron, 15 november 2020.

⁷³³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 22 maart 2019, p. 40.

⁷³⁴ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 22 maart 2019, p. 21; Vertrouwelijke bron, 15 november 2020.

van anderen. Deze meldingen komen terecht bij de inlichtingendienst die de vervolgstappen bepaalt, zoals bijvoorbeeld het ondervragen van de klager en onderzoek doen naar degene waar de melding betrekking op heeft.⁷³⁵

Doorgaans ontvangt een klager geen afschrift van de aangifte. Wel krijgt de klager een dossier- of referentienummer van de politie, zodat de klager met dit nummer het dossier online kan volgen. De klager moet daarbij niet vergeten om dit nummer zelf op te schrijven, omdat de politie niet verplicht is om dat te doen.⁷³⁶ Wettelijk gezien kan een klager van een misdrijf de politie verzoeken om een afschrift van de aangifte. De politie geeft dit wel in reguliere zaken af, maar niet in politieke- en veiligheidszaken.⁷³⁷

De rechtbank, de aanklager of het bemiddelingscomité stelt een persoon tegen wie aangifte is gedaan, soms van die aangifte op de hoogte. Dat hangt van de zaak af.⁷³⁸

De politie neemt aangiftes doorgaans in behandeling. Dat wil zeggen dat de politie de aangifte compleet maakt en doorstuurt naar de openbare aanklager.⁷³⁹

Volgens een bron zijn er misdrijven waarbij alleen vervolging kan plaatsvinden als er een aangifte ligt. Dat zijn misdrijven die niet algemeen van aard zijn, zoals laster, belediging en obsceniteit. In deze gevallen neemt het kantoor van de openbaar aanklager de aangifte meteen in behandeling. Volgens dezelfde bron is het mogelijk om via het alarmnummer voor verkeersongelukken (197) een klacht in te dienen tegen een lid van de politie, de Basij of het ICRG. Deze klacht moet vergezeld gaan van de naam van het lid, documenten en bewijzen van de overtreding die is begaan door het lid. Wanneer er sprake is van misdrijven, zoals belediging en obsceniteiten of mishandeling door een politieagent, kunnen klagers naar het lokale kantoor van de openbaar aanklager gaan. Daar kunnen zij aangifte doen of een verklaring afleggen. Het is ook mogelijk om een klacht in te dienen door contact op te nemen met een *Office of Electronic Judicial Services* (zie ook paragraaf 3.3.4.1).⁷⁴⁰ Indien de politie in gebreke blijft, kunnen klagers direct naar het kantoor van de openbaar aanklager gaan om daar een klacht in te dienen. In de praktijk heeft het niet altijd zin om hier een klacht in te dienen. Dit hangt af van de aard van de kwestie. Als het gaat om politieke zaken of mensenrechtzaken, leidt de klacht meestal niet tot enig resultaat. Het is in de praktijk niet mogelijk dat ngo's of internationale organisaties bij het verkrijgen van bescherming behulpzaam zijn.⁷⁴¹

3.3.2 *Wetgeving*

3.3.2.1 Juridisch zeggenschap over een kind

De artikelen 1168 tot en met 1194 van het Burgerlijk Wetboek behandelen de zorg en voogdij voor een kind. Daarin komen de begrippen *negahdari*, *hezanat* (*hadana*),

⁷³⁵ The Law Library of Congress, *Iran's ministry of intelligence and security: A profile*, december 2012, p. 20; Vertrouwelijke bron, 15 november 2020.

⁷³⁶ Vertrouwelijke bron, 16 november 2020; Vertrouwelijke bron, 15 december 2020.

⁷³⁷ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 19 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 2 november 2020.

⁷³⁸ Vertrouwelijke bron, 2 november 2020; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

⁷³⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 22 maart 2019, p. 21; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁷⁴⁰ Om mensen met juridische vragen sneller van dienst te kunnen zijn, maakt de Iraanse rechterlijke macht gebruik van een website. Bij een *Office of Electronic Judicial Services* (in het Perzisch: *Defter Khadamat Elektroonik Qazaei*) kunnen mensen een digitaal dossier laten aanmaken, zodat zij alvast via de website aan dossieropbouw kunnen doen voordat zij naar hun afspraak bij de rechtbank gaan; Vertrouwelijke bron, 16 december 2020.

⁷⁴¹ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

wilayat en *qayem* voor. Het Burgerlijk Wetboek geeft echter geen definitie van deze begrippen. *Negahdari* is een Perzisch woord dat betrekking heeft op de persoonlijke zorg en opvoeding van een kind. *Hezanat* is van origine een Arabisch woord en kan als een synoniem van *negahdari* worden gebruikt.⁷⁴² *Negahdari* en *hezanat* zijn zowel een recht als een plicht van beide ouders. Dit is normaal gesproken het geval wanneer beide ouders bij elkaar zijn.⁷⁴³ *Wilayat* daarentegen heeft te maken met vaderlijk gezag. *Wilayat* is het recht en de plicht van een *wali* (een wettelijke voogd of toezichthouder) om de (financiële) middelen en bezittingen van een kind te beheren en op te treden als zijn of haar wettelijk vertegenwoordiger. Een *wali* is altijd de vader, en bij diens afwezigheid de vader van de vader. Zij worden in de wet de speciale toezichthouders (*wilayat khas*) genoemd.⁷⁴⁴ Als er geen speciale toezichthouders meer zijn, kan een ander mannelijk familielid in de opgaande lijn van zowel vaderszijde als moederszijde of iemand van buiten de familie benoemd worden tot *qayem*.⁷⁴⁵ Het begrip *qayem* betekent letterlijk hoeder. Een *qayem* is een datieve voogd, oftewel een voogd die door een familierechter is benoemd.⁷⁴⁶

Na een echtscheiding heeft de moeder in principe de zorg over een kind tot de leeftijd van zeven jaar. Dit geldt zowel voor jongens als voor meisjes. Daarna gaat de zorg over naar de vader. De vader moet dan deze zorg verlenen totdat het meisje negen jaar oud is en de jongen vijftien. Vanaf deze leeftijd van volwassenheid heeft het kind het recht om te kiezen bij wie van de ouders het wil verblijven als de ouders niet meer bij elkaar wonen.⁷⁴⁷ Blijkens artikel 1170 zal de zorg, zowel recht als plicht, overgaan op de vader als de moeder op enig moment hertrouwt. Een nieuw huwelijk van de vader heeft hierop geen invloed. In sommige gevallen kan een van de ouders afzien van de zorg voor een kind ten gunste van de ander. Een overeenkomst die de ouders hierover afsluiten, is geldig en bindend als het niet indruist tegen de belangen van het kind.⁷⁴⁸ Daarnaast kan, als een familierechter oordeelt dat het in het belang van het kind is, de zorg voor een kind na het zevende jaar ook bij de moeder blijven liggen. Daarbij blijft de vader als *wali* zijnde verantwoordelijk voor de financiële ondersteuning van het kind.⁷⁴⁹

Als een van de ouders overlijdt is de zorg voor een kind in principe de plicht van de overlevende ouder. Als de overlevende ouder de moeder is, heeft zij ook recht op de zorg voor het kind. Daarnaast kan een familierechter in deze situatie een *qayem* benoemen. Deze kan door een aanklager voorgedragen worden. Een familierechter bepaalt van geval tot geval de verantwoordelijkheden van een *qayem*. Het kan daarbij gaan om enkele specifieke taken, zoals het vervullen van de rol van wettelijk vertegenwoordiger en het beheren van de financiële zaken van een kind, of om een breed takenpakket waarbij een rechter de *qayem* ook verantwoordelijk maakt voor

⁷⁴² Nadjma Yassari, Who is a child? Consideration of tradition and modernity in Iranian child law. In: S. Rutten (red), *Recht van de Islam 22. Teksten van het op 18 juni 2004 te Leiden gehouden tweeëntwintigste RIMO-symposium*, Rimo, 2005, p. 22; Vertrouwelijke bron, 22 november 2020.

⁷⁴³ S.N. Ebrahimi, Child custody (hizanat) under Iranian law: An analytical discussion, *Family Law Quarterly* 39(2), 2005, p. 459-476, 466; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁷⁴⁴ Ebrahimi, Child custody, 2005, p. 463 en 474; Nadjma Yassari et al., Synopsis, in: N. Yassari et al. (red.), *Parental care and the best interests of the child in Muslim countries*, T.M.C. Asser Press, 2017, p. 331; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁷⁴⁵ IRBC, *Iran: Whether a wife would be able to raise her daughters if this were stipulated in the will and testament of her deceased husband*, 13 juli 2000; Vertrouwelijke bron, 22 november 2020.

⁷⁴⁶ Arzoo Osanloo, *Forgiveness Work. Mercy, law, and victims' rights in Iran*, Princeton University Press, 2020, p. 101; Vertrouwelijke bron, 22 november 2020.

⁷⁴⁷ Ebrahimi, Child custody, 2005, p. 475; Noori & Torabi, *The principle of protecting the best interests of the child*, 2019, p. 67-82.

⁷⁴⁸ Ebrahimi, Child custody, 2005, p. 472; BAMF, *Länderreport 28. Iran: Frauen – rechtliche Stellung und gesellschaftliche Teilhabe*, 1 juli 2020, p. 17; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁷⁴⁹ Ebrahimi, Child custody, 2005, p. 471; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 22 november 2020; Vertrouwelijke bron, 11 december 2020.

onderwijstaken en de opvoeding van een kind. Daarmee kunnen de verantwoordelijkheden van een qayem in voorkomende gevallen dicht in de buurt komen van die van een wali. Over het algemeen ontvangt een qayem een vergoeding voor het vervullen van de door een familierechter bepaalde specifieke taken. Kinderen die te maken hebben met een qayem behouden hun achternaam en wonen over het algemeen niet bij hun qayem. Als beide ouders komen te overlijden, gaat de zorg voor een kind in de eerste plaats over naar de vader van de vader.⁷⁵⁰

Een rechter kan in theorie een meerderjarige broer benoemen tot qayem van zijn minderjarige zussen als er sprake is van een groot leeftijdsverschil en de broer voldoende capabel is om de taken en verantwoordelijkheden op zich te nemen. Dat is echter niet gebruikelijk in Iran. In de praktijk benoemt een rechter als qayem eerder een ander familielid buiten het kerngezin of iemand van buiten de familie.

Een ouder die de zorg over een kind heeft kan tijdens het huwelijk, maar ook na een echtscheiding, niet zonder toestemming van de andere ouder of de familierechter een kind naar een andere stad in Iran of naar het buitenland meenemen als dat leidt tot een inbreuk op het recht van de achterblijvende ouder om *hezanat/wilayat* uit te oefenen op het kind.⁷⁵¹ Als wali zijnde kan de vader zonder toestemming van de moeder een paspoort voor het kind aanvragen. De moeder kan zich tot de Immigratie- en Paspoortdienst of de rechtbank wenden als zij wil voorkomen dat haar kind het land uitreist.⁷⁵² Als een van de ouders overlijdt en de overlevende ouder heeft de zorg over een kind, is het nodig om de toestemming te vragen van een familierechter als de *wali* of *qayem* bezwaar maken tegen het vertrek naar een andere stad of naar het buitenland.⁷⁵³

3.3.2.2 Trouwen met de handschoen

Trouwen met de handschoen is in Iran mogelijk.⁷⁵⁴ Daarbij moet een gemachtigde bij de huwelijksvoltrekking aanwezig zijn.⁷⁵⁵ Dat het huwelijk met de handschoen heeft plaatsgevonden, kan blijken uit de huwelijksakte wanneer daarin ook de gegevens van de gemachtigde zijn opgenomen. Dat is echter niet altijd het geval. Verder kan het blijken uit de aanwezigheid van een schriftelijke machtiging. Een machtiging voor trouwen met de handschoen is echter vormvrij. Het kan ook mondeling via de telefoon worden verleend.⁷⁵⁶

3.3.2.3 Maagdelijkheidstest

Voor vrouwen is een maagdelijkheidstest niet verplicht als voorwaarde om te kunnen trouwen. De familie van de bruidegom kan wel om een maagdelijkheidstest verzoeken, maar dat kan alleen met instemming van de vrouw plaatsvinden. Een van de belangrijkste uitgangspunten voor een huwelijk is dat een vrouw nog maagd is, hoewel dit gegeven niet staat vermeld in een huwelijksakte. Als een man na het afsluiten van het huwelijk ontdekt dat zijn vrouw geen maagd meer is, heeft hij vanwege dat uitgangspunt het recht om het huwelijk te ontbinden.⁷⁵⁷

⁷⁵⁰ Ebrahimi, Child custody, 2005, p. 459 en 470; Yassari, Iran, 2019, p. 83-84; Vertrouwelijke bron, 22 november 2020.

⁷⁵¹ Ebrahimi, Child custody, 2005, p. 474; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 11 december 2020.

⁷⁵² Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 11 december 2020.

⁷⁵³ IRBC, *Iran: Whether a wife would be able to raise her daughters if this were stipulated in the will and testament of her deceased husband*, 13 juli 2000; Ebrahimi, Child custody, 2005, p. 474.

⁷⁵⁴ Vertrouwelijke bron, 7 november 2020; Vertrouwelijke bron, 11 december 2020.

⁷⁵⁵ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁷⁵⁶ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 11 december 2020.

⁷⁵⁷ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

- 3.3.2.4 Scheidingsakte
Een Iraanse scheidingsakte heeft de vorm van een boekje met een witte kaft. Dit boekje bevat informatie over de locatie en het nummer van het notariskantoor dat als juridische instantie is geautoriseerd voor het registreren van echtscheidingen. Verder bevat het boekje een serienummer, de datum van de registratie door het notariskantoor, de namen van de betrokken personen, details van de scheiding en de namen van de getuigen.⁷⁵⁸ Volgens een bron staat de reden van de echtscheiding niet in de scheidingsakte vermeld.⁷⁵⁹

Na het kwijtraken van een huwelijksakte of een scheidingsakte kan het paar een duplicaat kopie opvragen bij hetzelfde notariskantoor als waar het huwelijk of de echtscheiding is geregistreerd. Dit nieuwe exemplaar wordt als een origineel beschouwd. Er zit geen limiet aan het aantal kopieën dat kan worden opgevraagd.⁷⁶⁰ Volgens een bron staat op deze duplicaat kopie vermeld dat het om een duplicaat gaat.⁷⁶¹

- 3.3.2.5 Meldingsplicht bij artsen
Volgens een bron hebben artsen geen meldingsplicht als zij bij een patiënt iets opmerken dat als oppositioneel kan worden opgevat.⁷⁶²

- 3.3.2.6 Abortus
Een abortus provocatus wordt doorgaans in het illegale circuit uitgevoerd. Deze vorm van abortus is niet toegestaan in Iran. Een therapeutische abortus⁷⁶³ is onder bepaalde omstandigheden legaal. Bijvoorbeeld om het leven van de moeder te redden. Een abortus kan ook legaal zijn wanneer er sprake is van bepaalde ernstige en ongeneeslijke afwijkingen bij de foetus, zoals bèta-thalassemie-major en anencefalie. De zwangerschap mag in dergelijke gevallen tot en met de negentiende week worden afgebroken.⁷⁶⁴ Het is niet bekend of alle groepen vrouwen hier in gelijke mate toegang toe hebben.

- 3.3.2.7 Hijab in auto's
Het niet dragen van een hoofddoek door vrouwen in de auto is strafbaar. Dit kan leiden tot een boete van 100.000 toman,⁷⁶⁵ tien strafpunten in het rijbewijs en strafvervolgning wegens het niet volgens islamitische principes kleden (*bad hijab*). Dit geldt voor zowel de bestuurder als de passagiers.⁷⁶⁶ Sinds november 2017 zendt de politie soms ook een tekstbericht naar de eigenaar van een auto als zij constateren dat de bestuurder of een van de passagiers zich niet aan de kledingvoorschriften heeft gehouden, bijvoorbeeld omdat zij hun hoofddoek in de auto af hadden gedaan. De politie roept de eigenaar van het voertuig op om zich binnen 72 uur te melden op het bureau. Daar moet de eigenaar een verklaring ondertekenen dat het niet meer

⁷⁵⁸ NIDC, *Iran: Issuance procedures of Iranian divorce certificates*, 9 september 2020, p. 3; Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 36.

⁷⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁷⁶⁰ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁷⁶¹ Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

⁷⁶² Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁷⁶³ Een therapeutische abortus is een abortus als gevolg van een zwangerschap die een bedreiging vormt voor de lichamelijke of geestelijke gezondheid van de moeder.

⁷⁶⁴ Mahmoud Abbasi et al., *Abortion in Iranian legal system*, *Iranian Journal of Allergy, Asthma and Immunology* 13(1), februari 2014, p. 71-84, 75; Seyedeh Fatemeh Vasegh Rahimparvar et al., *Characteristics of women applying for a legal abortion in the Islamic Republic of Iran*, *Eastern Mediterranean Health Journal* 24(11), 2018, p. 1045; Seyed Amirhosein Mahdavi et al., *Therapeutic abortion in Iran: an epidemiologic study of legal abortion in 2 years*, *BMC Research Notes*, 2020, p. 1; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁷⁶⁵ 100.000 toman komt overeen met 19,68 euro. Omrekenkoers volgens www.wisselkoers.nl, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁷⁶⁶ Vertrouwelijke bron, 9 september 2020; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

zal voorkomen. Bij een tweede keer volgt een inbeslagname van de auto gedurende één week en bij een derde keer volgt er naast een inbeslagname strafvervolgning. In 2019 riep de politie burgers op om een tekstbericht naar de politie te sturen wanneer zij bij hun medeburgers een geval van bad hijab in een auto waarnamen, zodat de politie vervolgens contact kon opnemen met de eigenaar van het voertuig.⁷⁶⁷ De verkeerspolitie hield vanaf 13 september 2020 een nieuwe campagne in Teheran waarbij voertuigeigenaren zich binnen tien dagen moesten melden wanneer er sprake was van ongesluisde vrouwen of mannen met lang haar in hun auto's.⁷⁶⁸ De mate waarin autoruiten geblindeld zijn speelt hierbij in zoverre een rol dat de verduistering van de ramen van gewone auto's niet meer dan vijftig procent mag zijn, zodat de inzittenden ook op drie meter afstand zichtbaar zijn.⁷⁶⁹

3.3.2.8 Tasseografie

Toekomst voorspellen met behulp van Madame Lenormandkaarten,⁷⁷⁰ gedichtjes (*fal-e Hafez*), handlezen, lezen van theebladeren en koffiedikkijken levert in Iran geen problemen op zolang het slechts ter vermaak gebeurt. Het is op zich volgens de wet niet strafbaar.⁷⁷¹ Wanneer dit echter om commerciële redenen plaatsvindt, is het wel strafbaar. In dat geval kan het onder het wetsartikel dat toeziet op het verwerven van onwettig eigendom geschaard worden. Blijkens artikel 1 van de Wet ter intensivering van de bestraffing van daders van omkoping, verduistering en fraude staat hier één tot zeven jaar gevangenisstraf op.⁷⁷² Het zou ook aangemerkt kunnen worden als bedelarij of zwendel. Op grond van artikel 712, WvS, staat hier één tot drie maanden gevangenisstraf op.⁷⁷³

3.3.3 *Rechtsgang*

3.3.3.1 Revolutionaire rechtbanken

Het Iraanse strafrechtstelsel kent twee pijlers, te weten de reguliere rechtbanken die hoofdzakelijk bevoegd zijn bij commune delicten en de zogeheten revolutionaire rechtbanken die bevoegd zijn in zaken die onder meer betrekking hebben op politieke delicten, spionage, nationale veiligheid en drugshandel. Daarbij kan het gaan om delicten als 'vijandschap tegen God' (art. 279-285, WvS), 'corruptie op aarde' (art. 286, WvS) en belediging van de leider en grondlegger van de Islamitische Republiek (art. 514, WvS). Het systeem van revolutionaire rechtbanken functioneert onder de directe verantwoordelijkheid van het hoofd van de rechterlijke macht, Ebrahim Raïsi. In de praktijk hebben de Iraanse inlichtingendiensten en het IRGC hier echter de macht in handen. In het geval van revolutionaire rechtbanken is er geen sprake van een eerlijke procesgang. Rechtsbeginselen, zoals toegang tot een advocaat en de totstandkoming van vonnissen, worden bij regel geschonden.

⁷⁶⁷ De term *bad hijab* staat onder meer voor een onvoldoende bedekkende hoofddoek; Radio Farda, *Police in Iran use texting to summon women who violate hijab in cars*, 26 april 2019; IHRM, *Moral police sends text messages to summon women violating hijab in cars*, 28 april 2019; BBC News, *Iranian hardliners threaten taxi app boycott in hijab row*, 11 juni 2019; Al Jazeera, *Iranians boycott ride-hailing app after hijab controversy*, 12 juni 2019; RFE/RL, *Snapp judgment: Iran ride-sharing company at center of 'bad hijab' dispute*, 15 juni 2019; Radio Farda, *Iran set to start new hijab enforcement plan soon*, 29 augustus 2019; Radio Farda, *Police chief in Iran says he will be vigilant enforcing hijab rules*, 9 oktober 2019.

⁷⁶⁸ IranWire, *People of Tehran swindled by morality police cash grab scheme*, 16 september 2020; Vertrouwelijke bron, 9 september 2020.

⁷⁶⁹ The Guardian, *Iranian women spark debate by defying hijab rule in cars*, 11 juli 2017; CHRI, *Contradictory laws exasperate debate over Iranian women's observance of hijab in cars*, 17 juli 2017; Vertrouwelijke bron, 9 september 2020.

⁷⁷⁰ Marie-Anne-Adélaïde Lenormand was een bekende Franse helderziende en waarzegster.

⁷⁷¹ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁷⁷² Vertrouwelijke bron, 9 september 2020; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁷⁷³ Mohammadi Doostdar, Alireza, *Fantasies of reason: Science, superstition, and the supernatural in Iran*, 2012, p. 49.

Zittingen van de revolutionaire rechtbanken vinden veelal achter gesloten deuren plaats.⁷⁷⁴

3.3.3.2 Toegang tot een advocaat

Volgens de wetgeving dienen verdachten vanaf het moment dat zij in hechtenis zitten, toegang te hebben tot adequate juridische bijstand. Dit volgt onder meer uit artikel 35 van de grondwet waarin staat dat verdachten in alle rechtbanken het recht hebben om een advocaat te benoemen. Als verdachten niet in staat zijn om een advocaat te benoemen, moeten zij een advocaat toegewezen kunnen krijgen.⁷⁷⁵ Blijkens artikel 48 van het Wetboek van Strafvordering mogen verdachten verzoeken om de aanwezigheid van een advocaat vanaf het moment dat zij onder toezicht komen te staan. Wel staat in een aantekening van artikel 48 dat bij veiligheidszaken in de onderzoeksfase de verdachte alleen mag kiezen uit een lijst van advocaten die door het hoofd van de rechterlijke macht is goedgekeurd. Op deze lijst staat maar een beperkt aantal advocaten. Dat betekent in de praktijk dat in politiek gevoelige zaken die dienen bij revolutionaire rechtbanken meestal geen sprake is van een vrije advocatenkeuze.⁷⁷⁶

Volgens een bron is in zaken in verband met misdrijven die bestraft kunnen worden met de dood, amputatie of een langdurige gevangenisstraf de aanwezigheid van een advocaat vereist.⁷⁷⁷ In de praktijk hebben advocaten in de onderzoeksfase echter niet of nauwelijks toegang tot een verdachte. Advocaten krijgen in de regel pas toegang tot de verdachte als een groot deel van de onderzoeksfase al is afgerond en de verdachte vaak al schriftelijk of mondeling heeft bekend. Zeer regelmatig komt het voor dat verdachten een advocaat krijgen aangewezen of het wordt hen dringend aangeraden een door de rechtbank voorgestelde advocaat te accepteren.⁷⁷⁸

Het komt regelmatig voor dat advocaten die door verdachten zijn uitgekozen lange tijd geen of slechts beperkt toegang krijgen tot de verdachten, tot de rechtszaak of tot de dossierstukken in een zaak. Gesprekken tussen de verdachten en hun advocaten kunnen pas plaatsvinden nadat de advocaat hiervoor toestemming heeft gekregen van de rechter. In strafrechtzaken die niet door een revolutionaire rechtbank worden behandeld doet deze praktijk zich minder voor.⁷⁷⁹

In de verslagperiode kwamen ook advocaten in politieke en veiligheidszaken onder druk te staan. Zij verloren hun licentie of zij kregen zelf te maken met vervolging vanwege hun werkzaamheden (zie paragrafen 3.1.6.1 en 3.2.1.8).⁷⁸⁰

3.3.3.3 Borgstelling

Borgstelling is mogelijk op grond van artikel 217 van het Wetboek van Strafvordering. Dat kan in de vorm van geld of een geldige eigendomsakte van een onroerend goed. De eigenaar van de akte moet daartoe een verzoek indienen bij

⁷⁷⁴ IHR, *Iran Human Rights defenders report 2019/20*, 12 november 2020, p. 5; Vertrouwelijke bron, 9 september 2020; Vertrouwelijke bron, 15 januari 2021.

⁷⁷⁵ FIDH/LDDHI, *No one is spared*, 1 oktober 2020, p. 41; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁷⁷⁶ FIDH/OMCT, *Indefensible: Iran's systematic criminalisation of human rights defenders*, augustus 2019, p. 9; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 67; FIDH/LDDHI, *No one is spared*, 1 oktober 2020, p. 41; Article 18, *Iran's judicial standards document just another smokescreen*, 6 november 2020; Vertrouwelijke bron, 9 september 2020.

⁷⁷⁷ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁷⁷⁸ Article 18, *Revolutionary Court trials 'unfair in almost all cases' – jailed rights lawyer*, 2 april 2019; FIDH/LDDHI, *No one is spared*, oktober 2020, p. 36; Vertrouwelijke bron, 15 januari 2021.

⁷⁷⁹ FIDH/LDDHI, *No one is spared*, 1 oktober 2020, p. 5 en 35; Vertrouwelijke bron, 15 januari 2021.

⁷⁸⁰ FIDH/LDDHI, *No one is spared*, 1 oktober 2020, p. 5; IHRDC, *Living under suppression: The situation of Gonabadi dervishes in Iran*, november 2020, p. 46.

een onderdeel van een rechtbank of bij een openbare aanklager die bereid is om garant te staan voor de eigendomsakte in ruil voor de vrijlating van een verdachte. De rechtbank of het kantoor van de aanklager verwijzen deze kwestie gewoonlijk door naar een expert. Deze expert moet beoordelen of het onroerend goed toereikend is voor de borgstelling. Als dat het geval is, geeft de expert het registratiekantoor opdracht om de eigendomsakte in te nemen. Volgens een bron noteert het registratiekantoor op de eigendomsakte de reden van de detentie en de naam van de afdeling van de rechtbank.⁷⁸¹ Oude eigendomsaktes zijn in de vorm van boekjes, terwijl de nieuwe aktes bestaan uit een vel papier. Het registratiekantoor registreert de borgstelling ook in het elektronische systeem en in het eigen dossier. Daarna informeert het registratiekantoor de rechtbank of het kantoor van de aanklager middels een officiële brief waarin staat dat het document is ingenomen.⁷⁸²

3.3.3.4 Uitreisverbod

Als een verdachte of veroordeelde op borgtocht vrij is mag hij het land verlaten, tenzij de rechter daarbij een uitreisverbod oplegt. De rechter maakt de beslissing tot een uitreisverbod meestal mondeling bekend aan de verdachte of de advocaat van de verdachte, omdat het ook in het dossier staat.⁷⁸³ Op grond van artikel 247, aantekening 2, van het Wetboek van Strafvordering, kan tegen deze beslissing binnen tien dagen beroep worden aangetekend.⁷⁸⁴

Op grond van de artikelen 188, 247, onder e, 248, 292 en 509 van het Wetboek van Strafvordering, kunnen personen die onderworpen zijn aan strafrechtelijke vervolging een uitreisverbod opgelegd krijgen.⁷⁸⁵ Blijkens artikel 188 kunnen verdachten die bij aanvang van het strafrechtelijk onderzoek niet beschikbaar zijn een uitreisverbod krijgen. Een rechter kan het bevel tot een uitreisverbod uitvaardigen voor aanvang van het strafrechtelijk onderzoek. Hiertegen staat geen rechtsmiddel open. Blijkens artikel 247, onder e, kan een openbaar aanklager de rechter ook verzoeken om een uitreisverbod nadat een aanklacht bekend is gemaakt.

Het is ook mogelijk om op basis van andere wetgeving een uitreisverbod op te leggen. Zo kunnen veroordeelde criminelen die hun straffen nog niet hebben uitgezeten of die op de vlucht zijn voor de uitvoering van hun straffen een uitreisverbod krijgen. Daarnaast kunnen mensen met een (belasting-)schuld, zoals bedoeld in artikel 17 van de Paspoortwet een uitreisverbod krijgen. Zij komen dan niet in aanmerking voor een paspoort. Verder kunnen mensen met schulden bij een bank op basis van een wet uit 1981 eveneens een uitreisverbod krijgen. Tevens kunnen vrouwen die geen toestemming hebben van hun echtgenoten om het land te verlaten op grond van artikel 18 van de Paspoortwet een uitreisverbod krijgen. Verder kunnen aangeklaagden of verdachten in politiek gevoelige zaken een uitreisverbod krijgen.⁷⁸⁶

Daarnaast kan volgens een bron een vrouw een rechtbank verzoeken om een uitreisverbod voor haar echtgenoot uit te vaardigen als de echtgenoot de verschuldigde bruidsschat niet aan haar wil betalen. Dit uitreisverbod kan alleen met

⁷⁸¹ Vertrouwelijke bron, 8 december 2020.

⁷⁸² EASO, *Release on temporary bail, court documents, exit from Iran*, 21 april 2020, p. 2; Vertrouwelijke bron, 24 september 2020; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁷⁸³ EASO, *Release on temporary bail*, 21 april 2020, p. 3; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁷⁸⁴ Vertrouwelijke bron, 14 oktober 2020.

⁷⁸⁵ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 14 oktober 2020.

⁷⁸⁶ DRC/DIS, *Iran. Judicial issues*, februari 2018, p. 8; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 69; Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

toestemming van de echtgenote worden opgeheven of op het moment dat de bruidsschat alsnog is betaald.⁷⁸⁷

Verder kunnen op grond van artikel 16 van de Paspoortwet personen die buiten Iran berucht zijn wegens bedelarij, landloperij, diefstal en fraude of anderszins een slechte reputatie hebben, een uitreisverbod krijgen.⁷⁸⁸

Een uitreisverbod kan ook opgelegd worden als aanvullende straf. Op grond van artikel 23, WvS, kunnen bij een veroordeling op grond van een misdrijf in de categorie *hudud*, *qisas* of *ta'zir* (eerste tot zesde graad) een of meer aanvullende straffen worden opgelegd, waaronder een uitreisverbod. In aantekening 1 van artikel 23, WvS, is bepaald dat de aanvullende straf, waaronder het uitreisverbod, niet meer dan twee jaar mag duren tenzij dat elders voorzien is in de wet.

De informatie over een uitreisverbod gaat naar alle luchthavens, grensovergangen en steden in Iran.⁷⁸⁹ Zodra het uitreisverbod is verwerkt in de database is dit direct digitaal beschikbaar en inzichtelijk voor de (grens-)politie.⁷⁹⁰ Volgens een bron lukt het mensen met een uitreisverbod in een enkel geval om alsnog te vertrekken uit Iran via een officiële grensovergang dankzij de wijdverbreide corruptie in Iran.⁷⁹¹ Volgens een andere bron kan zelfs een persoon tegen wie een uitreisverbod is uitgevaardigd het land soms legaal verlaten, omdat er enkele dagen kunnen zitten tussen het opleggen van een uitreisverbod en de verwerking daarvan door een medewerker van de rechtbank in het systeem.⁷⁹²

Een Iraniër is er niet altijd van op de hoogte dat er een uitreisverbod tegen hem of haar is uitgevaardigd. Het komt voor dat er al een uitreisverbod ligt, maar dat de autoriteiten de persoon in kwestie daarvan niet op de hoogte hebben gesteld. In dat geval komt deze daar bijvoorbeeld pas achter tijdens de paspoortcontrole op de luchthaven. Met name in politieke zaken geldt een systeem dat de persoon in kwestie maar zelden formeel op de hoogte wordt gesteld dat hij of zij een uitreisverbod heeft. Inlichtingendiensten, met name die van het IRGC, besluiten zelf of iemand mag uitreizen.⁷⁹³

De geldigheidsduur van een uitreisverbod is zes maanden. Een uitreisverbod kan elke zes maanden verlengd worden. Als dit uitreisverbod niet wordt verlengd, verdwijnt het automatisch uit het digitale systeem en kan de persoon die een uitreisverbod had, het land verlaten. Voor het opheffen van een uitreisverbod is wettelijk gezien geen bevel nodig, maar in de praktijk is daarvoor een bevel van een aanklager nodig.⁷⁹⁴ Volgens verschillende bronnen ligt de duur van het uitreisverbod in zaken van nationale veiligheid niet vast, zelfs niet nadat iemand strafrechtelijk is veroordeeld en zijn of haar straf heeft uitgezeten.⁷⁹⁵

⁷⁸⁷ Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2020.

⁷⁸⁸ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 20 november 2020.

⁷⁸⁹ Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁷⁹⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 22 maart 2019, p. 41; EASO, *Release on temporary bail*, 21 april 2020, p. 4.

⁷⁹¹ Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2020.

⁷⁹² Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

⁷⁹³ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 69; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020; Vertrouwelijke bron, 15 januari 2021.

⁷⁹⁴ Vertrouwelijke bron, 4 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 17 november 2020.

⁷⁹⁵ Vertrouwelijke bron, 17 november 2020; Vertrouwelijke bron, 15 januari 2021.

3.3.3.5 Huiszoeking

Wettelijk gezien moet bij een huiszoeking altijd een huiszoekingsbevel worden getoond. De bewoner moet daarvan een kopie kunnen ontvangen of daarvan een foto kunnen maken. Wettelijk gezien moet bij een huiszoeking vooraf ook meegedeeld worden waarom een huiszoeking wordt gedaan en waarom een persoon wordt gezocht.⁷⁹⁶ Desondanks komt het in de praktijk voor dat de inlichtingendiensten bij een huiszoeking geen huiszoekingsbevel tonen en evenmin vooraf medelen waarom een huiszoeking wordt uitgevoerd.⁷⁹⁷

3.3.3.6 Bewegingsvrijheid

Het is mogelijk dat een persoon tegen wie een dagvaarding of arrestatiebevel is uitgevaardigd Iran legaal kan verlaten. Dat is echter persoons- en zaaksafhankelijk. In sommige gevallen kan dat alleen met toestemming van een rechter of een inlichtingendienst. Iemand kan na betaling van een borgsom de stad of het land legaal verlaten als er verder geen uitreisverbod ligt (zie paragraaf 3.3.3.4).⁷⁹⁸

Illegale uitreis uit Iran is strafbaar. Volgens artikel 3 van de Paspoortwet is het verboden om het grondgebied van Iran zonder een paspoort of een ander grensoverschrijdingsdocument te verlaten. Op grond van artikel 34 van deze wet kan iedere Iraniër die het land verlaat zonder geldig paspoort of een ander grensoverschrijdingsdocument een tot twee jaar gevangenisstraf of een geldboete van 100.000 tot 500.000 rials krijgen.⁷⁹⁹ Volgens artikel 35 van deze wet kan iedere Iraniër die het land niet via de officiële grensovergangen binnenkomt of verlaat twee maanden tot een jaar gevangenisstraf of een boete van 100.000 tot 500.000 rials krijgen.⁸⁰⁰ Personen die Iran illegaal zijn uitgereisd en daarna terugkeren krijgen over het algemeen alleen een boete. Degene die terugkeert kan de boete soms met smeergeld voorkomen.⁸⁰¹ Het kan volgens een bron ook voorkomen dat iemand het land illegaal uitreist en even later legaal inreist, zonder dat dit bij de autoriteiten opvalt. Deze bron heeft echter verder niet verduidelijkt hoeveel tijd er doorgaans in dergelijke gevallen zit tussen de uitreis en inreis.⁸⁰²

In sommige gevallen hebben Iraniërs toestemming nodig om Iran te mogen verlaten. Dan kan het gaan om mannelijke bachelor-, master- of PhD-studenten die nog niet in dienst zijn geweest en die Iran tijdelijk willen verlaten.⁸⁰³ Zij kunnen die toestemming krijgen na het tekenen van een overeenkomst met en betaling van een borgsom aan de lokale dienstplichtafdeling.⁸⁰⁴ De borgsom bedraagt drie miljoen *toman* voor een bedevaart en vijftien miljoen voor een studie. Deze borgsom geldt voor één reis. Na terugkeer in Iran kan een student zijn borg terugvragen. Indien een student niet tijdig terugkeert, ontvangt hij zijn borgsom niet terug.⁸⁰⁵ Soms

⁷⁹⁶ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 22 maart 2019, p. 41; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁷⁹⁷ USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 13; AI, *University student at risk of torture*, 12 mei 2020; FIDH/JFI, *Orwellian state*, 1 juni 2020, p. 26; Article 18, *Ismaeil Maghrebinejad*, 2 juni 2020.

⁷⁹⁸ DRC/DIS, *Iran. Judicial issues*, februari 2018, p. 8; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 19 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020; Vertrouwelijke bron, 19 januari 2021.

⁷⁹⁹ 100.000 rial komt overeen met 1,96 euro en 500.000 rial met 9,84. Omrekenkoers volgens www.wisselkoers.nl, geraadpleegd op 18 februari 2021; Vertrouwelijke bron, 2 november 2020; Vertrouwelijke bron, 8 november 2020.

⁸⁰⁰ Vertrouwelijke bron, 8 november 2020.

⁸⁰¹ CGVS, *Iran*, 30 maart 2020, p. 8; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

⁸⁰² Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

⁸⁰³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 22 maart 2019, p. 11.

⁸⁰⁴ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 69; Vertrouwelijke bron, 9 september 2020.

⁸⁰⁵ Drie miljoen toman komt overeen met 590,30 euro en vijftien miljoen toman met 2.951,50 euro. Omrekenkoers volgens www.wisselkoers.nl, geraadpleegd op 18 februari 2021; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 22 maart 2019, p. 11; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 69; Vertrouwelijke bron, 9 september 2020; Vertrouwelijke bron, 19 oktober 2020.

hebben ook personen met toegang tot gevoelige informatie toestemming nodig. In de wet is echter niet gespecificeerd voor welke groepen dit precies geldt. Politieagenten en beroepsmilitairen mogen in sommige gevallen direct na afloop van hun dienstbetrekking naar het buitenland reizen. Volgens een bron hangt dit af van de positie van de persoon en de desbetreffende organisatie.⁸⁰⁶ Meestal valt de beoordeling onder de verantwoordelijkheid van de veiligheidsdiensten.⁸⁰⁷

Voor vertrek uit Iran moeten Iraniërs een uitreisbelasting betalen.⁸⁰⁸ Verder krijgen Iraniërs bij elke grensovergang, zowel bij legale uitreis als bij legale inreis, een stempel in het paspoort.⁸⁰⁹ Buitenlandse toeristen krijgen daarentegen geen stempel in hun paspoorten.⁸¹⁰ Het langer wegblijven van een Iraniër uit Iran dan een visum van een derde land toestaat is in Iran niet strafbaar.⁸¹¹

3.3.4 *Juridische documenten*

3.3.4.1 Het Sana-systeem

De Iraanse rechterlijke macht maakt gebruik van het Sana-systeem (*Sabt-e Nam-e Elektronik*). Dit is een elektronische juridische database. Een gebruiker kan inloggen in het Sana-systeem om de stukken die betrekking hebben op zijn of haar zaak te raadplegen.⁸¹² Het is niet mogelijk om iemand anders te machtigen voor het Sana-systeem om op jouw account in te loggen. Wel heeft een advocaat met een eigen wachtwoord en gebruikersnaam toegang tot de stukken van de zaak van zijn of haar cliënt in het Sana-systeem.⁸¹³ Een rechtbank of een kantoor van een openbaar aanklager kan de stukken van een zaak uploaden in het Sana-systeem. Daarbij kan het gaan om aangiftes, dagvaardingen, vonnissen en andere correspondentie in een zaak. De gebruiker ontvangt van iedere wijziging in het Sana-systeem automatisch een notificatie via sms of e-mail. In deze notificatie staat een nummer dat hoort bij het document of de wijziging. Aan de hand daarvan kan de gebruiker het document of de wijziging in het Sana-systeem opzoeken.⁸¹⁴ Volgens een bron zijn de documenten die de gebruiker in het Sana-systeem kan raadplegen en downloaden niet aan te merken als originelen. De gebruiker moet zich wenden tot de desbetreffende organisatie om een gewaarmerkte kopie te kunnen ontvangen.⁸¹⁵ Volgens een andere bron worden alle documenten in het Sana-systeem op grond van de artikelen 1283 en 1286, BW, en de artikelen 92 en 93 van de *Law on the Registration of the Official Document* wel als originele documenten beschouwd.⁸¹⁶ In politieke zaken en zaken die te maken hebben met de staatsveiligheid kan de gebruiker ook de notificaties via sms of e-mail ontvangen, maar vervolgens niet de bijbehorende stukken in het Sana-systeem raadplegen.⁸¹⁷

⁸⁰⁶ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁸⁰⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, 22 maart 2019, p. 11; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 31; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 69; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

⁸⁰⁸ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 69; Financial Tribune, *Departure tax rate unchanged in new budget bill*, 4 december 2020.

⁸⁰⁹ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 19 oktober 2020.

⁸¹⁰ Tehran Times, *No more passport stamps for foreign nationals visiting Iran*, 24 juni 2019; Al-Monitor, *Iran stops stamping passports*, 3 juli 2019; Tehran Times, *What is an Iran e-visa (Iran online visa) and should you get one?*, 4 januari 2020.

⁸¹¹ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 19 oktober 2020.

⁸¹² Vertrouwelijke bron, 8 september 2020; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁸¹³ DRC/DIS, *Iran. Judicial issues*, februari 2018, p. 6; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁸¹⁴ Vertrouwelijke bron, 9 september 2020.

⁸¹⁵ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁸¹⁶ Vertrouwelijke bron, 25 november 2020.

⁸¹⁷ Vertrouwelijke bron, 9 september 2020; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

Een registratie als gebruiker van het Sana-systeem moet in persoon worden aangevraagd bij een Office of Electronic Judicial Services (OEJS) of een rechtbank. De registratie vindt plaats na het tonen van een identiteitsbewijs, het verstrekken van een aantal persoonlijke gegevens, waaronder het adres, de postcode en het telefoonnummer en het verkrijgen van een digitale handtekening van het OEJS. Het is mogelijk om vooraf al een aantal persoonlijke gegevens aan te leveren via de Sana website, zodat het registratieproces bij het bezoek aan het OEJS of de rechtbank sneller verloopt. Nadat de registratie voltooid is ontvangt de gebruiker een registratieformulier met een persoonlijk wachtwoord. Bij het inloggen in het Sana-systeem voert de gebruiker eerst het nationale nummer en daarna het persoonlijke wachtwoord op het portaal in. Nadat de gebruiker op de knop 'volgende stap' klikt, ontvangt de gebruiker via sms of e-mail een eenmalige toegangscode die slechts 24 uur geldig is. Na het invoeren van deze toegangscode krijgt de gebruiker toegang tot zijn of haar stukken in het Sana-systeem.⁸¹⁸ Volgens een bron kunnen mensen die niet als gebruikers van het Sana-systeem zijn geregistreerd rechtstreeks naar de rechtbank gaan om inzage te vragen in de stukken.⁸¹⁹

Volgens een bron kunnen gebruikers van het Sana-systeem het sms-bericht met de tijdelijke toegangscode ook buiten Iran ontvangen op een niet-Iraanse simkaart.⁸²⁰ Een gebruiker die fysiek buiten Iran verblijft kan een notificatie via sms ook buiten Iran ontvangen op een niet-Iraanse simkaart. Het portaal waarop een gebruiker met een niet-Iraans IP-adres in kan loggen in het Sana-systeem functioneerde in de verslagperiode echter nog niet.⁸²¹

Volgens twee bronnen wordt het Sana-systeem niet gebruikt voor het signaleren van gezochte personen.⁸²²

In theorie stelt de Iraanse rechterlijke macht juridische documenten, zoals arrestatiebevelen en vonnissen, in heel Iran op een uniforme manier op. De rechterlijke macht maakt deze documenten elektronisch aan in het Sana-systeem.⁸²³ Volgens een bron is dat niet overal het geval, omdat het juridische systeem niet overal even goed gestructureerd en georganiseerd is.⁸²⁴ Volgens andere bronnen maakt de rechterlijke macht in alle delen van Iran gebruik van dezelfde formats en maakt zij alle juridische documenten elektronisch aan en slaat zij deze op dezelfde manier op.⁸²⁵ Daarnaast maakt een medewerker van een rechtbank of van het kantoor van de aanklager afdrucken van de juridische documenten voor in het fysieke dossier. Deze werkwijze is bij alle rechtbanken hetzelfde.⁸²⁶ Wel kan volgens een bron de inhoud afwijken, omdat de medewerker die deze stukken genereert de inhoud van de formats kan wijzigen. Verder kunnen volgens dezelfde bron de verslagen die medewerkers over hun eigen werkzaamheden schrijven van stad tot stad verschillen.⁸²⁷ Daarnaast kan volgens verschillende bronnen een dagvaarding in noodgevallen ook handgeschreven zijn. Een bron geeft aan dat een handgeschreven

⁸¹⁸ Het webadres is: sana.adliran.ir; ACCORD, *Anfragebeantwortung zum Iran: Überprüfung des Status von an iranischen Gerichten anhängigen Strafverfahren online [a-11256]*, 27 april 2020; Ali Mohsenzadeh, *How to pursue a legal case*, 23 september 2020; Vertrouwelijke bron, 9 september 2020; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁸¹⁹ Vertrouwelijke bron, 8 september 2020.

⁸²⁰ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁸²¹ Het internetadres van dit portal is: <https://kharej.adliran.ir/>. Het woord 'kharej' betekent ook 'buiten', oftewel buiten Iran; Government of Canada, *How to get a police certificate – Iran*, 1 december 2020; Vertrouwelijke bron, 9 september 2020; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

⁸²² Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

⁸²³ DRC/DIS, *Iran. Judicial issues*, februari 2018, p. 5; Vertrouwelijke bron, 25 november 2020.

⁸²⁴ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁸²⁵ Vertrouwelijke bron, 19 november 2020; Vertrouwelijke bron, 20 november 2020.

⁸²⁶ Vertrouwelijke bron, 20 november 2020.

⁸²⁷ Vertrouwelijke bron, 19 november 2020.

dagvaarding niet meer voorkomt bij de rechtbanken en de kantoren van de aanklagers, maar wel bij de politie.⁸²⁸

Wettelijk gezien heeft een verdachte recht op een verslag van zijn of haar politieverhoor of verhoor bij een rechtbank. Volgens een bron heeft in de praktijk alleen de advocaat van een verdachte toegang tot deze stukken.⁸²⁹ Volgens een andere bron kan een verdachte geen verslag krijgen, tenzij dat met goedkeuring van een rechter gebeurt. In de praktijk gebeurt dat echter bijna nooit, met als reden dat de handtekening van de rechter niet openbaar mag worden. Volgens dezelfde bron krijgen verdachten in zaken die betrekking hebben op nationale veiligheid geen verslagen, omdat deze stukken wettelijk gezien vertrouwelijk zijn.⁸³⁰

Het is wettelijk gezien niet toegestaan dat een aangehouden persoon zelf een verklaring opschrijft in plaats van dat de politie dit doet.⁸³¹ Volgens een bron stelt de politie de verklaringen op. Als een verdachte tijdens een ondervraging aangeeft dat hij of zij een klacht heeft over zijn of haar bejegening, schrijft de politie deze verklaring namens de verdachte op en overhandigt dit aan de rechter. De verdachte ontvangt daarvan volgens dezelfde bron geen kopie.⁸³²

Evenmin is het wettelijk gezien toegestaan dat een aangehouden persoon een handtekening of een vingerafdruk zet op een blanco formulier.⁸³³ Volgens een bron gebeurde dit vroeger wel bij de veiligheidsdiensten, maar tegenwoordig niet meer, omdat advocaten kritiek leverden op het gebruik van een vingerafdruk op het formulier en daarbij betoogden dat de inhoud na het plaatsen van de vingerafdruk was toegevoegd.⁸³⁴

3.3.4.2

Dagvaarding

De openbaar aanklager is verantwoordelijk voor het uitvaardigen van dagvaardingen.⁸³⁵ Een kantoor van een openbaar aanklager kan dagvaardingen bekend maken door deze in het Sana-systeem te uploaden, zodat de gebruiker en/of de advocaat daarvan de notificaties ontvangen en de documenten vervolgens kunnen raadplegen en downloaden (zie paragraaf 3.3.4.1).⁸³⁶ Volgens een bron worden dagvaardingen van revolutionaire rechtbanken in de regel niet verstrekt. Advocaten krijgen nauwelijks inzicht in deze documenten.⁸³⁷

Als een aanklager een zaak toewijst aan de politie, verloopt de bekendmaking via de politiebureaus.⁸³⁸ Over het algemeen bezorgt een medewerker van de politie een dagvaarding bij de betrokken persoon in schriftelijke vorm.⁸³⁹ De politie kan een dagvaarding bezorgen op ieder adres waar iemand mogelijk verblijft. Dat kan een woonadres zijn, maar ook een werkadres.⁸⁴⁰ Als de betrokken persoon niet thuis is, kan de politie een dagvaarding aan de deur bevestigen. Als de betrokken persoon nog bij zijn of haar ouders woont en hij of zij niet thuis is, kan de politie een

⁸²⁸ EASO, *Release on temporary bail, court documents, exit from Iran*, 21 april 2020, p. 4-5; Vertrouwelijke bron, 8 september 2020; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 20 november 2020.

⁸²⁹ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁸³⁰ Vertrouwelijke bron, 19 november 2020.

⁸³¹ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁸³² Vertrouwelijke bron, 19 november 2020.

⁸³³ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁸³⁴ Vertrouwelijke bron, 19 november 2020.

⁸³⁵ EASO, *Release on temporary bail, court documents, exit from Iran*, 21 april 2020, p. 4.

⁸³⁶ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁸³⁷ Vertrouwelijke bron, 15 januari 2021.

⁸³⁸ Vertrouwelijke bron, 8 september 2020; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁸³⁹ DRC/DIS, *Iran. Judicial issues*, februari 2018, p. 5.

⁸⁴⁰ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

dagvaarding ook aan de ouders afgeven. Als geen verblijfplaats bekend is, volgt een eenmalige bekendmaking via een (landelijke) krant.⁸⁴¹

Alle regels met betrekking tot de behandeling van juridische documenten moeten in overeenstemming zijn met de artikelen 67 tot en met 83, van het Iraanse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.⁸⁴² Hieruit volgt dat de rechterlijke macht iemand niet per telefoon, sms of WhatsApp mag oproepen om te verschijnen.⁸⁴³ In de praktijk komt het wel voor dat de politie een verdachte of getuige telefonisch of per sms oproept om te verschijnen of dat zij naast het bezorgen van de dagvaarding ook een sms-bericht stuurt naar een verdachte of getuige.⁸⁴⁴ Dit gebeurt zelden via WhatsApp.⁸⁴⁵

Volgens een bron moet iemand die gehoor geeft aan de dagvaarding, dit document bij de rechtbank inleveren als de zitting plaatsvindt.⁸⁴⁶

3.3.4.3 Arrestatiebevel

Over het algemeen komt een arrestatiebevel in strafzaken op twee manieren tot stand. In het eerste geval vaardigt een rechter in een bepaalde strafzaak eerst een dagvaarding uit om de verdachte te dwingen de straf te komen ondergaan. Dit is het geval wanneer de uitspraak onherroepelijk is. In het tweede geval vaardigt een rechter eerst een dagvaarding uit als een verdachte in een strafzaak moet worden gehoord. Als de verdachte na de dagvaarding, zowel in het eerste als in het tweede geval, niet in de rechtbank verschijnt, kan de rechterlijke macht op grond van artikel 179 van het Wetboek van Strafvordering een arrestatiebevel uitvaardigen.⁸⁴⁷

Op grond van artikel 180 van het Wetboek van Strafvordering kan de rechterlijke macht in vier gevallen een arrestatiebevel uitvaardigen zonder dat daaraan een dagvaarding voorafgaat. Dan gaat het onder meer om misdaden die kunnen leiden tot de doodstraf en misdaden tegen de nationale veiligheid.⁸⁴⁸ Wettelijk gezien moet de politie een arrestatiebevel aan een verdachte tonen. Een verdachte moet daarvan een kopie ontvangen.⁸⁴⁹ Volgens de *Immigration and Refugee Board of Canada* (IRBC) komt het in de praktijk nauwelijks voor dat een verdachte een kopie van een arrestatiebevel ontvangt. De politie laat dit hooguit bij de arrestatie zien.⁸⁵⁰ Volgens een bron kan een advocaat in het bezit komen van een arrestatiebevel.⁸⁵¹ Volgens een andere bron worden arrestatiebevelen van revolutionaire rechtbanken in de regel niet verstrekt.⁸⁵²

⁸⁴¹ DRC/DIS, *Iran. Judicial issues*, februari 2018, p. 5.

⁸⁴² Vertrouwelijke bron, 22 september 2020.

⁸⁴³ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁸⁴⁴ DRC/DIS, *Iran. Judicial issues*, februari 2018, p. 6; Radio Farda, *Police in Iran use texting to summon women who violate hijab in cars*, 26 april 2019; KHRN, *Kurdish civilians arrested after being summoned by IRGC Intelligence unit*, 15 november 2020.

⁸⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 22 september 2020.

⁸⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁸⁴⁷ AI, *Flawed reforms. Iran's new code of criminal procedure*, 11 februari 2016, p. 32; DRC/DIS, *Iran. Judicial issues*, februari 2018, p. 7; IRBC, *Iran: Court summonses and arrest warrants, including issuance procedures*, 13 maart 2020, p. 3; EASO, *Release on temporary bail, court documents, exit from Iran*, 21 april 2020, p. 4-5; VOA, *Iran illegally sent digital activist to prison to start sentence without first issuing summons, lawyer says*, 8 december 2020; Vertrouwelijke bron, 8 september 2020; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁸⁴⁸ AI, *Flawed reforms. Iran's new code of criminal procedure*, 11 februari 2016, p. 32.

⁸⁴⁹ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁸⁵⁰ IRBC, *Iran: Court summonses and arrest warrants, including issuance procedures*, 13 maart 2020, p. 5.

⁸⁵¹ Vertrouwelijke bron, 8 september 2020.

⁸⁵² Vertrouwelijke bron, 15 januari 2021.

3.3.4.4

Vonnis

Een rechtbank kan een vonnis bekend maken door deze te uploaden in het Sana-systeem, zodat de gebruiker en/of de advocaat daarvan de notificaties ontvangen en de documenten vervolgens kunnen raadplegen en downloaden. Als dat niet mogelijk is, bijvoorbeeld omdat iemand niet geregistreerd staat als gebruiker van het Sana-systeem, verloopt de bekendmaking aan de betrokken personen via de politiebureaus.⁸⁵³

Volgens de *Danish Refugee Council* (DRC) en de *Danish Immigration Service* (DIS) kan de rechtbank berichten over een vonnis aan familieleden van de verdachte als deze zich in het buitenland bevindt. Het vonnis zelf wordt echter niet aan familieleden verstrekt.⁸⁵⁴

Een vonnis in een politiek gevoelige zaak of een zaak van nationale veiligheid, die dient bij een revolutionaire rechtbank, wordt in de regel niet verstrekt aan de verdachte en/of de advocaat. In dergelijke zaken hebben verdachten en advocaten geen inzage in de vonnissen in het Sana-systeem. Vonnissen van revolutionaire rechtbanken worden in de regel mondeling uitgesproken. De strafmaat en de bijbehorende bepalingen worden geregistreerd, maar veroordeelden, advocaten en familieleden krijgen nauwelijks inzicht in deze documenten. Een veroordeelde en zijn of haar advocaat mogen een vonnis bij een revolutionaire rechtbank soms inzien. Daarbij mag de advocaat het vonnis met een pen overschrijven.⁸⁵⁵

3.3.5 *Arrestaties, bewaring en detenties*

3.3.5.1

Reden van arrestatie

Wettelijk gezien moeten de autoriteiten personen bij hun arrestatie informeren over de reden van de arrestatie.⁸⁵⁶ Volgens het IRBC hoeven de autoriteiten deze reden niet nader te specificeren, zodat de reden in een arrestatiebevel soms heel breed geformuleerd is. Zo staat er bijvoorbeeld 'nationale veiligheid'.⁸⁵⁷ Familieleden worden in zaken van nationale veiligheid pas in een late fase op de hoogte gesteld van de arrestatie. Niet zelden moet daarbij gebruik worden gemaakt van informele contacten om de verblijfplaats van hun gearresteerde familielid te achterhalen. De betaling van niet-wettelijk vastgelegde gelden aan relevante autoriteiten, komt regelmatig voor.⁸⁵⁸

Volgens een bron kunnen familieleden geen informatie krijgen over de reden van arrestatie. Dat kan alleen de advocaat van een verdachte.⁸⁵⁹

3.3.5.2

Detentieomstandigheden

Begin 2018 berichtte Radio Farda dat er 240.000 mensen in Iran gevangen zaten. Daarvan zat bijna veertig procent, 95.000 personen, vast wegens drugsgelateerde misdrijven.⁸⁶⁰ In november 2020 berichtte de Tehran Times dat ongeveer zeventig procent van de gevangenen direct of indirect betrokken waren geweest bij

⁸⁵³ DRC/DIS, *Iran. Judicial issues*, februari 2018, p. 6; Vertrouwelijke bron, 8 september 2020; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 25 november 2020.

⁸⁵⁴ DRC/DIS, *Iran. Judicial issues*, februari 2018, p. 6 en 20.

⁸⁵⁵ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 67; Vertrouwelijke bron, 8 september 2020; Vertrouwelijke bron, 9 september 2020; Vertrouwelijke bron, 15 januari 2021.

⁸⁵⁶ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁸⁵⁷ IRBC, *Iran: Court summonses and arrest warrants, including issuance procedures*, 13 maart 2020, p. 5.

⁸⁵⁸ Vertrouwelijke bron, 15 januari 2021.

⁸⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁸⁶⁰ Radio Farda, *Iran's overcrowded prisons hold a quarter of a million people, says chief warden*, 12 mei 2018.

drugsgelateerde misdrijven.⁸⁶¹ Volgens de website van *Prison Insider* waren in 2014 253 detentiecentra bekend.⁸⁶² In de verslagperiode zaten politieke gevangenen onder meer vast in de Rajai Shahr gevangenis in de wijk Gohardasht in de stad Karaj, en in de Evin gevangenis in Teheran. Een aantal gevangenisafdelingen staat onder controle van het IRGC, waaronder afdeling 2A van de Evin gevangenis.⁸⁶³ Daarnaast zijn er berichten over het bestaan van geheime gevangenis. Deze bevinden zich bijvoorbeeld in woonhuizen.⁸⁶⁴

De omstandigheden in Iraanse gevangenis zijn slecht. Gevangenis zijn overbevolkt. Er is onvoldoende warm water. De kwaliteit van het voedsel is slecht, terwijl dit in de gevangenis tegen hoge prijzen wordt verkocht. Bovendien zijn er soms voedseltekorten. Er zijn te weinig slaapplekken. Er is geen goede ventilatie en er zijn geen goede sanitaire voorzieningen. Gevangenen hebben ook te kampen met insectenplagen. Het komt voor dat gevangenen onvoldoende medische zorg krijgen of dat medische zorg wordt onthouden.⁸⁶⁵ Uit protest tegen hun behandeling namen sommige gevangenen in de verslagperiode hun toevlucht tot een hongerstaking.⁸⁶⁶ Om de druk op het gevangenisstelsel te verlichten, kan een gevangenisstraf worden omgezet in huisarrest, hetgeen gemonitord wordt middels een elektronische enkelband.⁸⁶⁷

Vanaf maart 2020 nam in de gevangenis het aantal coronabesmettingen toe. Dat leidde tot grote onrust onder gevangenen. Eind maart en begin april 2020 braken volgens Amnesty International rellen uit in minstens acht gevangenis. Volgens Amnesty International kwamen daarbij 36 gevangenen om het leven.⁸⁶⁸ Een aantal gevangenen slaagden erin om tijdens die rellen te ontsnappen, waaronder een voormalig lid van de KDPI genaamd Mostafa Salimi. Hij vluchtte naar verluidd naar de autonome Koerdische regio in Noord-Irak. De autoriteiten van de autonome Koerdische regio in Noord-Irak leverden hem echter uit aan Iran, waarna de Iraanse autoriteiten hem op 11 april 2020 ophingen.⁸⁶⁹

⁸⁶¹ Tehran Times, *70% of prisoners in Iran involved in drug crimes*, 3 november 2020.

⁸⁶² Prison Insider, *Iran*, <https://www.prison-insider.com/en/countryprofile/iran-2018>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁸⁶³ BAMF, *Länderreport 16*, 1 september 2019, p. 9-10; IranWire, *Friends insist "Not a victory" as jailed academic is transferred back to Evin prison*, 30 oktober 2020; United for Iran, *Mostafa Abdi*, 5 november 2020; IHR, *Iran Human Rights defenders report 2019/20*, 12 november 2020, p. 30.

⁸⁶⁴ United for Iran, *Report on the IRGC's detention centers in Tehran*, 2 april 2020; AI, *Trampling humanity*, 2 september 2020, p. 8.

⁸⁶⁵ IranWire, *Sketches from inside an Iranian prison*, 20 maart 2019; HRANA, *Qarchak prison: A list of political prisoners and prison conditions*, 2 maart 2020; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 9; AI, *Tortured prisoners in need of medical care*, 30 april 2020; IHRM, *The women's ward of Evin prison and the coronavirus pandemic*, 5 juli 2020; IHRM, *Jailed activist at risk of hearing loss due to lack of medical care*, 26 november 2020. AI, *Tortured prisoners in need of medical care*, 30 april 2020; AI, *Jailed Iranian Kurdish woman tortured*, 1 februari 2021.

⁸⁶⁶ CSW, *Pastor Nadarkhani goes on hunger strike*, 1 oktober 2019; Radio Farda, *Activist on hunger strike in protest to arrest violence freed on bail*, 19 februari 2020; HRW, *Why Nasrin Sotoudeh is on hunger strike to protest Iran's dire prison conditions*, 10 september 2020; IHRM, *Prisoner goes on hunger strike after being forcibly taken to mental hospital*, 29 september 2020.

⁸⁶⁷ IFP News, *Iran to start using homegrown ankle monitors*, 23 mei 2017; Tehran Times, *Iranian inmates to wear ankle monitors and go free*, 15 juni 2017; RFE/RL, *Lawyer: French-Iranian researcher released with ankle bracelet*, 3 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 7 november 2020.

⁸⁶⁸ IHRM, *Prison riot in southwest Iran over coronavirus fears*, 30 maart 2020; Radio Farda, *Activists say many inmates killed in Iran prison disturbances*, 1 april 2020; AI, *Iran: Prisoners killed by security forces during COVID-19 pandemic protests*, 9 april 2020; Advocatenblad, *Politieke gevangenen blijven vast*, 28 april 2020; CHRI, *Political prisoners in Iran contracting COVID-19 at alarming rate*, 11 augustus 2020.

⁸⁶⁹ IHR, *Political prisoner extradited from Iraqi Kurdistan, executed in Iran*, 11 april 2020; IHRM, *Iran executes Kurdish political prisoner following prison riot*, 11 april 2020; Kurdistan 24, *KRG investigating alleged handover of Iranian Kurd executed by Tehran*, 11 april 2020; Radio Farda, *Prisoner in Iran who escaped during coronavirus jail unrest is hanged*, 12 april 2020; VOA, *Activists: Iraq's Kurdish region becomes less safe for Iranian dissidents*, 13 mei 2020.

Vanwege de uitbraak van corona in gevangenissen, lieten de autoriteiten in maart 2020 naar eigen zeggen ongeveer 85.000 gevangenen, al dan niet voorzien van enkelbanden, tijdelijk vrij. Het merendeel bestond uit gevangenen met straffen van minder dan vijf jaar. Opvallend daarbij was dat een groot aantal bekende mensenrechtenverdedigers en andere politieke gevangenen niet vrijkwam.⁸⁷⁰

Wettelijk gezien is marteling in Iran verboden. Op 15 oktober 2020 bracht Ebrahim Raïsi, het hoofd van de rechterlijke macht, een document met 37 richtlijnen uit onder de titel 'Document over gerechtelijke veiligheid'. Hierin stond dat een aantal zaken, waaronder marteling, het afdwingen van bekentenissen, eenzame opsluiting, het onthouden van medische zorg aan gevangenen en willekeurige detentie door de politie verboden was.⁸⁷¹ In de praktijk pasten veiligheids- en gevangenispersoneel in de verslagperiode veelvuldig dit soort handelingen toe. Zo zijn er verschillende berichten dat de politie martelingen toepaste om bij arrestanten bekentenissen af te dwingen.⁸⁷² In de verslagperiode verschenen ook diverse berichten over mishandelingen en martelingen in detentiecentra en gevangenissen. Arrestanten en gevangenen raakten als gevolg daarvan soms ernstig gewond, in enkele gevallen met blijvende schade. Daarnaast verschenen in de verslagperiode ook berichten van gedetineerden die vermoedelijk als direct gevolg van ernstige mishandeling of marteling overleden.⁸⁷³

Verder kwam in de verslagperiode (seksuele) vernedering door de politie voor. Zo waren op Twitter beelden te zien van de politie in Teheran en Rasht die op 6 oktober 2020 met arrestanten door de straten paradeerde.⁸⁷⁴

Het toedienen van zweepslagen en amputatie zijn in Iran gebruikelijke straffen en worden niet als foltering gezien. In de verslagperiode zijn beide strafmethoden toegepast.⁸⁷⁵

⁸⁷⁰ BBC News, *Iran's jailed dual nationals and their uncertain fate*, 1 oktober 2019; The New York Times, *Iran's coronavirus response: Pride, paranoia, secrecy, chaos*, 3 maart 2020; BBC News, *Coronavirus: Iran temporarily frees 54,000 prisoners to combat spread*, 3 maart 2020; Tasnim News Agency, *70,000 get prison furlough in Iran amid COVID-19 outbreak*, 9 maart 2020; Reuters, *Iran temporarily frees 85,000 from jail including political prisoners*, 17 maart 2020; ABC News, *Iran releases 85,000 prisoners to curb coronavirus spread, but Australian academic remains behind bars*, 20 maart 2020; Rûdaw, *Iran's prisons gripped by revolt as coronavirus ravages country*, 9 april 2020; RFE/RL, *Iran extends prisoner furloughs amid coronavirus threat*, 19 april 2020; The Guardian, *Iran extends Nazanin Zaghari-Ratcliffe's prison release by month*, 21 april 2020; Iran Wire, *Luxury suites and a "cannibal island" in a Shiraz prison*, 23 april 2020; The Guardian, *Nazanin Zaghari-Ratcliffe to wait another week for release decision*, 6 juni 2020; OHCHR, *UN experts urge Iran to release human rights defenders from prison during COVID-19*, 16 september 2020; OHCHR, *Statement by Javaid Rehman, Special Rapporteur on the situation of human rights in the Islamic Republic of Iran, at the 75th session of the General Assembly*, 26 oktober 2020.

⁸⁷¹ Al Jazeera, *Iran: Judicial authority bans 'torture'*, 15 oktober 2020; Article 18, *Iran's judicial standards document just another smokescreen*, 6 november 2020.

⁸⁷² BBC News, *Iran tortured me into confessing to be an Israeli spy*, 12 augustus 2019; AI, *Tortured Kurdish man at risk of execution*, 22 september 2020; Article 18, *Iran's judicial standards document just another smokescreen*, 6 november 2020.

⁸⁷³ CHRI, *Prisoner of conscience "not heard from" since transfer to "punishment" unit in Adelabad prison*, 19 juli 2019; IHRM, *Ahwazi Arab dissident poet suspiciously dies in Iranian hospital*, 11 november 2019; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 3; AI, *Ill-treated prisoner risks total paralysis*, 6 mei 2020; AI, *Syrian Kurd under threat of execution in Iran*, 26 juni 2020; Rûdaw, *Amnesty appeals for Syrian Kurdish man tortured in Iran*, 30 juni 2020; IHRM, *Young inmate tortured to death North Iran prison*, 18 november 2020; Hengaw, *Kurdish citizen falls into coma after being tortured by Iranian intelligence forces in Kermanshah*, 4 januari 2021.

⁸⁷⁴ Al-Monitor, *Iran parades, tortures 'thugs' in show of 'police power'*, 7 oktober 2020; IHRM, *Iran, torture in public: Parading and humiliating detainees in the streets*, 8 oktober 2020; France 24, *How Iranian police publicly shame suspected criminals*, 9 oktober 2020.

⁸⁷⁵ IHRM, *23 prisoners in Iran at risk of having their hands amputated*, 18 mei 2019; IHRM, *Kurdish prisoner of conscience flogged 100 times for blasphemy*, 30 juli 2019; AI, *Iran: Prisoner of conscience flogged 100 times for 'drinking alcohol and insulting Islam'*, 1 augustus 2019; Kurdistan 24, *Iran flogs Kurdish singer 100 times for drinking, 'insulting Islamic sanctities'*, 1 augustus 2019; KHRN, *Kurdish singer ended his hunger strike*, 5 augustus 2019; Radio Farda, *A thief's hand is amputated in Iran as Islamic punishment*, 24 oktober 2019;

Overheidsfunctionarissen die zich schuldig maakten aan handelingen als marteling, ernstige mishandeling en verkrachting, bleven in de verslagperiode veelal ongestraft.⁸⁷⁶ Volgens diverse bronnen was de reden hiervoor dat deze handelingen gewoonlijk in opdracht van het ministerie van Inlichtingen en de daaraan ondergeschikte organisaties en onder toezicht van de rechterlijke macht plaatsvonden. Het was ook niet mogelijk om hiertegen een officiële klacht in te dienen.⁸⁷⁷

3.3.5.3

Iraniërs met een dubbele nationaliteit en buitenlanders

Het kwam in de verslagperiode voor dat de Iraanse autoriteiten Iraniërs met een dubbele nationaliteit bij terugkeer in Iran lastigvielen, intimideerden en soms kortstondig vasthielden. Personen met een zeker profiel kregen zelfs te maken met strafrechtelijke vervolging. Verder waren er berichten van Iraniërs die onder druk werden gezet om in het buitenland informatie te verzamelen of te spioneren (zie paragraaf 5.2). Bij buitenlanders speelde mee dat de bilaterale relatie van een land met Iran van invloed kon zijn op de vraag of zij problemen konden krijgen. In de verslagperiode detineerden de autoriteiten een aantal Iraniërs met een dubbele nationaliteit en een aantal niet-Iraniërs.⁸⁷⁸ De volgende voorbeelden dienen ter illustratie. Dit overzicht is geenszins uitputtend.

In augustus 2019 arresteerden de autoriteiten in Teheran om onduidelijke redenen de Brits-Iraanse antropoloog Kameel Ahmady. Hij deed in het verleden onderzoek naar gevoelige onderwerpen zoals vrouwenbesnijdenis en kindhuwelijken. Het is niet bekend of zijn Koerdische achtergrond een rol speelde bij zijn arrestatie. Hij kwam in november 2019 op borgtocht vrij. Op 12 december 2020 veroordeelde een revolutionaire rechtbank in Teheran hem tot negen jaar en drie maanden gevangenisstraf, alsmede een geldboete, onder meer omdat hij samen zou werken met andere landen en buitenlandse instituten. Na zijn veroordeling vertrok hij uit Iran.⁸⁷⁹

RFE/RL, *Iran urged to abolish 'abhorrent' amputations after thief has hand cut off*, 25 oktober 2019; BBC News, *Iran cuts off man's fingers for theft*, 25 oktober 2019; Rûdaw, *Iran authorities amputate man's hand as punishment for thefts*, 25 oktober 2019; KHRN, *Kurdish singer on conditional release*, 2 september 2020; IHRM, *Iran to amputate the fingers of 3 men convicted of stealing*, 18 september 2020; AI, *Iran: Horrifying plan to amputate fingers of four men convicted of robbery must be stopped*, 24 september 2020; IHRM, *Iranian worker flogged 74 times for "insulting" labor minister in Iran*, 27 november 2020; AI, *Iran: Six men at imminent risk of having their fingers amputated following unfair trials and torture*, 3 december 2020.

⁸⁷⁶ Open Doors, *Iran: Country dossier*, 6 januari 2020, p. 27; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 2; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 62; France 24, *Another video of police violence in the Islamic Republic: 'Iran's George Floyd'*, 30 oktober 2020; HRW, *World report 2021, Iran*, 14 januari 2021, p. 1; AI, *Iran: International action needed to break authorities' cycle of protest bloodshed*, 20 januari 2021.

⁸⁷⁷ Article 18, *Iran's judicial standards document just another smokescreen*, 6 november 2020; Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020.

⁸⁷⁸ BBC News, *Two Iranians sentenced to 10 years for spying*, 11 augustus 2020; AI, *Iranian-Sedish doctor at risk of execution*, 26 november 2020; The Guardian, *'I don't know what Iran wants': Mariam Claren's fight to free her mother*, 7 december 2020; BBC News, *Iran's jailed dual nationals and their uncertain fate*, 15 december 2020; The Independent, *Diary shows how quest for love landed Navy vet in Iran jail*, 16 januari 2021; Vertrouwelijke bron, 15 januari 2021.

⁸⁷⁹ Kameel Ahmady, *The changing paradigms of FGM/C. 2017 country report on FGM/C in Iran*, 2017; BBC News, *Iran's jailed dual nationals and their uncertain fate*, 1 oktober 2019; Kurdistan 24, *British-Kurdish academic released on \$40K bail from notorious Iranian prison*, 21 november 2019; BBCM, *Iran jails British-Iranian scholar for nine years over 'links' with foreigners*, 13 december 2020; The Independent, *British-Iranian academic jailed for 9 years in Iran for 'subversive' research*, 13 december 2020; The Guardian, *British-Iranian academic sentenced to eight years in prison in Iran*, 13 december 2020; Hengaw, *Kurdish researcher Kamil Ahmadi sentenced to 8 years in prison*, 13 december 2020; BBC News, *Kameel Ahmady: British FGM academic 'jailed in Iran'*, 14 december 2020; Pink News, *British-Iranian academic imprisoned for eight years for 'promoting homosexuality'*, 14 december 2020; AI-Monitor, *Iran sentences Kameel Ahmady, British-Iranian anthropologist, to prison*, 14 december 2020; RFE/RL, *Iran sentences British-Iranian academic to eight years in prison*, 14 december 2020; The Independent, *Helping the British academic imprisoned in Iran is Boris Johnson's chance to redeem himself*, 6 januari 2021; BBCM, *British-Iranian scholar escapes Iran after receiving prison sentence*, 3

Een ander voorbeeld is de Brits-Iraanse Nazanin Zaghari-Ratcliffe. Zij zat sinds 2016 vast, onder meer op beschuldiging van spionage. Zij mocht op 17 maart 2020 met een enkelband de gevangenis tijdelijk verlaten. Sindsdien verbleef zij in huisarrest bij haar ouders in Teheran.⁸⁸⁰

Roland Marchal kwam in maart 2020 vrij bij een gevangenenruil met Frankrijk. Zijn partner, de Frans-Iraanse antropologe Fariba Adelkhah kreeg in mei 2020 zes jaar gevangenisstraf wegens het bedreigen van de nationale veiligheid (art. 610, WvS) en propaganda tegen de Islamitische Republiek (art. 500, WvS). Deze veroordeling bleef in beroep op 30 juni 2020 in stand.⁸⁸¹ Zij mocht de gevangenis begin oktober 2020 op grond van een medisch verlof met een enkelband tijdelijk verlaten.⁸⁸²

Een rechtbank veroordeelde op 27 april 2020 de Oostenrijks-Iraanse Massud Mossaheb, de secretaris-generaal van de Oostenrijks-Iraanse Vriendschapsvereniging, tot 22 jaar gevangenisstraf wegens spionage voor Duitsland en Israël. Op 13 augustus 2020 zond de Iraanse staatstelevisie zijn bekentenissen uit. Volgens Amnesty International was in deze zaak sprake van gedwongen bekentenissen.⁸⁸³

Op 25 november 2020 kwam de Brits-Australische wetenschapper Kylie Moore-Gilbert vrij. Naar verluidt verliet dit via een gevangenenruil met drie Iraniërs die in Thailand vastzaten. Zij zat sinds september 2018 vast wegens spionage.⁸⁸⁴

februari 2021; BBC News, *Kameel Ahmady: British academic facing jail escapes Iran over mountains*, 3 februari 2021; De Volkskrant, *Iraans-Britse wetenschapper vlucht over geitenpaadjes in de bergen weg uit Iran*, 5 februari 2021.

⁸⁸⁰ BBC News, *Iran's jailed dual nationals and their uncertain fate*, 1 oktober 2019; The Guardian, *Iran extends Nazanin Zaghari-Ratcliffe's prison release by month*, 21 april 2020; The Guardian, *Nazanin Zaghari-Ratcliffe to wait another week for release decision*, 6 juni 2020; The Guardian, *UK delays Zaghari-Ratcliffe release for fear of offending Trump, lawyers claim*, 24 augustus 2020; The Guardian, *Zaghari-Ratcliffe: UK acknowledges debt owed to Iran over Shah's tank order*, 4 september 2020; The Independent, *Zaghari-Ratcliffe faces new charge, Iranian media says*, 9 september 2020; The Independent, *'Indefensible and unacceptable': Boris Johnson responds to new charges facing Nazanin Zaghari-Ratcliffe*, 10 september 2020; The New York Times, *Iran postpones court hearing for woman held since '16*, 14 september 2020; The Guardian, *Zaghari-Ratcliffe files report of Revolutionary Guards harassment*, 22 september 2020; The Independent, *Nazanin Zaghari-Ratcliffe 'summoned to court in Iran and told to pack bag for prison'*, 29 oktober 2020; The Guardian, *Nazanin Zaghari-Ratcliffe avoids being returned to jail*, 2 november 2020; The Independent, *Iran game show asks contestants which 'spy' Boris Johnson wants released*, 12 november 2020; The Guardian, *Foreign Office tells Richard Ratcliffe to keep quiet as wife's release date nears*, 31 januari 2021.

⁸⁸¹ The New York Times, *Iran sentences islamic scholar to six years for conspiracy*, 17 mei 2020; NRC, *Onderzoeker 6 jaar cel voor Frans-Iraanse*, 18 mei 2020; De Standaard, *Fransse wetenschapper is Iraanse pasmunt*, 6 juni 2020; France 24, *Iran upholds five-year jail sentence for French-Iranian academic Fariba Adelkhah*, 30 juni 2020; HRW, *Iran court upholds prison sentence for Iranian-French academic*, 2 juli 2020; The Guardian, *UK, France and Germany summon Iranian ambassadors over prisoners*, 23 september 2020.

⁸⁸² Al Jazeera, *Iranian-French academic Fariba Adelkhah temporarily freed*, 3 oktober 2020; NRC, *Teheran laat Franse antropologe uit cel*, 5 oktober 2020; United for Iran, *Fariba Adelkhah*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5144/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁸⁸³ Die Zeit, *Iraner wegen angeblicher Spionage für Deutschland verurteilt*, 11 augustus 2020; Al Jazeera, *Iran convicts citizens for spying for foreign powers*, 11 augustus 2020; AI, *Austrian-Iranian prisoner at risk*, 5 november 2020; Kayhan Life, *Ailing Iranian-Austrian prisoner Massud Mossaheb issues plea from Evin jail*, 15 januari 2021; Wiener Zeitung, *Österreicher als Geisel des Iran*, 4 februari 2021.

⁸⁸⁴ BBC News, *Kylie Moore-Gilbert: Lecturer jailed in Iran moved to remote prison*, 28 juli 2020; The Independent, *Kylie Moore-Gilbert: British-Australian lecturer moved to Iran's notorious desert jail*, 28 juli 2020; The Guardian, *Kylie Moore-Gilbert: Academic 'terrified' and suffering inside Iran's Qarchak women's prison*, 29 juli 2020; The Guardian, *Kylie Moore-Gilbert granted meeting with Australian ambassador to Iran*, 31 juli 2020; The Guardian, *Kylie Moore-Gilbert in good health in Iran with access to medical treatment and books, Dfat says*, 4 augustus 2020; BBC News, *Kylie Moore-Gilbert: Australia says lecturer jailed in Iran 'is well'*, 4 augustus 2020; The Guardian, *Kylie Moore-Gilbert's every step being followed inside prison in Iran*, 2 september 2020; The Guardian, *Hopes for Kylie Moore-Gilbert after detained academic moved out of Iran's Qarchak prison*, 25 oktober 2020; The Independent, *Australia asks Iran about report academic moved from prison*, 26 oktober 2020; BBC News, *Kylie Moore-Gilbert: Lecturer released by Iran 'in prisoner swap'*, 25 november 2020; The Independent, *Iran's release of academic shows 'light at the end of the tunnel', Nazanin Zaghari-Ratcliffe's husband says*, 26 november 2020;

3.3.6

Doodstraf

Het Iraanse strafrecht kent een groot aantal delicten waarvoor de doodstraf kan worden opgelegd. Dit betreffen onder meer seksuele delicten (bijvoorbeeld overspel), religieuze delicten (bijvoorbeeld 'belediging van de heiligdommen van de religie'), politieke delicten (bijvoorbeeld 'verspreiden van corruptie op aarde' (*fisad fil-arz*), 'vijandschap tegen God' (*moharebeh*) en gewapende opstand (*baghy*)), drugsgerelateerde delicten, economische delicten en delicten als herhaaldelijk alcoholgebruik, diefstal, moord en gewapende roofoverval.⁸⁸⁵

Het is niet bekend hoe vaak de autoriteiten in de verslagperiode de doodstraf hebben opgelegd, omdat de autoriteiten niet over alle zaken berichten.⁸⁸⁶

Voorbeelden van zaken in de verslagperiode waarin sprake was van een terdoodveroordeling zijn die van Houshmand Alipour (lidmaatschap PAK, zie paragraaf 3.1.2.2), Shaker Behrouz (lidmaatschap KDPI, zie paragraaf 3.1.2.2), Ruhollah Zam (journalist, zie paragraaf 3.2.1.4), Amir Hossein Moradi, Saeed Tamjidi en Mohammad Rajabi (demonstranten, zie paragraaf 5.1).

De Iraanse autoriteiten maakten in de verslagperiode niet alle tenuitvoerleggingen van de doodstraf bekend, maar het aantal executies in 2019 en 2020 was lager dan in de jaren daarvoor vanwege een verandering van de strafmaat in drugsgerelateerde zaken. Zie hiertoe paragraaf 2.3.9 van het ambtsbericht van 21 maart 2019. Een aantal doodstraffen wordt niet uitgevoerd, omdat de families van de dader en het slachtoffer uiteindelijk tot een vergelijk komen.⁸⁸⁷

In 2019 zijn voor zover bekend minstens 251 doodstraffen uitgevoerd. Daarvan waren 196 terdoodgebracht veroordeeld wegens moord, dertig wegens drugsgerelateerde misdrijven, twaalf wegens verkrachting, één wegens moord en verkrachting, acht wegens 'vijandschap tegen God' (art. 279-285, WvS), twee wegens 'corruptie op aarde' en één wegens ontvoering en verkrachting. In 2019 zijn minstens vijftien vrouwen geëxecuteerd. In alle gevallen wegens moord. In minstens tien gevallen vond de executie in het openbaar plaats. Dit gebeurde meestal in de vorm van ophanging aan een hijskraan. Daarnaast vonden er ook executies in gevangenissen plaats, waarna de bekendmaking pas achteraf volgde.⁸⁸⁸

In 2020 zijn minstens 233 personen geëxecuteerd. In een geval vond de executie in het openbaar plaats. In 2020 zijn minstens acht vrouwen geëxecuteerd.⁸⁸⁹ Zo executeerden de autoriteiten begin juli 2020 Reza Asgari wegens spionage.⁸⁹⁰ Dat

Al Jazeera, *Iran swaps Kylie Moore-Gilbert with three prisoners held abroad*, 25 november 2020; BBC News, *Kylie Moore-Gilbert: Thailand frees Iranians 'in swap with academic'*, 26 november 2020.

⁸⁸⁵ IHR/ECPM, *Annual report on the death penalty in Iran 2019*, 31 maart 2020, p. 17-20; FIDH/LDDHI, *No one is spared*, 1 oktober 2020, p. 11-21.

⁸⁸⁶ Open Doors, *Iran: Country dossier*, 6 januari 2020, p. 28; IHR/ECPM, *Annual report on the death penalty in Iran 2019*, 31 maart 2020.

⁸⁸⁷ Osanloo, *Forgiveness Work*, 2020, p. 28; Vertrouwelijke bron, 15 januari 2021.

⁸⁸⁸ De officiële cijfers zijn lager dan de cijfers die ngo's rapporteren. Officiële bronnen hebben over 84 uitgevoerde doodstraffen gerapporteerd. Amnesty International schrijft over minstens 251 uitgevoerde doodstraffen. IHR/ECPM noemen 280 als minimum aantal. Freedom House spreekt over bijna 300 gevallen; IHR/ECPM, *Annual report on the death penalty in Iran 2019*, 2020, p. 7 en 51; AI, *Death sentences and executions 2019*, 2020, p. 4 en 9 en 37; BBCM, *Iran executes two for murder*, 15 januari 2020; Freedom House, *Freedom in the world 2020*, Iran, 4 maart 2020, p. 2; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 4; AI, *Death penalty in 2019: Facts and figures*, 21 april 2020.

⁸⁸⁹ FIDH/LDDHI, *No one is spared*, 1 oktober 2020, p. 4; Radio Farda, *Iran urged to halt executions ahead of world day against the death penalty*, 9 oktober 2020; Human Rights Activists in Iran, *2020. Annual report*, 29 december 2020, p. 22; IHRDC, *IHRDC chart of executions by the Islamic Republic of Iran – 2020*, 2 januari 2021; IHRM, *Iran executions timeline since 1st January 2017*; HRW, *World report 2021, Iran*, 14 januari 2021, p. 3.

⁸⁹⁰ The Independent, *Iran says it executed accused CIA spy for selling missile programme secrets to the US*, 14 juli 2020; Al Jazeera, *Iran executes former defence ministry staffer linked to CIA*, 14 juli 2020; BBC News, *Iran*

overkwam ook Mahmoud Mousavi-Majd die op 20 juli 2020 werd geëxecuteerd wegens spionage voor de VS en Israël.⁸⁹¹ Op 8 juli 2020 volgde de executie van Morteza Jamali in Mashhad wegens het herhaaldelijk drinken van alcohol.⁸⁹² Verder werd Mostafa Salehi op 5 augustus 2020 terechtgesteld omdat hij tijdens protesten een Basij om het leven zou hebben gebracht.⁸⁹³

Een executie die wereldwijd aandacht kreeg was die van worstelaar Navid Afkari op 12 september 2020 in de Adel Abad gevangenis in Shiraz. Hij legde op 5 september 2020 een bekentenis op tv af dat hij een beveiligder had vermoord. Volgens zijn familie was deze bekentenis na marteling verkregen. Het kwam in de verslagperiode vaker voor dat verdachten bekentenissen op tv aflegden.⁸⁹⁴ Zijn twee broers, die tegelijk met hem op 17 september 2018 waren gearresteerd, kregen gevangenisstraffen en zweepslagen opgelegd.⁸⁹⁵

In het geval van een terdoodveroordeling op grond van de wetten van God (sharia) is er geen mogelijkheid van gratie. Bij andere typen terdoodveroordelingen kan een terdoodveroordeelde berouw tonen en verzoeken om gratie. In dat geval kan een rechter de terdoodveroordeling omzetten in een levenslange gevangenisstraf. Deze kan op zijn beurt weer worden ingekort tot een detentie van vijf tot tien jaar. Dat is echter zaaksafhankelijk.⁸⁹⁶ Zo zette het hooggerechtshof de doodstraf van de Canadees-Iraanse webdesigner Saeed Malekpour na een gratieverzoek in augustus 2013 om in een levenslange gevangenisstraf. Malekpour was veroordeeld wegens het verspreiden van 'corruptie op aarde.' Hij had software gemaakt waarmee foto's op het internet konden worden geüpload. Nadat hij in augustus 2019 tijdelijk vrijkwam, vertrok hij uit Iran.⁸⁹⁷

executes man convicted of selling missile information to CIA, 14 juli 2020; FIDH/LDDHI, *No one is spared*, 1 oktober 2020, p. 18.

⁸⁹¹ Al Jazeera, *Iran says it will execute informant who led CIA to Soleimani*, 9 juni 2020; The Washington Post, *Iran sentences man to death in alleged spying*, 10 juni 2020; The Independent, *Iran says it executed accused CIA spy for selling missile programme secrets to the US*, 14 juli 2020; NRC, *Iran executeert vermeende CIA-dubbelspion*, 14 juli 2020; Al Jazeera, *Iran executes man convicted of spying for US and Israel*, 20 juli 2020; NRC, *Iran executeert verdachte tolk voor spionage op generaal Soleimani*, 20 juli 2020; Die Zeit, *Mutmaßlicher US-Spion im Iran hingerichtet*, 20 juli 2020; The Washington Post, *Iran executes man it says spied on Soleimani*, 21 juli 2020; FIDH/LDDHI, *No one is spared*, 1 oktober 2020, p. 18.

⁸⁹² AI, *Iran: Man executed for drinking alcohol*, 10 juli 2020; FIDH/LDDHI, *No one is spared*, 1 oktober 2020, p. 15; HRW, *World report 2021, Iran*, 14 januari 2021, p. 3.

⁸⁹³ IHRM, *Iran executes tortured protester Mostafa Salehi in Isfahan*, 5 augustus 2020; Al Jazeera, *Iran executes man for killing IRGC member during 2017-18 protests*, 5 augustus 2020; The Washington Post, *Man executed over Guard soldier's killing*, 6 augustus 2020.

⁸⁹⁴ IranWire, *New round of forced confessions start in Iran*, 22 november 2019; FIDH/JFI, *Orwellian state*, 1 juni 2020; AP, *Report: Iran TV airs 355 coerced confessions over decade*, 25 juni 2020; RFE/RL, *Rights groups say Iran's state TV aired 355 confessions extracted under duress over a decade*, 25 juni 2020; AI, *Austrian-Iranian prisoner at risk*, 5 november 2020.

⁸⁹⁵ CHRI, *Death sentence for champion wrestler based on false evidence, torture and forced false confessions*, 2 september 2020; AP News, *Iran airs televised confession of wrestler after Trump tweet*, 6 september 2020; BBC News, *Navid Afkari: Trump urges Iran not to execute champion wrestler*, 4 september 2020; NRC Next, *Sprankje hoop voor ter dood veroordeelde Iraanse worstelaar*, 8 september 2020; NRC, *Wie redt ter dood veroordeelde worstelaar?*, 8 september 2020; AI, *Iran: Secret execution of wrestler Navid Afkari a 'travesty of justice'*, 12 september 2020; De Standaard, *Iraanse worstelaar sneller dan verwacht geëxecuteerd*, 14 september 2020; FIDH/LDDHI, *No one is spared*, 1 oktober 2020, p. 35.

⁸⁹⁶ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2020; Vertrouwelijke bron, 11 november 2020.

⁸⁹⁷ BBC News, *Saeed Malekpour: Web designer escapes life sentence in Iran*, 4 augustus 2019; Toronto Star, *How a B.C. restaurateur helped Saeed Malekpour escape Iran after 11 years in Tehran's notorious Evin prison*, 8 augustus 2019; FIDH/LDDHI, *No one is spared*, 1 oktober 2020, p. 16 en 18.

4 Vluchtelingen

4.1 Afghanen in Iran

Afghanen vormen het overgrote deel van de migrantengemeenschap in Iran. Veel Afghanen – al dan niet geregistreerd – verblijven al enkele decennia in Iran of zijn er geboren en behoren tot de tweede of derde generatie Afghanen in Iran.⁸⁹⁸ In de verslagperiode zijn de leefomstandigheden van Afghanen in Iran verslechterend.

4.2 Het Amayesh-systeem

Afghanen konden zich tot 2007 als vluchtelingen laten registreren bij het Iraanse *Bureau for Aliens and Foreign Immigration Affairs* (BAFIA).⁸⁹⁹ Uit informatie van BAFIA uit 2014 volgt dat zij toentertijd 951.142 Afghanen hebben geregistreerd als vluchtelingen en in het bezit hebben gesteld van een *Amayesh*-kaart.⁹⁰⁰ Afghanen die in het bezit zijn van een Amayesh-kaart kunnen toegang krijgen tot basisvoorzieningen, zoals basale gezondheidszorg. Verder kunnen zij op basis van de Amayesh-kaart een tijdelijke werkvergunning krijgen.⁹⁰¹ Daarvoor moeten wel apart leges worden betaald. Bovendien gelden er restricties. Zo zijn slechts 87 beroepen toegestaan voor Afghanen.⁹⁰² Een werkvergunning is een jaar geldig en moet jaarlijks vernieuwd worden. Afghanen met een Amayesh-kaart mogen reizen binnen de provincie in Iran waar de kaart is afgegeven. Daarmee biedt een Amayesh-kaart een tijdelijk verblijf in een bepaalde provincie in Iran. Voor een reis buiten de provinciegrenzen moet een aparte reispas aangevraagd worden.⁹⁰³

De Amayesh-kaarten zijn doorgaans geldig voor (ruim) één jaar. Afghanen moeten deze kaarten vaak vernieuwen. Om in aanmerking te komen voor een nieuwe Amayesh-kaart dient een vluchteling zijn oude Amayesh-kaart in te leveren. Nieuwe gezinsleden kunnen worden toegevoegd.⁹⁰⁴ Voor de herregistratie moeten leges worden betaald.⁹⁰⁵ Volgens een bron is het herregistratieproces niet transparant. Hierover wordt niet duidelijk gecommuniceerd richting de Afghaanse gemeenschap. Het vindt ook niet op structurele basis plaats.⁹⁰⁶ De laatste herregistratieronde, Amayesh XIV, liep van 28 mei 2019 tot 8 januari 2020.⁹⁰⁷

Volgens een bron verleent Iran steeds minder vaak een vluchtelingenstatus aan Afghanen. Tussen 2015 en 2020 was er een afname van twintig procent. Dit maakt Afghanen extra kwetsbaar, omdat zij dan geen bescherming meer krijgen en gemakkelijk uitgezet kunnen worden. Daarbij stegen de kosten voor het verlengen van een Amayesh-kaart. Tevens wordt er politieke druk uitgeoefend op de Afghaanse gemeenschap om Iran te verlaten. Verder zijn er wetten van kracht die

⁸⁹⁸ UNHCR, *Refugees in Iran*, <https://www.unhcr.org/ir/refugees-in-iran/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁸⁹⁹ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 57.

⁹⁰⁰ Het betreft gegevens uit Amayesh ronde IX; USDoS, *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020, p. 31; UNHCR, *Refugees in Iran*.

⁹⁰¹ UNHCR, *Afghan children learn side by side with Iranian peers*, 10 december 2019; NIDC, *Iran: Identity documents of Afghans residing in Iran*, 25 augustus 2020, p. 2.

⁹⁰² UNHCR, *Support Platform for the Solutions Strategy for Afghan Refugees (SSAR)*, 17 februari 2020, p. 4.

⁹⁰³ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 57; NIDC, *Iran: Identity documents of Afghans residing in Iran*, 25 augustus 2020, p. 2; Al Jazeera, *City to city, camp to camp: Afghan refugees struggle to find home*, 25 november 2020.

⁹⁰⁴ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 58.

⁹⁰⁵ HRW, *Unwelcome guests. Iran's violation of Afghan refugee and migrant rights*, 2013, p. 5.

⁹⁰⁶ Vertrouwelijke bron, 14 januari 2021.

⁹⁰⁷ UNHCR, *Iran. Fact sheet*, maart 2020, p. 2.

moeten voorkomen dat Afghanen zich permanent in Iran vestigen.⁹⁰⁸ Zo kunnen Afghanen zich niet in heel Iran vestigen. In een aantal provincies, waaronder Sistan-Baluchistan (met uitzondering van de stad Zahedan), Gilan (met uitzondering van de stad Rasht) en Mazandaran (met uitzondering van de stad Sari), mogen Afghanen zich niet vestigen.⁹⁰⁹

4.3 **Legaal verblijf**

Naast Afghanen die in het bezit zijn van een Amayesh-kaart verblijven in Iran naar schatting tussen de 275.000 en 450.000 Afghanen op basis van een visum. Uit een bericht uit de *Tehran Times* volgt dat er voor het studiejaar 2019-2020 meer dan 40.000 Afgaanse studenten in Iran waren. Afghanen die niet in het bezit zijn van een Amayesh-kaart, kunnen een werkvergunning krijgen indien zij zich in Iran bevinden op grond van een visum dat werken toestaat.⁹¹⁰

4.4 **Illegaal verblijf**

Volgens de Iraanse autoriteiten verblijven naar schatting 1,5 tot 2 miljoen niet-geregistreerde Afghanen in Iran. Zij lopen het risico op gedwongen uitzetting. Vanwege de economische crisis en de coronacrisis met de bijbehorende lockdown-maatregelen is het steeds moeilijker geworden voor Afghanen, en dan met name voor de groep van niet-geregistreerde Afghanen, om werk te vinden of te behouden. Daarbij ervaren Afghanen in toenemende mate problemen bij het krijgen van toegang tot medische hulp en onderwijs (zie ook paragraaf 3.1.8.2).

Volgens de Iraanse autoriteiten komen dagelijks grote aantallen Afghanen het land binnen. Daarnaast vindt – al dan niet tijdelijk – terugkeer plaats van Afghanen naar Afghanistan.⁹¹¹ Sommige Afghanen reisden door naar Turkije.⁹¹² Het IOM gaf aan dat in de periode januari tot en met oktober 2020 ruim 666.000 niet-geregistreerde Afghanen zijn teruggekeerd uit Iran. Dat is een toename van bijna zestig procent in vergelijking met dezelfde periode in 2019 toen 385.000 Afghanen terugkeerden.⁹¹³ Alleen al in maart 2020 keerden bijna 150.000 Afghanen al dan niet gedwongen terug naar Afghanistan. Daarbij arriveerden veel Afghanen met een coronabesmetting in de Afgaanse stad Herat.⁹¹⁴ Opvallend is dat naar schatting tweederde vrijwillig is teruggekeerd en eenderde is uitgezet, terwijl deze verhouding in de afgelopen jaren juist andersom was.⁹¹⁵ Verder heeft de UNHCR in 2020 947 Afghanen gefaciliteerd bij hun terugkeer naar Afghanistan.⁹¹⁶

De regeringen van Iran, Afghanistan en Pakistan alsmede de UNHCR werken sinds 2012 samen bij de uitvoering van de *Solutions Strategy for Afghan Refugees* (SSAR). Het doel is om Afghanen succesvol te repatriëren en te laten re-integreren

⁹⁰⁸ Vertrouwelijke bron, 4 december 2020.

⁹⁰⁹ ISI et al., *Joint submission to the Human Rights Council at the 34th session of the Universal Periodic Review: Iran*, maart 2019, p. 7; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 57; IranWire, *Fact check: Discrimination against Afghan students in Iranian universities*, 21 juni 2020.

⁹¹⁰ UNHCR, *Iran. Fact sheet*, 1 november 2019, p. 2; Norwegian Refugee Council, *NRC's operations in Iran. Fact sheet*, november 2020, p. 1; *Tehran Times*, *Ground-breaking step in Iran towards reducing statelessness*, 3 december 2020.

⁹¹¹ UNHCR, *Iran. Fact sheet*, 1 november 2019, p. 1-2.

⁹¹² *The Seattle Times*, *Caught in Iran crisis, Afghan refugees go to Turkey*, 23 januari 2020.

⁹¹³ RFE/RL, *Over 400,000 Afghans returned home from Iran, Pakistan, says migration organisation*, 31 oktober 2019; RFE/RL, *'Afghan lives matter': Gruesome deaths of Afghan migrants in Iran unleash outrage*, 11 juni 2020; IOM, *Return of undocumented Afghans. Weekly situation report (18-24 October 2020)*, 28 oktober 2020.

⁹¹⁴ *The New York Times*, *Fresh from Iran's coronavirus zone, now moving across Afghanistan*, 26 maart 2020; Vertrouwelijke bron, 2 september 2020.

⁹¹⁵ Vertrouwelijke bron, 4 december 2020.

⁹¹⁶ UNHCR, *Iran: Afghan voluntary repatriation – jan to dec 2020*, 28 januari 2021.

in hun land door middel van financiële steun en trainingen. Bij een overleg in juni 2019 werd het kader vastgelegd voor de uitvoering van SSAR tot eind 2021.⁹¹⁷

4.5 Discriminatie

Afghanen hebben in Iran te maken met veel discriminatie, vooral Afghanen die zichtbaar geen Iraniërs zijn, zoals Hazara's.⁹¹⁸ Afghanen hebben bijvoorbeeld over het algemeen in Iran weinig kansen op de arbeidsmarkt. Verder gaf een bron het voorbeeld van Afghanen die bij controleposten van de politie uit de bus worden gezet en hun reis te voet moeten voortzetten.⁹¹⁹

In de verslagperiode deden zich in Iran verschillende incidenten met Afghanen voor die onder Afghanen tot grote ophef leidden.⁹²⁰ Zo hadden Iraanse grenswachten die gelegerd waren in de buurt van het dorpje Jannatabad in de provincie Razavi Khorasan naar verluidt op 30 april 2020 enkele tientallen Afghanen opgepakt. Deze groep Afghanen was op zelfgebouwde vloten de Harirud-grensrivier overgestoken en Iran illegaal ingereisd. De grenswachten mishandelden en martelden de gevangenen genomen Afghanen. De volgende dag, op 1 mei 2020, brachten de grenswachten een groep van 55 of 57 Afghanen naar de oever van de Harirud terug. Zij dwongen de Afghanen om de rivier in te springen. Volgens de Afghaanse autoriteiten konden achttien lichamen worden teruggevonden, waaronder vijf stroomafwaarts in Turkmenistan. Twaalf mannen konden levend worden gered. Volgens een ooggetuige waren minstens 23 personen overleden. De commandant van de Iraanse grenstroepen ontkende op 3 mei 2020 deze gebeurtenis.⁹²¹

Verder verscheen op de sociale media een filmpje van een incident op 4 juni 2020 in de provincie Yazd waarbij drie Afghanen om het leven kwamen en vier of vijf Afghanen gewond raakten. De Iraanse politie had naar verluidt hun auto beschoten, omdat deze bij een controlepost was doorgereden. Na deze beschieting vloog de auto in brand. Op het filmpje was te zien hoe een jongen met brandwonden uit de brandende auto was gekomen en langs de weg om water smeekte.

Deze gebeurtenissen leidden tot demonstraties in Afghanistan tegen de behandeling van Afghanen in Iran. Verder leidde dit tot een campagne op de sociale media met de hashtags *#StopKillingAfghans* en *#Iam Burning*.⁹²²

⁹¹⁷ UNHCR, *Iran. Fact sheet*, 1 november 2019, p. 2.

⁹¹⁸ Hazara's hebben veelal een 'afwijkend' uiterlijk ten opzichte van andere Afghaanse bevolkingsgroepen; Al Jazeera, *Afghanistan: Who are the Hazaras?*, 27 juni 2016; RFE/RL, *Afghans angry over 'racist' Iranian TV series*, 6 maart 2019; UNHCR Canada, *Persecution and perseverance: Survival stories from the Hazara community*, 24 juli 2020.

⁹¹⁹ RFE/RL, *Afghan migrant boy's rough treatment in Iran sparks outrage*, 26 juli 2019; DW, *Opinion: 'As an Afghan refugee in Iran, I grew up with fear and humiliation'*, 22 juni 2020; Vertrouwelijke bron, 2 september 2020.

⁹²⁰ Iran International, *Afghanistan presses Iran to investigate policeman slapping Afghan woman*, 31 december 2020; Iran Journal, *Ohrfeige für Afghanin sorgt für Aufregung*, 2 januari 2021.

⁹²¹ ABC News, *Iranian border guards accused of forcing Afghan migrants into Harirud river, causing some to drown*, 3 mei 2020; The New York Times, *Afghans say Iran killed dozens of migrants*, 3 mei 2020; Al Jazeera, *Afghanistan probes report Iran guards forced migrants into river*, 3 mei 2020; VOA, *Iran accused of drowning dozens Afghan refugees*, 3 mei 2020; Al Jazeera, *Iran forces accused of drowning Afghans amid pandemic*, 3 mei 2020; BBC News, *Afghanistan investigates reports Iran guards forced migrants into river*, 3 mei 2020; Reuters, *Exclusive: Afghan lawmakers say 45 migrants drowned after Iranian guards forced them into river*, 7 mei 2020; Al Jazeera, *Bodies of 'beaten and tortured' Afghans recovered at Iran border*, 8 mei 2020; France 24, *Investigation: Videos reveal location of mass drowning on Iran-Afghan border*, 8 mei 2020; Atlantic Council, *Afghan migrants: Unwanted in Iran and at home*, 15 mei 2020; HRW, *Victims of Iran-Afghan border drowning deserve justice*, 28 mei 2020.

⁹²² Radio Farda, *Iran police denies responsibility for death of Afghan citizens in vehicle fire*, 5 juni 2020; Middle East Eye, *'I am burning': Afghans condemn Iranian police after refugees die in car blaze*, 6 juni 2020; BBC News, *Afghans condemn Iran police after refugees die in car fire*, 6 juni 2020; Al Jazeera, *Afghans denounce Iran police after refugees killed in car blaze*, 6 juni 2020; AA, *Afghanistan calls on Iran to probe killing of citizens*, 6 juni 2020; Reuters, *Afghans condemn Iranian police after refugees killed in car blaze*, 6 juni 2020; RFE/RL, *Kabul says Iran accepts responsibility for deaths of three migrants in shooting incident*, 6 juni 2020; The Guardian, *Afghan car blaze deaths prompt fury over mistreatment of refugees in Iran*, 8 juni 2020; RFE/RL, *Afghan lives*

4.6

Documenten van de Afghaanse autoriteiten

Afghanen kunnen in Iran een nationale identiteitskaart (*tazkera*) verkrijgen bij de Afghaanse ambassade in Teheran of het Afghaanse consulaat in Mashhad.⁹²³

Volgens een bron kunnen zij in Iran ook een bewijs van hun huwelijk verkrijgen bij de Afghaanse ambassade. Daarbij maakt het niet uit of zij legaal of illegaal in Iran zijn.⁹²⁴

matter': Gruesome deaths of Afghan migrants in Iran unleash outrage, 11 juni 2020; VOA, *'Filled with fear': An Afghan account of traveling to Iran*, 18 juni 2020; Nederlands Dagblad, *Racisme in Iran wekt woede*, 29 juni 2020; RFE/RL, *Afghan migrants could face 'shocking' punishments in Iran under draft law*, 1 december 2020.

⁹²³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Afghanistan*, 22 maart 2019, p. 55; ISI et al., *Joint submission to the Human Rights Council at the 34th session of the Universal Periodic Review: Iran*, maart 2019, p. 7; NIDC, *Afghanistan – Tazkeras, passports and digital registers*, 4 maart 2020, p. 5; NIDC, *Iran: Identity documents of Afghans residing in Iran*, 25 augustus 2020, p. 3; Vertrouwelijke bron, 6 september 2020.

⁹²⁴ Vertrouwelijke bron, 6 september 2020.

5 Terugkeer

5.1 Problemen bij terugkeer

Vanuit Nederland keerden in 2020 met hulp van de *Internationale Organisatie voor Migratie* (IOM) 75 personen vrijwillig terug naar Iran. In 2019 ging het om 98 personen en in 2018 om 53 personen.⁹²⁵ Volgens verschillende bronnen zijn er geen concrete aanwijzingen dat asielzoekers die vrijwillig terugkeren bij aankomst door de autoriteiten problemen krijgen.⁹²⁶ De autoriteiten beschouwen Iraniërs die met een paspoort terugreizen over het algemeen als gewone reizigers. Zij kunnen, als hun papieren in orde zijn, ongehinderd het land inreizen. Volgens verschillende bronnen ondervraagt de grenspolitie en/of de inlichtingendienst Iraniërs die een aantal jaren buiten Iran hebben verbleven en voor het eerst sinds lange tijd terugkeren naar Iran bij hun aankomst op de luchthaven in Teheran. Dat geldt ook voor Iraniërs die op een *laissez-passer* terugreizen. De vragen zien onder meer toe op de verblijfplaats en de activiteiten in het buitenland. Deze gesprekken kunnen tot enkele uren duren. Politieke activisten of andere personen die als een bedreiging worden gezien, kunnen bij terugkeer in de verhoogde aandacht van de autoriteiten komen te staan.⁹²⁷

De autoriteiten kunnen een Iraniër die betrokken is bij politieke, culturele en religieuze activiteiten en die al dan niet gedwongen terugkeert naar Iran, strafrechtelijk vervolgen op grond van de artikelen 5 en 7 van het Iraanse Wetboek van Strafrecht. Er zijn in de verslagperiode enkele gevallen bekend waarin asielzoekers die gedwongen terugkeerden bij aankomst te maken kregen met strafrechtelijke vervolging. Daarbij ging het onder meer om politieke activisten en Iraniërs met een dubbele nationaliteit (zie paragraaf 3.3.5.3). Verder berichtten verschillende bronnen eind juli 2019 over de arrestatie op 8 mei 2019 na aankomst in Iran van een tot het christendom bekeerde Iraanse van wie de asielaanvraag in Duitsland was afgewezen. Zij zou na enkele dagen op borgtocht zijn vrijgelaten. Daarbij kreeg zij geen toestemming om Teheran te verlaten. Het is niet bekend of zij vervolgens is veroordeeld.⁹²⁸

Een ander voorbeeld is de zaak van drie deelnemers aan de benzineprotesten van november 2019. Na de arrestatie van hun vriend Amir Hossein Moradi vertrokken Saeed Tamjidi en Mohammad Rajabi eind november naar Turkije waar zij asiel aanvraagden. Op 26 december 2019 zette Turkije hen uit naar Iran. In februari 2020 veroordeelde een revolutionaire rechtbank Amir Hossein Moradi, Saeed Tamjidi en Mohammad Rajabi wegens vijandschap tegen God (art. 279-285, WvS) ter dood. Het Iraanse hooggerechtshof bevestigde op 14 juli 2020 de terdoodveroordelingen. In reactie daarop deelden ongeveer vier miljoen gebruikers in Iran op 14 en 15 juli 2020 op Twitter, en later ook in posts op Instagram en Telegram, de hashtag

⁹²⁵ IOM, *Maandelijke cijfers vrijwillige terugkeer 2016-2020*, <https://iom-nederland.nl/cijfers/maandelijke-cijfers-vrijwillige-terugkeer-2008-heden>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁹²⁶ InfoMigrants, *Are Iranian asylum seekers being unfairly dealt with in Germany?*, 13 maart 2019; CGVS, *Iran*, 30 maart 2020, p. 14; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 70.

⁹²⁷ IRBC, *Iran: Treatment by Iranian authorities of failed refugee claimants and family members of persons who have left Iran and claimed refugee status (2017-February 2020)*, 9 maart 2020, p. 2; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 70; Vertrouwelijke bron, 7 september 2020; Vertrouwelijke bron, 13 januari 2021.

⁹²⁸ APD, *Deutschland: IGFMD fordert Abschiebung christlicher Konvertiten in den Iran auszusetzen*, 24 juni 2019; Article 18, *Convert refused asylum in Germany arrested on return to Tehran*, 24 juli 2019; International Christian Concern, *Christian arrested upon return to Iran*, 25 juli 2019; Open Doors, *Iran: Aus Deutschland ausgewiesene iranische Christin bei Ankunft verhaftet*, 22 augustus 2020; CGVS, *Iran*, 30 maart 2020, p. 15.

#Edam_Nakonid (#DoNotExecute), onder wie ook een aantal bekende Iraniërs. De autoriteiten probeerden dit nog tegen te gaan door het internet op 14 juli 2020 te vertragen, maar dat voorkwam niet dat dit digitale protest ruim drie uur lang trending topic was op Twitter. Het Iraanse hooggerechtshof accepteerde in december 2020 een herzieningsverzoek en wees de zaak vervolgens terug naar een lagere rechtbank.⁹²⁹

Het maakt volgens een bron bij terugkeer uit of het om minderjarigen of volwassenen gaat, omdat kinderen onder de vijftien jaar niet strafrechtelijk vervolgd worden. Wel kunnen deze kinderen problemen krijgen met hun familie en met het vaderlijk gezag.⁹³⁰

Iran kent geen wetgeving die het aanvragen van asiel in het buitenland door Iraniërs strafbaar stelt.⁹³¹ Volgens een bron beschouwt de inlichtingendienst het aanvragen van asiel wel als een potentiële bedreiging voor de nationale veiligheid en monitort zij Iraniërs die reizen naar Europese landen en landen die voor Iran gevoelig liggen, met name als deze personen binnen- of buiten Iran actief zijn op politiek, religieus, etnisch of cultureel gebied. Het hangt van het oordeel van de ondervrager bij de inlichtingendienst en van de juridische autoriteit af of het tot problemen zoals strafvervolging leidt wanneer iemand aangeeft dat hij of zij de asielmotieven enkel heeft gesteld om in aanmerking te komen voor asiel.⁹³² Volgens een andere bron kan het aangevoerde asielmotief bij uitgeprocedeerde asielzoekers bij terugkeer in Iran wel een rol spelen indien dat asielmotief bekend is bij de Iraanse autoriteiten. Volgens deze bron moet iemand bijvoorbeeld wel kunnen bewijzen dat hij of zij geen afvallige is als hij of zij zich voor de asielmotieven heeft beroepen op afvalligheid.⁹³³

⁹²⁹ Het herzieningsverzoek vond plaats op grond van artikel 477, WvS; HRANA, *November protests; the details of the case of three prisoners who were sentenced to death*, 5 maart 2020; Article 19 et al., *Written contribution to the Human Rights Committee*, juni 2020, p. 7; IranWire, *Iranian asylum seekers in Turkey are returned to Iran and sentenced to death*, 28 juni 2020; CHRI, *Death sentences for three protestors confirmed by Supreme Court in Iran*, 13 juli 2020; Newsweek, *Iran throttles internet after anti-execution hashtag goes viral*, 15 juli 2020; The Independent, *Trump tweets in Farsi to condemn 'deplorable' executions of three Iranian protestors*, 15 juli 2020; Al Jazeera, *Iranians take social media by storm to halt executions*, 15 juli 2020; BBC News, *Iran judiciary halts protestors' executions after social media storm*, 16 juli 2020; RTL Nieuws, *Doodstraf jonge Iraniërs uitgesteld na socialemediastorm*, 16 juli 2020; NRC, *Massaal protest tegen executies in Iran*, 17 juli 2020; Die Zeit, *Oberstes Gericht setzt Hinrichtung von Teheraner Demonstranten aus*, 19 juli 2020; The Guardian, *Iran stays execution of anti-government protestors on death row*, 19 juli 2020; NOS, *Hoogste Iraanse rechter schort executie van drie jonge betogers op*, 19 juli 2020; Al Jazeera, *Iran halts execution of three young men over November protests*, 19 juli 2020; NRC, *Executie Iraanse demonstranten gaat niet door*, 19 juli 2020; NOS, *Sociale media als verzetmiddel tegen het Iraanse regime: 'Dit zagen ze niet aankomen'*, 21 juli 2020; France 24, *#Don't_Execute: viral campaign to stop Iran protester hangings*, 14 augustus 2020; The Independent, *Iranian anti-hijab activist says she is safe – for now – after fears of deportation to Iran*, 8 september 2020; Radio Farda, *Father of young protester on death row commits suicide*, 29 september 2020; BBCM, *Iran's Supreme Court reverses death penalty for three protesters – lawyer*, 5 december 2020; ND, *Doodvonnissen Iraanse demonstranten herzien*, 7 december 2020; United for Iran, *Saeed Tamjidi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5597/>, geraadpleegd op 18 februari 2021; United for Iran, *Amir Hossein Moradi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5765/>, geraadpleegd op 18 februari 2021.

⁹³⁰ Vertrouwelijke bron, 13 januari 2021.

⁹³¹ CGVS, *Iran*, 30 maart 2020, p. 17; Vertrouwelijke bron, 13 januari 2021.

⁹³² Vertrouwelijke bron, 13 januari 2021.

⁹³³ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

5.2 Informanten

De Iraanse autoriteiten zouden sommige groepen Iraniërs in het buitenland in de gaten houden.⁹³⁴ Daarbij zouden zij gebruik maken van informanten.⁹³⁵ Dit volgde onder meer uit de arrestatie van een Canadese-Iraniër in januari 2020 door het IRGC enkele dagen na zijn aankomst in Iran. Hij kwam een week later vrij nadat hij had toegezegd om in Canada als informant te gaan werken.⁹³⁶ Dat ook in Nederland informanten actief waren, volgde uit een strafzaak in Zweden. Daarin stond een Iraaks-Zweedse journalist terecht voor spionage. Hij verzamelde tussen 2015 en februari 2019 in onder meer België en Nederland informatie over Iraanse Ahwazi-activisten (zie paragraaf 3.1.2.3).⁹³⁷ Verder stelde de AIVD in zijn jaarverslag 2019 dat diverse landen, waaronder Iran, inlichtingen- en beïnvloedingsactiviteiten op hun diaspora richten en inlichtingen verzamelen over tegenstanders. Volgens de AIVD schrikken deze landen er in Nederland niet voor terug om leden van de diasporagemeenschap te mobiliseren om tegenstanders en critici binnen deze gemeenschappen te identificeren en de mond te snoeren.⁹³⁸ Het is verder niet bekend op welke wijze en op welke schaal informanten in het buitenland opereerden.

⁹³⁴ Nederlands Dagblad, *Vrij, niet in het gareel*, 25 januari 2020; Al Jazeera, *Denmark jails Norwegian-Iranian man for spying for Iran*, 26 juni 2020; The New York Times, *Iranian hackers found way into encrypted apps, researchers say*, 18 september 2020; The New York Times, *Iranian hackers broke into encrypted apps, reports find*, 19 september 2020; NOS, *Proces verijdelde aanslag op Iraanse oppositie begint: 'Hadden dood kunnen zijn'*, 27 november 2020; Politico, *Terror trial in Antwerp to test EU-Iran relations*, 27 november 2020; BBC News, *Iran diplomat to stand trial in Belgium over 'France bomb plot'*, 27 november 2020; NOS, *'Iran probeert Iraanse activisten in Nederland te hacken'*, 11 december 2020; The New York Times, *Iranians fleeing persecution find shelter but not security across the border in Turkey*, 27 januari 2021; NOS, *'Iraanse spyware draait in datacenter in de buurt van Haarlem'*, 18 februari 2021; Vertrouwelijke bron, 21 juli 2020.

⁹³⁵ CHRI, *British council employee Aras Amiri jailed for refusing to spy, says cousin*, 14 mei 2019; IranWire, *Political prisoner released after six years*, 7 augustus 2019; DW, *German army employee goes on trial for spying for Iran*, 20 januari 2020; Al Jazeera, *German army translator on trial over spying for Iran*, 20 januari 2020; CGVS, *Iran*, 30 maart 2020, p. 7; IranWire, *I was released on the condition that I would spy for the guards*, 18 augustus 2020; RFE/RL, *Iran jailed, 'coerced' Canadian Facebook whiz to turn informant, he says*, 20 augustus 2020; The Guardian, *The man who said no: How Iran coerces expats to inform on friends*, 21 augustus 2020; CBC, *Edmonton software engineer says Iranian regime attempted to make him their spy*, 27 augustus 2020.

⁹³⁶ IranWire, *I was released on the condition that I would spy for the guards*, 18 augustus 2020; RFE/RL, *Iran jailed, 'coerced' Canadian Facebook whiz to turn informant, he says*, 20 augustus 2020; The Guardian, *The man who said no: How Iran coerces expats to inform on friends*, 21 augustus 2020.

⁹³⁷ Argos, *Nederland beveiligd tegenstanders Iraans regime*, 12 oktober 2019; DW, *Sweden charges man with spying on Iranian exiles*, 6 november 2019; AD, *Het is niet de vraag óf Iran spioneert in Nederland, maar hóe*, 21 december 2019.

⁹³⁸ AIVD, *AIVD jaarverslag 2019*, 29 april 2020, p. 8.

6 Bijlagen

6.1 Lijst van gebruikte afkortingen

AA	Anadolu Agency
ADPF	Ahwazi Democratic Popular Front
AFLA	Arab Front for the Liberation of Al-Ahwaz
AHRO	Ahwaz Human Rights Organization
AI	Amnesty International
ALO	Al-Ahwaz Liberation Organization
ASMLA	Arab Struggle Movement for the Liberation of Al-Ahwaz
BAFIA	Bureau for Aliens and Foreign Immigration Affairs
BAMF	Bundesamt für Migration und Flüchtlinge
BBC	British Broadcasting Corporation
BBCM	BBC Monitoring
BIC	Bahá'í International Community
BIHE	Bahá'í Institute for Higher Education
BW	Burgerlijk Wetboek
CAOI	Civil Aviation Organization of Iran
CHRI	Center for Human Rights in Iran
CIA	Central Intelligence Agency
CPJ	Committee to Protect Journalists
CSW	Christian Solidarity Worldwide
DFAT	Department of Foreign Affairs and Trade
DIS	Danish Immigration Service
DSPA	Democratic Solidarity Party of Al-Ahwaz
EASO	European Asylum Support Office
ECPM	Ensemble Contre la Peine de Mort
GAMAAN	Group for Analyzing and Measuring Attitudes in Iran
GID	Gender Identity Disorder
FIDH	International Federation for Human Rights
HRW	Human Rights Watch
ICAO	International Civil Aviation Organization
ICG	International Crisis Group
IDO	Islamic Development Organization
IFRC	International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies
IHR	Iran Human Rights
IHRDC	Iran Human Rights Documentation Center
IHRM	Iran Human Rights Monitor
ILO	International Labour Organization
IOM	Internationale Organisatie voor Migratie
IRBC	Immigration and Refugee Board of Canada
IRGC	Islamic Revolutionary Guard Corps
IRIB	Islamic Republic of Iran Broadcasting
IRNA	Islamic Republic News Agency
JCPOA	Joint Comprehensive Plan of Action
JFI	Justice for Iran
KDP-I	Kurdistan Democratic Party – Iran
KDPI	Kurdistan Democratic Party of Iran
KHRN	Kurdistan Human Rights Network
KMMK-G	Kurdistan Human Rights Association-Geneva
KODAR	East Kurdistan Democratic and Free Society

Komala	Revolutionary Organization of the Toilers of Iranian Kurdistan
Komala-CPI	Komala Communist Party of Iran
Komala-KTP	Komala Toilers Party of Kurdistan
Komala-PIK	Komala Party of Iranian Kurdistan
Komala-RF	Komala Party of Iranian Kurdistan - Reunification Faction
LDDHI	League for the Defence of Human Rights in Iran
LHB's	Lesbiennes, homoseksuelen en biseksuelen
LHBTI	Lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen, transgenders en intersekse
MEC	Middle East Concern
MECRA	Middle East Center for Reporting and Analysis
MKO	Mujahedin-e Khalq
MOIS	Ministerie van Inlichtingen en Veiligheid
Ngo	Niet-gouvernementele organisatie
NID	Norwegian ID Centre
NIDC	Danish National ID Centre
NIN	National Information Network
NLMA	National Liberation Movement of Ahwaz
NOCR	National Organization for Civil Registration
NTFFC	National Task Force for Fighting Coronavirus
OCHA	UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
OHCHR	Office of the High Commissioner for Human Rights
OMCT	World Organisation Against Torture
PAK	Kurdistan Freedom Party
PJAK	Party of Free Life in Kurdistan
PKK	Koerdische Arbeiderspartij
PMF	Popular Mobilisation Forces
PRADO	Public Register of Authentic Travel and Identity Documents Online
PWHF	Persian Wildlife Heritage Foundation
RFE/RL	Radio Free Europe/Radio Liberty
RSF	Reporters Without Borders
SANLF	South Azerbaijan National Liberation Front
SSAR	Solutions Strategy for Afghan Refugees
SWO	State Welfare Organization
TCI	Telecommunication Company of Iran
ToR	Terms of Reference
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UNICEF	United Nations Children's Fund
UNPO	Unrepresented Nations and Peoples Organization
USCIRF	United States Commission on International Religious Freedom
USDoS	United States Department of State
VN	Verenigde Naties
VOA	Voice of America
VS	Verenigde Staten
WvS	Wetboek van Strafrecht
YRK	East Kurdistan Defence Forces

6.2 Begrippenlijst

<i>Amayesh</i>	Een registratiesysteem voor vluchtelingen.
<i>Artesh</i>	Het reguliere Iraanse leger.
<i>Ayatollah</i>	Een hoge titel van een sjjiitisch geestelijke.
<i>Bad hijab</i>	Het niet volgens islamitische principes kleden.
<i>Baghy</i>	Gewapende opstand. Zie artikel 287, WvS.
<i>Basij</i>	Een paramilitaire organisatie.
<i>Dadsara</i>	Het kantoor van de openbaar aanklager.

<i>Diya</i>	Bloedgeld. Een financiële compensatie als vergelding voor bijvoorbeeld verwonding of doodslag.
<i>Erfan</i>	Gnosis.
<i>Ezdevaj-e safid</i>	Een 'wit huwelijk'. Ongehuwd samenwonen.
<i>Fal-e Hafez</i>	Toekomst voorspellen met verzen van de veertiende-eeuwse dichter Hafez.
<i>Fatwa</i>	Een religieus en juridisch advies van een islamitische jurist (<i>mufti</i>).
<i>Fisad fil-arz</i>	'Corruptie op aarde.' Zie artikel 286, WvS.
<i>Haram</i>	Verboden volgens islamitisch recht.
<i>Hezanat</i>	Persoonlijke zorg en opvoeding van een kind.
<i>Hijab</i>	Bedekking. Islamitische kleding.
<i>Hojatoleslam</i>	Een middelhoge titel van een sjiitisch geestelijke.
<i>Hosseiniyeh</i>	Een gebouw waar onder meer sjiitische herdenkingsbijeenkomsten plaatsvinden.
<i>Hudud-misdrijven</i>	Vanuit islamitisch oogpunt gezien zware misdrijven waarvoor vaste straffen bestaan.
<i>Kalantari</i>	Een aanduiding voor een lokaal politiebureau in een stedelijk gebied.
<i>Kart-e melli</i>	Een nationale identiteitskaart.
<i>Khaneqah</i>	Een soefi-loge.
<i>Kolbar</i>	Een drager die goederen de Iraanse grens over transporteert.
<i>Konkur</i>	Het toelatingsexamen voor de Iraanse universiteit.
<i>Livat</i>	Sodomie door mannen.
<i>Lebas-e shakhsi</i>	'Mannen zonder uniform.' Een informele groep mannen.
<i>Majlis</i>	Het Iraanse parlement.
<i>Moharebeh</i>	'Vijandschap tegen God.' Zie artikel 279, WvS.
<i>Muharram</i>	De eerste maand van de islamitische kalender.
<i>Musaheqeh</i>	Een seksuele relatie tussen twee vrouwen.
<i>Negahdari</i>	Persoonlijke zorg en opvoeding van een kind.
<i>Nowruz</i>	Het Iraanse Nieuwjaar.
<i>Qayem</i>	Een datieve voogd.
<i>Qisas-misdrijven</i>	Bewuste aantastingen van de lichamelijke integriteit die met gelijke munt mogen worden terugbetaald volgens het principe oog om oog, tand om tand.
<i>Qotb</i>	Een spiritueel leider van een soefi-orde.
<i>Rahbar</i>	De opperste leider.
<i>Rial</i>	De Iraanse standaardmunt.
<i>Shahrestan</i>	Een subprovincie. Een administratieve entiteit binnen een Iraanse provincie.
<i>Shenasnameh</i>	Een Iraans geboorte-/identiteitsboekje.
<i>Sigheh</i>	Een tijdelijk huwelijk.
<i>Sokhtbaran</i>	Vervoerders van brandstof.
<i>Tab sareh</i>	Een aantekening in een wetsartikel.
<i>Tafkhiz</i>	Sodomie door mannen zonder binnendringen.
<i>Tariqa</i>	Een soefi-orde.
<i>Tasawwuf</i>	Soefisme. Islamitische mystiek.
<i>Ta'zir-misdrijven</i>	Misdrijven waarbij de rechters bij het bepalen van de straffen discretionaire bevoegdheden hebben.
<i>Tazkera</i>	Een Afghaanse nationale identiteitskaart.
<i>Toman</i>	Een Iraanse munteenheid.
<i>Wali</i>	Een wettelijke voogd of toezichthouder.
<i>Wilayat</i>	Het wettelijk gezag van een voogd of toezichthouder.

6.3 Rapporten en publicaties

6RANG

- *Stop reparative therapies & mandatory sex reassignment surgeries. Homophobia, transphobia and health care abuses in the Islamic Republic of Iran*, juni 2014.
- *"It's a great honor to violate homosexuals' rights". Official hate speech against LGBT people in Iran*, december 2017.
- *Submission to the UN independent expert on protection against violence and discrimination based on sexual orientation and gender identity*, maart 2019.
- *Hidden wounds. A research report on violence against LGBTI in Iran*, september 2020.

Abbasi, Mahmoud, Ehsan Shamsi Gooshki & Neda Allahbedashti

- *Abortion in Iranian legal system*, *Iranian Journal of Allergy, Asthma and Immunology* 13(1), februari 2014, p. 71-84.

Abdorrahman Boroumand Center

- *Children, yet convicted as adults*, 10 oktober 2019.
- *Flogging offences in Iranian law*, 18 november 2019.

Ahmady, Kameel

- *The changing paradigms of FGM/C. 2017 country report on FGM/C in Iran*, 2017.

Amnesty International (AI)

- *Flawed reforms. Iran's new code of criminal procedure*, 11 februari 2016.
- *Human rights in Iran: Review of 2019*, 18 februari 2020.
- *'They shot our children.' Killings of minors in Iran's November 2019 protests*, 11 maart 2020.
- *Death sentences and executions 2019*, 4 april 2020.
- *Iran: Details of 304 deaths in crackdown on November 2019 protests*, 20 mei 2020.
- *Trampling humanity. Mass arrests, disappearances and torture since Iran's November 2019 protests*, 2 september 2020.

Article 19, Small Media, Human Rights Activists in Iran & Impact Iran

- *Written contribution to the Human Rights Committee*, juni 2020.

Asna-ashary, Mozhgan, Mohammad Reza Farzanegan, Mehdi Feizi & Hassan F. Gholipour

- *Socio-economic determinants of child marriage: Evidence from the Iranian provinces*, *CESifo Working Paper* 8073, 22 januari 2020.

Atabaki, Touraj

- *Iranian history in transition: Recasting the symbolic identity of Babak Khorramdin*, In: Abbas Amanat & Farzin Vejdani (red.), *Iran facing others. Identity boundaries in a historical perspective*, Palgrave, 2012, p. 63-76.

Australian Government – Department of Foreign Affairs and Trade (DFAT)

- *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020.

Austrian Centre for Country of Origin & Asylum Research and Documentation (ACCORD)

- *Anfragebeantwortung zum Iran: Überprüfung des Status von an iranischen Gerichten anhängigen Strafverfahren online [a-11256], 27 april 2020.*

Bahá'í International Community (BIC)

- *The Bahá'í question revisited: Persecution and resilience in Iran, oktober 2016.*
- *The Bahá'ís of Iran – A persecuted community, augustus 2020.*

Bertelsmann Stiftung

- *BTI 2020 country report - Iran, 29 april 2020.*

Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (BAMF)

- *Länderreport 10. Iran: Situation der Christen, 1 april 2019.*
- *Länderreport 16. Iran: Streiflichter einer gesellschaftlichen Entwicklung nach über 40 Jahren Islamische Revolution, 1 september 2019.*
- *Länderreport 28. Iran: Frauen – rechtliche Stellung und gesellschaftliche Teilhabe, 1 juli 2020.*

Ceasefire Centre for Civilian Rights & Minority Rights Group

- *In the name of security. Human rights violations under Iran's national security laws, 26 juni 2020.*

Ceasefire Centre for Civilian Rights, Centre for Supporters of Human Rights & Minority Rights Group International

- *Beyond the Veil. Discrimination against women in Iran, 16 september 2019.*

Central Intelligence Agency (CIA)

- *The World Factbook, Iran, 16 september 2020.*

Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS)

- *Iran. Behandeling van terugkeerders door hun nationale autoriteiten, 30 maart 2020.*

Center for Human Rights in Iran (CHRI)

- *Gunning them down. State violence against protesters in Iran, 26 mei 2020.*

Congressional Research Service (CRS)

- *Iranian offensive cyber attack capabilities, 13 januari 2020.*
- *Iran: Internal politics and U.S. policy and options, 9 december 2020.*

Danish Immigration Service (DIS)

- *Iran: The Yaresan, 6 april 2017.*
- *Iran: Erfan-e Halgheh, 24 mei 2019.*
- *Iran: November 2019 protests, 6 juli 2020.*
- *Iranian Kurds. Consequences of political activities in Iran and KRI, 7 februari 2020.*

Danish Refugee Council (DRC) & Danish Immigration Service (DIS)

- *Iran. House churches and converts, februari 2018.*
- *Iran. Judicial issues, februari 2018.*

Daragahi, Borzou

- Beyond control: Iran and its opponents locked in a lopsided confrontation, *Atlantic Council*, 2019.

Delavari, Eliyeh

- *Report on citizenship law: Iran*, september 2020.

Ebrahimi, S.N.

- Child custody (hizanat) under Iranian law: An analytical discussion, *Family Law Quarterly* 39(2), 2005, p. 459-476.

Ensemble Contre la Peine de Mort (ECPM) & Iran Human Rights (IHR)

- *Annual report on the death penalty in Iran 2019*, 31 maart 2020.

European Asylum Support Office (EASO)

- *Release on temporary bail, court documents, exit from Iran*, 21 april 2020.

Farahmand, Mahnaz & Fatemeh Danafar

- Transgenders' mental experiences of gender duality: A qualitative study in Iran, *Iranian Journal of Psychiatry and Behavioral Sciences* 14(2), 1 juni 2020.

Freedom House

- *Freedom in the world 2020, Iran*, 4 maart 2020.
- *Freedom on the net 2020, Iran*, 14 oktober 2020.

Gasimov, Zaur

- *Historical dictionary of Azerbaijan*, Rowman & Littlefield, 2018.

Golestaneh, Seema

- *The social life of gnosis: Sufism in post-revolutionary Iran*, 9 oktober 2014.

Group for Analyzing and Measuring Attitudes in Iran (GAMAAN)

- *Iranians' attitudes toward religion: A 2020 survey report*, augustus 2020.

Gunter, Michael M.

- Iran's forgotten Kurds, *Journal of South Asian and Middle Eastern Studies* 43(2), 2020, p. 54-67.

Hosseini, Seyedeh Behnaz

- Life after death in Manichaeism and Yārsān, *Fritillaria Kurdica. Bulletin of Kurdish Studies* 13-14, september 2016, p. 4-34.
- An ethnography of a community's re-appropriation of Yārsān in cyberspace: The Facebook phenomenon. *Journal of Religion, Media and Digital Culture* 6(1), 16 mei 2017, p. 1-22.

Human Rights Activists in Iran

- *2020. Annual report*, 29 december 2020.

Human Rights Watch (HRW)

- *Unwelcome guests. Iran's violation of Afghan refugee and migrant rights*, 20 november 2013.
- "Maximum Pressure." *US economic sanctions harm Iranians' right to health*, 31 oktober 2019.
- *World report 2020, Iran*, 14 januari 2020.

- *World report 2021, Iran*, 14 januari 2021.

Human Rights Without Frontiers (HRWF)

- *In prison for their faith 2020*, september 2020.

Humanistisch Instituut voor Ontwikkelingssamenwerking (HIVOS)

- *Silencing across borders. Transnational repression and digital threats against exiled activists from Egypt, Syria, and Iran*, februari 2020.

Humanists International

- *The freedom of thought report, Iran*, 12 november 2019.

Immigration and Refugee Board of Canada (IRBC)

- *IRBC, Iran: Requirements and procedures for a former Iranian citizen by birth, who renounced their citizenship, to reacquire Iranian citizenship, including circumstances that may bar someone from re-acquiring Iranian citizenship (2015-August 2017)*, 22 augustus 2017.
- *Iran: Dress codes, including enforcement (2016-February 2020)*, 21 februari 2020.
- *Iran: Treatment by Iranian authorities of failed refugee claimants and family members of persons who have left Iran and claimed refugee status (2017-February 2020)*, 9 maart 2020.
- *Iran: Court summonses and arrest warrants, including issuance procedures; description of the documents, including security features; whether copies can be obtained from outside the country or by a third party; prevalence of fraudulent court documents (2017-March 2020)*, 13 maart 2020.

Institute on Statelessness and Inclusion (ISI) & Global Campaign for Equal Nationality Rights

- *Joint submission to the Human Rights Council at the 34th session of the Universal Periodic Review: Iran*, maart 2019.

International Crisis Group (ICG)

- *Iran's new parliament heralds conservative consolidation*, 12 juni 2020.
- *Iran: The U.S. brings maximum pressure to the UN*, 19 augustus 2020.

International Federation for Human Rights (FIDH) & Justice for Iran (JFI)

- *Orwellian state: Islamic Republic of Iran's state media as a weapon of mass suppression*, 1 juni 2020.

International Federation for Human Rights (FIDH) & League for the Defence of Human Rights in Iran (LDDHI)

- *No one is spared. The widespread use of the death penalty in Iran*, 1 oktober 2020.

International Federation for Human Rights (FIDH) & World Organisation Against Torture (OMCT)

- *Indefensible: Iran's systematic criminalisation of human rights defenders*, 31 augustus 2019.

International Federation for Human Rights (FIDH), World Organisation Against Torture (OMCT) & League for the Defence of Human Rights in Iran (LDDHI)

- *Joint submission to the United Nations Universal Periodic Review (UPR) of Iran*, 29 maart 2019.

International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association (ILGA)

- *State-sponsored homophobia. Global legislation overview update*, december 2020.

Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)

- *Return of undocumented Afghans. Weekly situation report 02-08 August 2020*, 13 augustus 2020.

Iran Human Rights (IHR)

- *Iran Human Rights defenders report 2019/20*, 12 november 2020.

Iran Human Rights Documentation Center (IHRDC)

- *Extreme inequality. The human rights situation of Iran's Baluch minority*, 10 juli 2019.
- *Living under suppression: The situation of Gonabadi dervishes in Iran*, november 2020.

Iskandaryan, Gohar

- *The Armenian community in Iran: Issues and emigration*, *Global Campus Human Rights Journal* 3(1), 2019, p. 127-140.

Justice for Iran

- *Shoot to kill! Preliminary findings of Justice for Iran's investigation into the November 2019 protests*, 28 februari 2020.
- *Mockery of Justice. State's policies and laws regarding the victims of Iran's 2019 November protests*, 16 mei 2020.

Kurdistan Human Rights Association-Geneva (KMMK-G)

- *Human rights violations in Kurdistan of Iran*, februari 2021.

Landinfo

- *Report Iran: The situation of the Baha'i community*, 12 augustus 2016.
- *Iran: The Iranian welfare system*, 12 augustus 2020.
- *Report Iran: Passports, ID and civil status documents*, 5 januari 2021.

Macuch, R.

- *Assyrians in Iran I. The Assyrian community (Āšūrīān) in Iran*, *Encyclopaedia Iranica* II/8, 28 juni 2016, p. 817-822.

Mahdavi, Seyed Amirhosein, Asieh Jafari, Khadijeh Azimi, Nikoo Dehghanizadeh & Abdolrazagh Barzegar

- *Therapeutic abortion in Iran: an epidemiologic study of legal abortion in 2 years*, *BMC Research Notes* 13(1), 27 mei 2020.

Miaan Group

- *Spiraling attacks: Iranian hacking campaign*, september 2020.

Ministerie van Buitenlandse Zaken

- *Algemeen ambtsbericht Iran*, 8 januari 2010.
- *Algemeen ambtsbericht Iran*, 6 oktober 2010.
- *Algemeen ambtsbericht Iran*, 25 augustus 2011.
- *Algemeen ambtsbericht Iran*, 27 augustus 2012.
- *Algemeen ambtsbericht Iran*, 7 december 2013.

- *Thematisch ambtsbericht Situatie van christenen en van LHBT's*, 7 mei 2015.
- *Algemeen ambtsbericht Iran*, 29 mei 2017.
- *Algemeen ambtsbericht Iran*, 22 maart 2019.

Minority Rights Group International

- *Minority and Indigenous Trends 2020. Focus on technology*, 1 oktober 2020.

Minority Rights Group International, Ceasefire, Centre for Supporters of Human Rights & Impact Iran

- *Fact sheet on discrimination against women in Iran*, 16 september 2019.

Mohammadi Doostdar, Alireza

- *Fantasies of reason: Science, superstition, and the supernatural in Iran*, Doctoral dissertation, Harvard University, 2012.

Noori, Seyed Masoud & Maryamossadat Torabi

- The principle of protecting the best interests of the child in Shia jurisprudence and Iran's legal system with emphasis on custody (new understanding of a traditional legal concept), *Asian Journal of Legal Education* 6(1-2), januari 2019, p. 67-82.

Norwegian Refugee Council (NRC)

- *NRC's operations in Iran. Fact sheet*, november 2020.

Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR)

- *Bachelet condemns execution of child offenders in Iran*, 22 april 2020.
- *Iran UN rights experts condemn secret execution of Kurdish political prisoner*, 3 juli 2020.
- *UN experts urge Iran to release human rights defenders from prison during COVID-19*, 16 september 2020.
- *Statement by Javaid Rehman, Special Rapporteur on the situation of human rights in the Islamic Republic of Iran, at the 75th session of the General Assembly*, 26 oktober 2020.
- *Communication No. AL IRN 26/2020*, 11 november 2020.

Open Doors

- *Iran: The reality for Christians. Considerations for immigration officials, government agencies and advocates of Iranian Christians*, augustus 2019.
- *Iran: Country dossier*, 6 januari 2020.
- *Iran: Country dossier*, november 2020.
- *Iran – Media & advocacy dossier*, januari 2021.

Open Doors, Article 18, Middle East Concern (MEC) & Christian Solidarity Worldwide (CSW)

- *2019 annual report. Violations against Christians in Iran*, 31 januari 2020.
- *Annual report 2020. Rights violations against Christians in Iran*, 20 januari 2021.

Open Doors, Middle East Concern (MEC), Christian Solidarity Worldwide (CSW), World Evangelical Alliance (WEA) & Article 18

- *Report to the Human Rights Committee on: Islamic Republic of Iran*, 29 mei 2020.

Osanloo, Arzoo

- *Forgiveness Work. Mercy, law, and victims' rights in Iran*, Princeton University Press, 2020.

OutRight International

- *Human rights report: Being lesbian in Iran*, 31 oktober 2016.
- *Human rights report: Being transgender in Iran*, 31 oktober 2016.

Pirnia, Bijan, Fariborz Pirnia & Kambiz Pirnia

- Honour killings and violence against women in Iran during the COVID-19 pandemic, *The Lancet Psychiatry* 7(10), 1 oktober 2020.

Rahimparvar, Seyedeh Fatemeh Vasegh, Asieh Jafari, Fatemeh Hoseinzadeh, Faezeh Daemi & Fatemeh Samadi

- Characteristics of women applying for a legal abortion in the Islamic Republic of Iran, *Eastern Mediterranean Health Journal* 24(11), 23 januari 2019, p. 1040-1048.

Rashidi, Vahid

- Tractor Sazi FC and the Civil Rights Movement of Turks in Iranian Azerbaijan, *The International Journal of Sport and Society* 10(2), maart 2019.

Reporters without Borders (RSF)

- *Round-up 2020: journalists detained, held hostage and missing*, 14 december 2020.

Rodziewicz, Magdalena

- The legal debate on the phenomenon of 'white marriages' in contemporary Iran, *Anthropology of the Middle East* 15(1), maart 2020, p. 50-63.

Small Media

- *Breaking the Silence. Digital media and the struggle for LGBTQ rights in Iran*, 17 mei 2018.

Statistical Center of Iran

- *Iran statistical yearbook 2018-2019 (1397)*, z.d.

The Law Library of Congress

- *Iran's ministry of intelligence and security: A profile*, december 2012.
- *Legal provisions on gender equality, Arab countries, Israel, Iran*, februari 2020.

The Permanent Mission of the Islamic Republic of Iran

- *Ref. 2050/331/656137*, 12 januari 2021.

Thomas, Kenneth J. & Fereydun Vahman

- Bible VII. Persian translations of the Bible, *Encyclopaedia Iranica*, IV/2, 19 oktober 2016, p. 209-213.

Turner La Page

- *Discrimination against the Kurds in the Islamic Republic of Iran*, 12 februari 2019.

Troy Burnett, M. (red.)

- *Nationalism today: Extreme political movements around the world*, 2020.

United Kingdom Home Office

- *Country policy and information note. Iran: Ahwazis and Ahwazi political groups*, januari 2019
- *Country policy and information note. Iran: Kurds and Kurdish political groups*, 10 januari 2019.
- *Country policy and information note. Iran: Sexual orientation and gender identity or expression*, 21 juni 2019.
- *Country policy and information note. Iran: Smugglers*, 9 augustus 2019.
- *Country policy and information note. Iran: Christians and Christian converts*, 29 februari 2020.
- *Country policy and information note. Iran: Iran Military service*, 6 april 2020.

United Kingdom Upper Tribunal

- *Iran country guidance*, 20 februari 2020.

United Nations (Verenigde Naties)

- *Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 18 juli 2019.
- *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran. Report of the Secretary-General*, 2 augustus 2019.
- *Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 28 januari 2020.
- *Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Islamic Republic of Iran, Javaid Rehman*, 21 juli 2020.
- *Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Islamic Republic of Iran, Javaid Rehman*, 11 januari 2021.

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)

- *Iran: Afghan voluntary repatriation – jan to dec 2020*, 28 januari 2021.

United States Commission on International Religious Freedom (USCIRF)

- *Iran policy brief: Increased persecution of Iran's Baha'i community in 2019*, oktober 2019.
- *Annual report 2020*, 28 april 2020.

United States Department of State (USDoS)

- *Iran 2019 international religious freedom report*, 10 juni 2020.
- *Iran 2019 human rights report*, 11 maart 2020.
- *Outlaw regime: A chronicle of Iran's destructive activities*, 17 september 2020.

Vafai, Sohayl

- Iran: The formation of trans identity and possible paths toward the acceptance of greater gender "deviance", *Berkeley Journal of Middle Eastern & Islamic Law* 9(1), 8 mei 2018.

Yadegarfar, Mohammadrasool

- How are Iranian gay men coping with systematic suppression under islamic law? A qualitative study, *Sexuality & Culture* 23(4), december 2019, p. 1250-1273.

Yassari, Nadjma

- Who is a child? Consideration of tradition and modernity in Iranian child law. In: S. Rutten (red.), *Recht van de Islam 22. Teksten van het op 18 juni 2004 te Leiden gehouden tweeëntwintigste RIMO-symposium*, Rimo, 2005.
- Iran. In: N. Yassari et al. (red.), *Filiation and the protection of parentless children. Towards a social definition of the family in Muslim jurisdictions*, T.M.C. Asser Press, 2019.

Yassari, Nadjma, Lena-Maria Möller & Imen Gallala-Arndt

- Synopsis. In: N. Yassari et al. (red.), *Parental care and the best interests of the child in Muslim countries*, T.M.C. Asser Press, 2017.

6.4

Websites

- 6Rang, www.6rang.org
- Abdorrahman Boroumand Center (ABC), www.iranrights.org
- Adventistischer Pressedienst (APD), www.apd.media
- Advocatenblad, www.advocatenblad.nl
- Ahwaz Human Rights Organization (AHRO), www.ahwazhumanrights.org
- Ahwazi Democratic Popular Front (ADPF), www.adpf.org
- Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD), www.aivd.nl
- Amnesty International (AI), www.amnesty.org
- Anglican Mainstream, www.anglicanmainstream.org
- Arab Front for the Liberation of Al-Ahwaz (AFLA), www.alahwazvoice.com
- Arab Struggle Movement for the Liberation of Al-Ahwaz (ASMLA), www.ahwazna.org
- Argos, www.vpro.nl/argos
- Article 18, www.articleeighteen.com
- Article 19, www.article19.org
- Atlantic Council, www.atlanticcouncil.org
- Attitude, www.attitude.co.uk
- Bahá'í International Community (BIC), www.bic.org
- Bahá'í Institute for Higher Education (BIHE), www.bihe.org
- Barnabas Fund, www.barnabasfund.org
- Center for Human Rights in Iran (CHRI), www.iranhumanrights.org
- Chatham House, www.chathamhouse.org
- Christian Solidarity Worldwide (CSW), www.csw.org.uk
- Committee to Protect Journalists (CPJ), www.cpj.org
- Danish National ID Centre (NIDC), www.nidc.dk
- Der Spiegel, www.spiegel.de
- Deutsche Welle (DW), www.dw.com
- Diplomat Magazine, www.diplomatmagazine.eu
- Een Vandaag, www.eenvandaag.avrotros.nl
- Farsi Christian News Network (FCNN), www.fcnn.com
- Farsi Cinema Center, www.fcc.film
- Flags of the World, www.crwflags.com
- Foreign Affairs, www.foreignaffairs.com
- Freedom House, www.freedomhouse.org
- Garda, www.garda.com
- Gay Star News, www.gaystarnews.com
- Girls Not Brides, www.girlsnotbrides.org
- Global Security, www.globalsecurity.org
- Global Voices, www.globalvoices.org
- Government of Canada, www.international.gc.ca
- Hengaw, www.hengaw.net

- Human Rights Watch (HRW), www.hrw.org
- Index on Censorship, www.indexoncensorship.org
- InfoMigrants, www.infomigrants.net
- International Christian Concern, www.persecution.org
- International Civil Aviation Organization (ICAO), www.icao.int
- International Foundation for Electoral Systems (IFES), www.ifes.org
- International Federation for Human Rights (FIDH), www.fidh.org
- International Federation of Journalists (IFJ), www.ifj.org
- International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC), www.ifrc.org
- International Justice Resource Center, www.ijrcenter.org
- International Labour Organization (ILO), www.ilo.org
- Internationale Organisatie voor Migratie (IOM), www.iom-nederland.nl
- Internet Movie Database, www.imdb.com
- Internet World Stats, www.internetworldstats.com
- Iran Data Portal, www.irandataportal.syr.edu
- Iran Human Rights (IHR), www.iranhr.net
- Iran Human Rights Documentation Center (IHRDC), www.iranhrdc.org
- Iran Human Rights Monitor (IHRM), www.iran-hrm.com
- Iran International, www.iranintl.com
- Iran Journal, www.iranjournal.org
- Iran Press Watch, www.iranpresswatch.org
- IranWire, www.iranwire.com
- Jehova's Witnesses, www.jw.org
- KDP Press, www.kdppress.org
- Komala International, www.komalainternational.org
- Kurdistan Democratic Party of Iran (KDPI), www.pdki.org
- Kurdistan Human Rights Network (KHRN), www.kurdistanhumanrights.org
- Lawyers for Lawyers, www.lawyersforlawyers.org
- Loudwire, www.loudwire.com
- Middle East Center for Reporting and Analysis (MECRA), www.mideastcenter.org
- Middle East Concern (MEC), www.meconcern.org
- Middle East Institute, www.mei.edu
- Ministerie van Buitenlandse Zaken van de Islamitische Republiek Iran, www.en.mfa.ir
- Mohabat News, www.mohabatnews.com
- National Liberation Movement of Ahwaz (NLMA), www.al-ahwaz.org
- National Organization for Civil Registration (NOCR), www.sabteahval.ir
- Nejat Society, www.nejatngo.org
- NetBlocks, www.netblocks.org
- New Humanist, www.newhumanist.org.uk
- Norwegian ID Centre (NID), www.nidsenter.no
- One World, www.oneworld.nl
- Open Democracy, www.opendemocracy.net
- Open Doors, www.opendoors.nl
- Out, www.out.com
- Out TV, www.out.tv
- OutRight International, www.outrightinternational.org
- Party of Free Life in Kurdistan (PJAK), www.pjak.eu
- Payvand, www.payvand.com
- Pew Research Center, www.pewresearch.org
- Pink News, www.pinknews.co.uk
- President van Iran, www.president.ir
- Prison Insider, www.prison-insider.com

- Public Register of Authentic Travel and Identity Documents Online (PRADO), www.consilium.europa.eu
- Q News, www.qnews.com.au
- Rainbow Europe, www.rainbow-europe.org
- Reporters without Borders (RSF), www.rsf.org
- Rijksoverheid, www.rijksoverheid.nl
- Sat 7, www.sat7uk.org
- Statcounter, www.gs.statcounter.com
- Taheri Academy, www.mataheriacademy.com
- The Christian Science Monitor, www.csmonitor.com
- The Economist, www.economist.com
- The Iran Primer, www.iranprimer.usip.org
- The Washington Institute, www.washingtoninstitute.org
- The World Bank, www.worldbank.org
- Thiiird Magazine, www.thiiirdmagazine.co.uk
- Tweede Kamer der Staten Generaal, www.tweedekamer.nl
- Twitter, www.twitter.com
- United for Iran, www.ipa.united4iran.org
- United Nations, www.un.org
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), www.unhcr.org
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), www.unocha.org
- United States Commission on International Religious Freedom (USCIRF), www.uscirf.gov
- Unrepresented Nations and Peoples Organization (UNPO), www.unpo.org
- VIND Burgerzaken, www.portal.vindburgerzaken.nl
- VluchtelingenWerk Nederland, www.vluchtelingenwerk.nl
- Voice of America, www.voanews.com
- Wisselkoers.nl, www.wisselkoers.nl
- Worldbank, www.data.worldbank.org
- World Watch Monitor (WWM), www.worldwatchmonitor.org
- YouTube, www.youtube.com

6.5 Nieuwsbronnen

1Limburg	CTV News
ABC News	Daily Sabah
Al Arabiya	De Gelderlander
Al Jazeera	De Morgen
Al-Monitor	De Standaard
Ahval News	De Volkskrant
Algemeen Dagblad (AD)	Der Spiegel
Anadolu Agency (AA)	Der Tagesspiegel
AP News	Die Zeit
Armenpress	DW
Asia Times	Eurasianet
Azeri-Press Agency (APA)	Fars News Agency
BBC Monitoring (BBCM)	Financial Times
BBC News	Financial Tribune
Bloomberg	France 24
Caspian News	Frankfurter Allgemeine Zeitung (FAZ)
Canada Broadcasting Corporation (CBC)	Het Financieele Dagblad
CBN News	Het Parool
CNN	HRANA
	Hürriyet Daily News

Iran Front Page (IFP News)	RTL Nieuws
Iran Press	Rûdaw
IRIB News Agency	Special Broadcasting Service (SBS News)
Islamic Republic News Agency (IRNA)	Tasnim News Agency
Jam News	Tehran Times
Kayhan Life	The Georgia Straight
Kurdistan 24	The Guardian
Leeuwarder Courant	The Independent
Los Angeles Times	The Irish Times
Mehr News	The Jakarta Post
Middle East Eye	The Jerusalem Post
Mohabat News	The National
Nederlands Dagblad	The New York Times
News.am	The Seattle Times
Newsweek	The Sun
NOS	The Sydney Morning Herald
NPO Radio 1	The Times
NRC Handelsblad	The Wall Street Journal
NRC Next	The Washington Post
Omroep West	Toronto Star
Pars Today	Trend
Politico	Trouw
Press TV	TRT World
Radio Farda	Turan
Radio Zamaneh	VOA
Reformatoisch Dagblad (RD)	Wiener Zeitung
Reuters	Yeni Şafak
RFE/RL	

6.6

Wetten

- Het Burgerlijk Wetboek van de Islamitische Republiek Iran. Een Engelse vertaling uit 2015 is beschikbaar op <https://unstats.un.org/unsd/vitalstatkb/KnowledgebaseArticle50545.aspx>.
- De *Family Protection Act*. Een Engelse vertaling uit 2011 is beschikbaar op <https://iranhrdc.org/family-protection-bill-as-amended-in-august-2011/>
- De Grondwet van de Islamitische Republiek Iran van 24 oktober 1979, zoals geamendeerd op 28 juli 1989. Een Engelse vertaling is beschikbaar op https://www.constituteproject.org/constitution/Iran_1989.pdf?lang=en
- Het Wetboek van Strafrecht, zoals geamendeerd in januari 2012. Engelse vertalingen uit 2013 en 2014 zijn beschikbaar op, <https://iranhrdc.org/english-translation-of-books-i-ii-of-the-new-islamic-penal-code/> en <https://iranhrdc.org/islamic-penal-code-of-the-islamic-republic-of-iran-book-five/>
- Het Wetboek van Strafvordering, zoals geamendeerd in 2015. Een Engelse vertaling van de amendementen uit 2015 is beschikbaar op <https://iranhrdc.org/amendments-to-the-islamic-republic-of-irans-code-of-criminal-procedure-part-1/> en <https://iranhrdc.org/amendments-to-the-islamic-republic-of-irans-code-of-criminal-procedure-part-2/>. Een oudere versie van het Wetboek van Strafvordering is beschikbaar op <https://iranhrdc.org/english-translation-of-the-islamic-republic-of-irans-criminal-code-of-procedure-for-public-and-revolutionary-courts/>

